

המחיר 3 ש"ח
פרטים בעמוד 3

גיליון 308 • פרשת מקץ - חנוכה תשפ"ו

לעילוי נשמת רשכבה"ג מרגא ראש הישיבה רבינו אהרן יהודה לייב בן רבי נח צבי שטיינמן וצוק"ל
גלב"ע ביום המר והגמחר - כ"ד כסלו תשע"ח תנצב"ה

אוצר הפרשה

ממרגן ורבנן וראשי הישיבות זיע"א ושליט"א

חובתם של לומדי התורה לקיים תפקידם בהקפדה יתירה להתעלות בתורה ובלמודה

רשכבה"ג רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א הגיע לשאת את המשא המרכזי במעמד הזכרון בליל
היארצייט השמיני לרשכבה"ג מרגא האילת השחר וצוק"ל בישיבתו ארחות תורה בהשתתפות אלפים.

**תפילתו המיוחדת של רשכבה"ג רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א עליך ועל ילדיך בנר
'בורא רפואות' בזמן המסוגל ערב שב"ק וערב ר"ח - פרטים בגב האוצר.**

זמני הדלקת נרות: פרשת מקץ - חנוכה

זמן פרישה ממלאכה כהוראת
מרון רה"י הגראי"ל שטיינמן וצוק"ל:

לאופק ב"ב: 4:09

ירושלים:

4:03

מודיעין עילית:

4:12

בני ברק:

4:17

בחסות - נקודתיים הוצאת קונטרסים וספרים הכל תחת קורת גג אחת!

התקשר עוד היום ובעוד שבוע יש לך ספר מהדר ביד! 053-3148497 ab0534142079@gmail.com

לקבלת הקובץ במייל: a169258235@gmail.com

"כל נר מצוה ותורה אור"

הגרלה
על חנוכייה
מפוארת מבית
'האחים-חדד'
בכל יום מימי
החנוכה

לרגל ימי החנוכה יתקיימו על ידי 'שיח התורה'
סדרי לימוד לחיזוק הלימוד בימי החנוכה

ההשתתפות בסדרים המיוחדים
על ידי לימוד של לכל הפחות שעה,
ובתוכה ללמוד את ההספק היומי לחנוכה
מתוך 'שונה הלכות' הלכות חנוכה

יום שני	א' דחנוכה	סימן עת"ר - סימן תרע"א סעי' ו'
יום שלישי	ב' דחנוכה	סימן תרע"א ז' - כ"ב
יום רביעי	ג' דחנוכה	סימן תרע"א סעי' כ"ב - סימן תרע"ג סעי' ו'
יום חמישי	ד' דחנוכה	סימן תרע"ג ז' - סימן תרע"ד סעי' ד'
יום שישי	ה' דחנוכה	סימן תרע"ה סעי' א' - סימן תרע"ו סעי' ז'
שבת קודש	ו' דחנוכה	סימן תרע"ו סעי' ח' - סימן תרע"ז סעי' י"ב
יום ראשון	ז' דחנוכה	סימן תרע"ח סעי' א' - סימן תרפ"ב סעי' ח'
יום שני	ח' דחנוכה	סימן תרפ"ג סעי' א' - סימן תרפ"ד סעי' י"ד

בין העונים בהצלחה על המבחן
היומי בטלמסר של 'שיח התורה'
או ב'נדרים פלוס' תתקיים אי"ה

הגרלה גדולה

על חנוכייה מפוארת
תוצרת 'חדד'

חדד HADAD
בנין שו"ת

ניתן להשיג בכניסה לבית מרן זיע"א, בבתי
הכנסיות, ובמשרדי מכון 'שיח אמונה'
רחוב חפץ חיים 7 בני ברק או בדוא"ל
se3077700@gmail.com מכון

להרשמה ולהשתתפות: 03-3085000

לתועלת הלומדים:

הודפסה חוברת מיוחדת
ובה סדר הלימוד הלכות
חנוכה מה'שונה הלכות'.

ניתן להשיג את האוצר מידי שבוע במוקדים כדלהלן:

אופקים

ביה"כ קוית
ביה"כ שוית
ביה"כ שערי תפילה
ביה"כ זכרון אליהו
ביה"כ אילת השחר

אלעד

ביה"כ מאור שרגא
ביה"כ הר"ן
ביה"כ דגל התורה
ביה"כ אחיעזר
ישיבת תורה בתפארתה
ישיבת כנסת יחזקאל

אשדוד

ביה"כ בית שמואל
ביה"כ עטרת צבי

באר יעקב

ישיבת גרודנא

בית חלקיה

ישיבת שערי שמועות

בית שמש

ביה"כ שערי תורה הקריה החרדית
ישיבת אור לישירים
ביה"כ אהבת תורה
ביה"כ אור אליהו
ביה"כ בית אביי
ישיבת נתיבות חיים
ביה"כ נתיבות ישראל-אשכנז רמה ד
ביה"כ חניכי הישיבות רמת אברהם
ביה"כ בני הישיבות - חפציבה

ביתר

ביה"כ זכור לאברהם
ישיבת הר"ן

בני ברק

ביה"כ לדרמן
ביה"כ המרכזי רמת אלחנן
ביה"כ נחלת משה
כולל חזון איש
ביה"כ משכנות יעקב
ביה"כ חניכי ארחות תורה
ביה"כ דברי שיר
ביה"כ בית השם
ביה"כ הליגמן
ביה"כ אהל יעקב ולאה
ביה"כ נאות יוסף
ביה"כ רמב"ם
ביה"כ בית אריה
ישיבת פוניבז' - אהל קדושים
ישיבת ארחות תורה

ישיבת בית מדרש עליון

ישיבת סלבודקא
ביה"כ הגדול
ביה"כ הליכות חיים
ביה"כ תפארת ציון
ביה"כ שומרי שבת
ביה"כ אהל תמר
ביה"כ יד אהרן
ביה"כ המרכזי שיכון ה'
ביה"כ חניכי הישיבות שיכון ה'
ביה"כ דרכי אי"ש
ביה"כ חמדת צבי
ביה"כ שונה הלכות
ביה"כ שיח תפילה
כולל ברסלב
ביה"כ צעירים
ביה"כ מוהליבר
ביה"כ אהל יעקב
ביה"כ תפארת נחמן
ביה"כ ראדזין
ביה"כ המרכזי נחלת סירוקה קרית הרצוג
ביה"כ חניכי הישיבות כרם ישראל קרית הרצוג
ביה"כ אילת השחר פרדס כץ
ביה"כ בית אהרן פרדס כץ
ביה"כ המרכזי מנין אברכים פרדס כץ
רש"י 14 ב"ב קומה ב'

גבעת זאב

ביה"כ בית אליהו
ישיבת מגדל עוז

זכרון יעקב

ביה"כ מסילת ישרים

חדרה

ביה"כ שירת ציון - שכונת הפארק

חיפה

ביה"כ תפארת ישראל
ביה"כ החדש רחוב הרצוג
ישיבת נחלת הלויים

חריש

אהבת תורה - שכונת צוותא
בית השם - שכונת החורש

טבריה - נוף פוריה

ביה"כ המרכזי

ירוחם

ביה"כ המרכזי
הישיבה הגדולה ירוחם

ירושלים

ישיבת מיר

בית וגן: ישיבת קול תורה

רמת שלמה:

ביה"כ חזו"א
ביה"כ ערוך לנר
נוה יעקב מרכז: חניכי הישיבות
רוממה: ביה"כ חניכי הישיבות
רמות:
ביה"כ משכן שרגא
ביה"כ שערי תבונה
ביה"כ אהל יוסף
ביה"כ מרום הרים
פסגת זאב: ביה"כ המרכזי

כרמיאל

ישיבת רנה של תורה
קהילת תורה ותפילה

לוד - גני איילון

ביה"כ המרכזי
ביה"כ אהבת תורה
ביה"כ תורה ותפילה

מודיעין עילית

ביה"כ חזון דוד
ביה"כ משובב נתיבות
ביה"כ בית תפילה
ביה"כ נאות השמחה
ביה"כ קהילת מרומי שדה
כולל בית אבא
כולל עטרת שלמה
ביה"כ תורה ותפילה
ביה"כ שיח יצחק
ביה"כ המרכזי
ביה"כ זכרון משה
ביה"כ היכל יצחק
ביה"כ קהילת משך חכמה
ביה"כ המרכזי נאות הפסגה
ביה"כ קהילת יח"ל
ביה"כ חניכי ארחות תורה
ביה"כ אהל יוסף מאיר
כולל לב אחד
ביה"כ שירה חדשה
קהילת קצות החושן
קהילת אהל אברהם חפציבה
נאות עילית ביה"כ רמב"ם
נאות עילית מרכזי מהרי"ל
המרכזי גן הדסים
קהילת הרשב"א

ברכפלד:

ביה"כ אהל תורה
ביה"כ חניכי הישיבות רשב"י
ביה"כ קהילת רבי עקיבא
ביה"כ שערי תפילה
ביה"כ בני הישיבות
כולל אהבת שלום

נוף הגליל

ביה"כ המרכזי הר יונה
ביה"כ המרכזי נוף הגליל

נתיבות

ביה"כ בית יצחק
ישיבת שכר שכר

נתניה

מנין אברכים

עוצם

ישיבת נר זרח

עפולה

ביה"כ אהל משה גבעת המורה
ביה"כ המרכזי עפולה עילית

פתח תקוה

ביה"כ שירת מרים
ביה"כ אבי עזרי
ישיבת אור ישראל

קרית אתא

ביה"כ המרכזי שביט

קרית יערים - טלזסטון

ביה"כ המרכזי בני הישיבות
ישיבת כתר תורה

קרית מלאכי

ישיבת קרית מלאכי

ראשון לציון

ישיבת עטרת שלמה

רחובות

ביה"כ היכל זרח
ישיבת מאור התלמוד

רכסים

ביה"כ בית יצחק
ביה"כ שבטי ישראל
ביה"כ בני הישיבות
ביה"כ היכל משה
ביה"כ מאורות
ביה"כ אהל מלכה
ביה"כ מנין אברכים
ישיבת כנסת חזקיהו כפר חסידים

תל אביב

כולל שירת דבורה

תל ציון

ביה"כ המרכזי חניכי הישיבות אשכנז

תפרח

ישיבת תושיה
ביה"כ בית יוסף

תשלום הקובץ בקופה או בעמדות נדרים פלוס (גם אחרי שב"ק)

בחשבון כולל דף היומי - אליבא דהלכתא - קטגוריית אוצר הפרשה
לתרומות והנצחות לזכות ולע"נ בסכום סימלי ולקבלת הקובץ במייל ניתן לפנות

במייל: a169258235@gmail.com ובטלפון: 055-760-0055

אוצר דבר

מתורת רשכבה"ג רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א – גיליון מס' 22 נידונים מרבינו שליט"א – פרשת מקץ – חנוכה תשפ"ו

שיעור חנוכה בענין בעלות על הנרות – נמסר בישיבת אור ישראל

ומיהו אולי יתכן דסגי בבעלות בשעת ההדלקה, ואחר כך לא איכפת לן בזה. וצ"ב. [ואינו ענין לדין כבתה אין זקוק לה ולנידון אי מהני בערב שבת. ואכ"מ].

ויש עוד לדון ליישב, אי נימא ד' מילי, חדא דשייכא זכות שאלה לכילוי, כגון לאכילה ולהדלקה, ודו"ק מדין מה שאת נותנת לתוך פיר, (עיינ חזו"א אבן העזר ע"ג ו' בצד אחד שם, ועיינ חי' נדרים סימן נ'), ותו נימא דאפשר לשייר זכות זו ואף בהפקר (מיהו אי מדין הפקר ב"ד הוא, עי' רשב"א כאן, אי"צ לזה, ודו"ק), ונודע הנידון בעלמא בשיוור קנין פירות בהפקר, (א.ה. עיינ חי' ב"ב סימן ל"א אות ג'), ועוד נימא דבזכות כה"ג לא קעבר באיסור דשביתת כלים, וגם נימא דסגי בזכות זו למצות נר חנוכה ולא בעינן לקנין ממש, [עיינ חזו"א או"ח סי' קכ"ד לדף ל"ח א' (ד"ה ולהאמור) לענין מצה], אם כן אתי שפיר הנ"ל. קצת ע"ד החידוד].

שוב העירו בעיקר הדבר, דלכאורה אין זה הפירוש בדברי רמב"ן ור"ן, ורק אם מדליק אחר עבורו נאמרו הדברים. אבל המדליק עצמו אין צריך שיהיו השמן והפתילה שלו, וע"ש בהגהות הגרא"ז. ושור"ר במאירי ומשמע לכ' כדבריהם דמה הוצרך לפרט דבפסח דגם כשהוא שוחט בעי שיהא שלו, דאלמא דבנמשל אין הדין כן. ודו"ק. ומכל מקום יש לדון באכסנאי לבית שמאי מה יעשה בשבת.

ויל"ע להנ"ל במדליק השליח בשל אחר, [ואי מהני, משכח"ל שליחות]. ודו"ק.

(דברי החיזוק שנמסרו בסיום השיעור מופיעים

בגיליון 'בענינא דיומא')

בגמ' שבת דף י"ח אמרינן, דלבית שמאי דאית להו שביתת כלים, טעמא דשרי נר וקדירה, משום דמפקר להו. ויש לדון אי קאי אפתילה נמי, דמצינו דשם כלי עלה, יעוין משנה ברורה ש"ח ל"ד. ומיהו יש לדון בזה מכמה דוכתי [יל"ע בלשון הגמ' דף כ"ח ב', וכי קמדליק בשבר כלי קמדליק, וצ"ע בחזו"א כלים סי' כ"ח. גם יל"ע בסוגיא דף קכ"ד ב' לענין עושין מעין מלאכה, ודו"ק].

והשתא אי נימא דתורת כלי עלה ממש אם כן גם לענין שביתת כלים הוא כן, ובעי להפקיר גם הפתילה. אם כן מה נעשה בשבת חנוכה לבית שמאי, דהנה מצינו ברמב"ן ליקוטים פסחים דף ז', ובר"ן שם, שנה חנוכה אינו יוצא אלא בשל עצמו, ואכסנאי בעי להשתתף בפריטי בשמן. וגם בפתילה הוא כן [עי' הגהות הגר"ב פ' או"ח סי' תרע"ז בשם הרשב"א], ולכאורה גם המדליק עצמו בעי דתהא הפתילה שלו, וכמו בשמן. ואם צריך להפקיר משום שביתת כלים לא תהא הפתילה שלו ולא יצא ידי חובתו. [ובאכסנאי גופיה יש לדון נמי].

ואין לומר דיתכן לעשות פתילה באופן דלא יהא עליה תורת כלי, דמדברי שער הציון תקי"ד נ"ב נראה דתמיד איכא עלה תורת כלי, יעו"ש.

ויש לדון למ"ד הבערה ללאו יצאת, דלא הוזהרו עלי' בשביתת כלים. ויש נידון כה"ג שאין שביתת בהמתו באיסור תחומין, כיון שאין בה חיוב מיתה, עי' מג"א סוף סי' ש"ה ובחי' רע"א. והרוקח אסר לענין ספינה [הובא בבית יוסף סי' רמ"ו]. ואולי הוא מדרבנן, ונודע הנידון בזה.

מיהו בלא"ה כבר דנו בזה משום בישול השמן.

הלכה למעשה – מתוך שיעור יומי השבוע לבני ישיבתו סלבודקה

מי שמצא דבר בכיסו בשבת ברה"ר אסור להניח בחור בכותל שמעליו רה"י, אלא ע"ג עמוד שהוא מקום פטור, היה מעשה בת"ח גדול שהלך ברחוב וצעק תנו לי מקום פטור, לכ"א זה יכול לקרות וצריך לדעת מה לעשות כבר א"א לשאול, האבנ"ז בזורק חפץ ד"א ברה"ר ונה חציו ברה"ר וחציו ברה"י חייב ממ"נ, זה חידוש, אבל אם נקבל את דבריו תחשבו מה הדין בכוורת, זה ודאי לא שייך דתוכו הוא רה"י.

י"ל ע"י מאסף הגיליונות 'אוצר הפרשה' לקבלת הקובץ המלא: a169258235@gmail.com

עטרת תפארת

זמן פרישה ממלאכה – ב"ב
4:09

פרשת

מקץ –

חנוכה

◆◆◆

שנת תשפ"ו

◆◆◆

גליון 330

במחיצת רבינו הגדול מרן בעל אילת השחר זצוקללה"ה
טור שבעי מהחברות הגרמ"י שניידר שליט"א

אם "ימלאו העבים" גשם

הספר המהר"י מינץ על הב"ב

והיות שגברא רבה אמר מילתא, ולא הרחיב מה כתוב ברש"י ובמהר"י מינץ, זיכני הש"ת לראות את המהר"י מינץ בפנים (בספר דרשות מהר"י מינץ דרוש עשירי) בהספדו על מרן הבית יוסף זצ"ל, וראיתי את הדברים הנפלאים, אמרתי לזכות את הרבים בזה, והנה לשונו הק'. ואין ספק כי כפי ערך כבוד הנפטר והכמותו, כן ימעט או יגדל עליו ההספר, חכם פרטי בעיר, והכולל במדינה בכל העולם כולו, כפי רוחב שפע חכמתו ומדותיו התרומיות, כן יעשה רושם במיתתו.

ולדעתי לזה כוון שלמה המלך ע"ה כשאמר (קהלת י"א) אם ימלאו העבים גשם על הארץ יריקו, ואם יפול עין בדרום ואם בצפון, מקום שיפול העין שם יהוא. ופירש רש"י אם ימלאו העבים גשם וגו', במקום שהטובה צומחת ונכרת שם סופה לנה. אף כן דע שאם יפול עין וגו', אם ישכון אדם חכם וצדיק בעיר או במדינה, מקום שישכון שם יהיו נראים מעשיו אחרי מותו. ויפול מלשון על פני כל אחיו נפל.

ואני מוסיף נוסף משל, שכונת הפסוק לומר שאם הת"ח במדרגת עבים מלאים גשם, פירוש שהיה מלא על כל גדותיו, על הארץ יריקו, תלמיד חכם כזה ישקה כל הארץ, וראוי לעשות רושם על פטירתו בכל הארץ, כי כולם נהנו מזיו הוד תורתו בחייו, וכולם הפסידו בהעדרו.

ואם יפול עין וגו', אם הוא דומה לעין יבש או עושה פרי במקום נטיעתו לבר, וזהו בדרום או בצפון, פירוש במקום מיוחד, במקום שיפול העין שם ירגישו בהעדרו, ושמה יספידוהו, עכ"ל. וכמדומה שכל מילה נוספת... מיותרת!

כוס "מלא" נשפך החוצה...

וברשות הקוראים היקרים שליט"א בנוגע למה שביאר המהר"י מינץ את הפסוק אם "ימלאו העבים" גשם, דהכונה שאם הת"ח במדרגת עבים מלאים גשם, פירוש שהיה "מלא על כל גדותיו", על הארץ יריקו, תלמיד חכם כזה ישקה כל הארץ וכו', חושבני שראוי להעתיק מה שהי' אומר רבנו הרבה בכנסי "הינוך", בשם הגר"א.

וז"ל: ומובא בספר אהל יעקב להמגיד מדובנא וז"ל ואני בהיותי בוויילנא אצל מורי הוא רבינו הקדוש הגאון החסיד רבינו אליהו מוויילנא זי"ע, שאלתי את פיו לאמר איזה דרך יבוא השפע ובאיזה אופן ישפיע הצדיק מיראתו גם לבני דורו, השיב לי משל לכלי גדול אשר כלים קטנים סובבים אותו מכל צד ואתה תעמוד ותשפוך אל הכלי גדול בלי הפסק, בע"כ כאשר הכלי גדול נתמלא על כל גדותיו, אז כל מה שתשפוך עוד יגיע אל הקטנים אשר אצלה, אבל כל עוד אשר היא בעצמה לא נתמלא, כשי"כ שלא יגיע אל הסמוכים כל מאומה עכ"ל.

אומר לנו הגאון כי אדם שבא להשפיע על אחרים, כל זמן שהוא עצמו לא

זכר צדיק לברכה

עומדים אנו ימים ספורים אחרי "הוארצייט הגדול", ועדיין הרושם "האדיר" נמצא בחלל, כאשר רבבות אלפי ישראל עלו בהמוניהם להשתטח על ציון רבנו זצוק"ל, ועצרות חיוק נעשו בכל אתר ואתר לזכרו. ונבאמר המוסגר, פעם בתקופת ל"ג בעומר, אמר רבנו: רבי שמעון הרי נמצא למעלה למעלה במקום גבוה מאד, ולמה לו לירד למטה. אלא שהקב"ה אומר לו "תרד", ותשמע את כל הצרות של כלל ישראל.. שבאים להשתטח על הציון.

איש "כלל ישראל"

ואחד מהדברים "המופלאים" לראות, שכל יהודי כאשר הוא, בלי חבדלי עדות וחוגים כלל, מבטאים את חסרוננו הגדול. כפי שהוית על עצמו, שבכל אשר אפנה, משבת לפני הוארצייט, עד אחרי הוארצייט, פונים אנשים עם סיפור או התפעלות מיוחדת שהי' להם מרבנו, או מבקשים סיפור.. פלאי פלאות.

ולאחרונה נפגשתי בנוגע למקואות, עם יהודי ממזגר אחר לגמרי.. וכששמע שזכיתי להיות אצל רבנו, מיד התחיל לדבר על גדולתו, ובפרט על הצניעות והפשטות שראו בביתו. ונראוי להזכיר, כשלמד רבנו בשיעור במס' ברכות (דף נ"ז ע"ב) שלשה מרחיבים דעתו של אדם אלו הן "דירה נאה", ואשה נאה, וכלים נאים. אמר הנה "הבית כאן" זה דירה נאה..]

וכן לפני כמה שנים הייתי אצל רב יישוב, שמשתייך ג"כ למגזר שאינו אוהד... וישב בחדר פשוט מאד, עם ריהוט ישן.. ואמר לי שבידורו הי' גר בכ"ב, והי' זוכה לראות מהמרפסת יום יום את רבנו הולך ברחוב הזון איש... ואלו הן התוצאות... בלי שדיבר אתו מילה אחת!

ואסיים פרט זה, עם משפט שאמר לי חסידישער ייד, [יהודי חסיד], כשפנה אלי ג"כ תספר לי סיפור על הראש ישיבה. שאלתי אותו מה רוצים כולם מהראש ישיבה, הרי הוא הי' רב "ליטאי". אמר לי אותו יקר, אתה לא צודק, הראש ישיבה לא השתייך ל"שום חוג", הוא הי' יהודי "כלל ישראל"...

אם ימלאו העבים...

וכמה מתאים לזה, דבר קדשו של רשכבה"ג מרן הגר"ד לנדו שליט"א שאמר בעצרת "המרכזית" בשיבתו של רבנו "ארחות תורה", בפתיחת דבריו.

וז"ל: אנו עומדים לאחר שמונה שנים מהסתלקותו של מרן ראש הישיבה זכר צדיק לברכה, אשר מסר נפשו למען קיום עולם התורה בכלל, וישיבות ארחות תורה בפרט.

ומעת סילוקו של צדיק, נפקד מקומו, וחסרוננו גובר לכלל ולפרט, וכמאמר הקהלת פרק י"א פסוק ג' אם ימלאו העבים גשם על הארץ יריקו ואם יפול עין בדרום ואם בצפון מקום שיפול העין שם יהוא, יעוין שם בפירוש רש"י, ובחפדו של מהר"י מינץ על אחד מגדולי דורו, ע"כ הפתיחה, [והמשך המשא הגדול מובא בגליון היקר "בענייני דיומא" 299].

פרשת השבוע – הבוקר אור...

בזכות פסוק זה, זכינו "לאורו הגדול" של רבנו, שזרח והאיר שמי עולם התורה והיהדות... כפי שסיפר שפסוק זה יצא בגורל הגר"א שעשה ידיד נפשו מרן הגאון רבי משה סולובייצ'יק זצוק"ל, כשהתלבטו אם לעזוב את בריסק, בשנת תרצ"ז. ויצא לו הפסוק "חבקר אור האנשים שלחו חכם וחמיריהם". והבינו שצריך ליפוע, ועי"ז סיבב הקב"ה את הצלתם מניא ההריגה רח"ל.

כתוב בפרשה ויאמרו איש אל אחיו, אבל אשמים אנחנו על אחינו, אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו, על כן באה אלינו הצרה הזאת.

זכורני שפעם נכנס לרבנו, דודי הגדול והנעלה הרה"צ ר' זאב א. וולף זצ"ל, שזכה לנהל את הסמינר הגדול בכמות ובאיכות... שייסד אביו [מו"ז] הרה"צ ר' יוסף א. זצוק"ל, קרוב ליוכל שנים! ולא עשו צעד הכי קטן בלי להתייעץ עם גדולי ישראל, "מיום היווסדה".

ושאל שאלה מסוימת בנוגע לקבלת תלמידות... ואמר לו רבנו, בנוגע לשאלה החיא, שיש בחינה כזו, של "בהתחננו אלינו..." שזה מחייב הרבה יותר...

מלא, זאת אומרת שאיננו מלא "ברוהניות", איננו מלא בתורה ויראת שמים, הוא "לא יכול להשפיע", ומתי הוא יכול להשפיע, אחרי "שהוא בעצמו יעלה" והוא יהי אישיות נעלה, אז הוא ישפיע, ע"כ.

"מרום" את כל הדור..

ובזכרנו שביאר על מה שביקש רב פרידא - אחרי הבת קול שיצאה מן השמים ושאלוהו מה רוצה - אמר "שיזכו כל בני דורו לעולם הבא". והרי היו בעלי עבירות וכו', והאך רצה כזה דבר, וכתוב ג"כ שהסכימו אתו. וביאר הדבקה היתה, ש"כל הדור יתרומומו", ועי"ז יזכו לעולם הבא. ואמר דשייך "אדם אחד" שעל ידו "מתרוממים כל הדור". והזכיר דוגמאות מגדולי הדורות, ועפ"י הנ"ל, ניתן להוסיף עוד אחד לרשימת...

לעשות בשביל נצח!

ולעילוי נשמות רבנו, נביא קטע "מוסר חזק" שאמר הרבה, וכמדומה שזה חי' אחד הדברים הגדולים שעמדו כל הזמן "לנגד עיניו", ועפ"י חי, ועשה את כל מעשיו הכבירים.

וז"ל: ומכאן זה ראיתי בשם החפץ חיים שאומר כך, בן אדם משקיע הרבה שנים מחייו שלו כדי להשיג אומנות או משרה, ולמה הוא עושה את זה כ"כ הרבה שנים, כי הוא רוצה להתפרנס לכל החיים. וכמה חי בן אדם, שבעים שמונים תשעים, מאה! מי יש כבר שחי מאה שנה, אולי אחד או שנים שלש, מי חי כל כך הרבה. וזה הכל, ובשביל זה צריך לתת הרבה שנים כדי לחיות, ובלי זה אי אפשר.

א"כ כמה צריך לעשות בשביל נצח! הרי בן אדם לא צריך לחיות רק מאה שנה, רק צריך לחיות חי' נצח! החיים של בן אדם הם "לא כאן בעולם", רק בן אדם צריך לחיות "נצח".

ובדי לחיות נצח צריך "כל החיים לעבוד ולעשות" בשביל ליצור חי' נצח, ומה זה חי' נצח - תורה ומצוות, "ולא שום דבר אחר".

מללמוד חשבון, ומלימוד גיאוגרפיה מזה לא חיים נצח, רק ממה חיים נצח - מתורה וחסד, וזה כל אחד צריך לדעת. [לשון זו, מתוך כינוס חינוך לתורה ברמת בית שמש כ"ד אייר תשע"ב].

מאי "חנוכה" להתרומם!

ואי אפשר שלא להביא על "חנוכה", ונביא מה שנשא רבנו מסיבת חנוכה תשע"ד, בישיבתו הק' "ארחות תורה".

בדרך כלל כל דבר של שמחה צריך לרומם את האדם, וחנוכה במיוחד צריך לרומם את האדם, אחרי שהיו כל כך הרבה נסים בחנוכה, הרבה מאוד נסים. אחרי המסירות נפש של כלל ישראל - החשמונאים, חי' ממש נם, שנמסרו רבים ביד מעטים. אפילו שהיו המון חיילים של היוונים, הלכו במסירות נפש, ולחמו בכל הכוח, אין לשער איזה גדלות של החשמונאים. א"כ מה צריך להיות התועלת של היום טוב הזה.

למעשה אנשים יוצאים ידי חובתם בזה שאוכלים קצת מאכלים מיוחדים, אבל למה לא ראינו במציאות בן אדם "שמתרומם" מחנוכה? הרי חי' צריך להתרומם מאוד! ולמעשה כל אחד נשאר כמו קודם, אוכלים קצת דברים כאלו, אבל זה שום דבר! האם מהאכילה הזאת נהיה אדם גדול? ראינו פעם בן אדם שמאכילה נעשה אדם גדול? מורחניות נעשים אדם גדול אבל לא מאכילה. ואפילו אכילה של קרבנות, משמע שכן היה מרום, אבל ג"כ לא כל אחד.

א"כ מה התכלית? הרי התכלית להתרומם, וזה באמת זמן מסוגל לזה, בזמן שהחשמונאים התרוממו עד כדי כך שהלכו במסירות נפש נגד היוונים. וכמו שכתוב בספרים שהיו שם "פילים" היוונים לקחו למלחמה פילים, וזה היה סכנת נפשות ממש, כל אחד היה צריך לסכן את החיים שלו, והם עלו מאוד! ואנחנו צריכים ללמוד מזה ג"כ להתרומם.

אמנם במציאות אני לא רואה אחרי כל החנוכה, עושים מסיבה כאן מסיבה כאן, האם מישוהו מתרומם, לא ראיתי את זה, אבל העיקר התכלית הרי כן להתרומם. וצריך לעשות כל מיני דברים איך להתרומם, כי אם להישאר אותו בן אדם, מה כל העניין? וכי לאכול את המאכלים האלה, זה כל התכלית? לרקוד קצת לשיר קצת זה תכלית? התכלית הוא להתרומם! ואם לא מתרומם אז מה כל העבודה הזאת...

סליחה שאני אומר לכם, אבל אתם צעירים יש לכם אפשרות כן להתרומם, במשך החיים, אבל כל פעם אומרים פעם הבאה, פעם הבאה, ולמעשה האדם לא מתרומם.

הרי האדם נקרא "מהלך", ונתתי לך מהלכים בין העומדים, והמלאכים נקראו עומדים, כי המלאך אמנם הקב"ה ברא אותו בשכל כל כך חזק, הרבה יותר מבן אדם, אבל הוא עומד בשכל הזה שהוא נוצר, נשאר כך כל ימי חיותו מלאך. אבל כלל ישראל ואנשים בכלל, נקראים "הולכים" כי אדם כל הזמן או שעולה או שיורד כמו שכתוב בגאון, נמצא שאם כל הדברים האלה לא עושים שהאדם יתרום, ע"כ הוא יורד! כי הרי לא יכול להיות עומד, רק או שמתרומם או שיורד.

א"כ מה עושים עצה איך להתרומם, כי אם לא להתרומם, מה כל העניין של המסיבות, מה כל התכלית של המסיבות, שום דבר? אנחנו מבקשים שכל אחד יראה עד כמה שאפשר, לחפש ולחשוב איך מתרוממים, ואם יהי אפילו רק זה לבד, שיחשוב, זה ג"כ כבר התרוממות, זה שהגיע למדרגה כזאת שהושב איך עולים, איך לא נשאר כמו שהיה קודם, זה עצמו כבר התרוממות.

הקב"ה יעזור שכל הבחורים כאן יחשבו קצת מחשבה רצינית, שרוצה להתרומם, לא להישאר כמו שהיה, וכל שכן לא לרדת, אז יהיה המאוש, ולזה כדאי כל המסיבות וכל הדברים, אחרת... הקב"ה יעזור שכל אחד ואחד יחשוב כזה, ויבוא לידי הכרה באמת שצריך לעלות, רק לעלות ולעלות, לא לרדת! כל אחד מאיתנו יעלה. ונזכה שהחנוכה יעשה לנו "שינוי" בדרגה של האדם, להתרומם, וזה יהי התועלת הגדול שהאדם יזכה בחנוכה.

מהו "עיון"

כפי שהבאנו לא מזמן, על גודל חובת לימוד "העיון", ורואים ג"כ האך שמרן רשכבה"ג הגר"ד לנדו שליט"א הוצר ומדגיש את זה השכם והערב, אביא קטע מהרשום אצלי בהגדרת "עיון", מתוך שאלות ששאלו בארגון "לב שומע".

שאלה: מה נקרא ללמוד בעיון.

תשובה: כשהוא לומד דבר צריך לדעת את זה מכל הצדדים, ואם הוא לא יודע, רק מספיק לו מה שיודע מלמעלה, זה שיטתי.

שמעתי פעם משל, אחד הלך ללמוד באוניברסיטה, שאל את המורה שלו מה זה טלפון, אמר לו המורה טלפון, יש מכונה, אמר הה, יש מכונה, בסדר, הוא כבר יודע, אם יש מכונה, הכל בסדר...

הלא תראה האך דרכם של חז"ל, כמעט כל גמ' מתחילה על דרך זה, למשל מס' בבא מציעא, כתוב במשנה זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה, שואלת הגמ' למה לי למיתני זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה, ליתני זה אומר אני מצאתיה וכולה שלי, וזה אומר אני מצאתיה וכולה שלי, אומרת הגמ' חדא קתני. שואלת הגמ' חדא קתני, והא זה אומר וכו', בקיצור מה הגמ' אומרת פילפולים? על מה הגמ' עומדת על דקדוקים פשוטים, למה כתוב, הגמ' לא אומרת קרשיות של... רק פשט.

ואתו הדבר בעירובין בריש פרק כיצד מעברין דנה הגמ' אם מעברין עם ע' או מאברין עם א'. עמדו על דברים פשוטים כדי לדעת את העיקר, לדעת על בוריו מה כתוב. ובסוף יוצא מזה מערכות שלימות. הגמ' בבבא מציעא מסיקה בסוף רישא מציאה סיפא מקח וממכר, וצריכא וכו', לימודות שלימה יוצא, וממזה זה התחיל מוקדוק פשוט.

וכן בהתחלת ברכות הגמ' שואלת למה כתוב מאימתי, ואח"כ הגמ' לימודת שהכהן לא נטהר עד צאת הכוכבים, הכל מדברים פשוטים. רואים שקודם צריך להבין מה כתוב, ואח"כ לבוא ללימודות, אנחנו לא יכולים להידמות לחז"ל, אבל בכל זאת...

"אזהבים דבריה" - ברז מים חמים" שנפתח בטעות

כבר הובא לפני תקופה, שיש להיזהר מאד, "שלא לפתוח ח"י" בשבת ברז מים חמים, שעיי"ז נכנסים מיד מים קרים, ומתבשלים במים חמים שבדוד. ואף "בדוד שמש" אסור.

ומי ש"בטעות" פתח את הברז מים חמים, ראיתי מביאים מגדולי הפוסקים, ש"לא יסגור", כי עיי"ז גורם שיתבשלו המים שנכנסו כבר.

מיהו בדוד "שמש" בלילה, אם זרמו כבר הרבה מים, עד שהמים בדוד שמש "קרים", ואין מי שיחמם כעת, ראיתי סברא שלכאז"ל יכול לסגור את הברז.

לתרומות להפצת הגליון השבועי ולקבלת הגליון ניתן לפנות למס' 055-7600953 וכן בקובץ השבועי "אוצר הפרשה" או למייל לאורו נלך s31626532@gmail.com וכן ניתן להשיג את הגליון מודפס ברש"י 14 קומה ב' ליד הדלת

לתועלת הרבים ניתן להאזין לדברים על פרשת השבוע מרבינו הגדול מרן בעל אילת השחר זצוקלה"ה, ע"י יבדלה"ט החברותא שליט"א כמידי עש"ק בקו אילת השחר שמספרו 0799-555-555 שלוחה 6.

בדרכו אמונה

במשנת מרן רשכבה"ג הדרך אמונה זללה"ה

מאי חנוכה, דתנו רבנן – הנהגות וחוראות רביה"ק זצוק"ל בדיני חנוכה, לוקט ונערך מקונטרס דקדוקי מצוות

והעיד רבינו (ספר הזכרונות חנוכה ס"ו) שהחזון איש נהג לכבות את נרות החנוכה חצי שעה אחרי צאת הכוכבים, [וציין שכן כתב הערוה"ש (תרע"ב, ט') שנהגו לכבות. ואף שהמשנ"ב (תרע"ב, ח') הביא להחמיר שלא להשתמש בהם אחר הזמן משום מראית העין, אבל לכבותו י"ל שמותר]. אמנם בלילה האחרון השאירו החזו"א דלוקים עד שנגמר כל השמן, שהרי יש לשורפן כמש"כ השו"ע (תרע"ז, ד') שהנותר מן השמן שורפו, [וראה במשנ"ב שם].

ד. לא הבהב את הפתילות לפני ההדלקה 5 ולא החליפם כל יום 6.

5. לפי שהנרות שלנו נוחים להידלק ודולקים יפה אף בלא הבהב, ואין לחוש להפסק מרובה בשעת ההדלקה או שמא לא ידלק יפה. ובדרך כלל הרבנית ע"ה היתה מכינה עבור רבינו את הפתילות לנרות החנוכה.

אולם בספר הזכרונות הביא רבינו שהחזו"א היה מהבהב קודם את פתילות נרות החנוכה, ואף שהחזו"א בעצמו לא הבהב את פתילות הנרות שמדליקין בערב שבת, מפני הטעם הנ"ל שהפתילות שלנו יפות, וצ"ע. וכן נהג אביו הקה"י להבהב תחילה את פתילות נרות החנוכה.

6. כתב רבינו בספר הזכרונות (חנוכה ס"ו) שהחזו"א לא החליף את הפתילות והשמן שנשאר. כתב השו"ע (או"ח תרע"ג, ד') אין חוששין לפתילות להחליפם עד שתכלה. והראה הגר"א מקורו מפורש במסכת סופרים (כ', ד'). וביאר המשנ"ב (שם, ל"א) טעמו לפי שאין בהם בזיון מצוה, ואדרבה הם נוחין להדליק יותר כשדלקו כבר.

ה. הדליק נר והניחו לפניו, וממנו הדליק נר נוסף שאחז בידו 7, ובו היה מדליק את כל הנרות ואת השמש, ואח"כ היה מכבה את שני הנרות הללו 8.

7. הנר שהניח לפניו דלוק היה מהנרות הרגילים (העשוי מפראפין), והנר שאחז בידו ועמו הדליק את הנרות, היה נר העשוי משעווה. [וכך היה מנהגו גם בבדיקת חמץ, וטעמו כדלקמן].

אמנם רשכבה"ג מרנא הגר"א"ל שטיינמן זצוק"ל נהג להדליק את הנרות ע"י גפרורים, והקפיד שלא להדליק ע"י נר שעווה וכדו', כיון שהרגילות היא שנוטף מעט מן השעווה על הפתילה, וחשש שמא תידלק השעווה וממנה הפתילה, ונמצא שהוא לא הדליק את הפתילה, ולכן בשנים בהם היה משתמש בפתילה הנקראת פתיל צף, היה מדליקו קודם הכנתו לנרות החנוכה, כדי להסיר מן הפתילה את החלב הדבוק בה, כדי שבשעת הדלקת הנרות ידליק את הפתילה בלא סיוע דבר אחר.

8. וטעמו לדבר, כדי שלא יצטרך להפסיק הפסק גדול, אם יכבה הנר שבידו בשעה שמדליק עמו, כשיצטרך להדליקו מחדש [שהוא דבר המצוי מאד], ובאופן זה שעומד לפניו נר דלוק, מדליק ממנו מיד את הנר שבידו, וממשיך להדליק את הנרות. [וכו"ב עשה גם בבדיקת חמץ, שהיה מונח נר דולק על השולחן, שממנו היה מדליק את הנר שעמו בדק כל פעם שכבה, ומהטעם הנ"ל].

ו. מרגלא דפומיה דרבינו, שהנוסע לשבת הטוב ביותר הוא שיסאר ללון שם גם במוצ"ש, ואז ידליק שם הנרות במוצ"ש בלא פקפוק.

ז. מבדיל תחילה ואח"כ מדליק הנרות. ואחרי סיום הדלקת הנרות אומר ויתן לך.

ח. בנותיו הדליקו הנרות 9 בברכה בקטנותו 10.

9. רבינו היה רגיל להביא את דברי החת"ס (שבת כ"א ב') שכתב שאין זה מן החסידות שאשה תדליק הנרות, כי אין כבודה לצאת בחוץ לרה"ר בעתותי ערב ולהדליק בין האנשים וכו', ולכך אף שמן הדין אם היא רוצה יכולה להדליק, אבל לא נהגו כן בגדולות, ורק קטנות יכולות להדליק, ואף יכולות לברך משום חינוך.

10. הרבנית יצאה ידי חובת הדלקת נרות בהדלקת הנרות שע"י רבינו, וכמש"כ המשנ"ב (תרע"א, ט') שאף למש"כ הרמ"א שכל אחד מבני הבית ידליק, מ"מ אשתו לא תדליק בפני עצמה שהיא כגופו. אולם בשנים האחרונות לאחר שיצאה את חובתה בהדלקת הנרות שע"י רבינו, היתה מדליקה נרות בלא ברכה במנורה אחרת, וסיבת הדבר כי א' מידידי משפחת רבינו העניק לרבינו במתנה מנורה מפוארת, אולם רבינו סירב להשתמש בה, מאחר והיה רגיל רבות בשנים לקיים מצות הדלקת נר חנוכה במנורה שקיבל מזקנו הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל, [והיינו שגם זה נחשב להידור במצוה, כשמנורה זו יקרה וחשובה לו יותר], וכדי שלא יפגע אותו נותן מתנה, הציע רבינו שהרבנית תדליק בה לאחר מכן, ונחה דעתו בכך.

ומן הענין לציין שדעת רבינו שהקונה מנורת כסף להדלקת נרות החנוכה ושמוח בה, יברך עליה "שהחיינו" כיון שהכלי עומד לשימוש של בעה"ב, ואף שהוא מוציא את בני ביתו בהדלקת הנרות שהוא מדליק במנורה זו, אינו נחשב כשליח להדליק עבורם, אלא שהם נטפלים אליו ויוצאים בהדלקתו, לכך לא יברך עליו הטוב והמטיב אלא שהחיינו, שנחשב ככלי המשמשו לחור. [כ"כ משמו הגר"צ כהן זצ"ל בספרו חנוכה פ"י סניג והערה פ"ט צ"ל].

א. בבחרותו של רבינו כשלמד בישיבת לומז'א בפתח תקוה, הדליק את הנרות בחדר שישן בו ואכל שם פעמיים ביום 1.

1. כך עשה על פי הוראת רבו החזו"א זצ"ל, וכך היה מורה אביו הקה"י זצ"ל. עודאמר רבינו שהחזו"א הוסיף לו, שישתתף גם בפרוטה בהדלקה שמדליקים בחדר האוכל, כיון שאוכל שם פעם א' ביום. אלא שאמר על כך רבינו שנראה שאמר לו כן רק לרווחא דמילתא, שמעיקר הדין כיון שרוב אכילותיו בחדר שישן בו, בודאי יוצא ידי חובה בהדלקה שמדליק שם. והוסיף לו אביו הקה"י, שמ"מ יזהר שלא ידליקו עליו בחדר האוכל לפני שמדליק את הנרות בחדרו, שמא בהדלקה זו שבחדר האוכל ג"כ יכול לצאת ידי חובתו, ואם יצא כבר ידי חובת ההדלקה, תהא הברכה שיברך אח"כ בחדרו ברכה לבטלה. (ארחות רבינו ג', כ"ה).

ובאופן שא"א לאכול בחדר שישן בו כגון ע"פ הוראת ראה"ק, הורה החזו"א שיש להדליק את הנרות בחדר האוכל, והקה"י דן בדבר, לפי שנסתפק שמא חדר אוכל של ישיבה אינו נחשב למקום דירה שאינו עשוי אלא לאכילה, ומש"כ הרמ"א (תרע"ז, א') שידליק במקום שאוכל, הוא דוקא כשמקום זה משמשו במשך היום לכמה תשימישים כשאר ביתו, ומחמת שגם אוכל בו נחשב לדירה יותר משאר מקומות, אבל בחד"א של הישיבה אין בו שום שימוש נוסף מלבד האכילה, וראה במשנ"ב (שם, י"ב). ועיי בגמ' (ערובין ע"ג א') בני בי רב דאכלי בבאגא ובייתי בני רב, משחינן לתחומם מבי רב. ובשו"ע (או"ח ת"ט, ז') לפי ששם היו חפצים לאכול אילו היה מזונם שם.

ב. היה לובש כובעו ומעילו לכבוד הדלקת הנרות. והיה מדליק כעשרים דק' אחרי השקיעה. כמנהג החזו"א 2.

2. ולפי עדות דודי הגריב"מ זאקס שליט"א שקיבל מזקנו חתן החפץ חיים, שכן נהג ג"כ החפץ חיים. וראה להלן בסמוך במנהג הגר"א בזה.

ובטעם החזו"א בזה, אמר רבינו בשם אביו הקה"י שא"ל החזו"א את טעמו, משום שקודם לכן עדיין היום מאיר יפה, ושרגא בטיהרא מאי אהני (חולין ס' ב'), והיינו שמעיקר הדין קי"ל כדעות שזמן ההדלקה הוא בתחילת השקיעה, אלא שבמקומות בהם האור עדיין גדול בשעה זו, ימתין כדי שיחשיך מעט ויהא ניכר אור הנר. ומחמת כן גם הקה"י היה מדליק את הנרות בזמן שראה שכבר ניכר אור הנר, ופעמים אף היה מקדים להדליק בתחילת השקיעה, כשהיו עננים שהחשיכו את אור היום וכבר ניכר אור הנרות היטב. [ראה מה שהביא בזה בספר ארחות רבינו מזמני הדלקותיו].

והעידו שמרנא הגר"א"ל שטיינמן זצוק"ל היה נוהג מתחילה להדליק בתחילת השקיעה כפי שנהגו גדולי ליטא ע"פ דברי הגר"א, אולם משהגיע להתגורר בב"ב החל להדליק עשרים דק' אחרי השקיעה כמנהג החזו"א, וכששמע לאחר זמן שכן נוהג החזו"א מחמת מנהג אביו שנהג כן, חזר להדליק בשקיעה כמנהג אבותיו, [היינו שלא היה הדבר בהכרעת מרן החזו"א שהלך הגר"א"ל בעקבותיו, אלא מחמת שכן נהג אביו, לכך חזר הגר"א"ל לנהוג ג"כ כמנהג אביו]. ובשנותיו האחרונות חזר להדליק כעשר דקות ויותר אחרי השקיעה, ונימק טעמו שבעירו בב"ב בזמן השקיעה עדיין האור חזק בחוץ, ואין ניכר כ"כ אור הנרות, וחושש שהוא בכלל שרגא בטיהרא מאי אהני,

ג. שיעור השמן שהיה נותן בנר 3, היה בו בכדי לדלוק מעט יותר מחצי שעה אחרי צאת הכוכבים 4.

3. בספר שומר אמת (להגר"מ שציגל שליט"א, עה"ת תנינא עמ' קכ"ה) הביא בשם רבינו, שאם בירך על הנרות, וקודם שהדליק נשפך כל השמן על הארץ והביאו שמן אחר, יחזור ויברך שנית ברכת להדליק, שברכתו שבירך בתחילה לא עלתה על שמן זה שהביא. ודן שם הגאון המחבר שליט"א מה יהא הדין, אם השמן שהביא היה מונח בשעת הברכה סמוך למקום ההדלקה, או אפילו בכל הבית כיון שההדלקה היא חובת הבית, עיי"ש.

4. ובספר ארחות רבינו הביא, שחשש רבינו שמא חצי שעה המוזכר ברמב"ם ושו"ע, הוא שיעור חצי שעה זמנית לפי שיעור שעות הלילה, וכיון שבימי החנוכה הלילות ארוכים [למעלה משלש עשרה שעות] נמצא שהוא כשבע דקות יותר מחצי שעה רגילה.

לך נָאחָה לְשִׁפְחָה: ביאורים מרבינו על פיוט מעוז צור – מתוך קונטרס דקדוקי מצוות

אך רבנו אמר דלפי פשוטו כוונת הגמרא חקוקים על ליבו, היינו שהיה זוכר אותם בלבו בכל עת וזמן.

ועוד י"ל ע"פ מה דמבואר בתוס' (חגיגה י"א א' ד"ה ברום) שעשרת בני המן היו קטועי ראש מאתמול כשהגרום בשיסוף הראש כמו שהרג שמואל את אגג מלך עמלק. ונמצא שנתלו על העץ בלי הראש, וזהו "ורוב בניו", שנתלה רק רוב גופם בלי הראש.

יוֹנִים נִקְבְּצוּ עָלַי ... וְטִמְאוּ כָּל הַשָּׂמִימִים. וּמוֹתֵר קִנְיָנִים נֶעֱשֶׂה יָס לְשׁוֹשָׁנִים. יוֹן הוּא הַבּוֹר הָרְבִיעִי שֶׁל יִפֹּת, שֶׁהוּלֵד שְׁבַע בָּנִים כְּמִפּוֹרֵשׁ בִּפְרֶשֶׁת נח (בְּרֵאשִׁית י' ב'), וְשִׁמּוֹן הוּא הַמִּין הַשְּׂשִׁי מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים, אִם כֵּן נִשָּׂא שְׁנַיִם יִתְרִים עַל הַיּוֹנוֹנִים, וְזֶהוּ וּמוֹתֵר קִנְיָנִים מֵהַשָּׁנִים הֵיחָדָת, נֶעֱשֶׂה נֹס לְיִשְׂרָאֵל.

וּפְרָצוּ חוֹמוֹת מִגְדֹּלַי. הנה ד' חומות היו לבית המקדש כמפורש ברמב"ם (בית הבחירה א'. ד'), והם פרצו כל הד' חומות ונכנסו בקודש הקדשים, ולכן מותר קנקנים שנתחייבו בד' מחיצות הנ"ל. נעשה נס לישראל שנמשלו לאבנים, שנצלו על ידי זה. והדליקו נרות בשירים

וּמוֹנוֹתֶר קִנְקָנִים נֶעֱשֶׂה יֵס. הלשון קנקנים לא מבואר, דבית המקדש מצאו כהנים רק פח אחד טהור ולא כמה קנקנים, ושייך לומר שהם מצאו הרבה קנקנים אבל רק אחד מהם היה בודאי טהור. לכך אמר ומונותר קנקנים, היינו דמכל הקנקנים שמצאו, נשאר א' שממנו נעשה יס לשרונים. ומה שכינה הפייטן את עם ישראל לשרונים, הוא ע"ש הפסוק המובא בגמ' (סנהדרין ל"ז א') בשבחה של כנסת ישראל, וקורא לה "סווגה בשרונים".

* **בְּנֵי בִינָה יָמִי שְׂמוֹנָה קָבְעוּ שִׁיר וְרִנָּנִים**. כבר תמאוו כל הגדולים הרי יום ראשון הי' בו לחדליק. ואם כן לא הי' נס אלא ז' ימים, ולכמא קבְעוּ ח' ימים, ועינין מה שתיבְּרַצוּ. וי"ל שעל זה בא לתרץ כאן. בני בינה הם הסנהדרין. חששו לזוגות שלא תשלוט עין הרע. לכן קבְעוּ שיר ורננים שהן גם כן זוגות, ומדה כנגד מדה יבצלו מעין הרע של זוגות.

* **קָבְעוּ שִׁיר וְרִנָּה**. נראה שדיר היינו הלל, כמו שכתוב (ישעי ל. כ"ט) "השיר יהי לכם כליל התקדש חג" דנדרש על הלל (פסחים צ"ה ב'), ורננים הוא תפלת על הנסים, כמו שכתוב (תהילים ל"ג, א') רננו צדיקים בה', וכאן אמרי' מסרת רשעים ביד צדיקים. (נדפס בטעמא דקרא)

קָבְעוּ שִׁיר וְרַנָּנִים. הוא מלשון הפסוק (תהילים נ"ט.) ואני אשיר עזך וארנן לבוקר חסדך.

בְּנֵי בִינָה יָמִי שְׂמוֹנָה. בני בינה הוא כינוי לעם ישראל שיש להם בינה, כי למדו תורה וזוהוהו בני בינה, שהתורה מחכימה את האדם, ועי מדרש תהלים (פרק ק"ט) על הפסוק פלאות עדותיך. "היה להם לבוא בתורה והיא מחכמת אותם", וכן אמר הכתוב בתהלים (י"ט. ח') עדות ה' נאמנה מחכימת פתי.

בְּנֵי בִינָה ... קִבְּעוּ. בספר "דרך שיחה" מביא מרבינו שמצינו שסנהדרין נקראים בני בינה, ע"י בדברי הימים א' (י"ב, ל"ג) ומבני ישכר יודעי בינה לעתים וגוי וקאי על סנהדראות, (ע"י רש"י בראשית מ"ט. ט"ו). ובני הבינה היינו החכמים קבועו זה, כמו שכתב הרמב"ם (חנוכה ג', ג').

בְּנֵי בִינָה יָמִי שְׁמוֹנָה קָבָעוּ. שאלו את רבינו: אולי יש לומר על פי מה שתיירץ הסבא מקלם וצ"ל את קושית הבית יוסף למה תיקנו נר חנוכה שמונה ימים, על פי דברי הרמב"ן הידועים (סוף פר' בא) שמן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים השתירים, ולכן כשעברו ז' ימים הושרש אצלם שגם השבע הוא נס, ומדליקין ביום ח' לזכר הנס של השמן של כל השנה. ולפיז' "בינה" היינו כפירושו "מבין דבר מתוך דבר", היינו דבר הנס הנסתר מהנהג הגלוי, לכן קבעו שמונה ימים ולא שבעה.

ויהא מובן גם מה שאומרים "וכל שמונת ימי חנוכה, הנרות זוללו קודש הם", וכי
הוא אמינא לחלק בין הימים: אלא כיון שגרי יום אחד הוא לזכר נס הטבע. וז' ימים
לזכר נס המנורה, לכן מודגש שכל שמונת הימים הנרות קודש הם. והשיב ברינו:
הוא על דרך זה, יכולת לתרגם על פי מה שיש אומרים שגרי אחד הוא לזכר הנצחון.
ורא"ש יש הבדל בין הימים, ולכן ב' להשמיענו שכל שמונת ימי חנוכה הנרות קודש.

כִּי אֲרָכָה לָנוּ הַיְשׁוּעָה. בְּגִיטִין (פ"ח ב') מַהֲרָה דַּמְרֵי עֲלָמָא תַּתְנִיב הוּא, וּבַעוּהָ"י אֵין קָץ לִימֵי הָרַעָה, הָרַעָה הוּא ר"פ, תוֹרִיד ר"פ מִתַּתְנִיב הָרִי תַקַּע"ב, הָרִי חוֹזֵר לִימֵי עֲלֻמּוֹ וְאֵין לְדַבֵּר סוּף, וְזֶהוּ כִּי אֲרָכָה לָנוּ הַיְשׁוּעָה.

ואין קץ לימי הרעה. הענין הוא, שהלא בגלויותינו תמיד יהיו רעות וצרות עד שיבוא הגואל, ולכן מבקשים אנו דחה אדמון וכו', ע"י שהס לנו רועה שבעה בגאולה העתידה ואז ניגאל מהצרות.

יפה אמר חכם א' לבאר, על פי מה דאיתא בפרקי דר"א (פרק ל"ה) ובמדרש תנחומא (ווצא ב') שיעקב אבינו לא ראה סופה של גלות אדם, ע"י"ש. והיינו אין קץ לימי הרעה, דאף שראה יעקב אבינו את הקץ, לא ראה קיצה של אדם.

דְּחָה אֲדָמוֹן. כינוי לעשו, שנקרא אדום, וכמנו שנאמר (בראשית כ"ה, כ"ה) ויצא הראשון אדמוני.

בְּצֶלְמוֹן. הוא גיהנם שנקרא כן. כמבואר בגמ' (ברכות ט"ו א') לענין הקורא קריאת שמע ומדקדק באותיותיה, מצננין לו גיהנם, שנאמר תשלג בצלמון, אל תיקרי בצלמון אלא בצלמות.

רֹעֵה שְׁבָעָה. הכוונה לשבעה רועים שעמדו להם לישראל, עי בגמ' (סוכה נ"ב ב').

מַעוֹז צוֹר יְשׁוּעָתִי. זֶה הַקִּבְבִּיָּה. לָךְ נָאָה לְשִׁבְחָה. לַמַּעֲוִטִּי מֵאִי, לַמַּעֲוִטִּי עֵינַי כְּהַגּוּיִם. **תִּכּוֹן בֵּית תַּפְלָתִי.** הוּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. **וְשֵׁם תְּוֹדָה נִזְבַּח.** צִיֵּעַ הָא תְּוֹדָה זֹבַחִין בַּחֲצֵר, שֶׁהִיא קִדְשִׁים קָלִים. וְיִלֵּל דּוֹשֵׁם אֵין הַכוּוֹנָה מִמֶּשׁ וְשֵׁם, אֵלֶּא בַּמִּקּוֹם הַהוּא.

* **מִצֵּר הַמִּנְיָח.** למה נקט מנבח ככלב, מפני שבלשון יוונית קורין לכלב למס (שבת ס"ג א'), מלמד שהיוונים אויבים אכזרים ככלבים.

מִצַּר הַמִּנְפֶּנֶץ: היינו מהשוטאים שמנבחים וצועקים עלינו ככלבים, כמו נבח בד כלבא (ערובין כ"ו א), וכך בישעיה (נ"ו). צפו עורים וגוי' כולם כלבים אלמים, לא יוכלו לנבוח. **אֵז אֲנִימֹר בְּשִׁיר מִזְמֹר.** יש שפירש שכאשר מוסיפין על העיר, וזהו הכל העזרות, מביאים ב' תודות ומזמרים ארוממך וגוי' (עי' שבעות ט"ו ב), וזהו **אֲנִימֹר בְּשִׁיר מִזְמֹר**, היינו מזמור שיר חנוכת שבו הפסוק הנ"ל. וזה ביאור יפה.

אָז אַגמור. יש שביאר לשון אגמור, דהנה אין השם שלט עד שיכרת זרעו של עמלק לעתיד לבא (עי' רש"י שמות י"ז. ט"ז), והנה בהלל נזכר שם י-ה, (הללו י-ה נברך י-ה, קראתי י-ה ועוד), אך כשיכרת זרעו של עמלק היינו עת תכין מטבח מצר המנבח, אז אגמור, אזכיר שם ה' במלואו.

רְעוּת שְׂבָעָה נִפְשֵׁי. רעות כתיב לשון רבים. ובמגילת איכה (ג' ל"ח) מפי עליון לא תצא הרעות והסוב. צריך טעם למה רעות כתיב בל' רבים והסוב בל' יחיד. והענין משום שאין טוב אלא א' ואם חסר לאדם דבר א' מכל צרכיו, שוב אינו טוב לו, שאין טוב לו אלא א"כ יש לו את כל צרכיו וא"כ אין טוב אלא א', אבל רעות יש הרבה, שכל רעה שבאה על האדם רעה היא, לכן כתיב בו לשון רבים.

בְּשַׁעְבוֹד מַלְכוּת עֲגֵלָה. עגלה הוא כינוי לפרעה, עיין בפסוק בירמיה (מ"ו. כ) עגלה יפהפיה מצרים, [וע"ע ילקוט שמעוני (ריש פ' חוקת) על הפסוק ויקחו אליך פרה אדומה].

חיל פרעה וְכָל זָרְעוֹ יִרְדּוּ כֶּאֱכָן בַּמְצוֹלָה. אבל פרעה עצמו ניצול, כדאי במדרש (פרקי דר"א פרק מ"ג) שברח לנינוה ומלך שם, ולכן כשיונה בא ואמר עוד מ' יום ונינוה נהפכת, נבהל פרעה וזכר מה עשו לו, כדאי בפרקי דר"א (פרק מ"ג), אֲדָ חֹזַר בַּתְּשׁוּבָה שֶׁל רַמְיָה כִּמוֹ שֶׁאִמְרוּ בַּמִּנְהַדְרִין (ירושלמי תענית ב', א')

חיל פְּרֵעָה וְכָל זָרְעוֹ. "כל זרעו" אין הכוונה שכולם מתו, אלא שכולם ירדו כאבן, ועדיין יתכן שמהם ניצלו. [וע"ע לשון הרמב"ן דברים י"א, ד'].

ובענין אם פרעה עצמו טבע, יעויין בספר "שיח הפסח" בפיסקא וניער פרעה וחילו בים סוף. מה שהאריך אהא דאיתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ג) שפרעה נשאר, וזהו שכתוב (שמות י"ד כ"ח) לא נהרג בהם עד אחד, ולא אחד בכלל. כ"כ בדעת זקנים (שמות י"ד, כ"ח), ובאר דאך דכתיב (תהילים קיו. י"א) אחד מהם לא נותר, היינו שעצמו לא נותר אפילו אחד. וראה שם במדרש שנחלקו תנאי בזה. וראה גם בבעה"ט (שם. ל"א) שכתב כן.

חֵיל פְּרָעָה וְכָל זָרָעוֹ. כל זרעו של החיל, דהיינו החיילים הקטנים.

יִרְדּוּ כֶּאֱבֹן בַּמְצוּלָה. אף שרק הבינונים שביניהם ירדו במצולה כמו אבן [עלי רש"י שמות ט"ו. ה']. אמר כאן כן כדכתיב, ובקרא כתיב מרכבות פרעה וגו' ירדו במצולות כמו אבן.

* דָּבִיר קִדְשׁוֹ הֵבִיאֲנִי. הוא בית שני. ודביר כולל ביהמ"ק. ובשביל הדברות שלא שמרתי.

* **כִּרּוֹת קוֹמַת בְּרוּשׁ בַּקֵּשׁ אֲגָגִי בֶן הַמִּדְנָה.** הוא המן שמדד עצמו על גובה העץ והתאים למדתו כדאי במדרש (אסתר רבה ט' ב'), וכוונתו הי' שיראה את מרדכי תלוי על העץ תוך סעודתו וישמח בסעודתו, ונהפך עליו שהראה עליו גם הנה העץ. ומיד תלוהו עליו.

רב בניו ... על הפע תלית. לכאור' [לחד מ"ד] הרי היו לו ר"ח בניס (כמבואר בגמ' מגילה ט"ו ב') ולא תלו אלא עשרה. ויש לומר דהכי קאמר רוב החשובים שבבניו כמו שכתב רש"י (!) [ואמרו בדרך צחות: למה לא תלו את כולם. תי' הרב בפורים כדי שהחזן לא יחנק בקריאתו].

וְקִנְיָנוּ עַל הַעַץ תְּלִית. קניינו יש לפרש על פי דברי הרמב"ם (רפ"ט מעבדים) דגוי רשאי למכור את בניו, ולפי זה קניינו קאי גם כן על בניו, שבניו הם קנינו למוכרם. ועוד הוסיף ברטני בניו היינו הגדולים, וקנינו היינו הקטנים. וצ"ן לדברי הרמב"ם (תשובה ו'. א) שכתב, שבניו של אדם הקטנים שאין בהם דעת ולא הגיעו לכלל מצות, כקנינו הנ'.

ואמר עוד, כי תלמיד חכם א' ביאר שהכוונה לבגדים שהיו עליהם, שתלו אותם עם בגדיהם. [שלא כדרך כל הנתלים, שנתלים בלא בגדיהם, עי' רמב"ם סנהדרין ט"ו, א' ז"]. והנה בגמי' (מגילה ט"ו ב') אמרין. מלמד שכל גזויו של אותו רשע חקוקין על לבו, ובשעה שרואה את מרדכי יושב בשער המלך אמר כל זה איננו שוה לי. וכתבו בתוס' חכמי אנגליה שם, שהיה תולה על צווארו אבן עם המפתחות של כל בית גזויו, ועל כך אמרו בגמרא שהמן אמר כל זה איננו שוה.

ואמרו קמיה רבנו דעפיי"ז אפשר לבאר, כי תלו אותו עם זה, וזהו "וקניניו".

ברכת מזל טוב להגאון רבי אברהם חיים שציגל שליט"א מרבני המכון לרגל הולדת הנכדה, בת לבנו הרב שמואל אריה, בת נינה לרשכבה"ג מרנא רבינו גרשון אדלשטיין זצוק"ל

יו"ל ע"י מכון "דרך אמונה" בקול ובכתב - **קו דרך אמונה:** 0799-211-666 לקבלת הגיליון במייל: a0799211666@gmail.com
הגיליון מובא מידי שבוע במסגרת חוברת אוצר הפרשה, גליונות מרבותינו וזו"ל ושל"ט א ניתן לקבלו במייל - a169258235@gmail.com
נא טלו שותפות ביזיוני הכריבים - לתרומות והנצחות לזכות ולע"נ ניתן לפנות למייל אוצר הפרשה, וכן במספר - 055-760-0055

הפרשה, וכן במספר - 055-760-0055

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

743

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • מקץ - חנוכה תשפ"ו

ביראתך וכי, וזו מצוה מיוחדת לשמוח במצוות היום טוב, וישמחו בך ישראל, ואמנם זו דרגה גבוהה.

וזהו גם הענין של הסעודה, כדי לחזק את השמחה במצוה, כי הסעודה נותנת לאדם מצב רוח יותר טוב, ועל ידי זה יכול יותר לשמוח במצוה, כמו שמצינו (שבת ל, ב) שאין שכינה שורה אלא מתוך שמחה שנאמר והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח אלוקים, והיינו שצריכים את היגן המנגן כדי לחזק את השמחה של מצוה, וזה גם ענין הסעודה, כי כשאדם רעב הוא טרוד ברעבונן ושוכח משמחת המצוה, אבל כשמרגיש טוב על ידי הסעודה זה מחזק את שמחת המצוה, וזהו שכתב רבינו יונה שביום טוב אנו קובעים סעודה 'לשמחת המצוה', כי הסעודה מחזקת את השמחה במצוה.

שירות ותשבחות עבודה שבלב

ולכן גם בחנוכה, למרות שאין חיוב ומצוה של סעודות, אבל אם אומרים בהם שירות ותשבחות, זה נהפך לסעודת מצוה, כי השירות והתשבחות הם מצוה של עבודה שבלב, שהעבודה שבלב שהיא תפילה כוללת שלושה חלקים: שבח, בקשה, והודאה, והם כולם חלקים של עבודה שבלב, וכשאומרים את השירות והתשבחות עם כוונת הלב, ששומעים את מה שמדברים, הרי זה עבודה שבלב, ואם זה בשמחה זה דבר גדול מאד, והסעודה מחזקת את השמחה של המצוה, של העבודה שבלב שיש בשירות ותשבחות, ולכן זה נקרא סעודת מצוה.

זמן מיוחד של הצלחה בתורה

ובאמת ימי החנוכה הם ימים של התחזקות בתורה ובמצוות, כי נרות חנוכה מרמזים על נרות המנורה כמו שכתב הרמב"ן בפרשת בהעלותך, והמנורה מרמזת על תורה כמו שאמרו (ב"ב כה, ב) הרוצה שיחכים ידרים וכי' וסימנך שולחן בצפון ומנורה בדרום, וכבר האריך השל"ה הק' בסגולת ימים אלו שהם זמן מיוחד של הצלחה בתורה.

אבל למעשה רואים שיש הרבה שאצלם זה הפוך, ומרגישים שחנוכה הוא זמן של חוסר התמדה, כאילו שקשה ללמוד יותר, ומחפשים קצת 'שמחה' אחרת שאינה של מצוה, ואמנם לא כולם כך, ויש רבים שמנצלים את ימי החנוכה לשקידה בתורה, והם שקועים ועוסקים בתורה כמו כל הזמן, ולא מסיחים דעת מתורה, ואדרבה חנוכה מוסיף להם שמחת המצוה ושמחת התורה, אבל יש כאלה שזה קשה להם, ובדרך כלל זה תלוי איך עוסקים בתורה בכל השנה, האם עסק התורה משמח או שזה קשה.

וכי בחנוכה סוגרים את החנויות?

ובאמת הרי אדם שיש לו עסק לפרנסה ומגיע זמן של שמחה משפחתית, שהוא חייב לסגור את החנות וללכת לשמחה, אף שבוודאי הוא שמח בשמחה המשפחתית, אבל יחד עם זה חבל לו שבזמן הזה אינו מרוויח, וחצר לו הרווח של העסק, והוא עושה את זה מפני שאין לו ברירה והוא חייב לשמוח, וזה אכן משמח, אבל זה לא 'כתינוק הבורח מבית הספר', והוא לא שמח במה שהוא חייב לנסוע ולסגור את העסק.

וכך גם בתורה, מי שהתורה אצלו היא כמו עסק, וכפי שמזכירים בעל הניסים 'יודים ביד עוסקי תורתך', אזי **כמו בעל עסק שחבל לו על כל רגע שאינו מוכר, כי הוא מרוויח כל הזמן, וכל פרוטה של רווח גורמת לו שמחה, שכל פרוטה קטנה מצטרפת בסוף לחשבון גדול, כך גם מי שרוצה לדעת ש"ס, כל שורה ושורה של גמרא מצטרפת אצלו לחשבון גדול! וממילא זה צריך להיות בשמחה, ומה שייך שיהיה קשה ללמוד!!**

והרי כולם רוצים להיות בקיאים בש"ס, ורוצים להיות בעלי הבנה בש"ס, ומי שלומד בצורה המתאימה לפי טבעו, הרי הוא רואה את ההצלחה, וחבל לו על כל רגע שאינו לומד, כי בכל רגע הוא מתקדם ומתקדם עוד תורה ועוד תורה, ובכל רגע הרווח גדול, וחבל להפסיד, ומה בכך שעכשיו חנוכה, וכי בחנוכה סוגרים את החנויות? הרי גם בחנוכה צריכים להרוויח! ולכן לומדים בהתמדה בחנוכה כמו בכל השנה, וממילא גם כשעושים סעודה, זה באמת סעודת מצוה, שהיא לשמחת המצוה.

אבל אלו שלומדים כל השנה מתוך הכרח קצת, שהסיבה מחייבת והמסגרת מחייבת, כי הרי 'תורתו אומנותו' ואין לו עסק אחר, ויותר טוב ללמוד מאשר להתבטל, אך כשיש סיבה להתבטל אזי אדרבה יש את שמחת הבטלה, אצלם יש רפיון מן התורה בחנוכה.

הסעודות בחנוכה רשות או מצוה?

*המצוה של חנוכה היא הדלקת הנרות, וגם יהדות ולהלל. הודאה זה מה שאומרים על הניסים, והלל זה מה שגומרים את ההלל. והם שלושה עניינים שיש בחנוכה: הנרות, הודאה, והלל. אבל על סעודה כתוב שאין חיוב סעודה בחנוכה, וכך כתב השולחן ערוך (או"ח תרע, ב) "יריביו הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות, שלא קבעו למשתה ושמחה", היינו שאין מצות סעודה בחנוכה, ורק בפורים יש מצוה של משתה מפני שכתוב 'ימי משתה ושמחה', אבל בחנוכה אין מצוה של משתה (ענין הטעם בזה במשני"ב שם), ולכן הסעודות בחנוכה הם רשות ולא סעודת מצוה.

אמנם כתב הרמ"א שם, שיש עצה שיהיה סעודת מצוה, 'ינוהגין לומר זמירות ותשבחות בסעודות שמרבים בהם ואז הוי סעודת מצוה', והיינו שאם אומרים בסעודה שירות ותשבחות, זה נהפך לסעודת מצוה על ידי השירות והתשבחות. וצריך ביאור, כי אמנם השירות והתשבחות הם מצוה, שיש בהם שבח והודאה, וזו מצוה של עבודה שבלב, אבל מה זה שייך לסעודה, וכיצד הסעודה נהפכת בזה לסעודת מצוה, מה הקשר של הסעודה עם השירות והתשבחות הנאמרים בה?

סעודת יום טוב לשמחת המצוה

ויש לבאר בזה על פי מה שכתב רבינו יונה בשערי תשובה לגבי מצות סעודת יום טוב (ש"ד אות ט) שהסעודה ביום טוב היא "לשמחת המצוה", והיינו שיש דין של שמחת יום טוב ושמחת המצוה, והסעודה היא מחמת השמחה של המצוה. ולכאורה הוזכרו כאן שלושה עניינים: מצוה, ושמחת המצוה, וסעודה, וצריך ביאור מה הקשר של הסעודה עם השמחה ועם המצוה, וגם מהו ענין שמחת המצוה לכאן?

והפירוש הפשוט בזה, כי הרי ביום טוב יש מצוות, כמו שכתוב מקרא קודש, שכל היום טוב הוא יום של קדושה, ויש בו מצות מקרא קודש (ענין רש"י ויקרא כג, לה, וברמב"ן שם ב, א), וגם יש מצוות מיוחדות לכל יום טוב, כגון סוכה ולולב בסוכות ואכילת מצה בפסח.

וצריכים לקיים את המצוות בשמחה, כמו שכתוב (תהלים ב, יא) עבדו את השם בשמחה, וכתוב (דברים כח, מז) תחת אשר לא עבדת את השם אלוהיך בשמחה ובטוב לבב, דהיינו שהתוכחה באה על מה שחסר שמחה בעבודת השם, וצריכים שכל עבודת קיום המצוות תהיה בשמחה, והיינו לא סתם לשמוח 'בשעתי' המצוה, שהמצוה לחוד והשמחה לחוד, אלא שמחה 'מחמת' המצוה, שהמצוה משמחת.

מעלת השמחה בחשיבות המצוה

וכיצד מגיעים לזה שהמצוה משמחת? זהו על ידי שידועים את חשיבות המצוה, מה היא המצוה, ומהו העולם הבא שזוכים עבור המצוה, וכל שכן אם עושים מאהבה, שאז יש שמחת העבודה, ששמחים בעבודת השם, והעבודה עצמה משמחת. וכשמרגישים הרגשים כאלה של שמחה מחמת המצוה זה דבר גדול מאד, עד כדי כך שמשמע מדברי רבינו יונה שהשכר על זה יותר גדול משכר המצוה עצמה, וכמו שכתב שם "כי יגדל וישגא מאד שכר השמחה על המצוות".

וכמו שיש שכר מיוחד על הידור מצוה, ואמרו (ב"ק ט, ב) שהחובב של ההידור הוא עד שליש במצוה, ואם אדם מוסיף ומוציא הוצאות על הידור מצוה יותר מהחובב, זוכה לשכר מיוחד משל הקב"ה, שנותנים לו פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא (רש"י ותוס' שם), והטעם בזה כי **ההידור בא מתוך החשיבות, שמחשיב את המצוה, ולכן מגיע לו על זה שכר מיוחד, וכך גם בשמחת המצוה, שמרגיש את החשיבות של המצוה עד כדי כך שזה נותן לו שמחה**, זו מצוה גדולה מאד ושכרו רב.

הסעודה מחזקת השמחה במצוה

וביום טוב יש חיוב מיוחד על שמחת המצוה, ובאמת זה חיוב גם בכל מצוה, אבל ביום טוב כתוב מפורש ושמחת בחגך, והיינו לשמוח בהקב"ה ובמצוותיו, כפי שאומרים בתפילה וישמחו 'בד' ישראל מקדשי שמך, וכן אמרו במדרש (ש"ה"ש רבה א, לב) נגילה ונשמחה בך בהקב"ה בתורתך

* נאמר במסיבת חנוכה ביישיבת פוניבז', כסלו תשס"ו.

ההתמדה תלויה בדרך הלימוד

זה תלוי כיצד עסק התורה במשך כל השנה, האם הוא באופן של 'עוסקי תורתך', ותלוי בדרך הלימוד האם היא לפי טבעו, ורבים סבלו ממה שלמדו בצורה של 'חיקוי' ולא בצורה המתאימה לפי טבעם.

ובאמת כל אחד יכול להיות גדול בתורה, ואפילו מי שאינו בעל כישרון, יכול להיות גדול בתורה ממש, גדול בתורה וגדול ביראה וגדול בחסד וגדול

בשלמות בכל המעלות, ורק צריך ללמוד בצורה המתאימה לפי טבעו, ולא כל אחד יודע את הצורה המתאימה לו, ומי שמרגיש איזה קשיים צריך להתיעץ, וברוך השם יש עצות ויש עם מי להתייעץ.

וכעת שאנו עוסקים כאן בשמחת המצוה של שירות ותשבחות, הרי זה סעודת מצוה, ונקווה שנוכח הלאה להמשיך את כל עסק התורה עם כל ההנהגה בצורה כזו של שמחת התורה!

שבת חנוכה – קודש קדשים

שלו, וראה שזה קשה לבחורים, ואמר לו רבינו, תסביר להם ש'לפום צערא אגרא', וכמה שזה יותר קשה יש יותר שכר, כי הזמן גורם ויש ענין גדול כמה שיותר להיות שקוע בלימוד בימים האלה ולא להיפך.

באחת השנים עשו בישיבה 'החתמות' שבחורים יתחזקו בחנוכה, ורבינו לא אהב את זה, כי זה היה נראה כמו כפייה, והוא רצה שזה יהיה בהסברה, שהבחורים יבינו את חשיבות הדבר.

גם בשנים האחרונות עלו רבנים ראשי ישיבות ועסקנים ואמרו לו כי כיום שהוא כבר 'זקן הדור' אם רק יגיד שבכל הישיבות יישארו לחנוכה, מיד יעשו כן. אבל הוא בצדקותו ובענוותנותו השיב, אינני אומר לראשי ישיבות אחרים מה לעשות וכיצד לנהוג בישיבה שלהם, גם בישיבה שלו פוניבו' הרי היה יכול לאסור לנסוע הביתה, אבל לא כך היה דרכו, אלא הכל בהסברה ובנועם כדי שהבחורים ירצו להישאר, ולכן ירד לפרטים הקטנים לראות איך להנעים על התלמידים את המשך הלימוד בישיבה בימים האלו.

~ ~ ~

היה חשוב לו מאוד שהבחורים ירגישו טוב עם זה, ולכן עשה כל מה שאפשר שתהיה אווירה נעימה ושמחה בחנוכה בישיבה, והנהיג גם לעשות מסיבות מיוחדות לכל שיעור בבתיים של הרמ"ם, וגם אצלו בבית עשה מסיבה ודאג שישירו שירי רגש והתרוממות, ואמר שגם בסעודות שבת ישירו יותר מהרגיל, כדי שהבחורים ייהנו להישאר בישיבה.

באחת השנים במסיבה בביתו, כשכל חדרי הבית היו מלאים בתלמידים, נודמן למקום אחיו מרן הגאון רבי יעקב זללה"ה שהגיע לרגל שמחה משפחתית, והושיבו רבינו בראש השולחן לצידו, ויחד סיפרו לתלמידים על דרך לימודם בשנות בחוריהם בישיבה הק'.

מיותר לציין את התועלת הגדולה שקיבלו התלמידים מכך, ובשנים הבאות שאלתי את רבינו אם אוכל לבקש מרבי יעקב לבוא במיוחד, ואמר בודאי, והוסיף שרבי יעקב הוא איש קדוש, ובעבר כיהן כראש הישיבה ברמת השרון והשפיע מאוד בשיחותיו על נפש הצעירים, ומאז בכל שנה נסעתי לרבי יעקב להזמין, והיה טורח ובא ונושא דברים במסיבה.

בשנה האחרונה לחיי רבינו ניגשתי אליו ואמרתי, כי הנה הישיבה כבר גדלה ומונה בלעה"ר קרוב לאלפיים תלמידים, ואני מרגיש שכבר אין לי כוחות לנהל פרויקט גדול כזה. רבינו נדהם ואמר: אני לא מבין, וכי אתה רוצה להפסיד זכויות כאלו? וציטט את הירושלמי בסוף ברכות "אם ראית את הבריות שנתתיאשו ידיהן מן התורה מאד עמוד והחזק בה ואתה נוטל שכר כולם", רואים כמה זכויות יש בקיום התורה בזמני קושי ורפיון. וכדו ניסה להסביר שיש לי בזה הרבה קשיים ובאתי לבקש רשות להפסיק, אך רבינו אמר, אדרבה, לפום צערא אגרא.

פעם העזתי ושאלתי, למה הראש ישיבה עושה את כל החיוק בחנוכה, האם זה מצד 'חיוק הישיבה', שכל הסדרים ימשיכו לתפקד, שלא יהיה בין הזמנים באמצע החורף? והוא ממש הקפיד עלי ואמר, איך אתה מעלה בדעתך דברים כאלה, זה ענין אמוני מאוד, כי בחנוכה רצו להשכיחם תורתך, וכמו שהם מסרו נפש על תורה, אנחנו צריכים להמשיך את המסירות נפש לתורה, וחנוכה זה הזמן האחרון שאפשר לחשוב לעשות אותה בין הזמנים...

לקראת שבת חנוכה הנקראת כפי רבים 'שבת רבי גרשון', נביא כאן עדות מתלמידו מקורבו של רבינו, הרה"ג רבי שמעון מרגליות שליט"א, הפועל רבות בשליחתו לחיוק הלימוד בחנוכה, וממשיך בכך עד היום במסירות רבה. עובדות הדרכות והנהגות בפרסום ראשון:

כבר לפני קרוב לשלושים שנה התחיל רבינו לדבר על סגולתם המיוחדת של ימי החנוכה ועל החשיבות לנצלם בין כתלי הישיבה. ובהתחלה זה לא כל כך התקבל, כי היה קשה לבחורים שלא לחזור הביתה, אבל הוא דיבר על זה שוב ושוב, ולאט לאט זה השפיע.

עיקר הנקודה שהיה מדגיש, שחנוכה הוא זמן קדוש ומסוגל, כי היוונים רצו להשכיחם תורתך, ובחנוכה היה הנס בזכות שמסרו נפש על תורה. לכן תמיד היה אכפת לו, והתבטא בכל מיני לשונות, שזה דבר לא מובן שדווקא בזמן קדוש ומסוגל כזה עושים 'חופש'.

במיוחד דיבר על שבת, וכמה פעמים התבטא ששבת חנוכה זה קודש קדשים, ועשה כל מה שאפשר כדי שבחורים יישארו בישיבה וכל הסדרים ימשיכו כרגיל. ובאמת בעשרים שנה האחרונות כל היכלי הישיבה מלאים מפה לפה בחנוכה ובפרט בשבת, והיה אומר שזה 'קידוש השם' וכך צריך להיראות שבת חנוכה בישיבה 'כמו ליל שבעות'.

הרבה פעמים נכנסו בחורים ושאלו, שבבית עושים מסיבה גדולה עם כל המשפחה, ובדרך כלל הסכים שישעו למסיבה, ואמר שמיד אחר כך יחזרו ללמוד, אבל כשאמרו שעושים 'שבת גיבוש' עם כל המשפחה ביחד, היה אומר: תסבירו יפה לחורים את כל מה שאמרתי, שזה זמן מאוד מסוגל ואין יוצא מן הכלל, ובסוף הם יבינו את זה.

ותמיד אמר לנסוע לשבת לפני או אחרי חנוכה, והדגיש את זה כל הזמן ואמר, כן, תיסעו! אבל לא בשבת חנוכה. ובמשך השנים זה נכנס יותר ויותר, עד שזה כבר התקבע ממש. בשנה האחרונה בשיעור כללי הוא כבר דיבר שזה 'מנהג הישיבה' והמנהג מחייב. גם השיעורים בישיבה המשיכו כרגיל כל ימי חנוכה, וכשנכנס לשיעור ביום האחרון לפני שבת חנוכה, אמר בקורת רוח: איזה קידוש השם! שכולם נמצאים בשיעור.

~ ~ ~

הבחורים קוראים לזה 'שבת רבי גרשון', כך קוראים לזה בכל מקום, גם בישיבות שהתחילו לעשות בעקבות פוניבו', כי בכל הישיבות ידעו שאצל רבי גרשון נשארים בשבת חנוכה.

כשעבר פעם ליד המודעות הענקיות שנתלו בשיבה לעודד את הבחורים להישאר לחנוכה, הוא שמח ואמר שזה דבר שיש בו רפיון וצריכים להשקיע בו את כל מה שאפשר, ולמרות שתמיד התנגד לפרסום, בזה הוא תמך ונהנה מהמודעות, וכשנכנס לרכב אמר לי: יש חברת 'קוקה קולה' שהיא מהגדולות והמצליחות במשק, ולמרות שהיא כל כך גדולה ומפורסמת, היא כל הזמן מפרסמת בעיתונים עמודים שלמים ומקצה תקציב גדול לפרסום, כי גם דבר שהוא פופולרי ומפורסם צריך להמשיך ולפרסם הלאה, על אחת כמה וכמה שצריך לפרסם את הזכות הגדולה של לימוד התורה בחנוכה ובזמני רפיון.

בכל השנים היו בחורים שזה היה מאוד קשה להם, גם בשנה האחרונה נכנס ראש ישיבה אחד ואמר שהוא ניסה בשנה הקודמת לעשות את זה בישיבה

"ובפרט בשנה זו, שרבו אשר רוצים להפריע את בני התורה מלימודם, היו לא תהיה, צריך להוסיף בזכויות ולהוסיף עוד שעות לימוד בחנוכה, ובמוסדות התורה ימשיכו בעסק התורה כפי שצריך, ובהכילי התורה ובתי המדרשות בקהילות הקודש, יתחזקו בעסק התורה ויוסיפו לימודם, ולא להיפך ח"ו, כדי שזכותם כל הגזירות יתבטלו, וכפי שידוע שמרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין זיע"א פעל רבות בשנים, לתוספת לימוד בימי החנוכה בישיבות הקדושות, ומסר נפשו על כך".

(מתוך מכתב מרגן גדולי ישראל שליט"א, ערב חנוכה תשפ"ו)

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית
מרת מינה אדלשטיין ע"ה
בת הגאון רבי מרדכי שמואל קרול זצ"ל
נלב"ע ב' טבת תשס"ט - תנצב"ה

לעילוי נשמת האשה הכשרה
מרת פייגא בת ר' אברהם מאיר ע"ה
נלב"ע א' טבת תשפ"ד
לא הותירה אחריה זרע. תנצב"ה

לע"נ הרה"ח ר' יהודה ב"ר צבי אריה ז"ל אקרמן
מייסד תלמוד תורה קרלין ב"ב, נלב"ע ב' טבת תשע"ו
חוג' מרת דבורה יענטעל ע"ה ב"ר אליעזר יעקב ז"ל
נלב"ע י"ב תמוז תשפ"ה. לא זכו לזש"ק. תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון הגדול
רבי פינחס שרייבר זצ"ל
ב"ר ישראל בונם זצ"ל
נלב"ע ד' טבת תש"ע - תנצב"ה

מנחת דבר פרשת מקץ – חנוכה

מרבן של ישראל רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א

שנה ד' גיליון י"א

נכסים וכ"כ רשב"ם ותוס' שם ותדע שהרי לפום ס"ד רצה לילף מיהודה.

ובתומים שם כתב דהסמ"ע (סקל"א) כתב דדעת רבינו ירוחם (נתיב ה כ ע"ד) דאם מתחילה קודם שהלוהו היה אלם אינו יכול לתבוע לערב תחילה, והרשב"א (בתשו' ח"ב סי' קסא) השיגו, ודעת הסמ"ע להסכים עם הרבינו ירוחם. וקצת יש ראייה לדברי הרשב"א מהא דס"ד בגמרא (ב"ב קעג ב) דהא דערב משתעבד מהך דכתיב (בראשית מג ט) אנכי אערבנו מידי תבקשנו, (ועיין בב"י (סעיף א) שהביא זה הקרא, והתוס' יום טוב (שם פ"י מ"ז) תמה עליו דהא בגמרא פריך ליה רב חסדא האי קבלנותא הוי דכתיב (שם מב לז) תנה אותו על ידי וכו', ולק"מ דרב חסדא לשיטתו דס"ל לקמן בגמרא כולם לשון קבלנות הן, ואף זה בכלל אנכי אערבנו הואיל ואמר מתחילה תנה אותו, אבל לפי דקי"ל כרבא דכולם לשון ערבות הם בר מתן לו ואני נותן, א"כ הך אנכי אערבנו ג"כ לשון ערבות אף על פי דאמר תנה אותו

על ידי, וא"כ אין מקום לקושייתו ולק"מ), וקשה מה מהני וכי ילך יעקב ויתבע לאדני ארץ מצרים תחילה וערבנו מה מועיל, ועל כרחק צ"ל הואיל דהיה אלם יתבע להערב תיכף ויפה השתעבד עצמו, וזה מבואר אף דהיה תחילה ערב בשעה שידע שהלוה אלם גובה מערב, ובאמת העיקר כרשב"א וד"מ והב"י.

ויאמר לאשר על ביתו וגו' וטבח טבח והכן וגו' (מ"ג ט"ז)

° בחולין צ"א א' איתא שאמר לו לטול גיד הנשה בפניהם.

והקשו האחרונים אמאי ה' צריך ליטול גיד הנשה בפניהם והרי מקומו ניכר אם ניטל או לא, ומשום טעם הבלוע ליכא למימר דאין בגידין בנותן טעם, ואף למ"ד דיש בהן נותן טעם מ"מ אינו אלא מדרבנן. וי"ל דהי' צריך ליטול בפניהם שיראו שלא נשאר קצת וליכא ביטול ברוב אצל בן נח ויהי' אסור להם לאכול.

ויגלה ויחלף שמלותיו וגו' (מ"א י"ד)

° ויגלה אינו ע"י עצמו אלא אחרים גילחוהו, וכמש"כ רש"י בכ"מ דכשמוזכר פעולה ולא מוזכר מי עשאה זה קאי על אחר שעשה ולא הוא עצמו עשה וצ"ל דגם הטיית הראש במצב מיוחד לא ה' שם וממילא הוא לא עביד כלום. ובר"ה י"א א' דיוסף יצא מבית האסורים בראש השנה וקשה א"כ היאך גילה ביו"ט, ולהאמור א"ש דברי רש"י שכתב דמשום כבוד מלכות גילה, שלא יכל לבוא כך בפני המלך.

בטרם תבוא שנת הרעב (מ"א נ')

° כתב רש"י דמכאן שאדם אסור לשמש מטתו בשני רעבון והוא מגמ' תענית י"א א'. וצ"ע דהא לחשוכי בנים מותר אפי' בשני רעבון וא"כ ליוסף שלא היו לו בנים קודם לכן הרי ה' מותר לו אף בשני רעבון ואיך אפשר ללמוד מכאן להאי איסורא. ועוד דהא אף אחר שנולדו לו שתי בנים הרי ה' צריך עוד בת כדי לקיים מצות פרי' ורבי' וכל זמן שלא קיים מותר לו אף בשני רעבון. אמנם קושיא זו קשה רק אם בני נח נצטוו על פרי' ורבי', דאם לא נצטוו א"כ ליכא להאי היתרא בשני רעבון, ויעוי' סנהדרין נ"ט ב' לענין חיוב בני נח. ועי' בית הלוי מש"כ על אבר מן החי לבן נח.

אנכי אערבנו מידי תבקשנו (מ"ג ט')

עי' ביאור הגר"א חו"מ קכ"ט ל"ה ובתומים שם. דכתב השו"ע שם ס"י, ואם הוא במדינת הים, שאי אפשר להודיעו ואין לו כאן נכסים, או אם הוא גברא אלמא דלא ציית דינא, אז יתבע את הערב ויגבה ממנו, ואח"כ יחזור הערב על הלוה ויוציא ממנו, או ינדוהו עד שיפרע לו מה שפרע בשבילו. הגה, וכן נראה עיקר, אף על גב דיש חולקין וסבירא להו דאף על גב דהלוה אלם ולא ציית לדין אין נפרעין מן הערב עד שבית דין יכופו הלוה להיות ציית דין וכתב הגר"א, או אם כו' די"ח כו'. כמ"ש ל"ש אלא שאין לו נכסים מ' דוקא כו' וס' ראשונה ס"ל דכל שא"י להפרע ממנו הוי כאין לו

ויאמר השלום אביכם וגו' העודנו חי (מ"ג כ"ז)

הקדמת השאלה השלום לאביכם להשאלה העודנו חי יש בה לכאן קושי, דתחילה יש לידע אם חי ואח"כ לשאול לשלומו, אך אמנם בהתבונן בדבר חזינו דאדרבא זו היא השאלה לענין, שאין מן הראוי לשאול לאדם על אביו אם עודנו חי, ואף כי זקן הוא, והנוסח הנאות הוא לשאול לשלומו, ומיהו כיון דבעי למיחש שמא כבר אינו בחיים, והשאלה תסב להם אי נעימות שיוכרחו לענות תשובה בלתי מתאמת וגורמת מבוכה,

על כן מהראוי להוסיף שאלה זו העודנו חי ג"כ, ויש בה גם מעין הבעת תקוה ומשאלת לב שעודנו חי, ודו"ק היטיב. וגם התשובה נאמרה באופן זה להראות כי מבינים הם טיב השאלה דעיקרה הראשונה ולא השני'. ויש כאן עוד ענין והוא מילת הזקן שנאמרה בשאלה והושמטה בתשובה, דבשאלה ראוי לשואל כדי לתת ענין וטעם לשאלה הבאה אחרי', אך בתשובה הושמטה מילה זו להביע כי אכן צד התקוה הטובה שבשאלה הוא הנכון, וכמביעים בזה כי הבינו ענין השאלה לאשורו גם סיבת סגנונו, והם שמחים להודיע בזה כי הכל טוב ונאות. והו"ל משיב לענין בזה שהשיבוהו באופן זה [שלא נקטו לשון זקן בתשובתם].

הערה בענין שעת הנחת ס"ת השני על הבימה בר"ח טבת

[ואדרבה מדהוצרך הרמ"א לטעם זה ולא סגי לי' בטעם של אמירת קדיש על השני משמע שרצה לכלול את כל האפשרויות בזה גם כשאין אומרים קדיש על הראשון]. וכל זה פשוט וברור.

[ב] עוד זאת רציתי להעיר על טעות שניה בזה. כשגומרים קריאת הס"ת השני מניחים את הראשון על השולחן ואח"כ אומרים קדיש על שניהם. וזה אינו, שכשם שביום שיש בו ג' ס"ת אין מניחין על השולחן את הראשונה בעת אמירת הקדיש, ורק את השלישית מניחין, [והיינו משום שרק ס"ת שלא קראו בו מניחים אותו כדי שתחול אמירת הקדיש עליו ולא ס"ת שכבר קראו בו שאותו אין צורך להניח], ה"ה נמי בנד"ד אין צורך להניח הס"ת הראשון שכבר קראו בו ואין מקום כמובן לחלק בין הנידונים.

ויש להעיר על המשנה ברורה בסימן הנ"ל ס"ק כ"ז שלא פרט דין זה יעו"ש.

ומנהג העולם בזה הוא כענין תרתי דסתרי דביום שיש בו ג' ספרים אין מניחין הראשון, ובחזו"מ פסח ובר"ח טבת שחל להיות בחול מניחין [וכנראה מתוך הרגל שתמיד בעת אמירת הקדיש מונחים שני ספרים על השולחן]. וזה כמובן שלא כהלכה ממנ"פ.

אודות הנחת ס"ת על השולחן בחזו"מ פסח, וכן בר"ח טבת (שחל להיות בחול), אשר מפני קצורן אין העולם עומד על משמעותן האמתית ואין מנהגם בזה כהלכה. הנה המשותף לשני הזמנים הנ"ל הוא: שהס"ת השני אין הקריאה בו כדין קריאה בס"ת שני ביו"ט וכיו"ב, שהוא למפטיר ואינו ממנין הקרואים, אלא שהקריאה בו היא מעצם החיוב ונכנסת במנין הקרואים ועל כן אומרים קדיש לא אחרי הראשון אלא אחרי השני.

והנה ראיתי מנהג העולם, עכ"פ במקומות שהתפללתי בהם השנה בחזו"מ פ, שמגביהין את הספר הראשון ורק לאח"כ מניחין את הספר השני על השולחן. כנראה שסבורים הם שאין הנחת הספר תמיד אלא לשם אמירת קדיש שתחול גם עליו אבל בגמר קריאת הראשון שעדיין אין אומרים קדיש אין לדעתם צורך להניח הספר.

אבל כמובן שאין זה נכון. הנה ברמ"א או"ח סי' קמ"ז ס"ח כתוב להדיא כדברים האלה "ואין מסלקין הראשונה עד שכבר הניחו השני" על השולחן שלא יסיחו דעתם מן המצוות" עכ"ל.

הרי ברור שטעם זה "שלא יסיחו דעתם מן המצוות" שייך בכל ענין שיש שם שני ספרים בין שאומרים קדיש על הראשון בין שאומרים אחר קריאת השני

אמתחת בנימין

רשימות עובדות והנהגות כפי שנשמעו
מפיהם של גדולי ישראל שליט"א

שב"ק פרשת וישב תשפ"ו עם עניני חנוכה במחיצת רשכבה"ג רבינו הגדול מרן הגר"ד לנדו שליט"א

גיליון מס' 60

האמונה בשוגג הוא אפיקורוס: "נעבעך אן אפיקורוס איז
אויך אן אפיקורוס", אבל כשאנו אפיקורס רק שאינו
מקיים את המצוות מאי.

שאלו: בגמ' בשבת (קה, ב) איתא, דחויב קריעה זה על אדם
כשר, האם הוא הדין גם על תינוק שנשבה.

רבינו: גם שם תהיה אותה שאלה הנ"ל. והתבונן רבינו
בשו"ע בסימן ר"מ שכתב, שאדם כשר הכוונה שלא נחשד
על שום עבירה וכו' יעיי"ש, והתבטא רבינו, אוהו, איזו
הגדרה כותב השו"ע, שלא נחשד על שום עבירה. זה אומר
שאף פעם לא שמע לשה"ר ולא דיבר לשה"ר, ולא ביטל
רגע אחד מלימודו. ויל"ע.

אי בעינן ריצוי ציץ בהדלקת נרות בטומאה

שאלו: בגמ' כתוב שלמ"ד טומאה דחויב בציבור, בעינן
ריצוי ציץ. האם להדלקת נרות בטומאה גם צריך ריצוי ציץ.

רבינו: הדלקת נרות זה לא עבודה, ואם כן יתכן ומותר
להדליק גם בטומאה, ואם כן לא יצטרכו ריצוי ציץ. ויתכן
שאין בעיה מדאורייתא להדליק בשמן טמא. אך לא כל כך
מסתבר כן, [נחזינן שהכהנים חיפשו להדליק דוקא בשמן
טהור]. ובפרי חדש כותב שהיה השמן פסול היות והשמן
נטמא, וצריך עבור זה להגיע לדין דטומאה דחויב בציבור.
ונכון שמדבריו מוכח שצריך להגיע לדין דיחוי, אבל
להדלקה אין ראיה שצריך ריצוי של ציץ.

הנ"ל: במנחת ברוך כתוב שלהדלקה צריך ריצוי ציץ. רבינו:
הוא לא מביא לפני כן מהרמב"ם שסובר שגם טומאת גברא
צריך ריצוי ציץ? א"כ יתכן וכל דבריו של המנחת ברוך, זה
רק לשיטת הרמב"ם.

מאי מהני שמן טהור, והא נטמא השמן מהמנורה

הביאו: הרא"ם מביא בשם הסמ"ג להקשות, מאי מהני
שהביאו לבסוף שמן שהיה טהור, והרי המנורה היתה
טמאה, ואם כן, השמן שנגע במנורה, נטמא מחמת כן.

נטיעת עץ אצל מזבח ולעקרו קודם שהשריש

שאלו: באיסור התורה של "לא תיטע לך אשירה כל עץ, אצל
מזבח ה' אלוקיד", מה הדין בנוטע אילן, וקודם שהשריש
כבר עקרו, האם זה דומה לדין זורע בשבת וקודם שהשריש
הוציא את הזרע, דדינו שחייב.

רבינו: מה הצד שמותר לנטוע עץ ליד המזבח ולהוציאו
קודם שהשריש, האם מותר לקחת מקל עץ ולשים ליד
המזבח? זה נקרא בנין של עץ, ובנין של עץ גם יש איסור,
גם אם אין בזה שום השרשה, וודאי שיהיה אסור. (א.ה. וכתב
הרמב"ם (פ"א הי"ט הלכות בית הבחירה), וז"ל, ואין בונין בו עץ בולט כלל, ע"כ. ועיי"ש
בספר המפתח, שהאיסור הוא אפילו בכל שהוא).

לבייש אדם אפילו ברמיזה

הביא רבינו: ברמב"ם (הלכות חובל ומזיק פ"ג ה"ז) כתב
וז"ל, אע"פ שהמבייש שאר העם בדברים, פטור מן
התשלומין, עון גדול הוא, ואינו מחרף ומגדף לעם ומביישן,
אלא רשע שוטה וכו' עכ"ד. ומהו שכתב הרמב"ם כזו
אריכות, גם מחרף, גם מגדף וגם ביזוי, האם כוונת
הרמב"ם היא או שמחרף, או שמגדף, או שביזוי? לכאורה
זה הכל ענין אחד, וא"כ מהי האריכות הגדולה ברמב"ם.
והוסיף רבינו: לפעמים בשביל לבייש בן אדם, מספיק רמז
קל ובזה הוא כבר מבזה אותו, וזה יכול להיות הרבה יותר
חמור אפילו מהרבה דיבורים, ולמשל אם פלוני מגביה
גבה, ואומר "הוא לא משלנו".

הלבנת תינוק שנשבה

עוד הוסיף להקשות רבינו: הרמב"ם כותב (שם) ש"כל
המלבין פני אדם כשר מישראל ברבים, אין לו חלק לעולם
הבא", עכ"ד. מה יהיה הדין בתינוק שנשבה, הרי הוא לא
אדם כשר, והאם מי שבייש תינוק שנשבה, לא יהיה את
הדין של הרמב"ם. [הוא הרי לכאורה 'עמיתך', ומאי
טעמא לא יהיה לגביו הדין שכל המלבין וכו', אין לו חלק
לעולם הבא]. ובשלמא כשהוא אפיקורס יש להבין עם דברי
ר' חיים על דברי הרמב"ם, שהכופר באחד מ"ג עיקרי

רבינו : את המנורה יכלו להזות ולהטביל (א.ה. והיינו, עוד לפני השתימה המלחמה, שהרי הזאת צריכה ז' ימים, ומיד ביום הראשון הדליקו). וא"כ המנורה נטהרה, ורק ביחס לשמן שלא ניתן היה להכשיר היה צריך לחפש שמן טהור. הנ"ל: באחרונים יש ישוב, דגם אם השמן היה נטמא, היות והמנורה היתה ראשון, השמן היה נעשה שני, וא"כ לא היה בעיה. רבינו : טעון בדיקה אם מדאורייתא יש חילוק בין מדרגות הטומאה, ואם השמן טמא, מה זה משנה, אם זה שני. ובלא"ה יש מקום לעיון, שהרי לכאור' המנורה היתה אב הטומאה שהרי המנורה נטמאה מחלל שהיה בחדר בו היה המנורה, (א.ה. כנראה שכך הוא הפשיטות, שמסתמא היו מתים במקום שבו היה המנורה), ואם כן השמן כבר ראשון לטומאה.

האם יש הידור בחיתוך חלק מהציצין כשאנו יכול לחתוך את כולם

שאלו : למ"ד שציצין אינם מעכבין במילה, בגוונא שמל את התינוק ונשארו לו ציצין שאינם מעכבין, ויודע שלא יכול לחתוך את כולם, האם יש הידור לחתוך לכה"פ מה שיכול. רבינו : זו שאלה גדולה, הוא הרי קיים את המצוה כשעשה את המילה, והשאלה היא האם בכל חיתוך וחיתוך יש הידור בפנ"ע, או רק כשחותך את כולם, שאלה טובה.

השלכה בפחות מכ' אמה

שאלו : תוס' בתמורה (י"א, והמפרש בתמיד כ"ח) כ' שאין משמעות להשלכה פחותה מכ' אמה. רבינו : לפי"ז מבארים שהבור של יוסף היה כ' אמה [ולכן לא ראו את הנחשים ועקרבם, וזה ביאור סמיכת המימרות בשבת כנודע]. הנ"ל : השלכת האזוב והעץ ארז, היה פחות מכ' אמה. רבינו : יתכן, וכל מה שהשלכה צריך כ' אמה, ואין משמעות לפחות מזה, זה רק בדבר שאינו מתכלה, כגון בור וכד', משא"כ בהשלכה של כליו, כשמשליכים לאש, ישנו משמעות גם להשלכה שהיא פחות מכ' אמה.

הדלקת נרות חנוכה בבית המוקד

שאלו : מדליקים נרות בבית הכנסת. האם הכהנים הדליקו נרות בבית המקדש, שהרי היו ישנים בבית המוקד. רבינו : בית המוקד זה לא היה בית המקדש, זה היה הר הבית. נוסח השאלה צריכה להיות האם הכהנים הדליקו בבית המוקד. ובאמת שיכלו להדליק להם בביתם, ואם לא היה מי שידליק בביתם, זו שאלה שיש לעיין האם הדליקו.

אם אמרינן 'שלוחי מצוה אינם ניזוקין' במצוות שכליות

הדברים נכתבו כפי הבנת הכותב בלבד, ולא היה לעיני רבינו שליט"א

הזכירו את דברי ר"נ גאון במצווה שכלית. רבינו : הנה כתוב, 'כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה', וידוע מה שאמר הבית הלוי, שאם הוא דבר שהיה אסור לעשותו בלא"ה, אם כן גם אם האדם לא ידע את גודל חומרתו של האיסור, מ"מ הוא נענש עליו, כיון שידע שאת המעשה הזה היה אסור לו לעשותו. ואם שתה חלב עכו"ם והתברר שהוא חלב טמאה, עובר על חלב טמאה, ולא רק על חלב עכו"ם.

שאלו : האם יש שלוחי מצוה אינם ניזוקין. רבינו : מאיפה אתה רוצה שאפשוט לך שאלה זו, אם מסברא, מדוע לא. הנ"ל : בעבר אמר כת"ר, שאין עונש על מצוה שכלית, ואם כן, האם יש על זה שלוחי מצוה אינם ניזוקים. רבינו : כל מה שאין עונש, הוא רק בידי אדם ולא בידי שמים, ואם כן אין כאן שאלה.

יאוש כשנפלה לו מרגלית בין החולות

שאלו : בגמ' בב"מ מבואר, שכשנפל לאדם מטבע בין החולות הוא מתייאש, ומהו המחזור שרש"י כותב () משל לאדם שנפל לו מרגלית בין החולות כוברה, והרי הוא מתייאש. רבינו : כשהוא יודע שזה נפל לו במקום מסוים באיזור זה, למה שיתייאש, רק אם לא יודע היכן נפל לו בין החולות אז מתייאש.

שריפת תמר

שאלו : בגמ' נראה שרצו להשליך את תמר לכבשן האש, ויל"ע שהרי השריפה זה תמיד בפתילה של אבר, ולא בכבשן האש. רבינו : השריפה בתמר הרי לא היה מעיקר הדין, אלא כי יהודה היה המושל, וא"כ היה אפשר להורגה כפי איך שרצה. עוד הוסיף רבינו : באמת שתמר לא היתה נחשבת האשה של ער ואונן למ"ד שלא כדרךן שמשו, [והיינו דב"נ אין קונה את אשתו בביאה שלא כדרכה], וא"כ יהודה רק חשב שיש כאן יבום, אבל באמת למעשה לא היה כאן יבום.

נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש, ולא ילבין וכו'

שאלו : ברמב"ם כתוב שעל שאר עבירות שאינם מג' העבירות החמורות, אסור לאדם ליהרג, וא"כ ה"ה מתחייב בנפשו. ואם כן איך נח לו לאדם שיפיל עצמו. רבינו : נכון, אסור לו למסור את עצמו, אבל עדיין נח לו יותר כך.

בענייני דיומא

דמותו של ראש הישיבה זצ"ל חיה ותוססת בקרב בני התורה בכל אתר ואתר, ומשנתו ערוכה וסדורה לאלפי תלמידיו ושומעי לקחו ולכל בית ישראל.

היארציט השמיני לרשכבה"ג מרנא ורבנא ראש הישיבה הגר"ל שטינמן זצוק"ל

ממשאות הזכרון ממרנן ורבנן גדולי ישראל בראשם מנהיג הדור מרן הגר"ד לנדו שליט"א ביום היארציט

מנא מנהיג הדור מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א

ומעת סילוקו של צדיק, נפקד מקומו, וחסרונו גובר לכלל ולפרט, וכמאמר הקהלת פרק י"א פסוק ג' 'אם ימלאו העבים גשם על הארץ יריקו ואם יפול עץ בדרום ואם בצפון מקום שיפול העץ שם יהוא', יעוין שם בפירוש רש"י, ובהספדו של מהר"י מינץ על אחד מגדולי דורו.

ועם זאת, דמותו של ראש הישיבה זצ"ל חיה ותוססת בקרב בני התורה בכל אתר ואתר, ומשנתו ערוכה וסדורה לאלפי תלמידיו ושומעי לקחו ולכל בית ישראל.

כידוע שרבינו זצ"ל בכל עת צר ומצוק ובעיקר בזמנים שהשתרג חמת המציק על בני הישיבות והכוללים, היה מביא בשם החפץ חיים, כי עיקר תביעתו של הקב"ה הוא לקרובים אליו ביותר, שהם עוסקי התורה והוגי ששועיה.

ועל כן חובתם של לומדי התורה, לקיים תפקידם בהקפדה יתירה, להתעלות בתורה ובלימודה, ביתר שקידה ובתוספת עיונה ועמלה, ולהרבות בשעות הלימוד, ובפרט בימי החנוכה הבאים עלינו לטובה אשר מועדים לבטל תורה לחינם.

ובכלל חובתם, להיות דבקים בתורת רבותיהם, ולא לעסוק במושגים וברעיונות שאינם על פי מסורת הישיבה כי בזה חלילה עלולים לאבד את כל צורת לימודם הראוי.

ואף בארחות והליכות החיים, חובת בני התורה להתנהג כדת של תורה, בכל תהלוכותיהם, ולהימנע ממעשים שאינם מתוקנים ודרכים שאינם נאים, ולסור ממקומות שאין ראוי לבן תורה להשתתף בהם.

ובתוך כלל בני התורה, חובת תלמידיו גדולה עשרת מונים, לילך בדרכיו של מרן ראש הישיבה זצ"ל, להידבק במעשיו, יראת חטאו, ומידותיו הנשגבות.

וכידוע ומפורסם, יראת חטאו ואצילות מידותיו, ועל כן חובתם לפסוע בדרך זו ובכל תנועה להתייעץ עם חלקי השו"ע, כלשון החזו"א.

וכן לאחוז בטהרת מידותיו ודקדוקו במידות שבין אדם לחבירו, ובמיוחד במידת הוותרנות, אשר נדרשת בכל תחומי החיים, בין בישיבה ובין בבית, ואשרי האוחז במידה זו, בין בעולם הזה ובין בעלמא דקשור.

וזו, ורק זו חובת השתדלותם של לומדי התורה בזמננו ואין לבני הישיבות והכוללים להתעסק עם שאר הדברים כלל וכלל.

מסורת הדורות, במוצ"ק נערך מעמד הזכרון המרכזי בישיבת ארחות תורה בהשתתפות אלפים, שם נשא את המשא המרכזי מנהיג הדור רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א. במעמד השתתפו עוד ראשי הישיבה ובני מרן, בדבריו נשא שורת הדרכות בענייני השעה, וכן עוררם כי בתוך כלל בני התורה, חובת תלמידיו גדולה עשרת מונים, לילך בדרכיו של מרן ראש הישיבה זצ"ל, להידבק במעשיו, יראת חטאו, ומידותיו הנשגבות. להלן הדברים המלאים:

ברשות ראשי הישיבה שליט"א

אנו עומדים לאחר שמונה שנים מהסתלקותו של מרן ראש הישיבה זכר צדיק לברכה, אשר מסר נפשו למען קיום עולם התורה בכלל, וישיבות ארחות תורה בפרט.

יעזרו השם שכולנו נמלא את תפקידנו כיאות, ונלך לאורו של רבינו זצ"ל, וזכותו תגן עלינו להינצל מכל הקמים עלינו, ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

במעמד מנהיג הדור שליט"א, ערך בנו ראש הישיבות הגאון הגדול רבי שרגא שטיינמן שליט"א את סיומי הש"ס, ואת הקדיש דרבנן אמר בנו הגדול הגאון רבי משה שטיינמן שליט"א.

אחר הקדיש מנהיג הדור וראשי הישיבה ומאות התלמידים שרו בהתרגשות אדירה לכבוד התורה ולומדיה, "מה אהבתי תורתך", "אשריכם תלמידי חכמים שד"ת חביבים עליכם", "אשר בחר בנו", "אחת שאלתי".

הגאון הגדול רבי נתן זוכובסקי שליט"א ראש ישיבת גאון יעקב

נמסר ליל היארצייט תשפ"ו - בכינוס זיכרון לבוגרי ישיבת ארחות תורה בביהמ"ד ארחות תורה בב"ב:

מורי ורבותי. אני שמח לראות שבוגרי הישיבה זוכרים את המקום שלהם ובונים מקום להמשיך באופן כללי, והיום נפגשים ליכר מרן ראש הישיבה שייסד את הישיבות, אני זוכר לא את הישיבה הראשונה שהוא ייסד, אבל אולי הראשונה בכפר סבא. אני תלמיד כפר סבא בכלל, לא מהחמישים, שישים, שבעים שנה אחרונים, **אלא קודם קצת עוד בכפר סבא....**

מתכנסים לזכרו של ר' אהרן לייב, כולם יודעים גאון הדור, רבן של כל בני הגולה. אני רק אגיד לכם דבר שאני זוכר גם, למדנו בישיבה, זה היה ישיבה כזאת צעירים, כל הישיבה מנתה ארבעים תלמידים, וכפר סבא לא היה שם עיר חרדית כזאת זה היה הכל חילוניים.

אבל מול הישיבה היה גר אחד שהיה לו תפקיד גדול במועצת העיר כפר סבא. והוא היה באמת אנטי, והיה רואה את הבחורים, היה מתווכח איתם ומנסה לזלזל בהם והכל. דבר אחד אבל תדעו: ישבנו ודיברנו עם האיש הזה, שאני לא זוכר את שמו אפילו, (ודאי יש שכן זוכרים). **אבל שהראש ישיבה ר' אהרן לייב היה מגיע, היה מלא דרך ארץ, הוא שתק כדג והוא בכלל לא התווכח איתו. הוא ראה אותו, דמות דיוקנו של ר' אהרן לייב לפני שבעים שנה.**

וזה לא רק הוא. כפר סבא לא הייתה עיר חרדית והיו שם באותו רחוב עוד כמה יהודים שהתנכלו, התווכחו והתנכלו. היה גם שבת אחת שירושלמי אחד צעק שאבעס לכמה מכוניות, אז באו והתנפלו על הישיבה ורצו להרביץ מכות שמה, אנחנו התחבאנו וכו'. ובקיצור הדברים, **ר' אהרן לייב הגיע, נהיה שקט וכולם ברחו...** אני מספר לכם עובדה, עובדה דהווא, **ברחו.** חילוניים כאלה הם באו ואמרו הם ירביצו פה מכות, "מה זה צועקים פה? פה לא ירושלים, פה לא זה". הוא הגיע, הוא לא דיבר בכלל, אני לא ראיתי אותו מדבר, אני התחבאתי בצד קצת, הייתי מהצעירים וגם מהפחדנים יותר... והם התחילו עם ידיים גם עם כמה כאלה שנראו יותר בעלי ידיים, **אבל הוא הגיע נהיה שקט דמות דיוקנו. מציאות כזאת של ר' אהרן לייב.**

המציאות שלו הייתה תורה ויראת שמים ועמקות בתורה. הוא רק רצה לחזק, איך שהוא חיזק כל בחור, כל בחור. בישיבה למדו בחורים, היו נשאים לשבתות לפעמים שם. בליל שבת פעם הוא אמר: "בליל שבת אפשר לבוא אליי הביתה ללמוד קצת משנה ברורה".

הלכנו בלילה, ארבע חמש, הישיבה זה בצד אחד של כפר סבא והוא גר בצד השני, די רחוק. אני לא יודע אם יש פה אנשים שיודעים... לכם כפר סבא נראה סוף העולם שמאלה... זה די רחוק, אבל הלכנו. הוא יושב לו ככה לבד מנורת

נפט, אולי היה לו כבר איזה ילד, אם ר' משה הבן כבר נולד. אז הוא יושב על מנורת נפט קטנה ובקושי, ויושב ולומד, עם שלושה ארבעה היינו, ללמוד איתו משנה ברורה.

אז חשבתי לעצמי, מה המטרה? פשוט לחזק את הבחורים. הם נמצאים בשבת, ידעו שיש משנה ברורה, ומשנה ברורה קשה. למדנו על ההטמנה ועל זה, אני עוד זוכר עד היום הזה. את הדינים אני לא זוכר אבל אני זוכר את הפרקים, את ההטמנה, לא לקח איזה הלכה בהתחלה, אני לא יודע למה את זה הוא לקח. ולמד איתנו בשקט, והזמן, היינו ילדים צעירים, עוד לא בר מצווה, וישבנו ולמדנו.

מה ראיתי כבר אז, הוא הרגיש יראת שמיים בוערת בו, והרצון להעביר לתלמידים בוער בו. אני לא יגיד שהוא הכין לי את הדרשה לבר מצווה, אלא שאבא שלי היה חולה, היה בבית חולים הרבה שנים. אולי הוא גם הכיר אותו קצת, הוא הכיר את הסבא שלי יותר, את רבי פסח פרוסקין מקוברין הוא למד אצלו. (אולי הייתי יחסן גם, זה אני מתכוון להגיד..). אבל הוא הכין לי את הדרשה לבר מצווה, לא עשו אז בר מצוות, אבל בשבת עשו קידוש, אבל הוא מצא לנכון לבוא עד פתח תקווה ולהגיד מזל טוב לאבא, לאמא. בלי טקס של בר מצווה הוא הגיע. הוא רצה לחזק את התלמידים, זה המציאות שלו.

בפרשת השבוע כתוב ל יוסף הצדיק, "וַיַּעֲלֶה בְּגָדוֹ בְּנֵהוּ וַיַּצֵּא הַחוּצָה" כתוב במדרש, אמר לו הקדוש ברוך הוא: אתה נסת ויצאת החוצה, חייך, הים ינוס מפניך". אנחנו כולם יודעים שאומרים "בצאת ישראל ממצרים הים ראה וינוס", אבל במדרש הזה הים נס מפניך, הוא נס בגלל יוסף הצדיק, מפני ארונך, שנאמר "הים ראה וינוס", היה שם ארונו של יוסף.

אז כיוון שיוסף "וינס ויצא החוצה", איזה זכות זה "וינס ויצא החוצה"? אני מבין שהוא עמד בניסיון, זה בסדר, אבל וינס ויצא החוצה, מה זה ה"וינס"? הרי אנחנו אומרים ושרים וינוס, הים ראה וינס, מה זה הוינס? וינוס הפשט הוא שלהתרחק שלא להיכנס לניסיון, ואם הוא היה רגע בניסיון אז אסור לו לעמוד שם בכלל. הוא יכל הרי לצאת החוצה בלי לנס, ויכל להגיד שהוא נשאר שם ולא עושה כלום, הוא רצה לעזוב, גמרנו, התגבר וזהו, נגמר. אבל וינס – הוא לא רוצה להיות במצב של ניסיון בכלל.

ממילא הקדוש ברוך הוא משלם. אז הפשט במדרש תנחומא, מה זה הזכות הגדולה של "נס החוצה"? הזכות הגדולה שהוא עומד בניסיון, אבל מה המיוחד של "הים ראה וינס"? וזהו הים נס, כדי לעזור לכלל ישראל בגלל שהוא נס. מה זה עובדת "וינס"? וינוס הפירוש הוא מחפש להיות רחוק מספק, להיכנס לאיזה שהיא ספק.

אז הוא בא ואומר: "נס החוצה" זה דרגה מיוחדת ביראת שמים. לא רק לא לעשות עבירות, אלא "וינס ויצא החוצה". ודאי שיש זכות לעמוד בניסיון, אבל זכות יותר גדולה שהוא מתרחק שלא יהיה אפשרות לבוא בניסיון. וינס ויצא החוצה, זה יוסף הצדיק, וזה אנחנו מתפללים כל בוקר בתפילה בשחרית "אל תביאנו לידי ניסיון". יכול להיות שבגלל זה התפילה קיימת, בגלל שיוסף הצדיק הוא זה "וינס ויצא החוצה". ובזכותו זוכים "הים ראה וינוס". קריעת ים סוף, "אז ישיר" הכל, יש פה חלק של "וינס ויצא החוצה", בזה זכו את כל זה.

כשאנחנו מדברים על מורנו ורבנו, גאון של ישראל, רבן של כל בני הגולה ר' אהרן לייב, המציאות שלו הייתה בשנים שאנחנו עוד זוכרים אותו מילדות, ואחרי זה השנים פה, הן בישיבה, והן והוא היה בא לגאון יעקב הרבה להגיד שיעורים. אז אני אספר עוד סיפור, אני אגיד לכם את האמת שסיפרתי את זה כבר.

הוא בא להגיד שיעור בבבא מציעא, זה היה לפני עשר שנים, הייתי כבר בגאון יעקב. אז אני נגש אליו אחרי השיעור ואני אומר לו: למדתי אצל הראש ישיבה בכפר סבא, בבא מציעא לפני 62 שנה". הוא עושה לי עם האצבע: לא, לא, לא". אמרתי לו מה זה לא? יכול להיות עוד שנה? השיב, הרי לפני 64 שנים הלכת לישיבת חברון בקיץ, באייר. הוא זכר בדיוק, אז מה אתה אומר לי 62? אני לא זוכר, אני יכול לזכור על השנים? אמרתי לו למדתי אצלך, והוא זוכר בדיוק: הוא אומר לי: ניין, ניין, לא, הרי בקיץ באייר, בתשי"ב, הלכת לישיבת חברון". הוא זכר בדיוק מתי, איך. לא הייתי הכי טוב בישיבה, אבל הוא זכר כל תלמיד ותלמיד, אבל הוא זכר בדיוק, בגלל שהוא התעניין בכל בחור. הוא רצה שכל בחור יעלה וחיפש לחזק, וזה מה שהתחלתי עם ליל שבת. וזה הפירוש "וינס ויצא החוצה" – עומדים בניסיון, לא רק עומדים בניסיון, בורחים מכל ספק ניסיון. בורחים!!! זה "וינס", זה דרגה של "וינס". וזהו כלל ישראל שירה, שירת הים, חלק ממנה זה וינס הזה של יוסף. "הים ראה וינוס", ארונו של יוסף, יוסף הזכות שלו זה שיעשו ניסים לישראל.

מרן ראש הישיבה זכר צדיק וקדוש לברכה. מסר את נפשו ואף פעם לא נכנס לדברים שיש בהם איזה צד שלבים לכאן ולכאן. תמיד אצלו הדברים היו ברורים ותמיד בכל ענייני ציבור אני גם מדבר. אתם יודעים היה תקופה שהייתי יותר בענייני ציבור, היום פחות, לא חשוב, אבל תמיד ידענו שכשמדברים איתו ושומעים ממנו, אז יש ישועה לכלל ישראל, ואם לא, אז יכול להיות צרות.

ראינו את זה בפועל. כעת אני לא מדבר בכפר סבא, אני מדבר כבר פה בבני ברק הקדושה, הקדושה מלאה קדושה ומלאה קדושים והכל. כששמעו בקולו היה טוב, כשלא שמעו בקולו כל כך, זה לא היה כל כך טוב.... בלי להגיד סיפורים ודברים. אבל הפירוש הוא....

בגלל ש"יונס ויצא החוצה" וכל המציאות שלו זה תורה ויראת שמיים, הדמות הזאת עומדת נגד עיניי. אני ממשיך שוב עוד מכפר סבא. ראיתי עכשיו חילונים, שהוא הולך ברחוב ואנחנו הולכים ללוות אותו, אז רואים אותו אז ככה נהיה רעד כזה, כל אחד נהיה, עוצר רגע. אפילו חילונים ממש בעיר הזאת, ראינו את זה בעינינו.

אז לכן שרוצים להיזכר בזיכרון ולזכור איפה שלמדו, למדו פה בישיבה, שהוא מסר נפשו לייסד אותה ולבנות אותה ולעשות אותה. אחרי זה יודעים גם את זה הכל. אנחנו גרים פה בבני ברק כבר, לא אתמול באנו, אז יודעים בדיוק שהוא החליט לייסד אותה, הכל. אנחנו זוכרים, לא שאני מעורב אבל אני יודע. אז הפירוש הוא שהקדוש ברוך הוא יעזור שאלה שלמדו בישיבה ימצאו את המציאות הזאת, שתי חלקים דיברנו. החלק האחד "יראת שמיים יהיה על פניכם", ואז כולם יהיה להם דרך ארץ, גם בעיני ציבור, גם חילונים, גם לא. הם רואים שאתה אדם אמיתי ואתה מחפש את האמת.

והצד השני לזכור את המציאות הזאת שהתפקיד שלנו בעולמנו זה להרבות תורה, להרבות יראת שמיים. אני אגיד לכם פה את ההתמדה שלו: כולם יודעים, בגיל כזה ישב והתחיל ללמוד קדשים וחדש חידושים עצומים קדשים, בגיל מבוגר כזה ישב ולמד כל היום, בין אם ראו בין אם לא ראו. החברות יודעים, המשפחות יודעים, אלה שיוצאים יותר טוב מזה. רק ללמוד, רק ללמוד, רק לקבוע. אם זה ללמוד ספרי מוסר, אם זה ללמוד ספרי גמרות וכל זה.

שהקדוש ברוך הוא יעזור שנוכח באמת לראות שהולכים בעקבותיו. והעקבות הגדולות זה לחפש להיות עבד השם, לדעת שהתפקיד שלנו בעולמנו לעשות את רצון הקדוש ברוך הוא, לקדש שם שמיים בהליכותיו, בדברים. ובן אדם יכול לקדש שם שמיים בכל דבר ודבר.

אתה שומע לפעמים מכל מיני סיפורים ומכל מיני היכי תמצא, יהודים יקרים שיש להם שכנים חילוניים והשכן הזה נהיה אחרת, ועשר יהודים אחרים ששכנים חילוניים ואף אחד לא נהיה אחרת. מה הפשט? היהודים האלה שניהם נראים לך אותו דבר, שניהם נראים לך ערליכאר אידן, שניהם מתפללים וכל זאת. כשרואים את האמת, שזה מבצבץ מכל המקומות, מה שהוא מתכוון, אז זה אחרת.

ואז הקדוש ברוך הוא יעזור שנוכח ללכת בעקבותיו, ונוכח לראות תלמידים עולים בתורה וביראה, ומחפשים את היכי תמצא הזאת של "יונס ויצא החוצה". לחפש הזה של "אל תביאנו לא לידי ניסיון" ולא לידי סיפורים של ניסיון וכל מיני דברים חיצוניים, **אלא לחפש רק את היראת שמיים.**

שהשם יעזור שנוכח באמת. אני שמח לראות את כולם פה תלמידים, שהשם יעזור הלאה, את אלה שאנחנו מכירים, אנחנו מכירים שומעים בתור תלמידים, ואלה שאנחנו לא מכירים בתור האבות והסבים, הם דורות קודמים, לא את כולם אני זוכר את השמות. אז שהקדוש ברוך הוא יעזור לכולם שיעלו בתורה וביראה ובכל מיני דברים. אמן.

הגאון הגדול רבי ברוך דב דיסקין שליט"א ראש ישיבת ארחות תורה

נמסר ליל היארצייט תשפ"ו - בכינוס זיכרון לבוגרי ישיבתו בביהמ"ד ארחות תורה בב"ב:

שמונה שנים עברו... אבל עדיין אנחנו זוכרים וצריכים להמשיך לזכור, **ולא מספיק לזכור צריך גם לחיות את זה**, אין ספק שמה שהראש ישיבה זצ"ל השאיר זה דבר שיחידים ממש זכו לזה, בכל הדברים, בהנהגה, בדרך, בעצם המציאות שלו, כל מי שהיה בישיבה ראה וזה דבר שצריכים לשמר את זה, מאוד מאוד קשה היום לראות דמות כזאת, אפילו הרבה פחות מזה אין לנו.

בפרשת השבוע כתוב שיעקב אמר 'כי ארד אל בני' 'וימאן להנחם', אומר המהדורה בתרא סוף יבמות ונראה שזהו כוונת יעקב 'כי ארד אל בני אבל שאולה', שכל מה שלמד יעקב משם ועבר מסר לו, אם כן נצטער כמו שנצטער דוד שאמר שיאמרו שמועה מפיו, ואמר עכשיו שנטרף יוסף מן העולם, אם כן לא יהיה מי שיאמר דברי תורה משמי, ובזה מיושב שאצל בנימין הוא לא אמר באבל שאולה אלא ביגון שאולה, באבל שאולה הכוונה היא שהוא כמו אבל שהתורה שלו לא תהיה כמו אבל שאסור בתלמוד תורה, וזהו שאמר יעקב, "אמותה הפעם", הכוונה היא כיוון שכתוב "שפתותיו דובבות בקבר" כאילו חי, א"כ עכשיו שאני רואה שאתה חי אמותה הפעם ומיד אחזור לחיים, כל הזמן חשבתי שאם אני מת אין המשך, התורה שלי הלכה, **אבל עכשיו אני רואה שאני ימשיך לחיות גם אחר כך.**

ובזה מיושב הנתנת טעם וימאן להנחם ויאמר כי ארד אל בני אבל, מה נתנית טעם, לפי זה מיושב שאמר על יוסף עצמו אפשר שהיה מקבל תנחומין, אבל זה

שיקבר כאבל ששפתותיו סגורים על זה אינו שייך תנחומים, ע"כ. מבואר בזה שהעיקר מה שיעקב הצטער, שהוא יהיה כמו אבל שאבל אין לו תורה, התורה שלו תיסק זה מה שאמר אבל שאולה, ברגע שהוא ראה שיוסף חי הוא אמר "אמותה הפעם".

הגמרא בבבא בתרא אומרת 'אל תבכו למת בכו הולך, מי זה הולך? הולך בלא בנים, הולך בלא תלמידים, **מי שהולך עם תלמידים כתוב בגמרא שזה נקרא שהוא חי, אנחנו מצווים ומחויבים גם בשביל הראש ישיבה וגם בשבילנו, להמשיך את המצב הזה כאילו הוא חי**, שלא יהיה מצב של 'אבל שאולה' כמו שכתוב, יש אמנם שפתותיו דובבות בחיבורים הגדולים שהוא חיבר, אבל זה שני דברים יש חיבורים ויש תלמידים שזכו גם ללמוד ממנו תורה וגם דרכי הנהגה, וגם כל המציאות הזאת שלו שהיא חופפת בכל הבתי מדרש, בכל המקומות הפירות והפירי פירות שהוא השקיע בהם, עכשיו שזה היום של היארצייט צריכים להתחזק בעניין הזה, **לשמור שיהיה מצב שהוא עדיין חי, חי אצלנו.**

ברוך השם בבית מדרש הזה לא צריך הרבה לומר, אבל אין ספק שבמשך השנים הרבות בית מדרש הזה, כל הזמן הוא שוקק חיים ומרגישים את הרוח של הראש ישיבה בכל התחומים, הפשטות שיש פה בבית המדרש, כל הזמן יש כאן סדרים ולימודים, הכל כמו שהוא העמיד, כמו שהוא חנך, **לא עם איזה דברים חיצוניים, הכל בתוך כותלי בית המדרש.**

וברוך השם עכשיו הכתלי בית המדרש צריכים כבר להרחיב אותם, כיאה לבית מדרשו של רבינו, **אמנם רבינו היה מסתפק במועט לעצמו, אבל בבתי מדרשות הוא תמיד דרש שיהיה יותר ויותר, וזה הצוואה שלו**, זה מה שאנחנו צריכים גם בשבילנו, לדאוג שהבתי מדרשות, הבית מדרש הזה, שיהיה בעזרת השם מקום שיהיה משיכה, שירצו לבוא ללמוד פה זה מקום קדוש, כל בית מדרש הוא מקום קדוש, אבל כאן יש מה שהשקיע רבינו, זה אין במקומות אחרים. וממילא אנחנו צריכים להתאמץ, להשתדל כמה שאפשר, להגדיל, להרחיב, לעשות את הבית מדרש שיהיה באמת בית מדרש ראוי לבני תורה, לאברכים, ובעזרת השם בסופו של דבר כל מה שאנחנו עושים זה בשבילנו, עצם זה שיש מקום ותפלה כזה גם מי שלא מתפלל ולומד פה קבוע, בית מדרשו של רבינו, זה עצמו מקרין ומשפיע, וכל אחד שמזדמן להגיע לפה אין ספק שזה נותן לו הרבה חיזוק.

הקב"ה יעזור שנוכל באמת להמשיך בדרכו, ללמוד מדרכיו, ולעשות כמו שכתוב במהדורה בתרא, להמשיך את מה שהוא אמר 'אמותה הפעם' **שמתי אני מרגיש שאני ממשיך, רק כשיש תלמידים שממשיכים זה לא מיתה ונקראים חיים**, ובעזרת השם שנוכח לראות אותו בקרוב בתחיית המתים, אמן ואמן.

הגאון הגדול רבי איתמר גרבוז שליט"א ראש ישיבת ארחות תורה

נמסר בעצרת הזכרון המרכזית בישיבתו ארחות תורה ליל היארצייט:

ברשות מרן ורבנן גדולי התורה שנמצאים כאן, אנו עומדים היום, ביארצייט השמיני של מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זכר צדיק וקדוש לברכה. רש"י בסוף יבמות (קכב א) מביא מתשובות הגאונים, וז"ל "ובתשובת הגאונים מצאתי יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם".

אנו נמצאים כאן במקום התורה, שב-20 שנה האחרונות של חיי חיותו, מסר נפשו לבוא פה, עשרות אולי מאות פעמים, להרביץ תורה ויראה, כל חנוכה, כל תחילת זמן, סוף זמן, כל שבועיים, כל פעם הוא היה בא כדי שהבחורים יעלו ויגדלו.

פעם אחת הוא אמר לי: "כשאני בא אני מתאמץ", לפעמים הוא אמר: "אני מתאמץ בידיים, כדי שתהיה תועלת לבחורים". ככה הוא אמר: "אני מתאמץ". כשהוא בא, הוא רוצה שהבחורים יעלו ויגדלו, שיהיה להם רתחא דאורייתא, שיעלו ויגדלו בתורה. **כשהוא פתח את הישיבה הוא אמר שהוא רוצה שהבחורים יעלו ויגדלו ויוכלו להמשיך את מסירת התורה של כלל ישראל.**

היה יסוד שהוא אמר פעם בשם הפניבז"ר רב, שאומרים "על הניסים", "על הגבורות" ו"על התשועות" ו"על המלחמות". מה מודים על המלחמות? אפשר להודות על הניסים, על הנפלאות, מה ההודאה על המלחמות? דמשמע שעל המלחמה עצמה אנו מודים, וכי מה יש לנו מעצם המלחמה, והלא אדרבה עדיף היה שלא תהא מלחמה כלל.

וביאר שעל עצם המלחמה אנו מודים להקב"ה ללא שייכות לנצחון, על שזכינו שיצאו מתתיהו בן יוחנן ובניו למלחמה בחירוף נפש על שמירת התורה, דכיון שכוונת היונים היתה עקירת הדת, לכן בדיעבד יש להודות על המלחמה גופא, שזה הוא כבוד ה' הגדול ביותר שיהודים מוסרים נפשם על כבוד שמו ית', ועל כן אנו מודים 'על המלחמות' משום שזכו להרבות כבוד שמים ולמדרגה גדולה ע"י מסירות נפשם עבור התורה, ואנו מודים על עצם זה שהלכו להלחם מלחמת ה' ללא שייכות לנצחון.

אכן לפי"ז הא דמודים על המלחמות שייך רק בחנוכה ולא בפורים, דבפורים שרצו להשמיד ח"ו את הגוף היה צריך להתחזק בתורה ותפלה ולא להלחם, ויעו"י בס' ימלא פי תהלתך עיונים בתפלה עמ' רלג שכי' דאולי עד 'בימיו' זה נוסח שבח כללי, ואה"נ דהפרט דעל המלחמות לא שייך כ"כ לפורים,

וכך אמר מרן ראש הישיבה זצ"ל שאנו רואים שברוחניות המלחמה זה לבד חיזוק. שכן אדם נלחם על דבר, זה נותן לו יותר כוח בדבר, זה נותן לו יותר שייכות, וצריכים להודות על עצם הדבר שנלחמו על רוחניות.

והוא הוסיף ואמר דבאמת ברמב"ם מהד' ר"ש פרנקל בסדר התפילות סוף חלק אהבה יש חילוק בין חנוכה לפורים, דבחנוכה הוא כותב ועל המלחמות אבל בפורים הרמב"ם לא כותב "ועל המלחמות", מה ההבדל? למה בפורים לא מודים על המלחמות ובחנוכה כן מודים על המלחמות?

ומרן הגר"י אברמסקי זצ"ל היה רגיל לפרש הא דבחנוכה יצא מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו למלחמה, אבל בפורים לא נלחמו ישראל אלא התחזקו בשמירת התורה כמבואר בחז"ל, וביאר דהחילוק הוא שבחנוכה הגזירה לא היתה על הגופים אלא היונים רצו להעביר את ישראל על דתם, לכן יצא מתתיהו בן יוחנן ובניו להלחם על שמירת התורה, אבל בפורים שהגזירה היתה על הגופים להשמיד להרוג ולאבד, הדרך להלחם בזה הוא ע"י החיזוק בתורה ובתפלה.

ופירש דטעם החילוק הוא דכלל ישראל התחייבו להקב"ה לשמור את התורה, וכמו שאמר הקב"ה לאברהם שהיה ראשון הנכנסים בברית 'ואתה את בריתי תשמור', והקב"ה הבטיח לשמור על ישראל, כדכתיב 'הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל', והא בהא תליא כשישראל שומרים את התורה אז הקב"ה שומר את ישראל, ולכן בחנוכה שהיתה הגזירה על שמירת התורה שעל זה כלל ישראל התחייבו, לכן יצא מתתיהו בן יוחנן כהן גדול ובניו למלחמה על שמירת התורה, וע"י שנלחמו על שמירת התורה הושיעם הקב"ה ונצחו, משא"כ בפורים שהיתה הגזירה להשמיד להרוג ולאבד, בזה הוא חיובו של הקב"ה לשמור את ישראל אבל בתנאי שישראל שומרים את התורה, לכן התחזקו ישראל בשמירת התורה ובתענית ובתפלה.

ואנו למדים בזה דכשנבאים לפגוע ברוחניות, אז צריך לנהל מלחמה. אבל כשבאו על הגופים, הם לא עשו את המלחמה. כשבאים להילחם על התורה, אז כלל ישראל צריך להילחם. זה היה חשמונאים. כשבאים להילחם על הגופים, אז כלל ישראל כביכול אומרים להקדוש ברוך הוא, אתה תילחם בשבילנו.

וזה הוא אמר שזה הטעם, שהרמב"ם בפורים לא כותב על המלחמות. ורק בחנוכה הוא כותב על המלחמות. בפורים זה לא היה מאבק של תורה. אז המלחמה עצמה היא לא המטרה, מה שאין כן בחנוכה שזה היה "להשכיחם תורתך", אנו מודים על עצם המלחמה.

ממילא זה פה היסוד שהוא אמר תמיד שצריך להמשיך את מסירת התורה. בחורים יכולים לעלות ולגדול. הוא אמר כשהמחזור הראשון גמרו את המחזור של המסכתות. התחילו מחזור שני, בבא בתרא, אז בבית הוא אסף את כל הבחורים. והוא אמר: שברוך השם הבחורים גמרו את המסכתות, ורובם ככולם יודעים כבר את כל המסכתות, את כל נשים ונזיקין, זה המסכתות שלומדים בישיבות.

אז הוא הביא בשם החפץ חיים אמר שפעם היו הרבה גדולי תורה. החפץ חיים אמר שבמלחמה ידוע, כשיש לפעמים המפקד נהרג, אז כל חייל אומר: "אני אהיה כעת הגנרל". ככה זה, כל אחד תופס את הכוח להילחם. אז החפץ חיים אמר שהיו כל כך הרבה, אז כל אחד יכל להגיד שהוא חייל פשוט. אבל היום, כל בן תורה צריך להגיד שהוא נהיה כמו גנרל, הוא בא ללחום את מלחמת התורה. וכל אחד יכול לגדול, וכל אחד, כל בחור יש לו שלומדים, יש לו את המלחמה שלו. וכעת שלומדים בבא בתרא, כל בחור יש לו את המלחמה, לדעת את המסכתא, לדעת את הסוגיות, להשקיע. וזה כל בחור יכול להיות. כל אחד יש לו את הכוחות לעלות ולגדול ולפרוח, וזה מה שהשקיע בבחורים שיעלו ויגדלו.

בנוסף על הניסים שמזכירים נס חנוכה שהיה בימי החשמונאים אומרים "מסירת גבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים טמאים ביד טהורים, רשעים ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך", והקשה הבית יוסף בשם האחרות חיים דהרי בכל הדברים שהוזכרו בזה יש דבר והיפוכו, אבל צ"ב מהו הדבר והיפוכו ב"זדים" ביד "עוסקי תורתך", וכי' הב"י דכ"ה לשון הפסוק בתהילים (קט נא) "זדים הליצוני עד מאוד מתורתך לא נטית", ומבואר בזה ש"זדים" זהו הפך התורה, וזה מה שאמר דוד המלך ע"ה דעל אף שזדים הליצוני עד מאוד מ"מ מתורתך לא נטית.

וצריך לבאר בזה מהו ענין ה"זדים" שמחמתם חשיב שהם נגד התורה כדבר והיפוכו, והרמב"ם (פ"א מהל' פרה אדומה ה"ד) לגבי שריפת הפרה וז"ל הצדוקין היו אומרים שאין מעשה הפרה כשר אלא במעורבי שמש, לפיכך היו בית דין בבית שני מטמאין את הכהן השורף את הפרה בשרץ וכיוצא בו וטובל ואחר כך עוסק בה, כדי לבטל דברי אלו הזדים שמורים מהעולה על רוחם לא

מן הקבלה, עכ"ל, ומבואר ברמב"ם שמהותם וענינם של ה"זדים" הוא שרוצים לעקור את קבלת התורה המסורה מדור דור, ואת המסורת של כלל ישראל, ושורש דבר זה הוא מחמת מידת הגאווה והליצנות שיש לזדים שמזלזלים ומתלוצצים מהתורה וע"י"ז באים לידי כך שבזדים דברים מלבם נגד ההלכה המסורה לישראל ואין להם שייכות למסירת התורה. ומבואר היטב הא דאמר"י "זדים ביד עוסקי תורתך", כיון שהיפך דבר זה של עקירת המסורת של כלל ישראל הוא "עוסקי תורתך" כיון ש"עסק התורה" הוא ע"י עמל התורה, ללמוד כל דבר מתוך הגמ' כמו שקבלו חז"ל הק', וכפי שקבלנו מרבותינו מוסרי התורה ומעתיקי השמועה דור אחר דור, וע"י"ז ממשיכים את מסירת התורה כפי שנמסרה ע"י חכמי ישראל ע"פ התורה הק' ודברי חז"ל הק'.

והנה כבר כתב הב"ח (ס"ס תר"ע) שבחנוכה עיקר הגזירה היתה מחמת שהתרשלו בעבודה ועל כן היתה הגזירה לבטל מהם העבודה, וכשחזרו בתשובה למסור נפשם על העבודה הושיעם ה' על ידי כהנים עובדי העבודה בבית ה', ולפיכך לא קבעום אלא להלל ולהודות שהיא העבודה שבלב ולא למשתה ושמחה, וע"כ בני ישיבה השקועים באוהלה של תורה ראוי להם מאוד להתחזק בימים אלו - ימי החנוכה בעמל התורה ושקידתה שהוא עיקר מעלת "עוסקי תורתך", ועמל התורה האמיתי והנרצה הוא לעמול ולהתייגע להבין מה שכתוב בתורה ולידע את התורה כפי הקבלה שחז"ל הק' קבלו מהתורה, והקבלה שממשיכה ע"י מסירת התורה לחכמי התורה שבכל דור ודור.

וכאשר עומדים אנו עכשיו בסיום חלקו הראשון של הזמן, ולקראת התחלת החלק השני של הזמן, יעזור הקב"ה שיוזכו כולם להגיע לדרגה גדולה זו של "עוסקי תורתך" וימשיכו לעלות בסיעתא דשמיא לברכה ולהצלחה.

היסוד של "עוסקי תורתך" זה ללמוד את התורה. ללמוד מה תוספות שואל, מה תוספות מתרץ. מה הראשונים אומרים, מה רבותינו האחרונים, רבי עקיבא איגר, הקצות, ר' חיים. מה היסודות שצריכים לדעת פה. זה נקרא לא כפי העולה על רוחם. להמשיך את מסירת התורה, את מה שהתורה אומרת, את מה שכתוב בגמרא, מה שכתוב בראשונים.

ברוך השם כולם בני עליה גדולים, כל אחד יש לו את הכוחות הגדולים לגדול. כעת מגיעים לימי החנוכה. הראש ישיבה זכר צדיק לברכה היה מגיע כל שנה והיה מביא את הב"ח שבחנוכה עיקר הגזירה היתה מחמת שהתרשלו בעבודה ועל כן היתה הגזירה לבטל מהם העבודה, וכשחזרו בתשובה למסור נפשם על העבודה הושיעם ה' על ידי כהנים עובדי העבודה בבית ה', ולפיכך לא קבעום אלא להלל ולהודות שהיא העבודה שבלב ולא למשתה ושמחה ומה שעלינו להתחזק זה להיות הפוך ממתרשלים בעבודה.

ברוך השם יש כעת שבוע שלם של עליה בתורה, ביראת שמים, להתחזק בתורה, בתפילה. וכל אחד יכול להשקיע, בעזרת השם, עומדים להתחיל פרק "חזקת הבתים" אחרי חנוכה. אז כל אחד יש לו כעת שבוע לצלל עוד את הסוגיות של לא יחפור", כל אחד כמה שהוא עוד יכול, וכל אחד להשלים מה שיש לו להשלים.

ובעזרת השם כולם ימשיכו ללמוד מההנהגה המופלאה, המיוחדת, כל הדברים, בעמל התורה, בכל המעשים הגדולים, עמל התורה, ומידות טובות, והענווה, וכל דברים המופלאים ממש שיש הרבה ללמוד. ובעזרת השם נזכה לניסים ונפלאות, כמו שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה אמן.

דבריהן הן זכרון - דברים מתורתו

תפקיד האדם בעולם "לעבור את כל ימי חייו בלי לפגוע בשני"

ובאמת אומרים בשם החזו"א שאמר מה התפקיד של בן אדם, "שיעבור את השנים, את השבעים שמונים ותשעים שנה, כמה שאדם חי, בלי לפגוע בבן אדם", וזה מעשים בכל יום האין שכל דבר שעושה יכול לפגוע באדם אחר, ואמנם גם האדם שביצע השני לא מובן כ"כ למה הוא נפגע...

אבל מצד שני זה כ"כ קשה לעבור את החיים בלי לפגוע בבן אדם, ועל זה צריך להיות ראשו ורובו שקוע לראות להשתדל עד כמה שיכול שלא להזיק לבן אדם.

מתוך הקונטרס "האדם ביקר" העומד בס"ד לצאת לאור בימים הקרובים.

- ניתן להאזין לדברי הזכרון בקו אילת השחר מתורתו, 0799-555-555 בשלוחה 6 ובשלוחה 5-3.

- ניתן להאזין לדעת תורה מגד"י בראשם רשכבה"ג מרן הגר"ד לנדו שליט"א, בקו החירום: 03-313-3306

- כמו"כ מידי שבוע י"ל קובץ אוצר הפרשה ובו גליונות מרבותינו זצוק"ל. ניתן להשיג מודפס בבתי הכנסיות בארה"ק, וכן ניתן לקבלו במייל: a169258235@gmail.com

- ניתן להצטרף לקבלת הגליון ע"י שליחת הבקשה למייל - a086221800@gmail.com

בענינא דיומא

ימי החנוכה יש מצוה של הדלקת נרות, יש מצוה של הלל, אבל יש מצוה שהיא תמיד, תמיד, תמיד ללמוד אין זמן פטור מלימוד, בחנוכה עוד יותר שהרי גזרו להשכיחם תורתך

משאות החנוכה ממנהיג הדור מרן הגר"ד לנדו שליט"א והזעקה כנגד רודפי התורה

בגליון הובאו משאות הגר"י עמית שליט"א והגר"ח מן שליט"א בחובות הציות לדעת תורה

רבינו: משהו מעשי? להתפלל!.

הגר"א בירנצווייג: להתפלל?

רבינו: דבר טוב.

הנכד: הוא אומר שיש בחורים אמרו לו שלא מרגישים רגש מיוחד בהדלקת נרות חנוכה, הם מדליקים ומיד הולכים לבית מדרש.

רבינו: מי אמר שצריכים להרגיש, לא צריך להרגיש, מצווה, זה פעולת מצווה, כך נצטוונו לקיים מצוה דרבנן, או לא תסור מקום אחר, בלי חכמות.

הרב בירנצווייג: יש תופעה שמתרחבת משנה לשנה שעושים מסיבות משפחתיות בחנוכה, והבחורים אומרים אנחנו מרגישים שיותר חשוב ללמוד, אבל מצד אחד הם צריכים לקבל דחיפה לזה שהם צודקים בזה.

רבינו: אני לא יכול להגיד דעות בזה, אני לא מחנך אתם מחנכים, אתם יודעים מה להגיד, לא יודע מה להגיד.

הרב בירנצווייג: אז מה, לא לחזק אותם?

רבינו: לא יודע מה להגיד כל אחד מרגיש אחרת, ה' יעזור שיהיה להם הרגשה טובה וילמדו טוב, שיהיה קשה רק התוספות לא יותר

לאחמ"כ שאל הרב בירנצווייג שאלה הלכתית הנוגעת לבנו שנהיה בר מצוה בלילה הראשון של חנוכה, ושאל האם צריך לברך שהחינוך שוב לאחר שנהיה בר חיובא? רבינו אמר בענווה שאינו רב ולא עונה בהלכה למעשה, ובירך שיהיה הצלחה נחת וכל טוב.

בסיום ביקש הרב בירנצווייג בשליחות הבחורים המבוגרים שיש לו קשר איתם, לזיווג הגון במהרה. רבינו ברך והדגיש: במהרה במהרה.

מכתב עוז ממנהיג הדור שליט"א להמוני לומדי 'רינה של תורה' לחיזוק הלימוד בימי החנוכה

הנה ברשת הכוללים רינה של תורה עשו דבר גדול ומוסיפים שעות לימוד מדי ערב בכל ימי החנוכה ע"י מאות אברכים עמלי תורה. הדבר חשוב וראוי מאד בפרט בעת הזו שעומדים עלינו להשכיחם תורתך ולשבירת מטה לחמם של האברכים. אשריהם של המסייעים לענין זה ויבורכו במיטב הברכות.

הגאון רבי יהודה עמית שליט"א ראש ישיבת קרית מלאכי

הגר"י עמית במענה לשאלת תלמיד בחובות הציות לדעת התורה: חייבים להשמע לרבנים, עכשיו כאשר כולם כפופים וכולם מאוחדים אז הדבר הזה נותן עוצמה לעם היהודי, אם עולם התורה שזה למעשה העולם, כולי עלמא לא פליגי, מה זה כולי עלמא? ברחוב מישוה מידיין בזה! זה הישיבות. אז כאשר עולם התורה ראשי הישיבות כולם מאוחדים, שומעים הנחיה מישוה מגדולי הדור, למעשה העולם מקבל, באמת אין לנו בדור עם ידיעת התורה בהקפים כמו רבי דב לנדו שליט"א, אז אם כפופים להוראות שלו, אז מי ששומע את זה הוא עושה מה שצריך, כל הנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל, לעולם הזקנים מעמידים את ישראל. אז ודאי שצריך לשמוע.

השואל: אני צריך לשמוע לו או לראש הישיבה שלי?

הרב עמית: והראש ישיבה שלך צריך לשמוע לו...

ורק בדברים שמנהיגים את כל הציבור החרדי, או נניח גם בערבי שירה ?

הרב עמית: בערבי שירה כולם אומרים שלא צריך ללכת אז ממילא כולם מאוחדים בזה.

השואל: ונניח שלא היו מאוחדים, זה גם ועשית ככל אשר יורוך?

הרב עמית: מי שחכם יודע לשמוע, וכל האנשים שיותר יראי שמיים יותר וגדולי תורה יותר, ולדעת שהעצות הנחיות שמגיעות משם, הם הנחיות הנכונות.

השואל: איך יש להם את כל המידע.

הרב עמית: יש להם את כל המידע, הם מספיק חכמים, וגם אם יש אנשים שמשמיעים ומוציאים כל מיני רעיונות. שלא יודעים וכו'... יותר טוב לשמוע להם גם אם אין להם את כל המידע, מאשר שכל אחד יחליט שעושה כל מה שהוא רוצה כי אין להם את כל המידע, מי שמוציא את הרעיון הזה ויש שמטעים אותם שעובדים עליהם, זה כאלו שרוצים לפרק את כל האחדות של עם ישראל.

החינוך כותב בדיון הזה שצריך לשמוע לגדולים שמה שכתוב לא תסור מכל

משא החנוכה ממנהיג הדור בישיבת אור ישראל

תלמידי ישיבת אור ישראל שקיבלו על עצמם להגביר שקידה בימי החנוכה בלימוד התורה זכו לשיעור כללי ממנהיג הדור מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א בעניני החנוכה, לאחריו נשא משא החנוכה בפני התלמידים, וחזקם בהמשך השקיעות בעיונה של תורה, והוסיף והתייחס בדבריו לרודפים את לומדי התורה ורוצים להעביר מחוקי רצונך, וברך כי הכל כחלום יעוף:

הגענו לימי החנוכה, ימי החנוכה שיש מצוה של הדלקת נרות, יש מצוה של הלל, יש קריאת התורה, אבל יש מצוה שהיא תמיד, תמיד, תמיד ללמוד אין זמן פטור מלימוד, בחנוכה עוד יותר שהרי גזרו להשכיחם תורתך, תמיד להיות שקוע בלימוד, לא רק ללמוד אלא להיות שקוע בלימוד, מונח בלימוד, לשמוע מה שמלמדים אותכם להיות שקוע בזה התמדה בזה שקוע בלימוד כך הומן, חוץ מיום אחד בשנה תשעה באב שיבטל במהרה בימינו, ללמוד וללמוד אין זמן שפטור מלימוד להיות שקוע להיות מתמיד, שאר הדברים זה הבל הבלים.

ועכשיו רוצים להעביר מ"חוקי רצונך" רוצים אנשים כאן אצלנו רוצים לבטל מהלימוד, רודפים אותנו, ואנחנו מקווים בעז"ה שהכל יהיה כחלום יעוף, כענן כלה, הכל יפרח, ובמהרה רק נלמד ונלמד ונעסוק בלימוד להיות שקוע בלימוד ולשמוע מה שמלמדים אותכם ומדריכים אותכם הרבנים שלכם, ותדעו שרק זה האושר היחידי, אין דבר אחר בעולם, אשרינו מה טוב חלקנו שאנחנו לומדים תורה, יהי רצון שנלמד כסדר עד ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן ואמן.

אני ממברך את הראש ישיבה שליט"א והרבנים שליט"א שירבה גבולם בתלמידים כסדר ויהיה להם כל טוב.

לאחר רתנא דאורייתא במשך מספר דקות עם ראש הישיבה הגאון הגדול רבי יגאל רוזן שליט"א, הוסיף וברכו רבינו: מקווה שירבה גבולכם בתלמידים הגונים תשבו ותלמדו, וכל הגזירות הרעות וכל מה שמתנכלים לבני תורה זה יבטלו כמו שאמרתי כחלום יעוף כענן כלה כרוח נושבת לא יהיה שום דבר אפס אפסים, הם וגזירותיהם.

מנהיג הדור רקד לאחמ"כ עם ראשי הישיבה הגאון הגדול רבי יגאל רוזן שליט"א והגאון רבי מרדכי רבינוביץ שליט"א. והוסיף שוב וברך את רה"י: הצלחה רבה בכל הבחינות. רה"י הגר"י רוזן ברך את רבינו: שנים ארוכות בבריות גופא ונהורא מעליא, רבינו השיב: המברך יתברך בכל הברכות. רה"י ביקש לסייע לרבינו לרדת מהבמה, רבינו התנגד ואמר שאינו רוצה להטריח את רה"י, רה"י התעקש שאי"ז טרחה וסייע לרבינו לרדת.

משא מנהיג הדור בישיבתו סלבדוקא

לאחר השיעור במסיבת חנוכה בישיבתו סלבדוקא במעמד ראש הישיבה מרן הגרמ"ה הירש שליט"א, רה"י הגאון הגדול רבי יצחק שוורץ שליט"א והמשגיח הגה"צ רבי יעקב יונגר שליט"א ורבני הישיבה. ברך מנהיג הדור:

השם יעזור שנלמד תורה בשקיעות רבה, בכל המוח שזה יהיה הדבר היחידי שיעניין אותנו, ללמוד כמו שמלמדים אותכם. תלמדו ותהיו שקועים בלימוד, ונהיה כולנו שקועים בלימוד, וכל הצרות והבעיות שיש לנו יתבטלו ויעופו כחלום יעוף, כענן כלה ביום אחד ויהיה כל טוב סלה.

שו"ת ממנהיג הדור לקראת ימי החנוכה

המשפיע הגאון רבי אהרן בירנצווייג שליט"א העומד בראש ועד מבקשי השם נכנס לקבל ממנהיג הדור רבינו מרן שליט"א הדרכה לבחורים לקראת ימי החנוכה. להלן תמליל הדברים:

הרב בירנצווייג: יש לי קשר עם הרבה בחורים מבוגרים שמחכים הרבה שנים לשידוך, וביקשו ממני לשאול את הראש ישיבה, האם יש ענין מיוחד בחנוכה להתחזק בלימוד תורה ועוד דברים.

רבינו: מה שאפשר לנצל לחיזוק זה טוב, כל דבר! ה' יעזור.

הרב בירנצווייג: איפה לשים את הדגש?

רבינו: כל דבר מועיל, העיקר מהלב, מהלב מועיל כל דבר כך אמר רבי חיים בריסקער, אם אומרים מהלב... אתם אומרים מסתמא מהלב.. ה' יעזור בהצלחה רבה בכל הבחינות.

הרב בירנצווייג: בחורים אוהבים לשמוע משהו מעשי,

אשר יאמרו לך ימין ושמאל, מה הפירוש דבר הזה לא תסור הדבר שיגידו לך ימין או שמאל, הלכת לשאול פעם רב אתה יכול להגיד איפה זה צד ימין של מה שהוא אמר לך ואיפה זה צד שמאל של מה שאמר לך, לפסק שהוא אמר לך יש צד ימין וצד שמאל! מה הביאור במשל, כי הוא נותן לך דרך ולא לזוז מהדרך ימין ושמאל, **לפעול כמו שהתווה לך, ומהדרך לא תסור ימין ושמאל**. אז היה מי שאמר אם זה דרך ומשל, אז אפשר להגיד לא תסור ממה שאמרו לך צפון או דרום או מזרח או מערב, למה דוקא ימין ושמאל, יש מסבירים את זה כך, אם אני שואל אותך איפה זה צד ימין, איפה באמת צד ימין, הוא אומר שם ולא זה באמת שם, איך זה יכול להיות, הוא אומר שזה אני שם ואני אומר שזה שם, זה נובע שלאן הפנים מופנות, לי הפנים מופנות לכאן, ולו הפנים מופנות לשם, לכן למה אני חושב שמה שהוא אמר לי ימין זה שמאל כי הפנים שלו הפוך מהפנים שלי, אז תתבטל לכיוון שהוא מפנה אותך, מה שאתה אוהז הפוך ממנו כי הפנים שלך מופנות לא לכיוון הנכון, אז זה ימין ושמאל.

אבל החינוך אומר אפילו יגיד לך על ימין שהוא שמאל והוא טועה, **עדיף שנשמע לטעות שלו, אבל כולנו נהיה מאוחדים בלשמוע בקול הגדולים, שלא כל אחד יבנה במה לעצמו**, הוא אומר שעדיף, הוא אומר לך על שמאל שהוא ימין והוא טועה, זה למעשה העיקרון שיש גדולי ישראל ולשמוע להם.

השואל: יש רבנים שאומרים על כל מיני רבנים שבגלל שהיו פרושים, תמימים לא הבינו בעולם הזה.

הרב עמית: אז אל תשמע לרבנים ההם שככה אומרים עליהם.

הגאון רבי חיים מן שליט"א ר"י באר התלמוד באלעד

מתוך ראיון ליתד נאמן:

כיום ישנם כאלו גם בשולי החברה החרדית שבסתר ליבם זוממים מזימות לגרום לומדים מספלי בית המדרש, כמו למסלולים שונים שגדולי ישראל אסרו אותם. כיצד יש לחזק את הצעירים, שלא יולכו שולל, ולא יתפתו לאותם פיתויים שמבטיחים להם עתיד חומרי?

תמיד היו את שולי החברה, וכשהחברה גדלה מאד, מטבע הדברים זה ניכר גם בשוליים, ותמיד היו את עמי הארצות ששונאים ת"ח. **מה שהשתנה בדורנו הוא שיש להם מיקרופון, אתרים או עיתון, ורבים רבים נחשפים כך או אחרת להגייגים שלהם, ואכן סכנתם מרובה**.

אבא - (הגאון הגדול רבי מרדכי מן זצוק"ל) אמר לי פעם בגילוי לב, שבדור שלפניו, כל מי שקרא ולו במעט את ספרי המשכילים נפגע והתקלקל. היום קשה לנו להבין את זה, אבל זה היה הניסיון של אותם דורות, הניסיון של ההשכלה. בקום המדינה, השלטון וחילותיו היו הניסיון הגדול, ב"ה גם העי"ז היו עברה ובטלה מן העולם.

היום אנו רואים בבירור שהניסיון הגדול הוא תרבות השפע של ה"עולם הזה". העולם קורץ כל כך במנעמיו, והסכנה מרובה, כי מה יעשה הנער שרוצה קצת לטעום מהמנעמים האלו, ועם האוכל בא התיאבון, ואילו בביתו, בית של תורה, הוא רואה את הצמצום והמיעוט שמביאים את העושר הרוחני הגדול, אז מה הפלא שההשפעה של אותם אוהזי מיקרופון ומקלדת משפיעה?!

מה העצה נגד זה? הנה שמעתם מה שאמר לי אבא, כשם שבדור ההשכלה כל מי שהציץ נפגע, כך הוא בכל דור ודור בניסיונות שלו, **אין עצה אלא להבדל מהם באופן מוחלט, כי כל שמיעה וכל קריאה של הגייגהים מקררת**. אני תמיד אומר לבחורים: **איפה הכבוד העצמי שלך? הרי אתה חכם, אתה בר דעת, יש לך ב"ה דעה בכל דבר, אז אתה לא מתבייש להטות אוזן לאנשים שכולם יודעים שהם ריקים**, אנשים ששקועים בתענוגות עוה"ז, אנשים בעלי דעות כוזבות! איך אתה נותן לכאלו אנשים חוץ בית מדרשיים שישפיעו על המוח שלך? **איך אתה לא מתבייש שאדם כזה מעצב את האישיות שלך? איך אתה לא מתבייש מעצמך, שהריקים האלו מדברים מתוך גרונו?** וכמו בכל ניסיון, צריך כל הזמן לדבר ולדבר, לחזק ולחזק, ודי יעזור שישכילו להבין זאת.

ישנה בורות מסוימת על הייחודיות שלנו כחרדים ובני התורה, למול מגזרים אחרים, שגם הם דתיים, ויש בקרבם אפילו שמרנים שמכונים "חרד"לים", שלעתים נראים מתפללים ולומדים תורה טוב, ובכל זאת נראה כי המרחק בינינו הוא עצום כרחוק מזרח ומערב. היכן נמצא הפער?

בנערויות ייתרה קצת סקרן וחקרן, ושאלתי את אחד מרבתי זצ"ל, איך ניתן להוכיח מי צדק באותה מחלוקת שקרעה את ירושלים לפני מאה שנה בוויכוח שהיה עם מרן הגר"י זוננפלד זצוק"ל עם אנשי המזרחי. והוא אמר לי כלל: **"תבדוק את הפירות, תסתכל על הדורות הבאים, ותדע מי צדק"**. בואו נראה את פירות עולמו של מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל, לעומת הפירות שיצאו מהצד השני, הרי אחוזים רחבים מהם נעשו חילוניים רח"ל. הפירות מוכיחים שהדרך לא היתה נכונה.

בעצם התשובה הזו צריכה להיות מספיקה עבורנו. אבל נוסף, כמו שאנחנו מבינים שאין לנו את היכולת להביע דעה בניתוחי ראש, או בתורת הקוונטים, כי אנחנו לא מכירים את הנושא בכלל, כך הוא בכל דבר שאינו מסור לנו. **דרך החיים שהיא דרך התורה מסורה רק למרנן גדולי התורה עיני העדה, והרי דעת כל גדולי הדור היתה כנגד שיטה**.

ישנה נקודה נוספת שטעונה חידוד וחזיון והיא אמונת חכמים: על שמאל שהוא ימין ... בתחום הזה, ה"אשר קר" מגיע גם מקרב כאלה המכנים עצמם כרבנים ורואים עצמם כמנהיגים בחסות כלי תקשורת המכונים חרדים, שמהדהים ומעודדים אותם ... נכון, בעונותינו יש בקרב גורמים שוליים כאלה שמנסים לקר ולצלן את הציונות לגדולי ישראל. יש ביניהם גם כאלה המכונים רבנים.

יש כמה סיבות לזה, אבל אם נתבונן בהשקפה הפשוטה והישרה נראה כמה שזה מגוחך: האם יעלה על הדעת שכל אחד יגיד דעה כיצד לבצע ניתוח מוח מסובך? הרי כל בר דעת מבין שזה מסור רק למומחים היותר גדולים בתחום זה, ומה גם שהסוגיה כאן היא סוגיה של החיים עצמם.

היתה פעם ברוסיה אסיפה, שבה דנו בגזירת השלטון לחייב את הרבנים ללמוד את השפה הרוסית. נאספו שם גדולי ישראל והיו דעות לכאן ולכאן. למרן הגר"ח זצוק"ל היה ברור שבמצב כזה, בהמשך הזמן לא יהיו רבנים גדולי תורה, והוא שלח מברק למרן החפץ חיים זצוק"ל שיבוא לעזור במניעת הגזירה. וכשמרן הח"ח הגיע, ונשאל לסיבת בואו, הוא השיב בפשיטות ואמר: מנתחים את אחותי בניתוח מסוכן, אז באתי להשגיח על מצבה ... כשהשואל נחרד ושאל - האם הוא יכול לעזור ולגייס רופאים מומחים עבור האחות ... השיב מרן החפץ חיים - **שכונתו היתה שהתורה הקדושה שנאמר עליה "אמור לחכמה אחותי את", מוטלת בסכנה על שולחן המנתחים**.

איזה טיפס יכול לחשוב שיש לו דעה בעסקי הכלל?!! מלבד שאף אחד מאתנו לא יודע את כל הפרטים בשביל להגיד דעה, הרי כמו שאמרנו, בניתוח של סכנת חיים, כולנו מבינים שרק המומחים יכולים להביע דעה, ולמה אנחנו חושבים שגם אנחנו מבינים בעניינים הנוגעים לכלל ישראל, והנהגתו על פי תורה?

התשובה היא כואבת, והיא אחת מן השתים: יש כאלו שסבורים ומדמינים לעצמם שאף הם מן המומחים הגדולים, ואף להם נמסרה מן השמים הנהגת הדור. **הרבה חשבתי, איך יתכן שאדם צעיר יחסית שהוא לדוגמה ראש כולל וכדו', סובר שיש לו דעה בעסקי הכלל, והוא יכול להכריע כיצד לנהוג בגזירת הגיוס למשל**, או בהקמת מסגרות שלא על פי רוח חכמים ואשר אין רוח חכמים נוחה מהם: למה אני מבין שאין לי את היכולת, הכלים והכוח לדון בסוגיות כגון אלו, והוא חושב שהוא מאן דאמר לומר דעה לעשות, כפי דעתו שלו? אין לי תשובה עי"ז!

ההיגיון היחיד בזה הוא שיש כנראה אנשים שיש להם שגעון גדלות, וזה חולי כשאר חולי הנפש. אבל גם החולה, אם דעתו לא השתבשה עליו לגמרי, יתבייש להיות שוטה בעיני הציבור. אבל אם יש לך מסביבך כמה שנים - קומץ "אומרי הן", קומץ "אומרי קדוש", כאלה שמנימוקיהם שלהם אומרים לו "אתה צודק", אז במשך הזמן אין בושה במעשיו והוא מתחזק בשטותו, לומר "איכן אני מאן דאמר להביע דעה".

אבל השאלה היא על מי שנמשך והולך אחרי אנשים כגון אלו, על מי שהולך למסגרות שהוא יצר או מנסה ליצור. וכי אתה לא מבין, שאתה מוסר את חייך ביד אדם שאין לו את הדוקטורט לניתוחי מוח?

איך אתה לא מבין שאם אתה נוטה מדעת גדולי הדור, אתה פשוט נותן את הראש שלך לסכין של מנתח בלתי מנוסה?

התשובה לזה כואבת, וכבר אמרו חז"ל - אין אדם חוטא אלא א"כ נכנסה בו רוח שטות. אין הכוונה שהוא נעשה משוגע, אבל משום נגיעה וחולשת היצר, הוא נותן מבוא ליצר, יש כבר בליבו צד כזה, ואז דעתו נעשית מבולבלת עליו, וכשדעתו של אדם מבולבלת, הוא יכול להגיע לכל מקום, עד כדי חורבן.

מהי רוח השטות שמביאה אנשים לסכנה זו של חוסר ציות לגדולי ישראל? מה רוח השטות שמביאה אדם לשבת כאחד המומחים הגדולים, לדון ולהביע דעה בנושאים שאין לו בהם שום שייכות והשגה?

שורש הדבר הוא, שאנו בדור של עקבתא דמשיחא, חוצפא יסגי, נערים פני זקנים ילבינו, בן מנוול אב, בת קמה באמה ... חכמת סופרים תסרח וכו'. איך מגיעים למצב כזה של בן מנוול אב, בת קמה באמה וכו'?

הרמח"ל מגדיר את החוצפה, שאין הקטן מכיר את מעלת הגדול ממנו, ולכן אין לו דרך ארץ ממנו, והוא לא מתבייש ממנו. אבל מה גורם שהוא לא מכיר את מעלת הגדול ממנו, למה הוא חושב שהוא חכם יותר ומבין יותר, התשובה היא עי"פ מה שקיבלתי מרבתי, **ששורש החוצפה הוא הרצון לפרוק עול. הרב והחכם הם סמכות, ודבריהם והנהגתם מחייבים אותנו**, ואמרו לנו חז"ל, שבדור עקבתא דמשיחא, יתחזק כל כך הקלקול, עד כדי פריקת עול. האדם אינו מסכים לחיות תחת עול, תחת "מחייב", אני לא צריך להאריך בזה, **כולנו יודעים שזה עיקר הבעיה של דורנו**, וכיוון שלא רוצים שום מחייב, אז בועטים בסמכות, לומר, "אני חכם יותר", "אף אחד לא יגיד לי מה לעשות כי אני מבין לבד מה צריך לעשות".

ב"ה עולם התורה מצוית לגדולי ישראל, אבל סו"ס חיידיק זה של טומאה שהתפשט בעולם, פועל במידת מה בכל אחד מאתנו. כולנו עלולים להיפגע במידת מה מהחיידיק זה של פריקת עול, והתוצאה היא מחשבה שמתגנבת: גם אני מבין, גם לי יש דעה. בוודאי שאשמע בקול גדולי ישראל, אבל אני הוא שמחליט לשמוע בקולם, גם אצלנו רוח הטומאה הזו, של הרצון לפרוק עול בגלל הקושי לחיות מתוך מחייב, עלולה לפלוש.

ולכן עלינו לשנן לעצמנו כל הזמן את האמת הפשוטה, את המושכל הראשון הפשוט והישר, **שיש דברים שאני לא מבין בהם, ואני לא יכול להביע דעה**. עסקי הכלל הם חיי נפש, ולא נמסרו אלא לגדולי הדור עיני העדה, ורק הם בעלי הידיעה וההבנה בסוגיות אלו, וכל הנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל וראינו זאת בכל הדורות.

- ניתן להאזין לדעת תורה מגדולי ישראל בראשם רשכבה"ג מרן הגר"ד לנדו שליט"א, בקו החירום: 03-313-3306

כמו"כ מידי שבוע י"ל קובץ אוצר הפרשה ובו גליונות מרבתינו זצוק"ל. ניתן להשיג מודפס בבתי הכנסיות בארה"ק, וכן ניתן לקבלו במייל: a169258235@gmail.com

- ניתן להצטרף לקבלת הגליון ע"י שליחת הבקשה למייל - a086221800@gmail.com

בענינא דיומא

לאור קריאת מנהיג הדור מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א לעזוק ולהתריע: חומר המכשלה באירועי הזמר לכל מיניהן וסוגיהן, וכ"ש באירועים הנערכים לגברים ונשים יחדיו האסורים בתכלית האיסור אף אם הן בהפרדה מלאה, ואסור לקיימם או להשתתף בהם.

בחרדת הלב התכנסו גדולי ראשי הישיבות שליט"א בירושלים בבית מרן רה"י הגרמ"י שליזינגר שליט"א

"חלילה לבני ישיבות קדושים להימצא במקומות שכאלו"

מרן הגאון רבי יצחק אזרחי שליט"א ראש ישיבת מיר הביא מדברי הפרשה על גודל החובה שמלמדת אותנו התורה להזירות במידות הצניעות והקדושה, וביאר את האיסור ללכת למקומות שאינם מתאימים לבני הישיבות, וסיים: **"חלילה לבני ישיבות קדושים להימצא במקומות שכאלו"**.

הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א ראש ישיבת "יד אהרן" אמר: **"בימים אלו בהם בני הישיבות הק' שבים לביתם, נעשה כאן ניסיון של היצאה"ר להביא את בחורי החמד לאירועים שאינם תואמים כלל לבני הישיבות הקדושות, ובזאת להורידם ממעלתם הרוחנית. צריכים לעשות כאן מחאה, אסור לשתוק על אירוע שכזה! צריך לומר ברורות שלא זו הדרך שלנו, אין לה שום שייכות לציבור יראי ד'"**.

הגר"י שליט"א הוסיף: **"הרב מבריסק זצ"ל היה אומר שצריך 'את זה תאכלו, צריך לומר מה כן כשאומרים מה אסור. לכן, הקריאה לכל הארגונים הנפלאים המסורים לבני הישיבות הקדושות, וכן לסמינרים, לערוך אירועים חווייתיים ומרוממים במוצ"ש חנוכה"**.

הגאון הגדול רבי דניאל וולפסון שליט"א הוסיף ואמר בכינוס ראשי הישיבות: **"לא כל דבר יש בידנו לאסור, אירועי הזמר באופן כללי הם בעייתיים, אך צריך להשקיע הרבה בחינוך, בתבונה, שלא לכוונו לבחורים לאירועים שאינם ברוח התורה. אך בכל הנוגע לאירוע שכזה שחצה את כל הקווים, החובה עלינו ראשי הישיבות ומנהלי הסמינרים לומר ברורות כי מי שישתתף באירועים שכאלו אין מקומו כלל בישיבות הקדושות. בחור שמשתתף באירוע שכזה הרי בכך הוא מפקיע את עצמו לגמרי ממקומו בישיבות הקדושות, וכן לגבי הסמינרים"**.

הגאון רבי חנוך כהן שליט"א ראש ישיבת "באר התלמוד" אמר: **"בנושא אירועי הזמר למיניהם כבר דיברו ועוררו רבות גדולי הדורות הקודמים, ובכלל מצד דין השו"ע זה לא פשוט מאז חורבן בית מקדשנו. אך בשנים האחרונות נכנסו לציבור שלנו אירועי זמר רבים, מלבד אירועים שיש בהם מחוסר צניעות שזה ודאי אסור, גם אם נעשה בהפרדה גמורה"**.

הגר"ח כהן שליט"א הוסיף וזעק מנהמת ליבו: **"גירוע מזאת שמעתי זה עתה, על שבימים אלו אמור להתקיים אירוע זמר עם פוליטיקאי וזמרים קלי דעת! וזה אירוע המיועד באופן רשמי וגם מעשי לבחורי ישיבות! הכל עובר בשקט. לא מספיק מובן לבחורים שגם בשירה תמימה והערצה לאיזה פוליטיקאי מושפעים מאוד לרעה מאותם אנשים שבכל מהותם מנוגדים לדרכה של תורה! כל כך כואב על אותם בחורים יקרים, בני ישיבות קדושים שמגיעים למקומות כאלו"**.

הגאון רבי גבריאל יוסף לוי שליט"א ראש ישיבת "באר התורה" סיפר והמחיש את גודל הסכנה הרוחנית: **"אני מכיר משפחה של בני תורה מובהקים ויראי ד', ואחד הבנים הלך לאירוע בסגנון כזה, הבחור חזר הביתה, כך מספר האבא, ואמר: 'אבא, הכניסו לי יצר הרע להיות זמר'". מכאן הקריאה כי לא מדובר כאן בנושא פעוט, מדובר בנושא מהותי וכבד משקל בעולמם הרוחני של בני הישיבות ובנות הסמינרים"**.

הגרמ"י שליט"א הוסיף: **"צריך לדעת שזה חודר לבחורים הכי טובים ויראי שמים, בעקבות הלגיטימציה שניתנה לזמרים, אט אט זה יצר הילה לזמרים, והדברים מחלחלים ללבבות הצעירים וגורמים לנזקים רוחניים קשים. כה חבל"**.

הגאון רבי שלום ביתאן שליט"א ראש ישיבת "דעת חיים" אמר: **"כקריאת מרן ראש הישיבה שליט"א, חייבים לפעול בכל המישרים שלא ישתתפו באירוע זה, ויש להסביר לבני הישיבה את חומרת העניין ומשמעותו השלילית לעלייתו הרוחנית של הבחור, ובכך נצליח למנוע ככל האפשר"**.

"כ"כ השתתף בכינוס הגאון רבי ברוך נויברט שליט"א ראש ישיבת 'נתיבות אביעזר'. יצויין כי במהלך הכינוס הוזכרו דבריו הנוקבים של מרן ר"י חברון הגר"י כהן שליט"א שלאורך כל המאבק עמד בפרץ והתריע בשער ועורר כנגד הפירצה הגדולה של אירועים אלו וסכנתם לבני הישיבות ובנות הסמינרים".

אסיפת חירום חריגה של גדולי ראשי הישיבות

בחרדת הלב: נוכח המשך רמיסת חובת הציות לדברי חכמים, בהמשך תכנון קיום אירועי זמר בד בבד לגברים ונשים בהפרדה בעיצומם של ימי החנוכה, ולאור קריאת מנהיג הדור רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א, התאספו גדולי ראשי הישיבות שליט"א בירושלים בביתו של מרן ר"י קול תורה הגאון רבי משה יהודה שליזינגר שליט"א, לטכס עצה ולעמוד בפרץ מול אירועי הזמר שנאסרו ע"י מרן גדולי ישראל.

ראשי הישיבות עוררו בקריאת כאב על הנסיגה הקשה והחמורה בעניין זה, כאשר יש מארגנים ובעלי זמר שעומדים במרים וממשיכים בהיערכות לאירועי זמר שנאסרו על ידי כל גדולי הדורות זצוק"ל ויבדלחט"א, שהבהירו כי אירועים אלה אסורים אף כשהם בהפרדה. ראשי הישיבות שליט"א ביקשו להעביר לתלמידיהם ולכלל בני הישיבות הקדושות ובנות הסמינרים את הקריאה המהדהדת בימים אלו במיוחד: **"בני ובנות ישראל, אל תלכו בדרך איתם"**, **"שמרו על פך השמן הטהור"**.

בפני הרבנים הגאונים ראשי הישיבות שליט"א הובעה הפליאה איך ניתן יהיה להמשיך ולהזמין שירותי מפקים וזמרים אלו לאירועים בישיבות ובסמינרים, בכינוסים ואסיפות של ארגונים הקשורים לציבור החרדי ואף בחתונות של שומרי המצוות, כאשר אלו בעזות ובחוצפה ובריש גלי מתעלמים מקריאתם המפורשת של מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א.

מכתב מנהיג הדור שליט"א: "אסור לקיימם או להשתתף בהם"

הגאון הגדול רבי דניאל וולפסון שליט"א ראש ישיבת "נתיבות אביעזר" הקריא את מכתבו הנוקב של מנהיג הדור רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א לבאי הכינוס. רבינו מרן שליט"א פתח את מכתבו בשבח הכינוס: **כבוד ראשי הישיבות המתכנסים בבית ידידי ראש הישיבה הגאון הגדול מוה"ר רבי משה יהודה שליזינגר שליט"א. מה נכבד הדבר שמתכנסים ראשי הישיבות שליט"א לטכס עצה למען שמירת טהרת רוחם וליבם של בני הישיבות ותלמידות בית יעקב.**

במכתבו חיזק רבינו מרן שליט"א את הפסק שכבר פורסם: **כבר הודענו בשער בת רבים יחד עם גדולי הדור שליט"א חומר המכשלה באירועי הזמר לכל מיניהן וסוגיהן, וכ"ש באירועים הנערכים לגברים ונשים יחדיו האסורים בתכלית האיסור אף אם הן בהפרדה מלאה, ואסור לקיימם או להשתתף בהם.**

עוד המשיך רבינו מרן שליט"א במכתבו בקריאה לפעולה בקרב התלמידים שומעי לקחם: **ובקשתנו מהגאונים ראשי הישיבות שליט"א והרבנים מנהלי הסמינרים שליט"א בכל אתר ואתר להודיע לתלמידיהם את הסכנה הרוחנית הגדולה הקיימת באירועים אלו, ובנוסף על ההורים והמחנכים מוטלת חובת הרחקת צעירי הצאן היקרים, ממקורות מים כוזבים אלו, אשר אחריתם מי ישורנו רח"ל.**

וה"ר שימצאו כל אחד ואחד את חלקו בתורה הק', וישמחו בעמל התורה וחדוותא דשמעתתא, ויגילו ביראת ה' טהורה, אין פרץ ואין יוצאת ואין צווחה ברחובותינו, ולמזהיר ולנוהר שלומים תן כמי נהר.

מנהיג הדור חתם במילים המגדירים את חרדתו העצומה מול המופעים הגורעים אלו: **בחרדת הלב דוב לנדו**

אירוע כזה אף בהפרדה גמורה ודאי שאסור שיתקיים

מרן הגאון רבי משה יהודה שליזינגר שליט"א ראש ישיבת "קול תורה" אמר נרגשות: **"אירוע כזה, אף בהפרדה גמורה, ודאי שאסור שיתקיים, ואסור באיסור גמור להשתתף בו. אמנם כיון שיש צורך בזורנו לבחורים בשירה מרוממת, צריך למצוא את הדרך הראויה, במסגרת הנכונה, ועם בעלי מנגנים יראי שמים. אדרבה מתוך השירה וההתרוממות בצורה נכונה, ראויה וכשרה, יתחזקו ויתרוממו וזה יהיה כתרס מפני היצר הרע"**.

מרן הגרמ"י שליט"א הוסיף וחייד: **"בכל מקרה, גם כששומעים זמרים מתאימים ובצורה הנכונה והמתאימה, צריך להיות שבאים לשמוע את שירתם, ולא שבאים לשמוע אותם! וד"ל"**.

הדים נרחבים לקריאת ג' בתי הדין הגדולים בארה"ק

יצוין כי בעקבות קריאת מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א וקריאתם הנחרצת של הרבנים הגאונים חברי בתי הדין הגדולים בארה"ק שהתפרסמה לפני ימי החנוכה, ישנה התעוררות עצומה, בישיבות הגדולות והקטנות ובסמינרים, להתחזק בשמירת המחנה ולציות לקריאתם של מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א, להדיר רגלים מאירועים כאלה ולהדיר רגלי הזמרים שאינם נענים לקריאת גדולי ישראל מאירועי היהדות הנאמנה.

ידוע על רבים מאוד שמחוסר ידיעה רכשו כרטיסים וכעת ביטלו אותם. בסמינרים רבים הודיעו, הסבירו והתריעו בפני התלמידות והוריהם על חומרת העניין. ויש לציין לשבח במיוחד את אותם בני ישיבות ובנות סמינרים שביטלו את הכרטיסים למרות שהדבר היה כבר כרוך בהפסד כספי.

עוד יש לציין כי בעיר מודיעין עילית, בעקבות קריאת הרבנים, הוחלפו השירים המושמעים בעת כניסת השבת, שעד כה היו של זמר מסוים, אך בעקבות תכנונו להופיע באירוע בניגוד גמור להוראת מרנן ורבנן גדולי ישראל ולמורת רוחם, הוחלפו לשירים של בעלי מנגנים הנשמעים להוראות גדולי ישראל שליט"א.

בקורת רוח התבשר הציבור כי באירועים שתוכננו בערים החרדיות ונועדו לצבור החרדי, קיבלו עליהם אמרגנים וזמרים ידועים את מרות גדולי ישראל שליט"א וביטלו את האירועים החמורים שתוכננו בניגוד לקריאת מרנן ורבנן שליט"א, תוך שהם מפרסמים את החלטתם בפומבי. אולם לדאבון לב, בערים אחרות, הפרצה לא נגדרה ולפתח חטאת רובץ כאשר זמרים שעצם הופעתם אינה ראויה לבוא בקהל קודש ובוודאי מול בני ישיבות, כשחלקם זמרים שביטלו את המופע בערים המרכזיות, מוסיפים לעמוד במרים ומקיימים אירועים שאסרום חכמים כפי שהדבר בא לביטוי במכתב מנהיג הדור מרן שליט"א ודברי ראשי הישיבות שליט"א, למגינת ליבם של יראי ד' שלא רק שמדירים רגליהם מאירועים אלא בוודאי יסגרו את דלתות בית ד' בפני סרבני המרות ופורצי הגדרות, הן מצד הזמרים והן מצד האמרגנים והצוות המוסיקלי שאינם אלא מרד בסמכות החכמים רועי האומה שליט"א.

מאמר נפלא שפורסם באתר נאמן

עושים מעשי זמר ומבקשים שכר כפחס

רשכבה"ג רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א שיגר מכתב מיוחד לכינוס ראשי הישיבות שנערך בבית מרן הגאון רבי משה יהודה שלזינגר שליט"א "לטכס עצה למען שמירת טהרת רוחם וליבם של בני הישיבות ותלמידות בית יעקב". בדבריו הנוקבים כתב רבינו מרן שליט"א כי "כבר הודענו בשער בת רבים יחד עם גדולי הדור שליט"א חומר המכשלה בכל אירועי הזמור לכל מיניהן וסוגיהן וכל שכן באירועים הנערכים לגברים ולנשים יחדיו האסורים בתכלית האיסור ואף אם הם בהפרדה מלאה ואסור לקיימם או להשתתף בהם". **המכתב מתייחס ללומדי תורה שטרם איבדו את חוש השמע הטהור ולא יילכו למקום שאוסרים אותו חכמים בהיותו מסכן את כל קנייניהם.**

בערים החרדיות היטו האמרגנים אוזן ולב לקריאת עיני העדה שליט"א. הזמרים והאמרגנים החליטו לבטל אירועים שתוכננו בניגוד להוראת גדולי ישראל, ושכרם הרבה מאוד. כשכר שיחה נאה נצטט דברים שכתב אחד הזמרים לאחר שקבל את דעת מרנן ורבנן שליט"א: "בצער גדול ראיתי שאין איך לפתור את המורכבות שנוצרה שזה מצטייר כאילו חס ושלום אני נגד דעת תורה, ואני לא הסכמתי בשום פנים ואופן שיצא חילול השם על ידי. כבר אמרתי בעבר - אני מציית לגדולי ישראל כי אני יהודי פשוט שמצווה ביעשית ככל אשר יורוך", וכשקיבלתי בקשה מביתם של גדולי ישראל לבטל את המופע, אף על פי שעשיתי את כל המאמצים בשביל לפגוש אתכם - המופע בוטל כי אני נשמע לדעת גדולי הדור". שכר שיחה נאה. **אולם עדין הפירצה לא נסתמה ויש העומדים במריים למגינת ליבם של יראי השם.**

אמנם האירועים מתקיימים בעיצומם של ימי החנוכה, אולם בספר "מנות הלוי" שעוסק בענייני ימי הפורים, מתחדדת הבעיה הגדולה. רבי שלמה אלקבץ מסביר שכדי לממש את מזימת אחשוורוש להטות את לב היהודים, תיכנן המלך לענג את כל חושיהם. משום כך הסכים שמקום הסעודה יהיה בחצר גינת ביתן המלך, שם יפעל חוש הריח במלוא עוצמתו - בגלל הריח המבושם. היריעות הנאות על גווניהם - חור, כרפס, תכלת וארגמן, באו לספק את חוש הראייה. מיטות הזהב והכסף, נועדו לספק את חוש המישוש. "והשקות בכלי זהב ויין מלכות רב כיד המלך" – בקשו להרוות את חוש הטעם. ומדוע פסח המלך אחשוורוש על חוש השמיעה? מדוע לא הושמע קולה של תזמורת, כדי להלהיב את לב הנוכחים?

את תשובתו של בעל מנות הלוי, מסביר הגה"צ רבי מתתיהו סלומון זצוק"ל (מתנת חיים קע"ה): הניגון הוא שפת השמים. בכוחו להשיג נדבכים רבים בסולם העולה בית ק-ל. זה לא התאים למטרות של המלך שהתחכם להכשיל את ישראל בעבירה. לכן סיפק את כל החושים, אבל על חוש השמיעה פסח: **אומנם בכוחה של מוסיקה למשוך את האדם לעבירה, אבל כיון שישארל קדושים הם, התעורר חשש כבד בלבם והוא פחד שהניגון ישיג בדיוק את ההיפך. הוא לא רצה לגרום לכך שישארל ימלטו מהבור הרוחני שכרה להם דווקא בזכותו של ניגון. לכן העדיף לוותר על התזמורת, ולא להפעיל כלל את חוש השמיעה.**

בכוחו של ניגון, להעלות את האדם במדרגות רוחניות שקשה לשערם, אבל תלוי מניין הוא בא. **ניגון שמקורו אפל כמו במקרים רבים, עלול למשוך רעל לתוך ורידיו הרוחניים של השומע. כאשר מנגינות מסוימות וצלילים**

מסוימים מבטאים הוללות ופריקת עול, זה משפיע. כאשר הנחיית האירוע פורקת עול והמנגינה מפעימה את הגוף ומרקידה את הרגלים – ולא את מיתרי הלב והנשמה, זה הורס ומשחית. לעם היהודי, יש מיתרים אחרים, והוא חייב להפיק ממיתרי נפשו צליל מכוון, אמיתי. פעם הגיע הגה"צ רבי שלמה וולבה זצוק"ל לחתונה וראה בחורים מקפצים לצלילי התזמורת. מישחו העיר: כמה יפה רוקדים הבחורים! אמר המשגיח זצוק"ל: **"אני רואה רגלים, אבל היכן הבחורים"?**

מנגינה המיובאת מהמאידך גיסא להיכלי תורה, לא רק שאינה מרוממת, היא מורידה, מנמיכה, הורסת. כאשר מנגינה נשמעת באירוע שגדולי הדור אוסרים מנימוקיהם, זה פוגם בנפש. כאשר זמר שאסור לו לבוא בגלל יראי ד' בגלל סיורו לקיים דברי חכמים, משורר – מלבד שהוא כותב תווים לדמותו, שירתו מרעילה נשמות.

תהום עמוקה של מהות, רובצת בין הישיבה לעולם הגדול. היסודות שונים, הבנין שונה, אין שום נקודות השקה. זה אפילו לא שוני של השקפת עולם אידיאולוגית, זהו משהו אחר, לגמרי. מציאות שונה, מהמסד עד הטפחות. אנחנו לא כמו חילונים, רק לומדי תורה ושומרי מצוות. אנחנו אחרים. אי אפשר להביא מבחוץ אירוע זר, ורק להלביש לו כיפה. אי אפשר לקחת מנגינות שכל האקורדים שלהן צורמים לאוזן התורנית, וליחד אותן במילים מהמקורות. אם אוכל מצריך השגחה, מוסיקה, על אחת כמה וכמה. אי אפשר להעתיק אירוע שדעת חכמים אוסרת, ולהכניסו לתוך גדרות היהדות החרדית. כי מהות החיים התורנית אינה מאמצת את כל מה שלא אסור על פי שו"ע. המהות של בן ישיבה מאמצת רק את מה שחיובי, ישיבתי, נחוץ. לא כל מה שאיננו עבירה, מותרת לו דריסת רגל בעולמנו, ק"ו כשיש לו ריח של גויישקייט.

"ועוד רעה יותר מזה אשר גם אני שמעתי את נערי בני ישראל ההולכים בדרכי הגויים ר"ל אשר זה דרכם כסל למו להגדיל לשבח ולפאר ולרומם מעלת ה'אליל' שלהם – המחבר התופס את לבם ומוחם – ומיפיים את שמו בכל מיני יפויים ומדברים גבוהה על אלו המחברים ומזמרים למיניהם אשר אף אם אינם כופרים ומינים, לא עליהם נאמר כזה ראה וקדש. ודי בהערה זו"!" (הגה"צ רבי מתתיהו סלומון זצוק"ל).

לדאבון לב, תעשיית המוסיקה על תחלואיה, חדרה למעמקי הציבור החרדי. בוודאי של לא כל מנעמי הנגן עונים להגדרות הקשות האלה, ישנם כאלה שראויים, הם וזמרתם, לבוא בין הכתלים הקדושים. אבל במקביל, גם צלילים צורמים מהדהדים. "ההערצה" ל"גבורי" זמר, צברה תאוצה. "כוכבים" סוטים ממסילותם, על במותינו חלל. זעקת המשגיחים זצוק"ל ואנשי החינוך הוחנקה לעיתים בדציבלי הרמקולים הצורמניים. קול דאלים גבר. המונים שאינם מבינים את הנקודה הבעייתית, שוחים עם הזמר, וטובעים, ר"ל. והכי בעייתי הוא הנימוק היחיד שהם יכולים לנפק: "הדור השתנה, זה הדור".

תאמרו, קצת אויר לנשימה. הגמרא בסנהדרין מספרת שכאשר נשא שלמה את בת פרעה, ירד המלאך גבריאל ונעץ מקלו בים, והעלה שרטון ועליו נבנה כרך גדול שברומי. מסביר מרן הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי זצוק"ל שהמלאך גבריאל נעץ ציפורן בלבד, אלא שהציפורן העלתה סביבה, במשך הזמן, את השרטון, והשרטון הפך במשך הזמן ליבשת גדולה – היא איטליה של יוון. יוון הרשעה שרצתה להעבירם מחוקי רצונך.

"ומדה כנגד מדה היא. שכן, שלמה המלך, שנשא את בת פרעה, לא היתה זאת אלא נעיצת ציפורן. אבל כך הוא טבעה של ציפורן זאת, שבמשך הזמן מעלה היא שרטון, ומהשרטון עולה יבשת. כל רומי, על חלאתה וזיהומיה, על השחתותיה ומזימותיה, מאז ועד היום, כל זה תולדת אותה נעיצת ציפורן היא. עלינו לדעת, כי זהו טיבה וטבעה של כל פירצה. פעמים שאינה אלא נעיצת ציפורן' כמעט בלתי נראה. דומה כי לא אירעה שום התרחשות של ממש. אך מי שנימס לו, ידע לא נכון, כי זהו טיבה וטבעה של פירצה, שאם רק פירצה היא, שמי יודע איזו יבשת תתהווה הימנה" (ברכת מרדכי, שופטים).

כך טיבה של פירצה, ופרצו חומות מגדלי. מה שמתחיל בשירה, עלול להגמר לעיתים בבכי. לכן עלינו לומר לאלו ש"דואגים לדור המשתנה", סורו מאהלי שם, הרף! הניחו ללומדי התורה ובנות בית יעקב, זה לא. **אסור לתת לאלו העושים מעשי זמר, לבקש שכר כפחס...** "ובקשתנו מהגאונים ראשי הישיבות שליט"א והרבנים מנהלי הסמינרים שליט"א להודיע את הסכנה הרוחנית הגדולה הקיימת באירועים אלו. ובנוסף על ההורים והמחנכים מוטלת חובת הרחקת, צערי הצאן היקרים ממקורות מים כוזבים" (מתוך המכתב).

שערי הציבור החרדי יסכרו בפני המפנים עורף לרבותינו שליט"א. כף רגלם של הזמרים והמארגנים-האמרגנים שאינם חוששים לטמא את השמנים, לא תדרך על סף אירועים בישיבות ובסמינרים, בכינוסים ובאסיפות תורניות של ארגונים הקשורים לציבור החרדי ואף בחתונות של שומרי המצוות, כאשר אלו בעזות ובחוצפה ובריש גלי מתעלמים מקריאתם המפורשת של מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א. עיניהם של ראשי הישיבות ומנהלי הסמינרים תיפקח על אלה שלא צייתי רבנן ויפרצו חומות מגדלי. בד' אמותיו של הצבור הנענה לקריאה "מי לד' אלי" יש מקום רק למי ששירת חייו היא מהיכל הנשמות שלנו. רק אז אגמור בשיר מזמור...

- ניתן להאזין לדעת תורה מגדולי ישראל בראשם רשכבה"ג מרן הגר"ד לנדו שליט"א, בקו החירוים: 03-313-3306
- צילום: ד"ר ח' צבי, בקודש מנחה
- ממ"ל מדי שבע י"ל קובץ אוצר מרחבינו זצוק"ל. ניתן להשיג מודפס בבתי הכנסיות בארה"ק, וכן ניתן לקבלו במייל: a16925823@gmail.com
- ניתן להשתתף לקבלת הגיון ק"י שליחת התקופה לט"ל - aaron.sor@gmail.com

אוצר חמד

גליון מיוחד מתורתו ומשנתו של

רבינו מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א

יו"ל ע"י מערכת 'דברי חמד' עבור קובץ 'אוצר הפרשה' • פרשת מקץ - חנוכה תשפ"ו

"אנחנו וצאצאינו" – שו"ת ששאלו ילדי ישראל את מרן רבינו שליט"א

[מתוך הדיסק החדש שיצא לאור לחג החנוכה תשפ"ו]

1. בחינך שלנו מארגנים מקהלה לכבוד מסבת חנכה, אני חושש להצטרף מכיון שיש לי קול מיוחד וזה יגרם צער לשאר הילדים, האם זה חשש נכון?

תשובה: זה נכון שבמקרים מסוימים זה עלול לגרום צער לשאר הילדים, וזה גם עלול לגרום לעין הרע, כמבואר במסכת ברכות (דף לא ע"ב) שחנה ביקשה מהשי"ת שיתן לה זרע אנשים, והוא זרע המובלע בין אנשים ואינו מתבלט שיהא לא חכם ולא טיפש, ופרש"י: לא חכם יותר מדאי, שלא יהיה תימה בעיני הבריות ומתוך שנדברים בו שולטת בו עין הרע, עכ"ל.

אבל בזה היה אפשר לסדר זאת, שיאמר את ה"א פסוקים שהם סגולה גדולה נגד עין הרע.

אבל יש כאן נדון גדול יותר, שאם עושים עסק מילד שיש לו קול יפה, זה מכניס בילדים חשק לזמרים, ולחזנים, ותפקיד של התלמוד תורה להכניס חשק רק ללימוד תורה, וליראת שמים, ולא להגדיל מי שיש לו מתנת שמים של קול יפה, ואת זה ישאיר בביתו בזמירות שבת, ולאחר מכן כשיגדל יהיה חזן בתפילה.

2. קנה חנכיה וקבל אחריות ל - 5 שנים, נאבד לו תעודת האחריות האם יכול לקחת את תעודת האחריות מחברו שקנה באותה תקופה ולקבל תקון לחנכיה חנם?

תשובה: מותר, כיון שלמעשה אינו עושה שום עוולה לאף אחד, שהרי באמת מגיע לו תיקון, אלא שאיבד את הפתק, ואם המוכר היה יודע שבאמת קנה אצלו, ורק איבד את הפתק גם היה מסכים לתקן לו, ואם כן אינו עושה שום עוולה, אלא רק מסביר למוכר למה באמת מגיע לו.

3. אצלנו בבית הכנסת יש אדם צדיק - אחראי על סדור הספרים ואומר שזה סגולה לבנים תלמידי חכמים ועוד דברים טובים, על כן הוא אינו מענין שיעזרו לו במצוה, ישנם ילדים שגם רוצים לסדר, האם יש לו זכות למנוע מהם?

תשובה: כתב בספר חסידים (סימן תקג) הובא במג"א (סימן קנר ס"ק כג) אחד היה בונה בית הכנסת יפה, ורצו הקהל להשתתף עמו במעות, ולא רצה כדי שיהיה לו ולזרעו לזכר ולשם וכלה זרעו.

וכתב בחת"ס (תורת משה פרשת יתרו) שלא בגלל שרצה לעשות לו שם, נענש שיכלה זרעו, שהרי קיים מצוה שלא לשמה, ואמרו חז"ל (פסחים נ דף ע"ב) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. אך העונש כי מנע רבים מלהשתתף עמו במצוה.

וכעין זה מסופר, שחבירו של רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל ניפץ שתי וערב שהיתה בראש כנסיה מול בית הכנסת, ותפסוהו ודנוהו לשריפה, רבי יהונתן בא בדברים עם שומר בית הסוהר שיבריחו תמורת סכום עצום, וניאות השומר, פנה רבי יהונתן לקהילה ודרש לעשות מגבית, וכשראה שהדבר מתעכב, לקח בהסכמת אשתו את כל הנדוניה שקיבל מחמיו ומסרו לשומר בית הסוהר והלה הבריח את חבירו למקום מסתור, כשאספו הקהילה הכסף ובאו לתת לרבי יהונתן, אמר שזכה כבר במצוה, ואין צריך בהשתתפותם. בבוקר סערו הרוחות בעיר עקב העלמו של הנאשם, השומר כמושב הכחיש מכל וכל, לאחר מספר ימים הרגיש שעורכים אחריו מעקב, לקח את כל הכסף שקיבל, וכן שק מלא כסף ובא בסתר לבית רבי יהונתן אייבשיץ ואמר לאשתו עלי לברוח מהר מהעיר לזמן מה, בגלל המעקבים אחרי, ואני מפקיד בידכם את כל האוצר הזה, והיה אם אחזור תחזירוהו לי, ואם לא יהא שלכם, מסר הכל לידיה וברח, לאחר כמה ימים נתפרסם בעיר כי הדביקו והשיגו את השומר הבורח והרגוהו. כששב רבי יהונתן לביתו קדמתו אשתו בשמחה ובישרה לו כי הקדוש ברוך הוא השיב להם כל הכסף נדוניה, ואף מעבר לזה, פרץ רבי יהונתן בבכי ואמר שרואה בכך שבשמים אין מרוצים ממעשה המסירות שעשה, והראיה שהשיבו לו את כספו, עשה תעניות ושאל בחלום מדוע לא מרוצים ממעשהו זה, והשיבוהו משום שלא רצה לשתף אחרים במצוה, ורצה שכל המצוה תהיה לו.

ולכאורה מעשה זה צריך ביאור, שהרי לאחר שהרבי רבי יהונתן כבר נתן הכסף לשומר, זכה במצוה, והמצוה כבר נעשתה, ואם הציבור ישלמו לו אחר כך, אין זה כמשתף הציבור במצוה, אלא כמוכר המצוה, ואסור למכור מצוה שעשה, ואולי כיון שהציבור כבר אספו את הכסף קודם שנתנו לשומר, גם הם כבר זכו במצוה, ואין זה כמוכר המצוה.

4. שאלה ששמעתי בכולל של אבי שליט"א, אחד פנה למתוך שיציע לו דירה לשכירות ובסוף הוא לא שכר את אותה הדירה שהציע לו אלא קנה אותה, האם צריך לשלם למתוך? וכמה?

תשובה: הכל כמנהג המדינה, ועל פי מה שחתם בחוזה עם המתוך, אבל אם לא היה חוזה, ואין בזה מנהג, נראה שצריך לשלם לו לפי שכירות, ולא לפי מכירה, כי על דעת כן המתוך התחיל לעבוד אצלו, בשביל שכירות, ולא עבד אצלו בשביל מכירה, ומה שזה התגלגל למכירה, זה סייעתא דשמיא שלו, ואין צריך לשלם על כך.

5. מעשה בזוג שתרמו הרבה נרות לבית הכנסת, כסגלה לבנים תלמידי חכמים, לגבאים אין מה לעשות עם כל כך הרבה נרות, האם אפשר למוכרם ולתת את הכסף לקפת בית הכנסת לצרכי הצבור?

תשובה: יש ענין מיוחד של התורמים נר למאור, וכיון שתרמו את זה לצורך מסוים לבית הכנסת, ויש מעלה גדולה של כבוד את ה' באורים, להדליק נרות בבית הכנסת, וכמו שאומרים במי שברך וכל מי שעוסקים בצרכי ציבור באמונה, אבל יתכן שאם ימכרו את הנרות כדי לקנות נורות זה בסדר, כי גם נורות בבית הכנסת נקרא 'נר למאור'.

6. יהודי מתגורר בקומה ה' 15 למעלה מ' 20 אמה, האם ידליק נרות חנכה בחלון ויתלה שרשרת נורות צבעוניים מהבהבים עד למטה מ' 20 אמה וכך זה ימשך את העין של העוברים ברחוב הרבים כך יהיה פרסומא נסא?

תשובה: מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה פי"ד ס"ו) אמר שאמלתיא אינו מועיל, וראיה שהרי הנר עצמו נחשב לאמלתיא, כיון שהוא מושך את העין, ואף על פי כן פסולו חכמים.

ומו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל (הערות שבת דף כב ע"א) כתב שלכן אינו מועיל ציור, כיון שזמן ההדלקה היא בלילה ובלילה הלא אין ניכר האמלתיא, ולא שלטא ביה עינא. אמנם אם עשה אמלתיא אחרת בחשמל כגון בנורות צבעוניות מהבהבות, יש לומר שמועיל. אך הסתפק בזה. כיון שצריך פרסומי ניסא שכולם יראו, ולא ברור שכולם יראו.

ויתכן שאדם שאין לו מקום אחר להניח בו את נר החנוכה אלא בחלון, שהוא גבוה עשרים אמה מרשות הרבים, יניח בחלון הפונה לרחוב, ויקנה נורות צבעוניות, ויניחם לידו, וימשוך את העין, ויוצא ממה נפשך, שהרי בני הבית רואים את הנר גם דרך החלון, והרי קצת היכר יש לבני רשות הרבים, שחלקם בוודאי יראו את הנרות, ואם כן יש כאן רק רוח שגם בני ביתו רואים, וגם חלק מבני רשות הרבים.

מעשה חמד – מהנעשה והנשמע בבית מרן שליט"א

מרן רבינו שליט"א: הסובל מייסורים, ומשכים קום לכולל נץ – הקב"ה יסיר ממנו את הייסורים!

ביום שני (פ' וישב), לאחר שיעורו השבועי של מרן רבינו שליט"א בבית הכנסת 'המרכזי' ברמת אלחנן, נערך מעמד מיוחד לייסוד כולל נץ 'תפארת שלמה' בנשיאות המרא דאתרא מרן רבינו שליט"א, ובראשות נכדו, ראש רשת הכוללים 'כולל נץ' הרה"ג רבי דוד אתרוג שליט"א.

במעמד השתתפו קבוצת אברכים נבחרת, מפארי האברכים בשכונת 'רמת אלחנן', ובראשם ראש הכולל החדש הרה"ג רבי יעקב גלאי שליט"א, שנבחרו לייסד את הקבוצה הראשונה שתשכים קום מדי לילה, ללימוד מעמיק ומיוחד בעלות השחר, עד תפילת שחרית בנץ החמה.

רבינו ששמח ובירך מאד בפתיחת הכולל, ובריבוי לומדי התורה בזמנים אלו, נשא את המשא המרכזי במעמד הגדול, לכבודה של תורה:

"תראו יקיריי, ברוך השם אנחנו נמצאים כאן במעמד קדוש, של פתיחת כולל נץ, שבו אברכים יקרים יקומו כל בוקר מוקדם לעבודת הבורא, וילמדו תורה לפני הנץ החמה, זה דבר גדול ועצום מאד.

מה זה נקרא עצום, תראו, כשהעיניים בוערות וקמים, זה ניסיון מאד גדול! להתפלל עם הנץ, זה דבר עצום, לא אני אומר את זה, זה פסוק בתהילים (עב, ה) "יִרְאוּךָ עַם שְׁמִשׁ וְלִפְנֵי יְרֵחַ דֹּר דֹּרִים".

בפרט שבזמנים האלה, של אמצע הלילה ועלות השחר, אין פה בארץ הקודש הרבה אנשים שלומדים, ואלה שכן מתאמצים ללמוד, הם מגינים על כולנו. קשה לקום בבוקר מוקדם, וכשקמים – מגינים על האומה!".

מי שחושש או שסובל מייסורים, מה עליו לעשות?

"מגיעים אלינו אנשים שחוששים שמא יבואו עליהם מחלות שונות או ייסורים שונים, וכן אנשים שלא עלינו סובלים מייסורים, מה אפשר לענות להם איך מתפטרים מזה?"

"וכתבנו בחשוקי חמד עמ"ס ברכות (דף ה ע"א), שהפיתרון הוא **לנדר שינה מעיניו בלימוד התורה**. מה המקור לכך? המקור הוא מדברי חז"ל, בילקוט שמעוני (תהלים פרק צד, רמז תתנ): "אמר רב ביזנא, אין אדם בעולם בלא ייסורים, חש בשינו – אינו יכול לישון, חש בעינו – אינו יכול לישון, יגע בתורה – אינו ישן, זה ער וזה ער, אשרי הגבר אשר תייסרנו ומתורתך תלמדנו".

"אין אדם בעולם בלי ייסורים, עוד לא נולד בן אדם כזה. אני כעת עומד בפני דבר שכל כך קשה לי, באו הורים היום, יש להם ילדה בת שנתיים, עם סרטן בשתי העיניים, רופא אחד אומר לעקור את שני העיניים, אוי, כל כך קשה זה היה..., ממש בכינו כולנו בכולל, איזה בכי בכינו כולנו, ילדה קטנטונת בת שנתיים, אחד אומר עין אחת צריך לעקור, כולנו בכינו ממש..."

"אין אדם בלי ייסורים... אשרי אדם שהייסורים שלו זה מתוך התורה, ואוי לו לאדם שהייסורים שלו באים מתוך משחקי כדורגל או מתוך שאר שטויות שאינם לבריאות הגוף, ומזה נחלה, אוי ואבוי..."

"ולכן העצה היא למי שחושש מייסורים, וכן למי שסובל מייסורים, שידיר מעיניו שינה, וזה ייסורים של אהבה, שקם מוקדם מהמיטה, והולך לכולל נץ להתייגע בתורה, אשרי לו, אשרי לאשתו, ואשרי לילדיו!"

"יש ייסורים, אשרי אדם שתיסרנו י-ה, ומתורתך תלמדנו, שבמקום הייסורים הרגילים, הוא קם מוקדם ומשפשף את העיניים ובא ללמוד. הייסורים נגזרו בין כך עליו, ובמקום שיהיו סתם כך, זה בא לקראת התורה!"

באמצע הדברים שמע מרן רבינו שליט"א כי החלו גשמי ברכה ונדבה לרדת, והתתמלא בשמחה גדולה. אחד הנוכחים אמר: "**הגשמים זה בזכות התורה ולומדיה**", רבינו הגיב ואמר: "**זה ברור לי כשמש**". והוסיף: "הגשם הנחמד הזה, בשעה שלומדים, זה סיעתא דשמיא שהקב"ה מסכים לדברים שלנו, הוא אומר לנו: אני יוריד קצת גשם, אתן לכם שפע ברכה".

לאחר מכן בירך רבינו את כל תורמי ותומכי הכולל החדש: "אני רוצה כעת לברך: יבורכו כל התורמים שמחזיקים את התורה ולומדיה שתומכים בייסוד והחזקת כולל נץ "תפארת שלמה", הלא הם: הרב יעקב ורות פיצ'וטו וכל יוצאי חלציהם וכן בניהם הרב ר' אברהם ור' משה שיחי' והגברת בלה פיצ'וטו שתחי' וכל יוצאי חלציהם, זה ודאי יעשה עילוי נשמה לדוד שלכם רבי שלמה אדופלו בן סלחה ז"ל, ותזכו לשפע ברכה והצלחה בכל מעשה ידיכם וכל טוב סלה".

האם ל'זבולון' יש את מעלת הייסורים שיש ל'יששכר'?

לסיום, פנה ראש הכולל נכדו הרב אתרוג ושאל את רבינו: "יש שאלה שכולם שואלים, יש את המעלות הגדולות של אחד שלומד באשמורת הבוקר, כמו שסבא אמר, אז שואלים אחד שלוקח אברך יששכר וזבולון בכולל נץ הזה, ובעצם האברך קם במסירות נפש, התורם רוצה לדעת אם הוא מקבל את כל המעלות המיוחדות שיש בדברים האלה?".

רבינו השיב: "יש לזה שם, **יששכר וזבולון**, לא יאומן, אחד זה יששכר ואחד זבולון, אם עושים תנאי אז זה מועיל, זה עמל בתורה וזה משלם, למה?, ככה אמר הקב"ה, מעלה עצומה ממש".

לסיום ביקש רבינו שרוצה לשיר לכבוד התורה, ושר יחד עם אברכי הכולל והקהל הגדול "כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה".

בסיום המעמד אמר רבינו לכל הנוכחים: "אנחנו הולכים כעת לישון, כדי שנוכל לקום לנץ ולבוא פה ולהרביץ תורה ויראת שמים. הייסורים האלה, חוסכים ייסורים אחרים. אשריכם ואשריכם!".

לכבוד ימי החנוכה | מרן רבינו שליט"א בדברי חיזוק מיוחדים לרגל המצב: 'לא יעזור להם כלום, מי שלומד תורה תמיד ינצל'

בימים האחרונים נכנסו למעונו של מרן רבינו שליט"א קבוצת ילדים נבחרת מארגון 'אנחנו וצאצאינו', שזכו להיכנס לקודש פנימה ולהציג את שאלותיהם לפני רבינו, ולשמוע בתשואות חן את תשובות קדשו המוקלטות במיוחד עבור הדיסק המושקע שמופק על ידי ארגון 'אנחנו וצאצאינו' בראשות אנשי החינוך הרב מרדכי בלוי והרב אליעזר יוטקובסקי.

בין הדברים השמיע רבינו דברי חיזוק חוצבי להבות-אש בענייני השעה, להלן תמליל חלקי מתוך המעמד הנפלא:

לקראת סוף מעמד השו"ת, פנה מקורבו של רבינו, המחנך הרב מרדכי בלוי וסיפר לרבינו: "יש ארגון שנקרא 'מבקשי תורה', ילדים מכיתה ז-ח, אחרי החיידר באים ולומדים כל יום שלושה פרקי משניות, כולל נגעים והמשניות הכי קשות, וגומרים כל שנה את כל המשניות, ויש כאלו 60 סניפים ברחבי הארץ".

רבינו הגיב בהתפעלות מרובה: "אני רואה שמישיח עומד להגיע, ככה אני רואה, מה אני יכול לעשות, אני רואה שמישיח עומד להגיע..."

לאחר מכן פנה אחד הילדים, והציג את שאלתו האחרונה בסדרת השאלות: "שלום כבוד הרב, רציתי לשאול את כבוד הרב שאלה, אם אפשר שכבוד הרב יתן לילדים ולהורים דברי חיזוק והשקפה על הגזירה הקשה על לומדי התורה בארץ ישראל".

הרב בלוי: "אני אחזור על השאלה, הצדיק הזה שואל, אם כבר הגענו עד הלום, לבית מעון קדשו של הרב, כולנו מוקפים ספרים, השבת כבר מוכנה, רוצים לשמוע דברי חיזוק והשקפה על המצב שיש כרגע בארץ ישראל, שרודפים את לומדי התורה, מעצרים, קנסות, עושי, מה לא? רוצים לשמוע דברי חיזוק והשקפה, כי פה אנחנו מדברים ברמקול בחדר, אבל ישמעו את זה בס"ד עשרות אלפים, וכנראה מאות אלפים".

רבינו: "ובכן, אם הקב"ה נשבע ואני זאת בריתי, התורה שאני נתתי לא תשכח מפי זרעו, לא יעזור להם כלום, כיון שלפני שהם עוד נולדו קיימת שבועה, ואני זאת בריתי אמר ה', לא ימוש מפיכם ומפי זרעכם ומי זרע זרעכם עד עולם, וממילא לא יעזור להם שום דבר! מי שלומד תורה הוא תמיד ינצל!".

הרב בלוי: "זאת אומרת שהרב סובר שכל הגזירות האלה זה מילים, גורנישט..."

רבינו: יש כאלה שמתחזקים שם בכלא, נכנסים ומתחזקים, אבל התורה לא תתבטל...

הרב בלוי: "במילה אחת, הרב אומר עבדא גזירה דבטלה... שמעתם על הגזירות של היוונים, זה עד היום? זה מה שהרב אומר".

רבינו: "לא יעזור להם שום דבר, יש תלמידים שתופסים אותם, אבל הם עושים שם שטייגען בתוך הכלא, לומדים שם יותר טוב מאשר בחוץ".

הרב בלוי: "הרב אומר שאלה שכן עוצרים אותם לכלא הצבאי, שמה הם עושים שטייגען וגומרים מסכתות וכותבים מערכות וחבורות, הם באו לרב פה..."

רבינו: "אז מה אתם חושבים שהם ניצחו? הרי לא נכון, הכנסתם אותם לכלא, יהיה יותר תורה מאשר רציתם ומאשר חלמתם, הוא יצא מפה תלמיד חכם מופלג ויצחק ממכם. הם יראו איך שהם יוצאים מהכלא, הם יתחרטו. כמו שאתם אמרתם, וכך ראיתי כתוב, שלמדו שם בהתמדה, וחיזקו אותם בתורה, הם רצו 'להשכיחם תורתך', ולמעשה היה בדיוק הפוך, הם חיזקו אותם בתורה, הם ישבו שם ולמדו כמו שצריך".

הרב בלוי: הם יכולים להחזיר בתשובה את כל אלה שנמצאים בבית האסורים...

רבינו: "כך יכול להיות".

הרב בלוי: "שהרב יתן ברכה להורים, לרכוזים, ולכל הציבור הגדול",

רבינו: "יוסף השם עליכם, עליכם ועל בניכם, ברוכים אתם להשם, עושה שמים וארץ. ילדים כמותכם יכולים להביא את המשיח..."

לסיום שר רבינו עם ילדי החמד וכל הנוכחים את הפסוק 'כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם וילה', ולאחר מכן אף נעמד לריקוד מיוחד לקול שירת הפסוק 'עוצו עיצה ותופר, דברו דבר ולא יקום, כי עמנו קל'.

אחודה נא חידה:

באלו מקרים אדם חייב להדליק נר חנוכה, אך בלי ברכה? [לפחות 8 תשובות]

(התשובה לחידה אי"ה בגליון הבא, החידה באדיבות ידידינו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה מגליון שעבר: מתי קורה שאדם מברך במוצ"ש על נר חנוכה, אבל לא על נר של הבדלה?

תשובה. סומא אינו מברך על נר הבדלה, כמבואר בשו"ע (או"ח סימן רחצ סעי' יג) שהרי צריך שיאותו לאורו עד שיהא יכול להכיר בין מטבע למטבע (משנ"ב סק"א). אך בנר חנוכה חייב, לפי שיטת המהרש"ל (הובא במשנ"ב סימן תרעה סק"ט, ובכף החיים ס"ק כג), משום שעל ידי הדלקתו יש פרסומי ניסא לאנשים אחרים שרואים את הנרות. ולגבי ברכת ההדלקה, הביאו שם בשם המור וקציעה שאין הסומא מברך, אך בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סימן סז, ובחידושי סוגיות (חנוכה, סימן ט, עמ' סט) כתב לדחות ראיותיו, ודעתו נוטה שהסומא מברך על ההדלקה, יעו"ש.

מערכת דברי חמד: a0527642209@gmail.com - ניתן להאזין לפסקי הלכה המתעדכנים ממרן שליט"א בקו שיח יצחק: 03-3130582
לקבלת הקובץ השבועי המלא 'אוצר הפרשה': a169258235@gmail.com

כארי יתנשא

נידונים בהלכה וגנוזות מתורת רבינו מרן פוה"ד הגר"י זילברשטיין שליט"א נערך ע"י נכדו חביבו הרב אריה זילברשטיין שליט"א עבור 'אוצר הפרשה' – פר' מקץ תשפ"ו

שו"ת בהלכות אמירה לנכרי והערות על ספרו של מו"ז שליט"א מלכים אמניך¹

אמירה לנכרי בבין השמשות לעורך נר חנוכה

א. שאלה: בספר מלכים אמניך (פ"ג הערה ג) דן להתיר לשלוח גוי בביה"ש לחוץ לתחום להביא שופר, גם כשספק אם ימצאנו שם. ועוד דן להתיר לשלוח נכרי בביה"ש לעורך מחר כשהוא יו"ט. ויש לשאול, מה הדין בישראל שנמצא במקום שלא יכול לדאוג לעצמו לנרות חנוכה, ובהתקרב שב"ק מצא עצמו בלי נרות למוצ"ש ולימים הבאים, וידוע לו שמשפחתו עתידה לצאת מהבית מוזמן סעודה שלישית עד יום א' בבוקר. והנה לפניו אפשרות כעת בבין השמשות לשלוח פקס לביתו ע"י נכרי שידאגו להביא לו במוצ"ש נרות חנוכה, האם אפשר להקל.

תשובה: נראה דמותר, מאחר ואמירה לנכרי מותרת בין השמשות. ואעפ"י דהוי לעורך מחר, בכ"ז הדעת נותנת להיתר, וכמשי"כ במלכים אמניך (פ"ג הערה ג).

חזרה ע"י נכרי

ב. שאלה: בספר מלכים אמניך (פ"י סכ"ד) כתב ולכן אסור לומר לנכרי להחזיר ע"ג כירה, אפילו דבר יבש שנתבשל מכבר ונצטנן לגמרי, אף דאין בו משום חשש ביטול עור, בכל זאת אסור לחממו בתנור אפילו ע"י נכרי, משום איסור חזרה, ואם אמר לנכרי להחזיר, אסור לאכלו עד לערב בכדי שיעשה (ראה בה"ל סי' רג ס"ה ד"ה להחם). וצ"ע ממש"כ המשנ"ב (בסי' רג ס"ק צח) שאם חימם הא"י בשר, לא נאסר כי הוא היה ראוי לאכול אף בעונן.

תשובה: דברי המשנ"ב הנ"ל אמורים כשאפשר לאכלו גם עונן ודברינו אמורים כשאי אפשר, וכגון שהמזון קר וכו'.

נכרי שמבשל לעצמו בבית ישראל

ג. שאלה: כתב השו"ע (בסי' שז סע' כא) אסור לומר לא"י בשבת הילך בשר זה ובשל אותו לצרכך, ואפ"י אין מזונותיו עליו, וכתב הרמ"א אבל מותר לומר לו לעשות מלאכה לעצמו. ובמשנ"ב (ס"ק עג) כתב: ואעפ"כ מותר לומר לו לעשות מלאכה לעצמו, כגון שיאמר לו קח בשר שלך ובשל אותו לצרכך. ובה"ג, דכיון שלא היה הדבר מעולם של ישראל כלל, והא"י עושה אותה ג"כ רק בשביל עצמו, לא גזרו עליו איסור דאמירה לא"י. ובסי' רמד סק"ל כתב המשנ"ב וז"ל: וראה בט"ז דמביא בשם רבינו שמחה דהוא אסור לשפחה אפילו לעשות מלאכה בבית בעליה, והטעם מפני הרואים שלא יאמרו מלאכה של ישראל היא עושה.

ויש לשאול ממעשה שהיה במשרתת פליפינית שנמצאת אצל זוג זקנים, ובשבת בבוקר טיגנה חביתה. הנכד שהגיע שאלה מדוע את מבשלת בשבת, וענתה זה בשבילי. ושואל הנכד, בכדי שלא לפגוע במשרתת שבעקיפין זה יפגע בסביבו ובסבתו, האם אפשר להקל שאין צורך למחות במקרים כאלו, מהסיבות דלהלן.

א. מכיון שהסבים חולים, הרואים יכולים לחשוב שטיגנה בשבילם לעורך בריאותם, ואגב זה נתיר לה לעשות כל מה שמבשלת בשביל עצמה.

ב. האם הנכד הוא זה שצריך למחות, או דילמא החיוב מחאה הוא על הבעד"ב, וכאן הם זקנים וחולים ואין בכוחם למחות, וממילא אין חיוב מחאה על הנכד.

תשובה: נראה כבהערה א. שכיון שהסבים חולים, אין בזה חשש כיון שמוותר לה לבשל לצורכם, ואין בזה חשש מפני הרואים. וגם מצוות המחאה אינה מוטלת על הנכד, שהוא אינו בעל הבית, אלא היא מוטלת רק על בעה"ב, שאין איסור בעצם אלא איסור שלא יבאו לחשוד בו.

ועוד בעיקר הדבר שרבינו שמחה אסר לנכרי לעשות מלאכה בשלו בבית ישראל, לא אסר אלא כאשר יש חשש מפני הרואים, אבל כשאין חשש כגון באוכל שכולם יודעים שהיא מבשלת לעורך עצמה, שהרי הישראל לא יאכל ממה שבשלה הנכרית בשבת, א"כ הרואים יודעים שהיא מבשלת לצרכי עצמה. ועוד דיתכן דלהלכה, אין צריך למחות אלא בדבר שיכול להביא תועלת לישראל, כגון במדורה או בנר, אבל בדבר של ישראל לא יהיה מזה שום תועלת אין צריך למחות כשהנכרי עושה לעצמו בבית ישראל.

שבות דרבנן ע"י נכרי לעורך תפילה בציבור

ד. שאלה: זקן שמביאים אותו לבית כנסת בכסא גלגלים, ונקרע העירוב של החצר, האם אפשר להביאו ע"י נכרי. והנה במלכים אמניך (פ"ו הערה כז) דן באריכות בענין, ובסוה"ד הביא דברי השעה"צ (סי' תריג ס"ק כ) וכתב, משמע דלהלכה מותר לעבור על שבות דשבות לעורך תפילה בציבור. ובתמצית ההלכות (במלכים אמניך עמ' שעח סעיף ב) כתב שאסור. ויש בזה לכאן סתירה וא"כ יש לנהוג למעשה.

תשובה: מעיקר הדין אסור וכמבואר בחות יאיר (סי' קטז), אלא שבשעת הדחק אפשר להקל ולסמוך על הפרמ"ג והכל לפי הענין.

שכח לכבות את דוד המים החשמלי

ה. שאלה: בספר מלכים אמניך פ"ד עמ' קיג כתב: שכח לכבות את הדוד החשמלי וכו' וחושש מהתפוצצות או משריפה וכו', מותר לספר זאת לנכרי בדרך רמז וכו', מותר גם לומר לו 'כל המכבה אינו מפסיד'. ובע"פ אמר לי מורנו שליט"א: שיגם כיום שיש תרמוסטט לדוד החשמלי עם פח הגנה, מכ"מ לפעמים יכול להגיע חלילה למצב של פיקוח נפש מלבד ההפסד של צינוורות וכו', ויש לשאול, א"כ מדוע אסור לומר להדיא לנכרי.

תשובה: אין זה פיקוח נפש מידי זה רק חשש וגם רחוק ממילא יש מספיק זמן, ומשום כך יש לנקוט בדרך של הקל הקל תחילה, ולרמוז לנכרי ולא לצוות.

מעלית שבת או מעלית רגילה והנכרי יפעילנה לחולים

ו. שאלה: בבית אבות שבית הכנסת וחדר האוכל נמצאים בקומת המרתף והחדרים בקומות העליונות, ועומדים להתקין מעלית לעורך העלאת והורדת דיירי בית האבות ובשבת ישתמשו בה ע"י נכרי, ונשאלת השאלה: א. כיצד יעשו זאת מבלי שיעברו על אמירה לנכרי, ב. האם יש עדיפות להתקין מעלית שבת.

תשובה: יש לומר לנכרי שהוא אחראי להורדת הזקנים בידיו ובעגלת הנכים, ואם רוצה להסיעם במעלית הרי זה רק לרווחתו ולתועלתו שיחסוך בזה כוחות, ואז הנסיעה היא לא לטובת הזקנים כי אם לתועלתו הפרטית ובה אין שום איסור. ועכ"פ כדי למנוע לזות שפתיים כדאי גם לשאול את פי גדולי רבני עירנו. ב. מעלית שבת אין להתיר כי אם על פי דעת גדולי רבותינו שבעיר.

אמירה לנכרי במקום שיש כבוד הבריות

ז. שאלה: ת"ח החולה ר"ל במחלת האלצהיימר הגיע לביה"כ לתפילת מנחה, והשאיר את כובעו בחדרו בקומה העליונה, ונכדו אמר איך אפשר לתת לסבא להתפלל בלי כובע, האם מותר לומר לנכרי להביא את כובעו של הרב כאשר ברור שהנכרי יעלה במעלית ויעשה מלאכה דאורייתא, וכאשר הצורך הוא של הנכד בלבד.

¹ נשאל ע"י הרה"ג שלמה סגל שליט"א, והודפס בספרו אמירה לנכרי.

תשובה: הגוי יכול לעשות רגלי ולהביא את כובעו של הרב, ומה שנשע במעלית, לצורך עצמו נסע כדי לחסוך טרחתו, ולכן אין בזה כל חשש.

הנאה ממעשה שבת

ח. שאלה: בטלפון של בית אבות ישנו מענה קולי להשארת הודעות במשך כל השבוע, גם בשבתות ויו"ט, ולפעמים משאירים הודעות מבית חולים עבור אחד החולים הנמצאים בבית אבות, וגם לפעמים גוי מציע עצמו לעבודה בבית האבות, האם מותר במוצ"ש לשמוע את ההודעות ולהינות מהן למרות שהוקלטו בשבת.

תשובה: מותר לשמוע את המענה הקולי מאחר ולא ידעו מראש מה יודיעו בו. וגם כשיודעים הרי ממתין בכדי שיעשו, ומותר.

אמירה לנכרי בכדי למנוע מישראל לחלל שבת

ט. בבית אבות נמצא זקן שיכול לעלות ולרדת במדרגות, ועקב דיכאון החל לקחת תרופות הרגעה ומאז נראה כלפי חוץ כבריא. אולם בשבת ניגש למעלית ומפעיל אותה בעצמו, וכשמעירים לו ששבת היום, פונה הצידה וכשמסתלקים ממנו שוב עולה לבד. האם מותר לעבור על איסור קל של אמירה לנכרי בכדי שהזקן לא יעבור על איסור חמור של חילול שבת.

תשובה: אם נראה כלפי חוץ שרוח שטות תקפתו, ודעתו בדבר זה כשוטה לדבר אחד, מותר לנו לעובר על איסור קל כדי להצילו מאיסור חמור, אבל אם הוא במזיד, אסור לנו.

שכר שבת לנכרי ומסיע ע"י לחילול שבת של ישראל

י. שאלה: אמירה לנכרי הותרה לצורך חולה. מה הדין אם הנכרי לא מוכן לנסוע לשמור על החולה אלא יתנו לו שכר דמי הנסיעה בסדר של קו 51 שנהגו ישראל. ויש לשאול, א. האם אפשר להקל ולומר לו שיקח כסף מהמגירה וכדו' בעצמו. ב. האם אין זה מסייע לחילול שבת של הנהגה הישראל. **תשובה:** אם החולה מסוכן, יתנו לנכרי דמי נסיעה ויבקשוהו לומר לנהג שהוא נוסע לרפאות חולה מסוכן, כדי שבוז ינצל היהודי מעון חילול שבת. ואין זה מסייע לדבר עבירה מאחר והנהג היהודי לא יענש. ואם אמר לנכרי שיוציא מעצמו כסף מהמגירה תבוא על היהודי ברכה מאחר ומקיל בחילול שבת. ואם החולה לא מסוכן, אסור לנכרי לנסוע עם נהג יהודי כי מסייע בידו, ויחפש נהג נכרי.

כבישי חשמל ע"י נכרי לצורך מצות עונה

יא. שאלה: במלכים אמוניך (עמ' קט) כתב, שאם החשמל לא כבר וקשה מאד לישון, מותר לקרוא לנכרי ולומר לו בדרך רמז וכו', ושם (פ"ד הערה ד – עמ' ק) כתב, שכבישי החשמל שבות הוא.

ב. בתשו' רעק"א (סי' יז) אסר לכבות נר ע"י נכרי לצורך ד"א גם ביו"ט שני, ובתהלה לדוד (סי' שמ) תמה עליו.

ג. הביאור הלכה (בס"י תקיד ס"א ד"ה או כדו) כתב וז"ל: אכן הט"ז האריך דעתו בזה ודעתו דבעצם ההלכה גם בזה מותר לכבות ע"י ישראל אם אין לו עיצה אחרת, ורק שאין מורין כן לאחרים. ומיהו מדברי האחרונים מוכח דלא סמכו עליו להקל בזה, ורק ביו"ט שני וכו'. **ובשער הציון (סי' שטו סק"ג)** לענין מחיצה המתרת, צירף את דעת הט"ז להקל.

וא"כ יש לשאול, האם מותר לכבות חשמל ע"י נכרי לצורך מצות עונה.

תשובה: יש מקום להקל בחשמל, וכמבואר **במלכים אמוניך (עמ' קע) שהר"ן החמיר בכיבוי דליקה כי יכול להגיע לידי מלאכה דאורייתא, כי עלול לכבין בשעת הכיבוי להנות לכל הפחות מפחמים משא"כ בגזית צפורניים דלא מצוי כלל שיעטרכו להם. ולפי זה כיבוי חשמל שאין בו אפשרות לפחמים, יתכן דמותר, ובצירוף שיטת בעל העיטור המתיר בעת הצורך אמירה לנכרי באיסור תורה, ויעו"ש במשנ"ב (רעו ס"ק כב) דבמקום מכשול דרבים סומכים עליו, וגם בענינו במקום מכשול גדול יש לצרפו.**

ספיית איסור לזקן סנילי לצורך הרגעתו בשבת, אם מותר ע"י נכרי או אפשר גם ע"י ישראל

יב. שאלה: זקן סנילי שרגיל לפרק את כריכות הסידורים לגמרי וכך מוצא מנוחה לנפשו, ומצאו עיצה ונתנו לו בימות החול קרטון שאפשר לפרקו ולקורעו ובאמת נרגע ע"י. האם בשבת מותר לישראל להניח לפניו את הקרטון או שיאמר לנכרי שיניח לפניו, או דילמא דאסור בכל גווני.

תשובה: קריעת קרטונים לצורך הרגעה של שוטה אין בזה לדינא חיוב חטאת כמבואר במסכת שבת (דף קה ע"ב) חמתו אחמתו נמי לא קשיא הא ר' יהודה הא ר"ש, נמצא דלר"ש דקימ"ל כוותיה פטור. וא"כ מותר לתת לזקן סנילי קרטונים ע"י גוי לקריעה, דהוי שבות דשבות לצורך חולה ומצוה.

ויתכן שאף ע"י ישראל מותר להגיש בסמוך לו, ואע"פ שההגשה לידו נחשב לספייה, כמבואר במסכת שבת (דף צ ע"ב) שאסור לתת לקטן מאכל אסור ואע"פ שאינו מאכילו אלא נותן בידו. ויעו"ש רש"י (ד"ה דילמא). שאני הכא דהוי איסור דרבנן דקריעת קרטון נחשב למקלקל ואם יניחנו בסמוך לו ולא בידו ממש, אולי אפשר להקל בשעת הצורך.

אמירה לנכרי שגורם לפני עיור

יג. שאלה: בבית אבות אבד המפתח של חדר הקירור שבו מאחסנים את האוכל לשבת, וסמוך לכניסת השבת שלחו עובד גוי עם מונית שנהגו ישראל הלך וחזר אל מוחץ לעיר בכדי להביא את המפתח, והגוי חזר כ-13 דקות לאחר השקיעה. א. האם עשו כדין, ב. האם מותר להנות ממעשה זה.

תשובה: א. אין היתר שגוי יגרום ליהודי לחלל שבת, וודאי צריך הדבר היה להעשות ע"י נהג גוי. ב. אין היתר להנות מחילול שבת של יהודי שנעשתה בשוגג, כמבואר בס' שיה סעיף א. אמנם בנדו"ד יש כמה סברות להקל: א. כיון שלא נעשתה מלאכה בגוף הדבר, א"כ בדיעבד מותר, כמבואר בביאור"ל (שיח ד"ה אחת) בשם החיי אדם דכשלא נעשה מלאכה בגוף הדבר, כגון במלאכת הוצאה יש להקל.

ב. כיון שפעולה זו יכלה להעשות בהיתר ע"י נהג נכרי, ואדרבה כך מעדיף, ממילא לא נהנה ממלאכת היהודי, וע"כ יש להקל (ויעוין בספר מאור השבת סי' יח סעיף טז ס"ק נג).

ג. ועוד צד להתיר, שאם יש בבית אבות חולים בחשש פיקוח נפש, ואם לא היה נכרי מלאכה זו הייתה מותרת ע"י יהודי, אף שהנהג לא התכוון להיתר, מ"מ מבואר במנחות (דף סד ע"א) פרש מצודה להעלות דגים והעלה דגים ותינוק פטור, כיון דזיל בת מעשיו, ולמעשה עשה דבר מצוה, וה"ה הכא כיון שלמעשה עשה דבר מצוה שהביא לחולים, אע"פ שלא כיון לכך מותר.

אם מותר לחולה לדחות טיפול מיו"ט לשבת באופן שבשבת הוא פיקו"נ בשבילו

יד. שאלה: חולה בכליות ר"ל העובר טיפול 3 פעמים בשבוע, בימי א-ד-ו, ובאותה שנה חל ראש השנה בימי חמישי ושישי ושואל, כיון שהוא שליח ציבור בתפילת מוסף, ואחרי מוסף לא יהיה לו כח לעבור את הטיפול, האם מותר לו לבקש מהנהלת בית החולים שידחו את הטיפול מיום ו' לשבת, כי רק בשבת הוא פיקו"נ בשבילו אם לא יעבור את הטיפול, שהרי בערב ד"ה עובר טיפול. ויש להוסיף שאם ייאלץ לוותר על תפיקדו זה, תהיה לו עוגמת נפש גדולה והדבר עלול להשפיע לדעה על בריאותו, מלחץ דם גבוה וכדו'.

תשובה: אם הנהג שסייע את החולה נכרי, וגם הרופא שעושה את הריאליזציה נכרי, אפשר להקל ולבקש מהנהלת בית החולים לדחות לו את התור לשבת, אך אם הנהג יהודי, אינני רואה צד היתר, כי כעת הוא אמור לעבור איסור דרבנן, כי יו"ט שני הוא לא מהתורה, ואילו שבת איסור תורה חמור (וראה חשוקי חמד כתובות עמ' עז).

שיטת ירקות נגועים בשבת ע"י נכרי

טו. שאלה: בספר מלכים אמוניך (פ"א ס"ב עמ' רעט) כתב, לשטוף עלי חסה בזרם מים חזק במטרה להסיר את הרמשים השורצים עליהם, אסור ע"י ישראל וע"י נכרי מותר. ובהערה ו' מבאר דאינו דומה להריגת יתושים וכו', משא"כ הכא דאין לו צורך בהריגת הרמשים, ואינו צריך כי אם להסיר אותם, נמצא דההריגה היא ללא כל צורך ופס"ד הוא ואסור, אולם ע"י נכרי פס"ד מותר. ויש לשאול, ומה אם איסור בורר שהוא דאורייתא.

תשובה: הנה אותם רמשים הנשטפים ע"י זרם המים לכאורה לא שייך בהם בורר, שהרי ניכרים הם [כדברי החזו"א לגבי יתוש הצף בכוס תה] ואין זו תערובת. אכן, חרקים קטנים או עפר שאינם ניכרים ודבוקים בין קפלי העלים, בהם קיים חשש ברירה.

נבקש מכל הקוראים, מכל מי שיש לו באוצרותיו תשובות בכת"ק ממרן רבינו שליט"א, אם יוכל לשגרם למערכת, ונפרסמם כאן בגיליון לזיכוי תועלת הרבים.

הערות הארות והוספות יתקבלו בברכה בפלא' 0527642209 ובכתובת המייל: AZ0527642209@GMAIL.COM

ניתן להצטרף לרשימת התפוצה בשליחת מייל לכתובת הנ"ל. - נערך ע"י 'אוצר הפרשה': a169258235@gmail.com

טטרת צבי

מתורתו של רבנו מרן ראש ישיבת גרודנא הגאון רבי צבי דרבקין שליט"א

"לימוד תורה ב"טהרת הלב"

וועדים ממרן ראש הישיבה שליט"א בספר נפש החיים שער ד' פ"ו - ועד שישי

רצונו שיהא כך הדין כשר או פסול טמא וטהור אסור ומותר חייב וזכאי, ובארנו לעיל שכוונתו היא שתכלית לימוד התורה היא להיות דבוק בהשי"ת, וצריך האדם לבין לשם כך שהלימוד יביא אותו לידי אותה תכלית, אכן אי"ז בכלל מחשבת "לשמה" הנצרכת בלימוד התורה, שתורה "לשמה" היינו לשם הבנת וידיעת התורה, וכמש"נ.

ואותה כוונה לשם הדביקות בה' נראה שאי"צ לבין כן אלא בתחילת הלימוד, שאז צריך לבין שכל מה שעומד ללמוד הוא לשם תכלית זו של הדביקות בו ית', ולא שבכל רגע ורגע בשעת הלימוד צריך לחשוב כן, והוא כעין מה שמצאנו לגבי מחשבת "לשמה" בציצית ובמצה, שאפשר לבין בתחילת העשייה שכל מה שעומד לעשות הוא לשם מצווה.

התורה כולה היא רצונו ית'

והנה בהמשך דבריו כתב הנפה"ח לבאר שאת הדביקות בה' ניתן להשיג גם ע"י לימוד דברי אגדה ולא רק ע"י לימוד הלכות, וז"ל: **וגם אם הוא עסוק בדברי אגדה שאין בהם נפקותא לשום דין, ג"כ הוא דבוק בדבורו של הקב"ה, כי התורה כולה בכלליה ופרטיה ודקדוקיה, ואפי' מה שהתלמיד קטן שואל מרבנו, הכל יצא מפיו ית' למשה בסיני.**

ויש לדייק בלשונו שלגבי לימוד הלכות כתב שע"י לימודם האדם דבוק ב"רצון ה'", ש"הוא ורצונו חד", ואילו לגבי מי שעוסק בדברי אגדה כתב שהוא דבוק ב"דבורו של הקב"ה", ומבאר ששני עניינים נפרדים הם, "רצונו" ו"דבורו".

ובביאור הדבר נראה שכל לימודי הלכה הם התעסקות ברצון ה' שמהווה מציאות קיימת בבריאה, שכשהתורה אוסרת או מתירה מעשה מסוים פירוש הדבר הוא שנקבעה בבריאה מציאות של דבר איסור או היתר, וכן חיוב ופטור, טמא וטהור, וכל הנפה"ח: "וכל דין והלכה מתורה הקדושה, הוא רצונו ית' שכן גזרה רצונו שיהא כך הדין, כשר או פסול, טמא וטהור, אסור ומותר, חייב וזכאי", וכל מציאות הקיימת בבריאה היא קיום רצונו של הקב"ה, שהוא הבורא ומהווה את הכל, [ובאמת שכל הבריאה כולה היא קיום רצונו של הבו"ת, וכמו שהיה הרב דסלר (ראה מכתב מאליו ח"א עמ' 293) מבאר את מ"ש חז"ל ש"אין ציור

כתב הנפה"ח בריש פ"ו: **לזאת האמת שזו היא הדרך האמתית אשר בזה בחר הוא ית"ש, שבכל עת שיכון האדם עצמו ללמוד, ראוי לו להתיישב קודם שיתחיל, עכ"פ זמן מועט ביראת ה' טהורה, בטהרת הלב.**

ונראה לבאר ש"יראת ה' טהורה בטהרת הלב" הוא עניין נוסף מלבד מה שנתבאר שצריך האדם לקבל עליו עול מלכות שמיים תחילה, שכאן כוונתו למש"כ בפ"ג לגבי קיום המצוות "כי עשיית המצוה ודאי שצריכה להיות למצוה מן המובחר **בדביקות ומחשבה טהורה שבטהורות** כפי שכלו והשגתו", והיא "טהרת הלב" האמורה בדבריו כאן, וכבר ביארנו שכוונתו היא לדביקות במחשבה כפי הסדר המבואר במסילת ישרים (פי"ט) שצריך לחשוב "כי לפני מלך מלכי המלכים הוא מתפלל או עושה המעשה ההוא... צריך שיתבונן על רוממותו יתברך, אשר הוא מרום ונשגב על כל ברכה ותהילה, על כל מיני שלמות שתוכל מחשבתנו לדמות ולהבין, ועוד צריך שיתבונן על שפלות האדם ופחיתותו וכו'".

ולפני שיתחיל האדם ללמוד צריך הוא לחשוב ולהידבק בבורא עולם, שהיא המדריגה הגבוהה ביותר של יראת שמיים, וע"כ שלפני תחילת הלימוד יקבע האדם בלבו את היראת שמים, ממילא יהיה הלימוד מתוך אותה רוממות ויראת ה' טהורה, ואי"צ לחשוב כן בעת הלימוד עצמו.

[וגדולי התורה זכו למה שזכו ע"י שהגיעו למדריגה זו של יראת שמיים, שהוא דבר קשה מאד להשיגו, שאילו ללמוד תורה לשמה הוא דבר שרבים זכו לו, וממהלך דבריו של הנפה"ח מתבאר שלימוד תורה לשמה הוא דבר בר השגה, אלא שלא השיגו את אותה יראת שמיים, וכבר למדנו ששפע החכמה תלוי בגודל האוצר של ירא"ש, וצריך לדעת שכ"א לפי דרגתו יכול לזכות לחכמה לפי מידת הירא"ש שלו, ובכל שיהא יותר ירא שמיים כך יזכה לריבוי חכמה].

וכתב עוד הנפה"ח: **"ויכוין להתדבק בלימודו בו בתורה בו בהקב"ה, היינו להתדבק בכל כחותיו לדבר ה' זו הלכה, וזוה הוא דבוק בו ית' ממש בביכול, כי הוא ית' ורצונו חד כמ"ש בזוהר, וכל דין והלכה מתורה הקדושה, הוא רצונו ית' שכן גזרה**

ועפ"ז יבואר עוד מש"כ הנפה"ח: "ואפי' מה שהתלמיד קטן שואל מרבו הכל יצא מפיו ית' למשה בסיני", והיינו גם באופן שהתלמיד שואל את רבו "כך וכך הזקתי האם עליי לשלם" וכדו', שאין בדבריו שום זכר לדברי תורה, אכן גם דבור זה יוצא מפיו של הקב"ה, וכמו שמביא הנפה"ח מדברי המדרש, ולכך גם זה בכלל "דבורו של הקב"ה" שבאמצעותו מתחבר האדם לה'.

ועוד כ' הנפה"ח: "ולא עוד אלא כי גם באותו העת שהאדם עוסק בתורה למטה. כל תיבה שמוציא מפיו הן הן הדברים יוצאים כביכול גם מפיו ית' באותו העת ממש... והוא ית' ש' ודבורו חד. והיינו שכל הבריאה כולה נבראה בדבר ה' בעשרה מאמרות, ומכאן ואילך רצון ה' מתקיים בבריאה שברא, ומשא"כ בתורה שדבר ה' מתחדש בכל עת שהאדם לומד, ולכך ע"י לימוד התורה מתחבר האדם ל"דבר ה'", והוא ודבורו חד הוא.

ברכת שהחיינו בחנוכה

ונפק"מ באופן שיכוין בשעה שמברך שהחיינו ביום הראשון שלא לפטור את היום השני, אם צריך לברך שהחיינו ביום השני, שאם הוי מצוה אחת לא מהני מה שיכוין שלא לפטור את היום השני, שמאחר שזה חיוב אחד של שהחיינו הרי שיצא כבר בשהחיינו של היום הראשון ולא מהני לזה הכוונה שלא לפטור, אכן אם הן שתי מצוות, אלא שסגי בשהחיינו אחד לפטור את שתי המצוות, תועיל כוונה מפורשת ביום הראשון שאינו מתכוין לפטור את המצוה השניה של יום השני, ואז יהיה חייב ביום השני לברך שהחיינו על המצוה השניה, אכן וודאי שאסור לעשות כן לכתחילה משום ברכה שאינה צריכה, שאם יכול לפטור את שניהם בשהחיינו אחד אסור להרבות בברכות.

ואמנם י"ל שבאמת יש בזה מעלה לברך על המצוה השניה ברכת שהחיינו בפנ"ע, אלא שאסור לעשות כן משום ברכה שאינה צריכה וכנ"ל, ולכן מצא המהרש"ל עצה שלא תהיה ברכה שאינה צריכה ותהא ברכת שהחיינו מיוחדת למצוה השניה, והיינו שיכוון ביום הראשון בשעה שמברך שהחיינו שלא לפטור את המצוה השניה, ואז נמצא שהוא צריך לברך שהחיינו על המצוה השניה, ואי"ז הפסק מכיון שזה שייך לענין המצוה, אלא שאסור לעשות כן משום ברכה שאינה צריכה, כיון שיכול היה לפטור הכל בברכה אחת, ואם זו ברכה שאינה צריכה ממילא יהיה זה גם הפסק, אבל אם הברכה היא על המנורה החדשה שאז היא ברכה הצריכה, אלא שנבוא לומר שאינה צריכה לברך עכשיו, וא"כ הוי הפסק, י"ל שכיוון שלא פטר בשהחיינו שברך על המצוה הראשונה את המצוה השניה, הרי שחייב לברך שהחיינו משום המצוה השניה, וא"כ אי"ז הפסק מה שמברך שהחיינו על המצוה השניה שכן נמצא שברכת שהחיינו כן שייכת למצוה.

וי"ל שיש מעלה לברך שהחיינו לכל מצוה בפנ"ע, אלא שבעלמא אין לעשות כן מחמת ברכה שאינה צריכה, אך אם אפשר לעשות את העצה ע"י קניית המנורה עדיף טפי לעשות כן ולכוין ביום הראשון שלא לפטור בברכת שהחיינו את מצוות היום השני.

וכתב הפמ"ג שרק המהרש"ל ברוב קדושתו יכול היה לעשות כן, אבל לדין אין לעשות כן, א' משום דמחזי כיוהרא, ב' שיאמרו שמברכים שהחיינו גם בשאר הימים, ועצה זו היא רק לגבי היום השני, אבל שאר הימים בלא"ה וודאי שמצוה אחת הם עם הדלקת היום השני ולא שייך לכיון שלא לפטור את שאר הימים.

כאלוקינו" שהבריאה היא כמו ציור אומנות אשר למראה עיניים הוא נראה כמציאות אמיתית, אך לאחר התבוננות ניתן להבחין שהכל הוא רק ציור ודמיון, וכך היא הבריאה שצוירה בידיו של הבו"ת ונראית לנו כמציאות קיימת, אלא שאין אפשרות להתחבר לרצון ה' כי אם ע"י העסק בתורה שהיא מציאות המתחדשת כל העת, וממילא העוסק בדיני האסור והמותר, הטמא והטהור, הרי הוא עוסק ברצונו של הקב"ה המתקיים בבריאה, ועי"ז הוא מתחבר לרצונו ית' וזוכה לדביקות בה' שהוא ורצונו חד.

אכן בדברי אגדה לא מתקיים רצון ה' בבריאה ע"י, שכן לא נקבעה מחמתם שום מציאות, ולכך אינם בכלל "רצון ה'", אלא שהם "דבורו של הקב"ה", שגם הם בכלל דברי תורה שניתנו בסיני, וכל סגולות התורה נמצאות גם בדברי אגדה כבדברי הלכה.

כתב הפמ"ג סו"ס תרע"ג: מהרש"ל קנה מנורה של כסף ובירך עליה ביום השני שהחיינו בזמן ההדלקה, וצל"ב שלכאורה הוא הפסק בין הברכה לקיום המצוה, שהרי ברכת שהחיינו של המנורה לא שייכת למצות ההדלקה, ובעלמא כשמברכים שהחיינו בין הברכה למצוה כמו בלולב שם קאי שהחיינו על המצוה של לולב ולכן אי"ז הפסק, אבל כאן שאין להשהחיינו שייכות עם מצות ההדלקה לכאורה זה צריך להיחשב הפסק בין הברכה למצוה.

ואי"ז דומה למה שאנו מברכים שהחיינו ביו"ט שני של ר"ה על פרי חדש, דשם אין שהחיינו חשובה הפסק בין ברכת הגפן לשתייה, והביאור הוא ששם יש צורך לברך שהחיינו מחמת הספק שמא היום טעון ברכה, ומה שאין מברכים גם ללא פרי חדש הוא מחמת חשש ברכה לבטלה, אכן סו"ס מכיון שיש ספק אם צריך לברך שהחיינו על היום אי"ז הפסק, שגם מספק נחשב שיש צורך לברך שהחיינו וכל שיש צורך אי"ז הפסק, ומשא"כ בניד"ד שברכת שהחיינו אינה שייכת כלל למצוות ההדלקה, אלא רק לקניית המנורה, וא"כ למה לא תהיה ברכת שהחיינו הפסק בין הברכה להדלקה.

והנה הפמ"ג שם הביא את מה שאיתא בגמ' שבת כג. אמר רב יהודה יום ראשון הוראה מברך שתיים ומדליק מברך שלש, מכאן ואילך מדליק מברך שתיים ורואה מברך אחת, מאי ממעט, ממעט זמן, ונימעוט נס, נס כל יומי איתיה, ע"כ, וצל"ב מה היתה סברת המקשה שהק' "ונמעט נס", דמהיכ"ת יברכו ביום השני רק ברכת שהחיינו ולא ברכת שעשה נסים.

וצ"ל שס"ל שהיום הראשון הוי מצוה משום נס הנצחון, ומיום שני והלאה הוא משום נס פך השמן ובקושיית הב"י שהרי ליום אחד היה שמן, וא"כ יש חיוב לברך שהחיינו על כל מצוה בפנ"ע, אבל ברכת שעשה נסים י"ל שהיא שייכת רק על נס הנצחון שהיא ברכת הודאה וזה שייך רק על הצלה ולא על נס המנורה. ויש לדון למסקנת הגמ' שממעט שהחיינו, האם הוא משום שס"ל שהכל מצוה אחת על נס המנורה, ולכך סגי בשהחיינו אחד, ושעשה הניסים מברכים כל שמונה משום התחדשות הנס, או אפשר שגם למסקנה ס"ל שהם שתי מצוות, על הנצחון, ועל נס פך השמן, [ואכן כך כתב הפר"ח שיום ראשון הוי משום הנצחון ולכן מדליקין נר ראשון בכ"ה ולא בכ"ו שאז הדליקו במקדש נר ראשון], אלא שמ"מ מספיק שהחיינו אחד, וכמו בקידוש של סוכות שמברכים שהחיינו אחד גם על היו"ט וגם על הסוכה.

פרורים משולחן גבוה

משולחנו של רבנו ראש הישיבה הגאון רבי זאב ברלין זצלה"ה

”וְלַחֲגוּת בְּאַמְרֵי שֹׁפָר בְּכָל פְּנוֹת וּמַחְנוֹת”¹

גליון מ"א – חנוכה תשפ"ו

~~~

א. בגדר דין החלל בחנוכה

ויוהכ"פ אין בהן הלל לפי שהן ימי תשובה ויראה ופחד, לא ימי שמחה יתירה, ומבואר בלשון הרמב"ם הרי דכדי לאמר הלל צריך שיהיה ימי שמחה יתירה, וי"ל דלכך תיקנו שיהיו ימים טובים ואז יהא שייך בהן דין הלל].

וי"ל דלכך חשיב זמן גרמא כיון דהזמן דיו"ט גורם לחיוב אמירה, ואף שסיבת היותו ליו"ט הוי מפני הנס לא מקרי הלל על הנס רק חובת קריאה כמו כל י"ח ימים שקוראים בהם הלל.

משא"כ הלל דליל פסח הוי חיוב הודאה של בעל הנס, וכמש"כ הר"ן בפ' ערבי פסחים בשם רב האי גאון שאין אנו קורין אותו בתורת קורין אלא בתורת אומר שירה ולכך אין מברכים עליו, וכבר ביאר דבריו בחי' מרן רי"ז הלוי הל' חנוכה דחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים הוא והרי הוא חייב כדין בעל הנס להודות על הנס, ולכן איתא בהגדה ונאמר לפניו "שירה חדשה" ולא שירה שקורין מה שאמרו אבותינו אלא שיר חדש על גאולת עצמו, עיי"ש בר"ן ערבי פסחים.

ולכך נשים חייבות שהיו באותו הנס וגם עליהם מוטל החיוב לראות את עצמן כאילו יצאו והרי הם חייבים להודות כדין בעל הנס, ודו"ק.

בתוס' בסוכה (ל"ח. ד"ה מי שהיה) כתבו דנשים חייבות בהלל דליל פסח אע"ג דהוי מצות עשה שהזמן גרמא כיון דאף הן היו באותו הנס וכמו דחייבים בד' כוסות, משא"כ בחובת הלל דיו"ט פטורות כיון דהוי מצות עשה שהזמן גרמא.

ויש לעיין למה לא מצינו חיוב לנשים בהלל בחנוכה, דהא לכא' הלל דחנוכה בא על נס וכמו דחייבות בהדלקת נר חנוכה משום דאף היו באותו הנס?

(קו' בעל חשק שלמה והובא בשדי חמד, ועי' בקה"י ח"ה סי' נ' שעמד בזה)

ויש לתרץ דנראה דחלוק ביסודו דין הלל בליל פסח שנתקן על הנס מהלל דחנוכה. דבהלל דחנוכה מבואר בגמ' שבת (כ"א:): לשנה אחרת קבעום ועשאום "ימים טובים" בהלל והודאה, ופרש"י ה"ג ועשאום ימים טובים לא שאסורים במלאכה שלא נקבעו אלא לקרות הלל ולומר על הניסים בהודאה, ומבואר דלא תיקנו חיוב אמירת הלל על הנס אלא קבעום ליו"ט לענין הלל. [ואפשר לבאר דהא דהוצרכו לקבעם ליו"ט כדי לחייב בהלל, דהנה ברמב"ם (פ"ג מהל' חנוכה ה"ו) כתב וז"ל, אבל ר"ה

ב. מ"ש קטן שהדליק מקטן שקורא המגילה

בהדלקת נר חנוכה הא הוי נמי אצלו תרי דרבנן ואצל בני הבית הגדולים חד דרבנן?

(ועי' מ"ב סי' תרע"ה ס"ק י"ג ובמ"ב סי' תרפ"ט ובשעה"צ שם ס"ק י"ב)

ויש לתרץ דלכא' יש מקום לחלק בין הדלקת נרות חנוכה לקריאת המגילה, דבמגילה צריך להוציא את השומע ולכך צריך להיות מחויב כמותו דכדי להוציא לחברו בעינן שיהא ערב עבורו ובר חיובא כמותו ובזה בעינן שיהא דוקא מחויב כמותו

בשו"ע (סי' תרע"ה ס"ג) כתב דאם הדליק חרש שוטה וקטן הנר חנוכה לא עשה כלום ויש מי שאומר בקטן שהגיע לחנוך דמותר שידליק.

ויש לעיין דבסי' תרפ"ט (ס"ב) כתב המחבר דקטן אינו יכול להוציא את אחרים בקריאת המגילה, והטעם דקטן הוי תרי דרבנן חדא מצות מגילה ועוד דקטן מחויב רק מטעם חינוך דהוי מדרבנן, וע"כ אין מוציא את הגדול דמקרי כלפיו לאו בר חיובא דאצלו הוי רק חד דרבנן, והיאך כ' כאן המחבר די"א דמוציא

¹ יו"ל ע"י אוצר הפרשה לקבלת הגליון המלא ולחערות והארות [עדיף בכתב] ובכל עניני הגליון ניתן לפנות למס' 0556727302 [או למס' 0504167978], או למייל d0737961820@gmail.com. כמו"כ ניתן להשיג את הגליון במייל זה מידי שבוע [ע"י שליחת כתובת עם בקשה להצטרף].

ממש ואם הקטן הוי תרי דרבנן והגדול חד דרבנן לא מקרי מחויב כמותו כדי שיוכל להוציאו.

אבל בהדלקת נר חנוכה דהמצוה היא נר איש וביתו דכל בית מחויב בנר א' ורק יש תנאי שתהא ההדלקה מן המחויב בדבר ועל כן אם ידליק אדם זר שאינו מבני הבית אין על זה שם הדלקה אבל אם הדליק אחד שיש על הדלקתו שם הדלקה אין כאן דין שמוציא אחרים כדין ערב עבורם רק ממילא יצאו יד"ח.

ושפיר נפקי ידי חובתן בהדלקתו גם כשלא היו בבית ולא ידעו כלל שהדליק עבורם, ולכן לא נתפרש בשום מקום דצריך כונה להוציא כונה לצאת, משא"כ במגילה צריך לכונן לעשות עבורו ולהוציאו ובלא"ה לא יצא, אבל במדליק נר חנוכה המצוה מתקיימת ממילא עבור כל בני הבית, ואדרבה כשרוצה לעשות

הדלקה של מהדרין דעת הגרע"א (תנינא סי' י"ג) דצריך לכונן שלא לצאת בנרו של בעה"ב אבל אין דין דבכדי לצאת דצריך כונה ואפי' לא היה שם בעת הדלקה ובא אח"כ וראה נר דולק שוב אינו צריך.

ולפי"ז היה מקום לומר דהמחבר כאן הכריע דקטן יכול להדליק, משום דלגבי דין זה דתהא כאן הדקה גם מעשה של תרי דרבנן חשיב מעשה הדלקה דסוף סוף הדלקה של חיוב היא ומעשה מצוה על הדלקה זו, אבל במגילה דצריך להוציא ולעשותה מעשה עבור אחרים אפשר דאינו מוציא.

ואכן צ"ע דהאחרונים נקטו דהוי סתירה וכתבו דהמחבר סתם בהל' מגילה להכריע כהני שיטות דאינו מוציא ושוב גם בנר חנוכה אינו מוציא, וצ"ע בזה.

ג. הדלקת נר חנוכה ונר שבת ע"י עכו"ם

ממש הוא כיון שממונו הוא ואחר מעשה קוף בעלמא קא עביד, ומבואר דס"ל דלגבי נר חנוכה אין דין מעשה הדלקה ואפילו ע"י מעשה קוף יכול לקיים המצוה במה שהנר דולק בביתו.

וא"כ צ"ע דלמה לא יועיל הדלקה ע"י עכו"ם נמי ואי נימא דהדלקה של בר חיובא בעינן א"כ גם האחר שאינו מבני הבית לאו בר חיובא אא"כ עושה בשליחותו ושוב צריך מינוי שליחות, וצ"ע.

הערת רבנו מרן ראש הישיבה זללה"ה

די"ל דנר שבת עיקרו בשביל שלום בית, וגם הנדלק בגרמתו שפיר דמי. לכן הדלקת הגוי בצווי האשה סגי. מה שאין כן נר חנוכה שצריך מעשה הדלקה.

[אכן צ"ע, דבאליה רבה ובפמ"ג (ריש סי' תרע"ה) כתבו שבשבת למדנו דין הדלקה עושה מצוה מהא דמברכים 'להדליק' כמו בנר של חנוכה, הרי שגם בנר שבת הדלקה עושה מצוה. וכן ממה שכתב הרמ"א (סי' רס"ג ס"ד) דאם היה הנר דולק מבעוד יום צריך לכבותו ולהדליקו לכבוד שבת נראה דהדלקה עושה מצוה. וצ"ע ביישוב הנ"ל.]

ואפשר שבנר שבת יש שני דינים, כמו שביאר מרן הגרי"ז זצ"ל (בכתבים המיוחסים לגר"ח סימן י"א), דיש דין כבוד ודין עונג. ובהדליק ע"י גוי קיים דין עונג, שיש לו נר שלא יכשל בעץ ובאבן, וכן לסעודת שבת, בזה ודאי מקיים דהא יש כאן נר שדולק מכוחו. אבל לדין כבוד יתכן שצריך מעשה הדלקה, ולכן נר שדלק מבעוד יום צריך לכבותו ולדליקו לכבוד השבת. ומ"מ יכולה האשה לברך על הנר שהודלק בציוויה, דכל שהודלק מכוחה קיימה דין עונג שבת.

ברמב"ם (פ"ד מהל' חנוכה ה"ט) מבואר דאם הדליק עכו"ם או חרש שוטה וקטן לא עשה כלום מפני שאינם בני חיובא, ולכאור' מיירי אפי' כשצויה בעה"ב לעכו"ם שידליק עבורו דלא עשה כלום מפני שאינם בני חיובא.

ויש לעיין דהנה במג"א (סי' רס"ג סק"א) דהביא בשם מהר"ם דאשה שלא הדליקה נרות שבת עד בין השמשות תאמר לעכו"ם להדליק והיא תברך.

ולכאורה מאי שנא נר חנוכה מנר שבת דהא אינו בר חיובא וכן אין שליחות לעכו"ם ואיך יתיחס נר זה למצות הדלקת נר שבת?

(יעוי' בהגהות הגרע"א שם)

ויש לתרץ דלכאורה בנר שבת אי"צ מעשה הדלקה ואף אם יגרום שיודלק הנר מאליו גם כן מקיים מצות נר שבת כיון דכל עיקר המצוה אינה בהדלקת הנר אלא במה שמכבד השבת והנר הודלק מכחו, ולפיכך אם יעשה מעשה שידלק ע"י קוף שפיר י"ל דכל שדולק הנר מכחו בשבת קיים המצוה, משא"כ בנר חנוכה דלכאור' בעינן מעשה הדלקה לכך הדלקה של אינו בר חיובא אינה הדלקה.

[ואכן בדברי הגרע"א מבואר דקשיא ליה דאיך תברך האשה על מעשה העכו"ם והא אין שליחות לעכו"ם, ומבואר דס"ל דצריך דוקא ע"י שליחות לקיים המצוה ולא סגי במה שהנר דולק מכחו, וצ"ע.]

ואכן יש לעיין דהנה בפמ"ג סי' תרע"ט הקשה על דברי המג"א שכתב דאם קיבל שבת יכול לומר לחברו שידליק עבורו הנר חנוכה, והקשה הפמ"ג דכל מילתא דאיהו לא מצי עביד שליח לא מצי משוי ואיך תחשב ההדלקה עבורו, ותל' דלאו שליחות

פניני חכמה ומוסר

מכתבי הגאון הגדול רבי ישראל סוקל זצוק"ל

פרשת מקץ תשפ"ו

גיליון 85

בטעם איסור הנאה מנר חנוכה

בגמ' שבת כ"א ב' אמר ר' ירמיה מאי טעמא דרב קסבר כבתה אין זקוק לה ואסר להשתמש לאורה, ופירש"י שיהא ניכר שהוא נר מצווה, אמנם הר"ן שם (דף כ"א: מדפי הר"ף) נקט דהטעם משום דעל נס שנעשה במנורה תיקונו דימיה לשמן של המנורה שהדליקו בבית המקדש שאסור בהנאה, והקשה בבית הלוי עה"ת בחי' על חנוכה (גדפס בסוף חומש בראשית), דהלא איתא בירושלמי דשרי להנות מנר של הקדש משום דהוי רק מראה, וקול מראה וריח אין בהם משום מעילה.

ונראה לכא' דגם הר"ן מודה לטעם רש"י דטעם האיסור הנאה הוא שיהא ניכר שהוא מצווה, רק דבא לבאר שלא תאמר דהמצווה היא רק ברגע ההדלקה ורק אז אסור להנות לאורו לכך כ' הר"ן דאיכא מצוה במה שהולך ודולק ולא רק ברגע ההדלקה, ולזה ביאר דדמי למנורה ששם המצוה היתה במה שדלוק הנר, ועיין כע"ז בס' שיר ורננים.³

בדין הדלקת נר חנוכה בשמן גזול

במשנ"ב סי' תרע"ג ססק"ב הביא בשם תשובת שואל ומשיב (מהדורא תליתאה חלק א' סי' שמ"ט) שנסתפק בשמן גזול אי יוצא בו, וצ"ע אמאי יצא בו י"ח, ועיין בגוף התשובה שם, דנטה להכשיר עפ"ד תוס' בשבת סוף דף נ"ח א' דכפה שנתנתו לס' תהור ממדרס, כיון דנאסרה בהנאה חשיבא שינוי מעשה, ולפ"ז ה"ה בשמן כיון שהדליקו או הזמינו ע"ש, נאסר בהנאה, והוי שינוי מעשה ע"ש עוד.

ודבריו צ"ב דהלא קי"ל בכמה דוכתי דאיסורו"נ הוי חזק שאינו ניכר ול"ח שינוי, וכבר עמד בזה בס' מקור ברוך ח"ב סי' כ"ח, וע"ש בשואל ומשיב שהרגיש בזה, וחילק אי עשה מעשה בידים, ויל"פ עפ"ד הגרי"ז ואכמ"ל. עי' קונטרס השיעורים ב"ק פרק מרובה.

ונראה דיל"פ עפ"ד התוס' ריש ב"ב דהיזק שאינו ניכר תליא כפשוטו אי ניכר לעין, ולפ"ז הכא בכפה שנתנו על ס' תהי ניכר עתה שהוא עומד לזה, וכן בדברי השו"מ כשהשמן בנר הוי ניכר דאסור בהנאה שהרי משמש לנ"ח, ולפ"ז יחשב גם שינוי לענין גזילה, אמנם יל"ע אי יש לדמות שינוי מעשה לענין טומאה לשינוי מעשה לענין גזילה, ועמשנ"ת [קונטרס השיעורים מועדים ח"א (פסח)]. בזה עוד בדעת החק יעקב דס"ל לענין גזילה דחמץ בתוך פסח א"י לומר הרי שלך לפניך, וכן בדברי האחרונים דאתרוג אחר סוכות חשיב שינוי כיון דניכר לכל.

ולפ"ז היה מקום להקשות דאם הם דלוקים א"כ אין מצוות הדלקה כלל, אך הגר"ח הרי לא ס"ל הכי אלא דכל יום מצווה חדשה ובכל הדלקה יש מעשה מצווה ורק דמעשה המצווה הוא לעשות שיהיו נרות דלוקים ולא באופן ישיר להדליק, וא"כ לכא' אין מקום לומר דכשהנרות דלוקים אין שום מצוות הדלקה וכו', וצ"ע.

³ הנה להמבואר כאן ילפי' לאסור את השמן בנ"ח מהא דנאסר במנורה והיה הו"א לומר דרק ברגע פעולת ההדלקה שאז מקיים המצוה רק אז אסור להשתמש בשמן קמ"ל דומיא דמנורה שכל השמן היה אסור דכל שעה בעיני נרות דלוקים ה"ה לנר חנוכה שאסור גם מה שממשיך לדלוק.

ולכא' מיניה וביה הרי כל עיקר טעם האיסור הנאה בשמן של מנורה הוא משום שהמצווה היא שיהיו דלוקים כל שעה משא"כ בנ"ח.

אמנם יתכן דכוונת הרב בזה דסו"ס אף בנר חנוכה הרי צריך ליתן שיעור שידלק לענין חצי שעה אף דגדר המצווה הוא פעולת ההדלקה מ"מ יש לזה שיעור של עד שתכלה וא"כ שייך להטיל איסור גם על שאר השמן.

ואין הכוונה דהוה דומיא דמנורה אלא רק שפרט זה מצינו במנורה ששמן המשמש לה נאסר ה"ה שמן המשמש בנר חנוכה להשלים השיעור ג"כ נאסר, ויל"ע.

בגדרי מצוות הדלקה והטבה במנורה ובגדר תקנת נרות חנוכה

רבינו הגר"ח הק' לאדמו"ר האמרי אמת מגור, בהא דאיתא בילקו"ש ריש תצוה, ר' חנינא סגן הכהנים אמר פעמים שדלקה המנורה שנה שלימה ולא הי' צורך להדליקה, והק' הגר"ח הלא איכא מצות הטבה והדלקה בכל יום, ות' לו האדמו"ר מגור ע"פ הגמ' בבב"ב דף כ"ב א' דהמוסיף שמן לנר חייב משום מבעיר, וא"כ כל יום הוסיפו טיפת שמן וחשיב הדלקה. והק' הגר"ח על ת' האמרי"א דזה תירון רק על ההדלקה, אבל הטבה אכתי ליכא וצ"ע,

ות' רבנו הגר"ח בהלכות ביאת מקדש באופן אחר, דבמנורה ליכא דין להדליק רק הדין הוא שיהיו נרות דלוקים והמצווה היא לעשות שיהיו דלוקים אך אין מצווה במעשה ההדלקה,

ויל"ק ע"ז מד' הרא"ש דאם בשעה שהדליק נ"ח לא נתן בו מספיק שמן שידלק כשיעור עד שתכלה וכו', ל"מ להוסיף שמן ולהשלים לשיעור אחר ההדלקה, ולדברי האמרי"א ק' דאה"נ ההדלקה הראשונה לא היה בה שיעור, הרי נתינת השמן חשיבא הדלקה ונמצא שעתה הוא מדליק שפיר, וקו' זו הק' במקרא קודש להגרצ"פ פרנק זצ"ל, (וע"ש שהביא מש"כ בהגהות אהל משה להגרא"מ הורוביץ זצ"ל שהק' על הרא"ש מגמ' ביצה הנ"ל)

וי"ל דיש לחלק בין הדלקת המנורה להדלקת נ"ח לפמש"כ המקור חיים בסי' תר"ע בדין מצות הדלקת המנורה דבמנורה ליכא דין הדלקה רק שיהי' דלוק, וזוהי מצוותה, ומשא"כ בנ"ח דאיכא דין להדליק.

אכן יש לפרש באופן דא"ש אף להאמרי"א, דנתינת השמן הנוסף הוי גם הטבה דהיינו הכנה להדלקה, וגם הדלקה מדין נותן שמן לנר דלוק, ולפ"ז א"ש דבנ"ח דאיכא דין הדלקה, מודה גם האמרי"א דהוספת שמן ל"ח הדלקה, ודווקא במנורה דאיכא רק דין לעשות שיהי' דלוק בהא סגי בהוספת השמן.

[אכן על עיקר דברי הגר"ח צ"ב ב' דלפ"ז ד"ל דל"ק מעיקרא קו' הגר"ח ד"ל דכל עיקר מצוות ההדלקה היא רק כשאינו דלוק שאז יש מצווה לעשות שיהיו דלוקים אבל אם הם כבר דלוקים בלא"ה ליכא מצוות הדלקה, דהעיקר שיש נר דלוק.

וע"ש שהבאנו דהמנח"ח מצ' צ"ח דייק מרש"י בשבת דף כ"ב ב' דגם במנורה הדלקה עושה מצווה, ויל"ע.]

ויל"ע עוד בכ"ז, ועיין הרחבת הדברים בשיעור על חנוכה בדין כבתה אין זקוק לה.

¹ א"ה: הגר"ח ממאן בזה הפירוש, דיעו"ש שהעמיד יסוד דבריו ליישב דברי הרמב"ם דהדלקת הנרות היא הטבתו וז"ל: ר"ל דבה שהנרות דלוקים כהלכתן בהכי הוא דמקיימא מצווה זו דהטבה וכו' וע"כ לענין דין עבודה דינן חלוק, דהדישון ונתינת השמן דינם הוא דעצם מעשיהם הוא שייך לקיום מצווה זו, ע"כ הרי הן חשובין עבודה, משא"כ הדלקה דלאו בעצם מעשה ההדלקה הוא שמקיימא המצווה וכו' עכ"ל הצריך לעניינו. ועכ"פ שפתינו ברור מילילו שאין בנתינת השמן משום הדלקה ורק מטעם זה חשיבא עבודה ואם היה בה ג"כ הדלקה כמו שיצא הרב לחדש הרי אינה עבודה כמבואר שם בדברי הגר"ח הנ"ל, יע"ש היטב, ואכן ריהטת דבי הרב משתמע שבא לחדש באופן אחר ודלא כיסוד הגר"ח, וא"ש.

² הדברים תמוהים לכאורה, דאטו מצוות ההדלקה האמורה בתורה להדליק כל יום בבוקר היא רק למקרה שכבו הנרות, ועי' חזו"א שיסד מהלך אחר, דלעולם עיקר מצוות ההדלקה במעשה היא רק בפעם הראשונה וכל שאר ההטבות והדלקות שיש בכל יום מערב עד בוקר הם להמשיך את אותה הדלקה, נמצא דהחזו"א נקט דלעולם מוכרח שתהיה מצוות הדלקה בכל יום ורק שאין המצווה היומית עיקר מעשה ההדלקה אלא המשך של ההדלקה הראשונה,

"על המלחמות"

מה הענין להודות על המלחמות, לעיתים לא רואים שיש כאן מלחמה יצה"ט עם יצה"ר, א' טען פעם שהי' אצל הגר"ח מברסק, הבין שיש מלחמה חזקה בין הרמב"ם לראב"ד, אמר אותו יהודי, אצלי הם באותו ארון ומסתדרים יפה ביחד, לא הבחין במלחמה.

"על הגבורות"

הגר"ר מרדכי מן זצ"ל, הק' על הניסים וכו' ועל הגבורות וכו', איזו הודאה היא על הגבורות, לכאורה הודאה היא על ההצלה או הנצחון וכו'.

והנה ילה"ק עוד על מה שאומרים גבורים ביד חלשים וכו', וכי היו חלשים הלא היו גיבורים רק מעטים. ואיתא בספרים שהחזיקו א"ע לחלשים. כדי להלחם צריך רוח גבורה כמו דאיתא בתרגום על יפתח ותהי עליו רוח ה' וכו', והיינו רוח התעוררות לילך במסי"נ. ולפ"ז א"ש מה שמודים לקב"ה על הגבורות, היינו שנתן בליבם רוח גבורה וכו'.

"רבים ביד מעטים"

"רבים ביד מעטים וכו'", ידועה הקו', דזה א"ש נס וכו', אבל טמאים ביד טהורים וכו', לא זהו הנס אלא אדרבה וכו', בתנאים של הגר"ח פנחס שרייבר (שליט"א) זצ"ל שאל רבינו החזו"א קו' זו את הרב מפוניבז', והרב מפוניבז' אמר דרשה שלימה ע"ז ות' שהביאור שזהו באמת הטעם לנס, א"ל החזו"א שהביאור הוא שלא סתם שבנ"א נצחו אלא שהטהרה נצחה את הטומאה וכו' התורה נצחה וכו', וכיון שהי' כח הטומאה גדול לא הי' פשוט לנצחו, וי"ל עוד.

"זדים ביד עוסקי תורתך"

"זדים ביד עוסקי תורתך", לכאורה לא הוי דבר והיפוכו, עי' ב"י (סי' תרפ"ב) דהוא ע"ש הפס' "זדים הליצוני וכו' מתורתך וכו'", ועי' בפמ"ג בהקדמה לחנוכה שע"י השמחה והמתקנות של עמל התורה אפשר לכבוש כל זדים וליצנות.

וג' עוד (נאמר בחנוכה תשנ"ה בברי"צ) עפ"מ ששמעתי ממנו זצ"ל על הפס' תורת ה' תמימה וכו' שגיאות מי יבין וכו' דהע"ה מבקש כששקוע בעמל התורה שהקב"ה לא יחשוב לו עון בשגגות, אך אח"כ ממשיך גם מזדים חשון וכו' והיינו אפי' הזדונות לא, וצ"ב, וחזי' דכשעוסק בתורה בעמל,

יש בחינה שגם המזיד שלו הוא אחר ויש להתחשב בו, (וצריך להגדיר המדה בזה). וא"כ נמצא לפ"ז נמצא דעוסקי תורתך הוא מפקיע שם זדים וממילא שהוא ההיפך לו, וא"ש הנ"ל.

וכע"ז אמר מו"ר מרן הגרא"מ זצ"ל על תוס' סנהדרין דף ז' א' דקודם שואלים על ד"א אך לדון ולהעניש, קודם על תורה ע"ש, וצ"ב.

וביאר מו"ר זצ"ל דמתחילים לשאול מהדברים הפשוטים, נשאת ונתת באמונה כו"ב, אבל להעניש, קודם על תורה, כי השורש לכל רפיון הוא חולשה בתורה, אדם שעסוק בתורה, זה מביא חיזוק לכל עבודת ה'.

"זדים ביד עוסקי תורתך"

"זדים ביד עוסקי תורתך", לכאורה אינם שני הפכים, ואדרבה יעויין בתהילים פ"ו פס' י"ד אלקים זדים קמו עלי וכו' ופירש"י שהם דואג ואחיתופל והם היו דוקא יודעי תורה עי' גמ' פ' חלק.

אכן עיין בשלטי הגיבורים פ' במה מדליקין, שפירש הך נוסח זדים ביד עוסקי תורתך, דהוא ע"ש הפס' זדים הליצוני עד מאד, מתורתך לא נטיתי. ומבואר דהם ב' קצוות, ונ' הכוונה זדים היינו מזיד, בכוונה, בלא יר"ש ומידות, ובל"ז ל"ש תורה רק חכמה בעלמא.

"זדים ביד עוסקי תורתך"

(חנוכה תשע"א): "זדים ביד עוסקי תורתך": כבר ניתנו כמה פירושים על זדים, א. אחרים פי' מלשון ליצים, זד יהיר לץ שמו, זדים הליצוני עד מאד מתורתך לא נטיתי, עמשנת"ל, ב. שאלו את רבינו הגר"ח (שליט"א) זצ"ל, ענה מיד, רמב"ם מפורש, סוף פ"א מפרה אדומה (הל' י"ד), וז"ל הצדוקין היו אומרים שאין מעשה פרה כשר אלא במעורבי שמש וכו' לבטל דברי אלו הזדים שמורים מהעולה על רוחם לא מן הקבלה ע"ש, ומבואר מהרמב"ם שזדים אלו שעושים רק לפי הבנתם ומושגיהם ולא ע"פ הקבלה והיינו לא עפ"מ שקיבלנו במסורת מרבתינו.

וזהו חסרון היוונים והמתיוונים, עשו רק מה שרואים בטבע, לא רואים הפנימיות, החלק הרוחני, רק תרבות הגוף הנראה לעין.

וזהו היפך עוסקי תורתך, תושבע"פ שהיא הכל מסורת מאבותינו ורבתינו וכו'.

"שם גדול וקדוש בעולמך"

(מסיבת חנוכה תשס"ז): מו"ר הגר"ד ז' (סגל) שליט"א, "ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך",

לכאורה שם גדול נחא ראו את גדולתו ית' רבים ביד מעטים וכו', אך מהו שם קדוש, וביאר הלא כבר עמדו דטמאים ביד טהורים אינו ביטוי לנס, וביארו שזהו הטעם לנס וכו', ונ' דחוץ ממה שראו שהכל ממנו ית', גדולתו ית', ראו עוד שהקב"ה עוזר לצדיקים, לטהורים, לעוסקי תורתך וכו', והיינו שראו שהקדושה מנצחת, וזהו שם גדול וקדוש.

"פורקן כהיום הזה"

"תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה", וצ"ב וכי היום רואים ישועה הלא אנו בגלות (בימים ההם בזה"ז נחא) אבל כאן צ"ב.

ונראה לבאר כמו בפ' תולדות מכרה כיום את בכורתך לי, ופירש"י מכירה ברורה כיום, ולפ"ז י"ל דגם כאן היתה ישועה ברורה, אמנם זה חידוש.

"באו בניך לדביר ביתך ופינו את היכלך"

"ואח"כ באו בניך לדביר ביתך (- קה"ק) ופינו את היכלך (- ההיכל, קודש)", צ"ב ל"ל הוצרכו לפנות את קה"ק.

בשו"ת שבט הלוי (להגרש"ה וואזנר (שליט"א) זצ"ל) בשם המהר"ל, שליוונים היתה שליטה רק בקודש, (היכל גימ' ס"ה, יון גימ' ס"ו), בקה"ק לא היתה שליטה.

יל"פ בפשוטו, (רנ"ג שליט"א), הרמב"ן עה"ת ארור היווני שמאמין רק במה שענינו ראות, לכך לא מאמין ברוחניות וכו'. לפ"ז בקודש, היכל, ראה מנורה ומזבח וכו', תפס מקום, הניחו במקום זה פסלים צריך לפנות, לא כן קה"ק מקום חשון, לא ראה כלום, (בבית ב' לא הי' ארון כלל, רק אבן שתי'), לא תפס לו מקום וכו'.

"ואח"כ באו בניך וכו' ופינו וכו'"

(חנוכה תשס"ח): יל"ע בעל הניסים מזכירים את כל ניסי וחסדי ה' עמנו, אך לבסוף מזכירים מה אנחנו עשינו (כביכול) עבור ה' ית', אח"כ באו בניך לדביר ביתך ופינו וכו' וטיהרו וכו' והדליקו וכו', ולכאורה מאי שייט' להזכיר מה אנו עשינו, הלא איירינן בחסדי ה' ית'.

ונראה דג"ז הוא חלק מהניסים, כי היו כ"כ הרבה נסיונות קשים בזמן היוונים כידוע, א"כ כשנשארו קומץ יהודים נאמנים לה' זהו גם נס, וכמובן שעשו ככל שביכולתם ואז עזרם ה' ית' למעלה מדרך הטבע, וזהו לימוד בשבילנו להודות על ניסים רוחניים שרואים היום את עולם התורה פורח, וכל א' בניסיו הרוחניים.

הטעם שאוכלים סופגניות

למה אוכלים סופגניות בחנוכה, אמר הגרא"ז זצ"ל, בתפילה אין מזכירים חנוכה המזבח, רק בברכה א' מעין ג' אומרים ועל מזבחך ועל היכלך, ע"כ אוכלים, אך מצינים במאכל מיוחד לחנוכה (גם שמן).

שקיעות בלימוד

הי' יהודי מאמריקה שבקר בא"י והחליט לבקר אצל גדולי הת"ח לראות איך מדליקים נ"ח, סיפר שעשה עליו רושם ביותר אצל הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, הגיע האורח קצת לפני זמן ההדלקה, הגר"ח יושב ולומד, לאחר זמן מה שואל, מרים, כבר הגיע הזמן (באידיש), והיא עונה עדין לא, ממשיך ללמוד, לאחר זמן מה שוב שואל, מרים, הגיע הזמן, והיא עונה, עוד מעט, ממשיך ללמוד, שוב שואל, הגיע הזמן, ועונה לו, כן כבר הגיע, ניגש להדליק מברך ומדליק ומיד חוזר לתלמודו אמר אביי וכו'.

מערכי דעת

שיחת רבינו ראש הישיבה מרן הגאון רבי חיים פיינשיין שליט"א מאמר 'מלכות יוון' – ביטול כלל ישראל בכל העולמות יום שלישי י"ט כסלו תשפ"ו

להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך

ימי החנוכה ממשמשיך ובאים, עלינו להתבונן ולהבין מה הם מהות הימים האלו, ובכן, הרמב"ם כותב הקדמה לפני שמבאר את ההלכות, וז"ל 'בבית שני כשמתכוין יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצו לחץ גדול עד שריחם עליהם אלהי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני, וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בחמשה ועשרים בחדש כסלו היה ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור'.

מבואר שעיקר מהות הגזירה של היוונים היה לבטל את עסק התורה והמצוות מכלל ישראל, הם לא נתנו ללמוד תורה, ביטלו את הישיבות הקדושות, וכן לא נתנו לקיים מצוות, א"א לקנות לולב וא"א לקנות מצה, ומלבד זה הם טימאו את ביהמ"ק, וכל זה אנו כוללים בחמשה תיבות בנוסח על הנסים 'להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך' – זה כל המטרה והענין של היוונים, ואיך משכיחים תורה מישראל? איך אפשר להכריח אדם לשכוח את התורה שלמד, אלא ע"י שלא נותנים להמשיך ללמוד – ממילא שוכחים, 'התעייף בו עינך ואיננו', המחשבה של האדם צריכה להיות כסדר קשורה ודבוקה בתורה, אם לא לומדים ממילא יש שכחת התורה רח"ל, היונים ראו בחור שלומד – מיד תפסו ועצרו אותו! א"א ללמוד תורה! באופן כזה התורה נשכחת מכלל ישראל, עוד דור ועוד דור עד שלא יודעים כלום מהתורה, זה היה כל המטרה של מלכות יון הרשעה – 'להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך', לעומת זה, בימי המן הרשע היה גזירה אחרת של 'להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים', זה שני גזירות שונות בעצם מהותם, המן הרשע רצה להרוג את כלל ישראל בכל מחיר, אף אחד בשום מצב לא יכל להימלט ולהינצל מהגזירה הזו, אבל היונים לא נלחמו על עצם הקיום של כלל ישראל, אם הם היו עוזבים את דתם ח"ו – הם לא היו עושים להם כלום, הכל היה טוב, ובאמת היה חלק מכלל ישראל שהתיוונו, והיוונים לא נגעו בהם לרעה כלל, כל המטרה היתה לעזוב את התורה והמצוות, לא להתנהג לפי דת ישראל, רק את שומרי התורה הם רדפו.

ביטול היחוד של כלל ישראל ע"פ אומות העולם

עוד מבואר בחז"ל שמלבד הגזירה הכללית של 'להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך' עוד הם גזרו ביחוד על ג' דברים נוספים, חודש שבת ומילה, על זה היה להם ענין מיוחד במינו לבטל את המצוות האלו מכלל ישראל, ובביאור הענין נראה שעיקר הגזירה של 'להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך' היה שהיהודים והגויים יהיו שווים, שלא יהיה ביניהם שום חילוק והבדלה, וג' דברים אלו הם מיוחדים לכלל ישראל.

'שבת' זה דבר שמויחד לכלל ישראל – 'ביני וביני ישראל אות היא לעולם', וכן נוסח התפילה בשבת בשחרית 'ולא נתתו ה' אלוקינו לגויי הארצות ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים וכו' כי לישראל עמך נתתו באהבה לזרע יעקב אשר במ בחרת', וכן 'מילה' זה מצוה מיוחדת של כלל ישראל המבדילה אותם בין ישראל לאומות – 'כל הגוים ערלים'.

גם 'חודש' זה על דרך זה – לכלל ישראל יש ענין מיוחד של חודש ע"פ הלבנה, רק בתורה נתחדש חלות שם חודש ע"פ הלבנה שבזה תלוי כל המצוות של המועדים [ומלבד זה יש גם 'שנת חמה', לחמה אין חדשים, רק שנה במשך שס"ה ימים שאז הגלגל חמה חוזר למקום שהיה לפני שנה, ובפסוק 'שמור את חודש האביב' נתחדש שצריכים להתאים ולאחד את חודשי הלבנה, שהם כ"ט ימים ומחצה, עם שנת החמה, וזה הענין של עיבור השנה], לאומות העולם עד היום הזה אין מושג של חודשי הלבנה, הם לא יודעים מה זה, ומה שיש להם 'חדשים' זה זיוף, הם מחלקים את השנה ל"ב חלקים, וכל חלק נקרא חודש, אבל אין לזה שום משמעות, לא שייך בכלל לחודשי הלבנה של כלל ישראל [וגם פעם לא היה להם בכלל י"ב חדשים, אלא עשרה חדשים, וב' מלכים הוסיפו כל אחד עוד חודש על שמו, ושני שמות מהחדשים שלהם זה על שמות המלכים האלו, ועד עצם היום הזה יש להם איזה נקודה בחשבון שאינו מדויק], לנו יש פרשה של 'החודש הזה לכם ראש חדשים', זה מסור רק לכלל ישראל ע"י הסנהדרין, ולכן את זה ביחוד הם רצו לבטל, שלא יהיה הבדלה בין ישראל לאומות [ולצערנו כך זה גם בשלטון הכופרים בא"י שהם עושים את החשבון לפי הגוים, כך הם רוצים להיות]. כתוב במשנה שהיוונים פרצו פרצות במחיצה במקדש הקרויה 'חיל', ובתיו"ט ובגאון ביארו שפרצו דוקא שם כי מחיצה זו היתה מבדלת בין המקום שמותר לגוי ליכנס למקום שאסור לו, עד ה'חיל' היה מותר לגוי ליכנס, לכן דוקא את זה הם פרצו, הם רצו לבטל את ענין ההבדלה המיוחד בין ישראל לאומות, היוונים רצו שכולם יהיו שווים – 'ככל הגוים בית ישראל'.

עוד מבואר ענין זה בב"ח סוף סימן תרע"ז 'אבל בחנוכה עיקר הגזירה היתה על שהתרשלו בעבודה ועל כן היתה הגזירה לבטל מהם העבודה, כדתניא בברייתא וכו', ועוד אמר להם, מצוה אחת יש בידם, אם אתם מבטלים אותה מידם כבר הם אבודים, ואיזה זה הדלקת מנורה שכתוב בה להעלות נר תמיד, כל זמן שמדליקין אותן – תמיד הם עומדין וכו', עמדו וטימאו כל השמנים וכו', ומבואר כאן ענין מיוחד שהם רצו לבטל את המצוה המיוחדת שמחזיקה את כלל ישראל, שכשהם יבטלו אותה מיד הם עבודים, ומבואר הענין הנזכר שהם רצו לבטל את הצורה ואת היחודיות שיש לכלל ישראל ע"פ שאר האומות.

מלכות יוון שווה ואף גרועה יותר משאר שלושת המלכויות – עקירת וחורבן הכלל ישראל בכל העולמות

הנה סוגיין דעלמא השגור בפי כל שיש שעבוד ארבע מלכויות על כלל ישראל, מלכות בבל פרס אדום יחד עם מלכות יון, וכן כתוב בפרשת לך לך 'וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי' וברש"י כתב שזה מרבה גם את ד' מלכויות חוץ ממצרים, ויש להבין דלכאורה מלכות יוון אינו שווה לשאר ג' המלכויות, בבל אדום שרפו והחריבו את ביהמ"ק והגלו את כלל ישראל והרגו אלפים ורבבות מישראל, וכן מלכות פרס בזמן המן גזרה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, אבל היוונים לא עשו את כל זה – רק רצו לבטל שמירת תורה ומצוות, ואפילו שפרצו פרצות במקדש וטימאו את השמנים הרי הם לא החריבו את המקדש לגמרי, ואמנם ודאי הם 'מלכות הרשעה' ואין שום לימוד זכות עליהם, אבל עכ"פ לכאורה אין מעשיהם מגיעים למעשי נבוכדנצר וטיטוס שהחריבו והגלו והרגו רבבות יהודים, בזמן היוונים נשארו יהודים בא"י, וגם המקדש נשאר על תילו, ואפילו שהחטיאו הרבה שנהיו 'מתיוונים', הרי ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא, ואיזה השוואה יש בינם לשאר ג' המלכויות.

מכאן אנו לומדים יסוד גדול, שעקירת התורה והדת מכלל ישראל אינו פחות מחורבן המקדש וגלות מא"י ומהריגת רבבות יהודים, והטעם הוא כיון שבלי 'תורה' – אין 'כלל ישראל', כשעוקרים תורה, לא הניחום לעסוק בתורה' זה לעקור את כלל ישראל, כל מקור ושורש קיום של כלל ישראל הוא בתורה, ובעסק התורה, רק אז יש לכלל ישראל את כל ההבטחות שבתחילת פרשת בחוקתי להטבות גדולות עד הדרגה הרוחנית הגבוהה של 'התהלכתי בתוכם' והיינו שאטייל עמכם בגן עדן, הכל תלוי בתנאי הראשון בתחילת הפרשה 'אם בחוקתי תלכו' והיינו שתהיו עמלים בתורה, לא מספיק ששומרים תורה ומצוות, צריך 'לעמול' בתורה, שיהיה ישיבות ששם מפלפלים ועמלים בתורה, ידיעה יסודית זו עלינו להשריש בתוכנו, שגם כשיש 'יהודים' בארץ ישראל, אם אין עסק התורה וקיום המצוות זה איבוד ועקירת כל הכלל ישראל לגמרי, קוב"ה ואורייתא וישראל חד, ואם באים להפריד ולחלק ולתלוש את כלל ישראל

מתורה ומחקה – זה ביטול כל צורת הכלל ישראל, זה ממש 'להרוג' אותם, וכדברי ר"ע לפפוס בן יהודה ששאל אותו איך הוא מרביץ תורה כשיצא גזירת המלכות שלא ללמוד תורה, הם אסרו להגיד שיעור כללי... והוא ענה לו שהתורה היא מקום חיותינו, אם עוזבים את התורה אין לכלל ישראל שום חיות, וא"כ איזה רפואה ותועלת יש אם נעזוב את התורה, זה הביאור שמלכות יוון הושוותה לבבל לאדום ולמד, מעשיהם לא פחות ואף יותר גרועים מלהרוג את ישראל ולהחריב את ביהמ"ק, לא קל להכיל ולהשריש את זה בלב, צריך לעמוד על זה – לעקור תורה מישראל זה כמו להרוג יהודים, מי שלא לומד תורה ולא מחובר לתורה הוא כאילו...

באמת מעשי מלכות יוון יותר גרוע וחמור ממעשי שאר המלכויות, כיון שמעשי שאר המלכויות היה רק בעוה"ז, הם הרגו את כלל ישראל מהעוה"ז, אבל נשמותיהם עלו לשיבה של מעלה ואין מי שיכול לעמוד במחיצתם, לעומת זאת לעקוק תורה מישראל זה לאבד את כל כלל ישראל בעוה"ז ובכל העולמות כולם, בלי תורה אין כלל ישראל, הם בכלל לא קיימים, זה לא לספור הרגים רח"ל, אלא שאין בכלל כלל ישראל, ביטול כל המציאות שלהם וביטול כל היסוד שלהם – גדול המחסיאו יותר מן ההורגו, שלא נחשוב יש 'יהודים', בודאי לא טוב ואפילו גרוע מאד שהם לא שומרים תורה ומצוות, אלא זה לא כלל ישראל בכלל, זה יותר גרוע מלשרוף את ביהמ"ק, זה לרוקן את כל קדושת ביהמ"ק, לעשות אותו בבחינת 'מוזיק' מתוכו', שלא יהיה בו שום קדושה.

הענין יבואר יותר לפי דברי הנפש החיים שחטאים של כל איש מישראל פוגמים הרבה יותר ממעשי טיטוס ונבוכדנצר כיון שלהם אין שום שורש וכן אחיזה בעולמות העליונים, והם לא פגמו במקדש של מעלה, אבל לאיש מישראל יש כח להחריב ולפגום גם בכל העולמות העליונים, ולכן עבירה שלו חמורה בהרבה, וא"כ מלכות יוון שרצתה להחטיא את כלל ישראל נמצא שהם רצו להחריב ולבטל ולפגום במקדש של מעלה, וזה הרבה יותר חמור מטיטוס ונבוכדנצר שלא היה להם שום אחיזה חוץ ממקום המקדש של מטה, מלכות יוון באה לפגום ברוחניות ולא רק בגשמיות, זה עקירת כלל ישראל לגמרי, החיים היחידים שיש זה אצל שומרי התורה ועוסקי התורה. בזה יבוארו גם דברי הברייתא הנ"ל שהביא הב"ח שהמצוה שמחזיקה את כל ישראל שבלעדיה הם אבודים זה הדלקת אור המנורה, וצריך להבין מה מיוחד במצוה זו.

והביאור הוא ע"פ הידוע מהספרים שהמנורה ואורה מרמזו לאור התורה, והענין הוא שיש בה את כח התורה, והיא משפיעה את אור התורה לישראל, כל כלי שהיה במקדש היה לו השפעה מיוחדת לכלל ישראל, והמנורה עם הנרות הם השפעה של תורה, 'אור' זה דבר רוחני כמבואר בגמ' בסוף ביצה ששלהבת אין בה ממש, ואור המנורה זה להוציא לכלל ישראל את התורה המונחת בארון הברית בקוה"ק, ולכן מצוה זו היא הקיום והבסיס והיסוד של כלל ישראל, כיון שבלעדיה אין השפעה של תורה, יהיה מצב של 'להשכיחם תורתך', בכזה מצב אין כלל ישראל.

מלכות יוון – 'שהחשיכה עיניהם של ישראל'

כתוב בפרשת בראשית 'וחושך על פני תהום', ובמדרש כתוב 'ר"ש בן לקיש פתר קריא בגלויות, והארץ היתה תהו זה גלות בבל וכו', וחושך זה גלות יוון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן שהיתה אומרת להם, כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל', ומבואר שמלכות יוון זה בגדר 'חושך', זה לא כתוב על שאר המלכויות, הביאור הוא שאכן זה מציאות הדברים כמות שהם, מי שאין לו חלק בתורה ואינו שייך לתורה הוא יושב בחושך, התורה זה האור האמיתי היחיד – ב'אור פני מלך חיים', והאור הזה גנוז בתורה, וכך גם כתוב 'כי נר מצוה ותורה אור', 'כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים', איפה יש להם חושך? אלא כל מי שאין לו חלק בתורה ובקב"ה הוא יושב ושרוי בחושך, רק אצל ישראל מתקיים 'ועלך יורה ה' וכבודו עליך יראה', כשלומדים ועוסקים בתורה נכנס אור ה' בגשמה ובלב של היהודי, זה אור נצחי ואינסופי הרבה יותר מהשמש והירח שיש בעוה"ז – 'חפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ה' צבקות', הם יתביישו מהאור של הקב"ה, לעתיד לבוא יתקיים בנו 'לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם ולגנה הירח לא יאיר לך כי ה' יהיה לך לאור עולם ואלוקיך לתפארתך', וכן כתוב שם בסוף הפסוק 'ונגד זקניו כבוד', הם לא יתביישו, כי הם רוכשים את אור ה' בכל הזמן, יש להם את האור האמיתי הנצחי.

ובזה גם נראה לבאר נוסח ברכת יוצר אור בשחרית, בעצם כל ענין הברכה הוא הודאה ושבח על בריאת המאורות, ובסוף הברכה אומרים 'אור חדש על ציון תאיר ונוכח כולנו מהרה לאורו', וצריך להבין מה הענין 'אור חדש' שזה בקשה על הגאולה לברכת השמש והירח שעוסקים בהם, הרי קיי"ל שצריך מעין החתימה סמוך לחתימה [ובאמת בנוסח ספרד לא אומרים נוסח זה], ונראה לבאר ש'אור חדש' זה האור הרוחני, האמיתי והגדול לאיך ערוך מהשמש והירח, לכן אחרי שמודים על המאורות שיש לנו היום – מבקשים שנוכח גם לאור האמיתי, על 'שמש' יותר גדולה, זה ממש מעין החתימה של 'יוצר המאורות'.

ה'מתיוונים' של הדורות האחרונים עד היום הזה

מכל זה עלינו להבין שמעשי המשכילים מראשיתם ובהמשך ע"י הציונים עד היום הזה, כל מי ששייך לזה ומי שיש לו אחריות לזה בודו או בשגגה – הם שינו את כל הצורה של כלל ישראל, הם עקרו את הכלל ישראל לגמרי, זה המצב שלנו היום, הם תלוש את כלל ישראל מהאילן, הם כולם תלושים, רחמנות עליהם, הם יותר גרועים מהרוגי נבוכדנצר וטיטוס ומשרופי הכבשנים, ה'מתיוונים' ותלמידיהם עד היום הזה הם חתכו חתיכות מכלל ישראל, כל החבורה שיושבת בבג"צ הם רוצים לשנות את כלל ישראל לגמרי, זה לא קשור לויכוחים ועניינים פוליטיים, מה שהם עושים לכלל ישראל ובפרט הגזירה האחרונה על הישיבות – זה עקירת הדת, זה עקירת כל התורה כולה, כל בחור צריך להחליט בעצמו להיכן הוא שייך? הוא מכלל ישראל? אני החלטתי שאני מהכלל ישראל, כך התורים שלי חינו אותי עשרות שנים וזה לא יכול להשתנות, כל בחור צריך לחשוב בעצמו שהוא מחליט שהוא מהכלל ישראל! ומי שהוא מהכלל ישראל לא יכול לאהוב אותם, ואפילו לא להתייחסם בשיוון נפש לדברים שהם עושים, א"א להתייחס ככה למי שתולש חתיכות וחלקים נרחבים מכלל ישראל בכח וברצון, כל אחד צריך לבכות מהדברים שהם עושים לכלל ישראל, אמנם א"א וקשה לעקור את כל היהדות לגמרי, כמו שזקיני הרב זצ"ל אמר לאבי מורי זצ"ל שכמו שקשה לנטוע יהדות כך קשה לעקור יהדות, אבל לכל אחד צריך לכאוב על מה שהם עשו לכלל ישראל! דוד המלך אומר 'משנאיך ה' אשנא', זה שנאה שצריכה להיות לנו על דברים שהם עושים כעת לכלל ישראל! אני לא צדיק ולא בר מעלה, אבל אינני יכול לאהוב אותם! כמו שאחד פוגע בחבירו לא כ"כ מהר הוא סולח לו, אולי בערב י"כ, וגם אז אח"כ הוא עדיין זוכר מה שהוא עשה לו, אני חלק מכלל ישראל! וכואב לי שתלוש חתיכות כאלו מכלל ישראל! כל הצבא זה כפירה במלכות שמים, זה שמד גמור, זה הכרזה שלא ה' אלוהי ישראל שולט עלי אלא שהמפקד שולט עלי, אני מחויב לציית לכל החוקים והכללים שהמפקד אומר לי ואם לא אשמע בקולו אשב בבית הסוהר, שאף אחד לא יעלה בדמיונו שלא כ"כ גרוע ללכת לשם, כל אחד צריך לשנא אותם שנאה גדולה! כל אחד צריך להחליט בעצמו שהוא חלק מכלל ישראל, וכנוסח התפילה וזה 'כי גם אני מבני אברהם יצחק ויעקב', וזה רק מי שהולך בדתו ודרכו הישרה של אברהם כמו שכתוב ברמב"ם בהלכות מלכים, איך אפשר לאהוב מי שגידל ומגדל דורות של כופרים ואפיקורסים ושונאי הדת ושונאי הקב"ה, זה ממש מעשי המתיוונים, וכל אחד צריך לעורר בעצמו שנאה עצומה כלפיהם, לכל אחד צריך שיהיה החלטה ברורה איפה הוא עומד, ולפי זה לבנות מסביבו את כל ההנהגה וההשקפה.

ימי החנוכה – ריבוי עסק התורה והמצוות

שמענו עד כאן מה זה מהות מלכות יוון, עד היכן כח גזירותיהם הגיע, להחשיך את עיניהם של ישראל ולבטל ולעקור אותם לגמרי, ומה עלינו להבין מה מהות הנצחון של חנוכה – להרבות את עסק התורה וקיום המצוות, זה השמחה הגדולה בימים אלו, שיש לנו את האור האמיתי ע"י התורה והמצוות, זה יו"ט הגדול ביותר שנמשך שמונה ימים ובכל יום אומרים הלל שלם, ואפשר לבאר שאף שימים אלו אינם מועד ומותרים בעשיית מלאכה [שאלו הם בעצם התנאים ההלכתיים לאמירת הלל], אפילו הכי כיון שבימים אלו היה הצלה לכל הצורה והמהות והקיום של כלל ישראל לכן תיקנו לומר הלל שלם כל יום, וגם כשנוסעים לבית לשבת חנוכה עדיין אפשר לקיים את עסק התורה כדת וכדין, והקב"ה יוכנו שיהיה נצחון של אור התורה, ובמהרה יקום בנו הפסוק 'חפרה הלבנה ובושה החמה וגו' ונגד זקניו כבוד'.

רבד הזהב

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת מקץ תשפ"ו

ויהי מקץ שנתים ימים וגו' (מ"א. א')

איתא במדרש רבה [הובא ברש"י לעיל (מ'). כ"ג.] "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף, ולא פנה אל רהבים שע"י שאמר לשר המשקים כי אם זכרתי והזכרתי ניתוסף לו ב' שנים" ע"כ. וצ"ב שמתחילה כתוב "שם ה' מבטחו זה יוסף", ואח"כ כתוב שעשה השתדלות ואמר לשר המשקים כי אם זכרתי והזכרתי, וביאר הבית הלוי דחובת ההשתדלות הדרושה מן האדם תלויה בגודל בטחונו, וככל שבטחונו גדול יותר כך חובת ההשתדלות פחותה יותר, ולכן מזה שיוסף עשה השתדלות כזו מועטת [דהשתדל רק בדיבור], ואע"פ כן נענש, [וכן מזה שהבין שכל מה ששר המשקים ירד לבית האסורים הוא רק בכדי להצילו], רואים מזה את גודל מדריגתו בבטחון, שהיה שם בה' מבטחו, ולכן נענש גם על השתדלות כזו מועטת.

ויהי מקץ שנתים ימים (שם)

במדרש רבה כתוב "קץ שם לחושד, קץ שם ליוסף כמה יהיה בבית האסורים, כיון שהגיע הקץ ופרעה חולם" ע"כ. וביאר הבית הלוי שאדם שהרויח ממון ע"י יגיעה, נראה לו שכל הרויח בא ע"י יגיעתו, ובאמת אין זה כן, אלא שמשמים נגזר עליו שירוויח ממון, ועל כן יגע והצליח והרויח, וזה כונת המדרש שאין זה שפרעה חלם ולכן יוסף יצא מבית האסורים, אלא שיוסף היה צריך לצאת מבית האסורים ולכן "ופרעה חולם". [וכעין זה הובא בפרשת תולדות (כ"ה. כ"א), דאיתא ביבמות (דף סד.) דהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים ולכן היו אמותינו עקרות. והיינו דכיון שהקב"ה מתאוה לתפילת הצדיקים מביא עליהם צרה, וכאשר מתפללים ממילא כבר אין צורך בצרה].

ויריצהו מן הבור (מ"א. י"ד)

ידוע שמרן הגר"ד פוברסקי זצ"ל היה שוקל ומדקדק בכל מעשיו, בכל פסיעה ובכל דיבור שהוציא מפיו [וכנהוג בקלם], ובהלכותיו הספידו הגר"ח ברמן שליט"א ואמר שפעם הגר"ד אמר מדוע היו צריכים להריץ את יוסף מן הבור, והרי טבע האדם שמוציאים אותו מבית הסוהר הוא רץ מעצמו, אלא ודאי שיוסף היה שקול, וכיון שלא ראה צורך לרוץ לא רץ, ולכן היו צריכים להריצו שיצא מבית האסורים, ונאים הדברים למי שאמר.

ויגלח (שם)

פירש רש"י מפני כבוד המלכות. הגר"י הקשה דמבואר בגמ' (ר"ה דף י:) דאותו היום ראש השנה היה, וא"כ איך הותר לו לגלח, וביאר דזה מה שכתב רש"י שגילח מפני כבוד המלכות, דמשום כבוד מלכות הותר לו לגלח. ובטעמא דקרא ביאר דמותר אמירה לעכו"ם במקום מצוה, [וכאן היה מצוה, משום דמצוה ללכת לפני מלכים כדאיתא בברכות (דף ט.)]. עוד הקשה המהרש"א בשבת (דף קלט.) איך יוסף גילח והרי היה נזיר, ע"ש מה שכתב בזה.

דלות ורעות תאר מאד ורקות בשר (מ"א. י"ט)

צ"ב דכשפרעה חלם כתוב רק רעות מראה ודקות בשר, וכשמספר את חלומו אומר דלות ורעות תואר מאד ורקות בשר, וביאר הגר"י [וכע"ז הובא בבית הלוי] דפרעה אמר ליוסף "שמעתי עליך לאמור תשמע חלום לפתור אותו", והיינו דזהו

חלום ככל החלומות ורוצה לשמוע פתרונם, ויוסף אמר לו "בלעדי אלקים יענה את שלום פרעה", והיינו שחלום זה אינו ככל חלום, אלא הוא כעין נבואה, [ודייק כן ממה שתירגם אונקלוס על הפסוק איש אשר רוח אלקים בו, "גבר די רוח נבואה מן קדם ה' ביה"], ולכן שינה פרעה חלומו ולא אמר שראה פרות רעות, לבדוק האם נכונים דבריו שזהו כעין נבואה, דאם זה כעין נבואה אפשר לפתור את החלום גם אם לא ידע את כל פרטי החלום, ולכן אחר שיוסף פתר את החלום אמר פרעה "אחרי הודיע אלקים אתך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך", והיינו דכיון שראה שיוסף נביא בהכרח שהוא גם חכם, דאין שכינה שורה אלא על חכם, כמבואר בשבת (דף צב.), [ועוד איתא ב"ב (דף יב.) דחכם עדיף מנביא].

וע"פ דבריהם נראה לבאר עוד, מה שכתב רש"י שלא היה לפרעה קורת רוח מפתרונות שאר החכמים, והיינו מכיון שהחלום אינו חלום רגיל אלא כעין נבואה, צריך נביא בשביל לפתור, ופרעה ראה שפותרין את החלום כדרך כל פתרון חלומות, ולא נכנס באזנו כי באמת חלום זה לא היה לו פתרון.

ובטעמא דקרא הוכיח עוד דחלום זה היה נבואה, דהנה איתא בברכות (דף נה:) אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו, תדע דלא מחו ליה לאינש לא דקלא דדהבא ולא פילא דעייל בקופא דמחטא, וא"כ קשה איך חלם פרעה דברים משונים שבודאי לא חשב עליהם ביום, ועל כרחך דחלום זה הוא נבואה.

***

ועל השנות החלום אל פרעה פעמים כי נכון הדבר מעם האלקים וממהר האלקים לעשותו (מ"א. ל"ב)

איתא בברכות (דף נה:) דחלום שחלמוהו במשמרת השלישית זהו חלום אמת, ובסוכה (דף כט.) איתא גבי ליקוי המאורות, לקה ביציאתו פורענות ממהרת לבא, [כדרך שמהר הסימן לבא (רש"י)], וחזינן דמה שמגיע מוקדם זה סימן שממהר לבא, וע"פ זה ביאר הבית הלוי דפרעה חלם ב' פעמים, אחד בתחילת הלילה ואחד בסוף הלילה במשמרת השלישית, "ועל השנות החלום אל פרעה פעמיים" בשני מועדים, הוא סימן "כי נכון הדבר מעם האלקים וממהר האלקים לעשותו", שמכך שחלם פעמיים פעם אחת במשמרת הראשונה ופעם שניה בשלישית זה מראה שהחלום אמת, וממהר האלקים לעשותו.

***

וממהר האלקים לעשותו (שם)

כתב המשך חכמה דלא כתוב "ותעמדנה" אצל השבלים, משום שהפתרון של ותעמדנה הוא שישמרו משני השבע לשני הרעב, והשנות החלום הוא סימן לנכון הדבר וממהר האלקים לעשותו, וכיון שדבר זה הוא עצה לפרעה, לא שייך לומר ע"ז נכון הדבר וממהר האלקים לעשותו.

***

ויתנכר אליהם (מ"ב. ז')

אונקלוס תרגם וחשיב מה דמליל להון, וצ"ב מה זה שייך לויתנכר, ובפשטות הכונה היא שרק כשבא לדבר עמהם הוצרך לעשות עצמו כנכרי ע"י שדיבר עמהם קשות, [ובדרך דרוש מבארים שאם לא היה נכרי לא היה צריך לחשוב מה לדבר איתם].

***

ויזכר יוסף את החלמות (מ"ב. ט')

פירש רש"י וידע שנתקיימו שהרי השתחוו לו, והרמב"ן כתב

שעדיין לא נתקיימו כיון שלא היה בנימין עמהם, ולדעת הרמב"ן נתקיים החלום במה שכתוב להלן (מ"ג. כ"ו-כ"ח) שהשתחו לו יחד עם בנימין, וכן להלן (מ"ד. י"ד) כתוב ויפלו לפניו ארצה, וכן משמע ברבינו בחיי שם.

***

חי פרעה אם תצאו מזה כי אם בנבוא אחיכם הקטן (מ"ב).

ט"ו)

המהרי"ל דיסקין הקשה מדוע הוצרכו להביא את בנימין, והרי יכלו להציג לפני יוסף סתם אחד מן השוק ולומר לו שהוא בנימין, וביאר שלכך לקח את שמעון, בכדי שיוכל לשאלו אם מכירו והוא לא יכירו, וכך יבין שהוא אינו בנימין.

***

אחיכם האחד יאסר (מ"ב. י"ט)

המשך חכמה הקשה דמבואר בתוספתא (תרומות סוף פ"ז) דאסור למסור לעכו"ם אפילו באומר להם אם לא תמסרוהו אהרוג את כולם, ואיך מסרו את שמעון, והגרי"ז ביאר דלכך יוסף אסר את כולם, ואח"ז שחררם חוץ משמעון, דזה מותר, ובמשך חכמה כתב בתחילה כע"ז ודחה עיי"ש.

***

בהתחננו אלינו ולא שמענו (מ"ב. כ"א)

מבאר האור החיים דמהא דראובן לא היה במכירה ואע"פ כן נענש יחד איתם, ידעו שודאי אין העונש על המכירה, אלא על כך שהתחנן אליהם שלא ישליכוהו ולא שמעו לו והשליכוהו, דשם ראובן היה.

ואחי הגר"א שליט"א ביאר באופן אחר, דאחי יוסף ראו שהם טוענים טענות נכונות ואינם מתקבלות, ולכן אמרו שהוא מדה כנגד מדה ע"ז שלא שמעו לתחנונים של יוסף.

***

וגם דמו הנה נדרש (מ"ב. כ"ב)

היינו דבדניי שמים חייב גם על גרמא, וכדכתיב מיד כל חיה אדרשנו (בראשית ט'. ה'), וכתב הרמב"ם (פ"ב מרוצח ה"ג) דקאי אכופת חבירו לפני חיה.

***

ולהשיב כספיהם איש אל שקו (מ"ב. כ"ה)

הגרי"ז ביאר דיוסף חשש שמא ילכו ולא יחזרו, ולכן החזיר להם את כספם, דודאי יחששו מגזל ויוכרחו לחזור.

***

והנה הוא בפי אמתחתו (מ"ב. כ"ז)

הרמב"ן הקשה מ"ט לוי מצא את הכסף בפי אמתחתו ושאר האחים לא מצאו עד שהריקו שקיהם, ע"ש מה שתירץ, ובטעמא דקרא תירץ דבלוי כתוב שהיה מספוא אבל בשאר האחים י"ל שהיה תבואה, וא"כ בשק של המספוא חשש יוסף שיערו את כל השק לתוך האבוס ולא ירגישו בכסף, ולכן נתן הכסף למעלה, אבל בשקים של תבואה נתן הכסף למטה כי בודאי יראו בסוף.

***

וטבוח טבח והכן (מ"ג. ט"ז)

איתא בחולין (דף צא.) שיוסף אמר לממונה "פרע להם בית השחיטה וטול גיד הנשה בפניהם", ומכאן מוכח דלבן נח אסור גיד הנשה, והקשו תוס' (שם) הרי א"ל פרע בית השחיטה ובן נח אין מצווה על השחיטה, ובהכרח שעשה כן משום שהשבטים קיימו את כל התורה, וא"כ מה הראיה דגיד הנשה אסור לבן נח, הא י"ל דמהאי טעמא נטל את גיד הנשה.

ושמעתי לבאר ע"פ מה שכתב בגור אריה (מ"ו. י') שהשבטים קיימו רק מצוות עשה, ולא קיימו לא תעשה, ולפי זה דוקא שחיטה דהוי עשה היה צריך לפרוע לפניהם, אבל גיד הנשה דהוי לא תעשה אי לאו דאסור לבן נח השבטים לא היו נוהגים בזה איסור.

והגרעק"א (בחולין שם) תירץ דבאמת יש לעיין מ"ט נטל גיד הנשה בפניהם, והרי רואים דאין גיד הנשה שהרי מקומו ניכר,

[וכדאיתא בפסחים (דף כב.) דמוכר אדם לנכרי ירך וגיד הנשה בתוכו מפני שמקומו ניכר], אלא דחשש שיאמרו השבטים שהוא הוציא מחמת איסור דבן נח, א"כ יתכן שבישלו את הבשר עם גיד הנשה ואח"כ הוציאוהו, ונאסר כל הבשר בנותן טעם, אמנם כל זה שייך דוקא אם נאמר דגיד הנשה אסור לבן נח, ומכיון שלבן נח אין איסור בנותן טעם א"כ אפשר שנתבשל גיד הנשה עם הבשר והוציאוהו אחר הבישול, אבל אם נימא דבן נח מותר בגיד הנשה אין שום חשש, דהא ע"כ מה שהוציאו את הגיד הוא משום שקיימו כל התורה, וא"כ ודאי הוציאוהו לפני הבישול, ומהא דחששו השבטים שנתבשל עם הבשר, מוכח דגיד הנשה אסור לבן נח.

ובפרדס יוסף כתב באופן אחר, דיוסף סבר דיש להם דין בני נח לחומרא, ובבני נח אין הולכין אחר הרוב, ומשום הכי לגבי גיד הנשה אף דרוב מומחין מ"מ בבני נח לא מהני, ולכן אמר טול בפניהם, אבל לענין שחיטה הרי ממה נפשך, אם הם בני נח א"צ כלל שחיטה, ואם הם ישראל הרי הולכין אחר הרוב דרוב מומחין, ומהא דבגיד הנשה לא אמרינן ממה נפשך, מוכיח בגמ' דגם לבני יעקב נאסר גיד הנשה.

ובמושב זקנים הקשה היאך אכלו משחיטתו הא הוי שחיטת עכו"ם, ועיין בטעמא דקרא דלהרמב"ם (פ"ד משחיטה ה"י"ב) דעכו"ם שאין עובד עבודה זרה שחיטתו כשרה, מיושב.

***

הן כסף אשר מצאנו וגו' ואיך נגנב מבית אדניך כסף או זהב (מ"ד. ח')

פירש רש"י זה אחד מעשרה ק"ו האמורים בתורה ע"כ. במדרש יהונתן (פרשת ויגש מאמר נ"ז) ביאר הק"ו דהנה המהרש"א כתב דלמ"ד גזל עכו"ם אסור שפיר צריך קרא לפטור מלהשיב אבידת עכו"ם, אבל למ"ד גזל עכו"ם מותר למה לי קרא לפטור אבידת עכו"ם מהשבה, ועל כרחך דלהך מ"ד איצטריך קרא לאסור להחזיר אבידת עכו"ם, ונמצא דלמ"ד גזל עכו"ם מותר היה להם איסור להחזיר את הכסף המושב בשקים, ומהא דהחזירו לו את הכסף בהכרח דס"ל דגזל עכו"ם אסור, ואין איסור להחזיר אבידת עכו"ם [אלא דאין חיוב].

ומעתה זה מה שאמרו לו, דמזה שהחזרנו את הכסף שנמצא באמתחתינו, בהכרח דגזל עכו"ם אסור, [ולכן אין איסור להחזיר אבידת עכו"ם], וכיון שכן איך נגנוב את הגביע הרי גזל עכו"ם אסור, [ומה שלומדים מכאן לק"ו, היינו דהמקור דאסור להחזיר אבידת עכו"ם [למ"ד גזל עכו"ם מותר], הוא משום דא"כ למה לי קרא לפטור מהשבה תיפול"ל מק"ו מגזל עכו"ם דמותר].

***

מה נדבר ומה נצטדק האלקים מצא את עון עבדיך הננו עבדים לאדוני וגו' (מ"ד. ט"ז)

וקשה מה מהני הצטדקותם, והא דינא הוא דבן נח שגזל חייב מיתה, וביאר הגרי"ז דלא היה עדות על הגניבה אלא רק אומדנא, ולכך אין כאן דין מיתה.

***

הפטרה – שבת חנוכה

מה אתה רואה ואומר ראיתי מנורת זהב וכו' מה אלה אדוני וכו' לא בחיל ולא בכח וכו'.

ביאר הגר"ח ד"שנים זיתים עליה" מרמזים על שני בני יצהר, אחד מלך ואחד כהן גדול ששניהם נמשחים בשמן המשחה, וע"ז אמר יהושע למלאך איך ימשחו בשמן המשחה והרי עתה בזמן בית שני אין שמן המשחה כיון שגנוזהו, וע"ז א"ל שקדושה שניה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא, והראה לו עתה השמן המשחה שעתיד להיות בקדושה זו. והטעם שקדשה לעתיד לבוא הוא כמבואר ברמב"ם (פ"ו מבית הבחירה הל"ט"ז) דבשלמא קדושה ראשונה שהיתה ע"י כיבוש בטלה קדושתה אחר שגלו, אבל קדושה שניה שהיתה ע"י חזקה תו לא בטלה, וזהו שאמר "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי", היינו שלא היתה ע"י כיבוש.

חיזוק בתורה בימי החנוכה

נמסר בהיכל כולל נחלת משה בראשותו – כ"א כסלו תשפ"ו

בחנוכה אנחנו אומרים בעל הניסים, 'מסרת גיבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים, טמאים ביד טהורים, זדים ביד עוסקי תורתך', כתוב בבית יוסף שההפך מעוסקי תורתך זה זדים, הזדים זה סתירה לעוסקי תורתך, והוא מביא את הפסוק 'זדים הליצוני עד מאוד, מתורתך לא נמיתי'.

מובא מהגר"א שידוע שהמצווה הגדולה מכל המצוות זה לימוד התורה, ולהפך דברים בטלים ולצנות זה הפך התורה, חכם בתורה הוא הפך הלץ, זאת אומרת שאם אדם רוצה לבחון את הדרגה שלו בתורה, שיראה כמה שהוא רחוק מהיפך התורה, מהדברים שזה סתירה לתורה זה מראה על דרגת החוכמה שלו.

[כתוב בפרי מגדים שבימים אלו צריך להתחזק בתורה עבודה וגמילות חסדים], העולם אומר על מה שכתוב בהמשך על הניסים, 'באו בניך לדביר ביתך, ופינו את היכלך, וטהרו את מקדשך', לפי הסדר היה צריך להיות קודם באים להיכל ואחרי זה לדביר, הדביר זה נקרא קודש הקודשים, מה הביאור באו בניך לדביר ביתך ופינו את היכלך?, ומסבירים שהם באו ורצו להיכנס ישר לדביר, רק הם ראו שזה בלתי אפשרי אי אפשר לקצר את הדרך, שכדי להגיע לדביר צריך קודם לפנות את ההיכל לכן פינו, אם אדם רוצה להגיע לדביר – לפני ולפנים, הוא לא יכול לקפוץ ישר מהחלון לפני ולפנים, צריך קודם לפנות את ההיכל שיהיה פנוי, כמו שהגאון אומר מדברים בטלים ולצנות, ואח"כ הוא יכול להגיע לדביר ביתך.

וזה החיזוק שצריך בימים האלה, אף שתמיד צריך להתחזק בזה, ויש הרבה דברים כמו שכתוב במסילת ישרים שמרחיקים את האדם מן הטוב, וכפי שירחק מן המרחיקים אותו ישיג את הטוב כן ישיגהו וידבק בו, זה הדרך להשיג את הטוב.

בספר אורחות יושר מביא ממרן הסטייפלר זצוק"ל וז"ל, ובאמת עיקר הקושי הוא בהתחלה, אבל אחר כך כשמתרגל בתורה ונהנה ממנו עיקר הקושי יורד, ומביא מדרש שהתורה נקראת תושיה בתחילה ואחר כך גבורה שנאמר 'לי עצה ותושיה', ותדע לך כי בתחילה נקראת תושיה שמתשת כוחו של אדם מפני שיש לו ללחום עם היצר הרע, ולכתת כל גופו בבית המדרש עד שיתרגל בתורה, כיוון שהוא רגיל בתורה יש לו שמחה וגבורה שנאמר 'אני בינה לי גבורה'. העצה הוא אומר להתחיל, יש התחלה שהיא כל יום כשאדם קם בבוקר, אם בהתחלה הוא אומר קשה ומתייאש... יש בהתחלה את הקושי, אבל אם מתחילים בהתחלה ומכופפים את היצר ומתחילים ללמוד עם הקושי כבר לא יהיה קושי, בהתחלה זה מתחיל עם תושיה אבל אחרי זה לגבורה.

ומביא אחר כך מהחוסן יהושע, כי כובד עבודת השקידה לא יאריכו לו ימים בה, ולא ימשך זמן רב אשר יצטרך לכוף את יצרו בחזקה, אדם חושב כל פעם שקשה לו שאין לזה סוף ותמיד יהיה קשה, ומביא שזה לא ככה, כי בהרגילו עצמו לשקוד על תלמודו מושך זמן ההרגל, וגם זכות התורה שלמד יפעול בו להחליף טבעו ולאמץ קידושו יום יום, זה גם דבר טבעי וגם דבר סגולי, כשאדם נכנס לתורה, הוא נכנס לתוך הסוגיה, הוא כבר שקוע בתורה, כבר ממילא הקושי נעלם, הוא נהנה, גם דבר טבעי וגם סגולת התורה. התורה שהוא מתחיל ללמוד זה נותן לו כוח להמשיך עוד. אבל זה הכל כשפינו את היכלך, כדי להצליח צריך שיהיה פינו, להתחיל את היום לא עם דברים שהם היפך התורה, אלא להתחיל את היום עם התורה, זה הסגולה להמשיך הלאה, ואחר כך זה כבר ממילא ממשך.

ראיתי השבוע שהביאו מעשה ידוע עם הטברניגר ברוסיה, (אח"כ עלה לירושלים והיה גאון גדול), כשהיה ברוסיה העלילו עליו והאשימו אותו בריגול וגזרו דינו למיתה, לפני שהלכו לבצע את הפסק דין הוא אמר 'יש לי זכות לבקש, ככה זה המנהג, אמרו לו כן, הוא ביקש שכיון שלפני שלקחו אותו הוא אחז באיזה רמב"ם קשה, הוא רוצה עכשיו שיביאו לו את הרמב"ם, הוא פשוט צריך להבין את הרמב"ם, הם מאוד התפלאו על הבקשה, אך מלאו את מבוקשו והביאו לו רמב"ם בסוף היה שנערה אחת עשתה שתדלנות, ובסוף הוא ניצל והגיע לארץ ישראל.

מביאים ששאלו את מרן שר התורה רבי חיים קנייבסקי זצוק"ל שבגמרא כתוב שמעתתא בעי צילותא, כדי להבין כדי להגיע לאיזה דרגה בתורה צריך צילותא, ואם אפילו דברים קטנים מוציאים את האדם מהלימוד, איך יכול להיות שזאת?

ענה רבי חיים, מה זאת אומרת? הוא היה באמצע, כשאדם באמצע הלימוד זה כבר לא קושיא, הוא יכול להגיע לדרגות כאלה, שגם כשעומד לפני חבל התלייה הוא באמצע הרמב"ם, אנחנו לא בדרגה הזאת, אבל לכל אחד יש את האמצע שלו, כשאדם נמצא באמצע, כשהוא שקוע והוא בכלל עוסקי תורתך כל הדברים האחרים זזים הצידה, וזה העיקר החיזוק בימים האלה להיות עוסקי תורתך, להשתדל להתרחק מהדברים האחרים להתחיל את היום בתורה, תושיה בתחילה ואחר כך זה גבורה, ואחרי זה נהנים מהתורה, זוהי הסגולה של התורה וכך זוכים לכל המעלות של התורה להאיר לאור של תורה, כי 'נר מצווה ותורה אור' בעזרת השם.

היארצייט השמיני לרשכבה"ג אבינו רועינו מרן ראש הישיבה זצוק"ל בכינוס זיכרון לבוגרי הישיבה"ק בביהמ"ד ארחות תורה בב"ב – ליל היארצייט

שמונה שנים עברו... אבל עדיין אנחנו זוכרים וצריכים להמשיך לזכור, ולא מספיק לזכור צריך גם לחיות את זה, אין ספק שמה שהראש ישיבה זצ"ל השאיר זה דבר שיחידים ממש זכו לזה, בכל הדברים, בהנהגה, בדרך, בעצם המציאות שלו, כל מי שהיה בישיבה ראה וזה דבר שצריכים לשמר את זה, מאוד מאוד קשה היום לראות דמות כזאת, אפילו הרבה פחות מזה אין לנו.

בפרשת השבוע כתוב שיעקב אמר 'כי ארד אל בני' 'וימאן להנחם', אומר המהדורה בתרא סוף יבמות ונראה שזהו כוונת יעקב 'כי ארד אל בני אבל שאולה', שכל מה שלמד יעקב משם ועבר מסר לו, אם כן נצמער כמו שנצמער דוד שאמר שיאמרו שמועה מפיו, ואמר עכשיו שנמרף יוסף מן העולם, אם כן לא יהיה מי שיאמר דברי תורה משמי, ובזה מיושב שאצל בנימין הוא לא אמר באבל שאולה אלא ביגון שאולה, באבל שאולה הכוונה היא שהוא כמו אבל שהתורה שלו לא תהיה כמו אבל שאסור בתלמוד תורה, וזהו שאמר יעקב, "אמותה הפעם", הכוונה היא כיוון שכתוב 'שפתותיו דובכות בקבר' כאילו חי, א"כ עכשיו שאני רואה שאתה חי אמותה הפעם ומיד אחזור לחיים, כל הזמן חשבתי שאם אני מת אין המשך, התורה שלי הלכה, אבל עכשיו אני רואה שאני ימשיך לחיות גם אחר כך, ובזה מיושב הנתינת טעם וימאן להנחם ויאמר כי ארד אל בני אבל, מה נתינת טעם, לפי זה מיושב שאמר על יוסף עצמו אפשר שהיה מקבל תנחומין, אבל זה שיקבר כאבל ששפתותיו סגורים על זה אינו שייך תנחומים, ע"כ. מבואר בזה שהעיקר מה שיעקב הצמער, שהוא יהיה כמו אבל שאכל אין לו תורה, התורה שלו תיפסק זה מה שאמר אבל שאולה, ברגע שהוא ראה שיוסף חי הוא אמר "אמותה הפעם".

הגמרא בבבא בתרא אומרת 'אל תבכו למת בכו הולך', מי זה הולך? הולך בלא בנים, הולך בלא תלמידים, מי שהולך עם תלמידים כתוב בגמרא שזה נקרא שהוא חי, אנחנו מצווים ומחויבים גם בשביל הראש ישיבה וגם בשבילנו, להמשיך את המצב הזה כאילו הוא חי, שלא יהיה מצב של 'אבל שאולה' כמו שכתוב, יש אמנם שפתותיו דובכות בחיבורים הגדולים שהוא חיבר, אבל זה שני דברים יש חיבורים ויש תלמידים שזכו גם ללמוד ממנו תורה וגם דרכי הנהגה, וגם כל המציאות הזאת שלו שהיא חופפת בכל הבתי מדרש, בכל המקומות הפירות והפירי פירות שהוא השקיע בהם, עכשיו שזה היום של היארצייט צריכים להתחזק בעניין הזה, לשמור שיהיה מצב שהוא עדיין חי, חי אצלנו.

ברוך השם בבית מדרש הזה לא צריך הרבה לומר, אבל אין ספק שבמשך השנים הרבות בית מדרש הזה, כל הזמן הוא שוקק חיים ומרגישים את הרוח של הראש ישיבה בכל התחומים, הפשטות שיש פה בבית המדרש, כל הזמן יש כאן סדרים ולימודים, הכל כמו שהוא העמיד, כמו שהוא חנך, לא עם איזה דברים חיצוניים, הכל בתוך כותלי בית המדרש.

וברוך השם עכשיו הכותלי בית המדרש צריכים כבר להרחיב אותם, כיאה לבית מדרשו של רבינו, אמנם רבינו היה מסתפק במועט לעצמו, אבל בבתי מדרשות הוא תמיד דרש שיהיה יותר ויותר, וזה הצוואה שלו, זה מה שאנחנו צריכים גם בשבילנו, לדאוג שהבתי מדרשות, הבית מדרש הזה, שיהיה בעזרת השם מקום שיהיה משיכה, שירצו לבוא ללמוד פה זה מקום קדוש, כל בית מדרש הוא מקום קדוש, אבל כאן יש מה שהשקיע רבינו, זה אין במקומות אחרים.

וממילא אנחנו צריכים להתאמץ, להשתדל כמה שאפשר, להגדיל, להרחיב, לעשות את הבית מדרש שיהיה באמת בית מדרש ראוי לבני תורה, לאברכים, ובעזרת השם בסופו של דבר כל מה שאנחנו עושים זה בשבילנו, עצם זה שיש מקום ותפלה כזה גם מי שלא מתפלל ולומד פה קבוע, בית מדרשו של רבינו, זה עצמו מקרין ומשפיע, וכל אחד שמזדמן להגיע לפה אין ספק שזה נותן לו הרבה חיזוק.

הקב"ה יעזור שנוכל באמת להמשיך בדרכו, ללמוד מדרכיו, ולעשות כמו שכתוב במהדורה בתרא, להמשיך את מה שהוא אמר 'אמותה הפעם' שמתי אני מרגיש שאני ממשיך, רק כשיש תלמידים שממשיכים זה לא מיתה ונקראים חיים, ובעזרת השם שנזכה לראות אותו בקרוב בתחיית המתים, אמן ואמן.

הגליון השבוע נתרם לע"נ

רשכבה"ג אבינו רועינו מרן ראש הישיבה
רבינו אהרן יהודה לייב ב"ר נח צבי זיע"א

נלב"ע כ"ד כסלו תשע"ח ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ הגאון רבי יהושע זליג

בן הגאון רבי שמעון משה דיסקין זצוק"ל
רבה של פרדס חנה - נלב"ע כ"ו כסלו תשל"א
ת.נ.צ.ב.ה.

לתרומות להפצת הגליון ולהערות ולקבלת הגליון 055-7609999 ובמייל - RS244244@gmail.com
הגליון מופיע בקובץ השבועי "אוצר הפרשה" ניתן לקבלו במייל a169258235@gmail.com

שיעורים על סדר פרשיות התורה

מרבנו ראש הישיבה

הגאון רבי איתמר גרבוז שליט"א

פרשת מקץ - חנוכה תשפ"ו

בהא דיוסף לא שינה שמו לצפנת פענח

עם השם האמיתי שלו וכתב בשטר האירוסין ובשטר הכתובה את השם יוסף שהוא שמו האמיתי.

ונראה להוסיף בזה, דהנה לעיל בפרשת ויצא כתיב לגבי גל האבנים שהעמיד יעקב 'ויקרא לו לבן יגר שהדוּתא ויעקב קרא לו גלעד', וביאר שם הספורנו, 'ועקב קרא לו גלעד, שלא שינה את לשונו', והיינו דאף שלבן קרא לו יגר שהדוּתא בשפת הארמית, מכל מקום יעקב לא שינה את השפה וקרא לו גלעד בלשון הקודש.

והוסיף הספורנו שם, דהנה בפסוק הבא שם (פס' מ"ח) כתיב 'ויאמר לבן הגל הזה עד ביני ובינך היום על כן קרא שמו גלעד', ומבואר שלבן עצמו קרא לו גלעד בלשונו של יעקב, וביאר בזה הספורנו, שלבן נכנע לקראו בלשונו של יעקב, והיינו דלאחר שראה לבן שיעקב מתעקש להישאר עם לשונו, היה מוכרח להיכנע ולהסכים עמו.

ועפ"ז נראה להוסיף גם הכא, דהנה להלן בהמשך הפרשה כתיב, 'ותרעב כל ארץ מצרים ויצעק העם אל פרעה ללחם ויאמר פרעה לכל מצרים לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו' (פס' נ"ה), ומבואר דפרעה עצמו קרא ליוסף בשמו 'יוסף' ולא קרא לו צפנת פענח, והיינו משום שלאחר שראה שיוסף אינו נכנע ללשונו אלא נשאר עם שמו האמיתי, להכי חזר בו פרעה ונכנע ליוסף וקרא שמו 'יוסף' ולא צפנת פענח.

ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח ויתן לו את אסנת בת פוטי פרע כהן אן לאשה ויצא יוסף על ארץ מצרים, ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה מלך מצרים ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים (מא, מו).

הנה מבואר בקרא דפרעה קרא ליוסף בשם צפנת פענח, אמנם מיד המשיך הכתוב וכתב 'ויצא יוסף על ארץ מצרים, ויוסף בן שלשים שנה' והיינו דיוסף נשאר עם השם יוסף ולא נשתנה שמו לצפנת פענח, וביאר בזה בחידושי החתם סופר עה"ת כאן, דאף על פי שפרעה שינה את שמו של יוסף, מ"מ יוסף עצמו לא הסכים לשנות את שמו, והמשיך לקרוא לעצמו בשם יוסף כימי קדם, וזהו מה שהדגיש הכתוב מיד לאחר שכתב דפרעה קרא לו צפנת פענח, דכל זה היה מצד פרעה, אבל 'ויצא יוסף על ארץ מצרים' דהיינו שיוסף נשאר עם השם האמיתי שלו ולא שינה את שמו.

והוסיף החתם סופר, 'ונראה לי, גם בכתובה ושטר קידושין כתב עיקר שמו יוסף, ופורתא צפנת פענח, והיינו דפירש"י בפרשת ויחי (להלן פמ"ח פס' ט') 'אשר נתן לי אלקים בזה, שהראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה', פירוש, שלא שינה שמו, והיינו דיוסף בא להראות בזה ליעקב אביו, שאף על פי שפרעה שינה את שמו לצפנת פענח, הוא עצמו נשאר

מעניני חנוכה

אם בזמן בית המקדש היה דין הדלקת נ"ח

וכתב דהנה יש להקשות על דברי הגמ' (שבת דף כ"א ב') שכתבה 'מאי חנוכה, דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון, שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פח אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, לשנה אחרת קבעום ועשאוּם ימים טובים בהלל והודאה', ופירש"י שם 'ועשאוּם ימים טובים בהלל והודאה, לא שאסורין במלאכה שלא נקבעו אלא לקרות הלל ולומר על הנסים בהודאה', ובפשוטו צ"ב טובא, דהא עיקר הנס היה מה שדלק השמן שמונה ימים, וכמבואר להדיא בדברי הברייתא, ומ"ט סיימה הברייתא דלשנה אחרת קבעום בהלל והודאה ולא הדגישה שתקנו להדליק נרות חנוכה זכר לנס, [ובמקו"א נתבאר בדעת הרמב"ם

כתב הרמב"ם (הלכות חנוכה פ"ג ה"א), 'בבית שני כשמלכו יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם וכו' עד שריחם עליהם אלקי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני', ומבואר בדברי הרמב"ם דלאחר הניצחון של בית חשמונאי היה יותר ממאתים שנה בית המקדש קיים [ומקורו מדברי הגמ' בעבודה זרה דף ט' ע"א יעו"ש].

ובספר 'חסדי אבות' להגר"י מקוטנא זצ"ל [ונדפס בסוף ספרו 'יבין דעת' על יורה דעה] כתב (סימן י"ז אות י"ז) לדון האם באותם מאתים שנה שבזמן בית המקדש כבר היה חיוב הדלקת נרות בימי החנוכה או דתקנת הדלקת נרות חנוכה נתקנה רק לאחר החורבן.

דמש"כ ימים טובים בהלל והודאה קאי על קריאת ההלל ועל ההודאה שע"י הדלקת הנרות, אמנם בדברי רש"י מבואר להדיא דלא קאי על הדלקת הנרות].

ועוד הביא הגר"י מקוטנא להקשות, דהנה כתב הרמב"ם (שם ה"ג) 'ומפני מה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחילתן מליל חמשה ועשרים בכסליו ימי שמחה והלל ומדליקין בהם הנרות בערב על פתחי הבתים בכלל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס', ובפשוטו צ"ב לשונו שכתב דתיקנו חז"ל שיהיו ימי שמחה והלל 'ומדליקין בהם הנרות', ואמאי לא כתב ימי שמחה והלל 'ולהדליק' בהם הנרות שהרי הדלקת הנרות היא חלק מההתקנת חכמים, ומשמע מלשונו דבאמת לא תיקנו החכמים שבאותו הדור שיש חיוב להדליק נרות בחנוכה.

ועוד הקשה, דהנה הרמב"ם סיים בסוף ההלכה שם 'וימים אלו הן הנקראים חנוכה והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים, והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים כקריאת המגילה, וצ"ב מ"ט הזכיר את התקנה של נ"ח רק בסוף דבריו ולא מנאה יחד עם התקנה שיהיו ימי שמחה והלל [אלא כתב שם רק דמדליקין בהם נרות].

וכתב להוכיח מזה, דבאמת בזמן שהיה בית המקדש קיים לא היה תקנת חז"ל לחייב הדלקת נרות חנוכה, וביאר בזה עפמ"ש"כ הרמב"ן בפרשת בהעלותך (במדבר פ"ח פס' ב') דהדלקת נרות חנוכה היא המשך לדין הדלקת המנורה, והוכיח לזה ממש"כ המדרש (תנחומא ה' ומד"ר במדבר ט"ו ו') 'אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לאהרן, אל תתירא, לגדולה מזאת אתה מוכן, הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים נוהגין, אבל המנורה לעולם אל מול פני המנורה יאירו', ומבואר בדברי המדרש דדין הדלקת המנורה נוהג לעולם, והקשה הרמב"ן דהרי הדבר ידוע שכשאין בית המקדש קיים והקרבנות בטלין מפני חורבנו, אף הנרות בטלין, וא"כ מה כוונת המדרש דאף שהקרבנות בטלין הנרות ישארו קיימין לעולם.

וביאר בזה הרמב"ן, 'אבל לא רמזו אלא לנרות חנוכה חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותינו', והיינו דמצוות נר חנוכה נוהגת לעולם ואף לאחר החורבן, ומבואר בדברי הרמב"ן דמצוות נ"ח היא המשך למצוות הדלקת המנורה, וע"י מצוה זו מיקרי דהנרות אינן בטלין לעולם, ועפ"י י"ל דאה"נ בזמן שביהמ"ק היה קיים והיה אפשר לקיים את מצוות הדלקת המנורה, בזה לא הוצרכו חז"ל לתקן מצות הדלקת נרות חנוכה, ורק לאחר החורבן תיקנו חז"ל וקבעו את החיוב להדליק נרות חנוכה כהמשך למצוות הדלקת המנורה.

ולפ"ז מיושב היטב לשון הרמב"ם, דבתחילה כתב שחכמים שבאותו הדור תיקנו שיהיו ימי הלל והודאה, אבל לא תיקנו להדליק נרות, ומה שכתב 'ומדליקין בהם הנרות' היינו שכך נהגו ישראל מעצמם, אבל לא היה זה בתורת חיוב מתקנת חז"ל, ורק לאחר החורבן תיקנו רבנן שיש מצוה להדליק נר חנוכה, וזהו מה שסיים הרמב"ם 'הדלקת הנרות בהם מצוה מדברי סופרים', והיינו משום שכך תקנו לאחר חורבן ביהמ"ק, וכמו"כ מיושב היטב לפ"ז הא דאין מבואר בגמ' דלשנה הבאה קבעו חיוב להדליק נר חנוכה, דהא באמת הך חיובא לא נתקן כלל בשנים אלו ורק לאחר החורבן.

ועפ"ז ביאר עוד, דהנה בגמ' (ראש השנה י"ח ב') דנו האם בטלו דיני מגילת תענית בחורבן בית המקדש, והקשו בגמ' שם דאם בטלה מגילת תענית מ"ט לא נתבטלו ימי החנוכה ומצוות הדלקת נר חנוכה, ותירצה הגמ' דשאני חנוכה דמפרסם ניסא, ופרש"י, 'כבר הוא גלוי לכל ישראל ע"י שנהגו בו המצות והחזיקו בו כשל תורה ולא נכון לבטלו', ובפשוטו צ"ב טובא דברי הגמ', דלכא' אף אם בטלה מגילת תענית, ה"מ לענין איסור הספד ותענית וכה"ג, אבל לגבי נר חנוכה שהיא תקנה וחיוב מדרבנן לקיים מצוה זו, איך שייך לומר שיתבטל ע"י שבטלה מגילת

תענית, והרי אין בי"ד יכול לבטל תקנת חז"ל שפשטה בכל ישראל [ויעו"ש שהאר"י להוכיח כן], וא"כ איך עלה על דעת הגמ' שיבטלו מצוה זו.

אמנם לפי דברי הגר"י א"ש היטב, דבזמן המקדש הרי עדין לא נתקנה תקנה זו, ורק דנהגו ישראל מעצמם להדליק הנרות, וזה מה שהקשו בגמ' דאמאי לא ביטלו את דיני נר חנוכה דהיינו איסור הספד ותענית, וממילא גם לא יתקנו את חובת הדלקת הנרות, ותירצה דכיון דמפרסם ניסא והוא גלוי לכל ישראל וכבר נהגו בזה, משום הכי לא רצו לבטל תקנה זו, ויעו"ש מש"כ עוד בזה.

ונראה להוכיח עוד לזה, דהנה מבואר בפוסקים (יעו"ש ס' תרע"א ס"ז) דיש תקנה להדליק נר חנוכה אף בבית הכנסת, ואי נימא דחיוב ההדלקה נהג כבר בזמן ביהמ"ק, א"כ היה צריך להדליק נ"ח אף בבית המקדש, ומ"ט לא הוזכר בחז"ל כלום מענין הדלקה זו ומקומה, ומשמע מזה דבזמן ביהמ"ק לא היה כלל חיוב הדלקה ומשו"ה לא הדליקו נ"ח בביהמ"ק ולכן לא נזכר מזה כלום.

ובעיקר דברי הגמ' הנ"ל שכתבה דאף שבטלה מגילת תענית מ"מ נס חנוכה לא בטל, נראה לבאר עפ"י דברי הרמב"ם שכתב (פ"ד מהל' חנוכה ה"ב) וז"ל, 'מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד, וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח הקל והודיה לו על הניסים שעשה לנו', ומבואר דנקט הרמב"ם דבמצות נר חנוכה יש חביבות מיוחדת עד מאד, ומצינו נפק"מ בזה בדברי התוס' (שבת דף מ"ד א' ד"ה שבנר) שכתבו להוכיח דמותר להשתמש לאחר השבת בשמן שנשאר בנרות שבת שנכבו, והקשו התוס' דמאי שנא מנר חנוכה דקיי"ל שאסור להשתמש בשמן הנותר ממנו בנר, ותירצו דבנרות שבת שמדליקין אותם להנאתו, ואדם יושב ומצפה שיכבו, בזה אין מקצה את כל השמן לנרות אלא רק את השמן שידלק בפועל, ומשא"כ בנרות חנוכה מקצה את כל השמן לצורך המצוה משום 'דנר חנוכה עיקרו לא להנאתו בא אלא לפירסומי ניסא, ומשום חביבותא דנס אינו מצפה שיכבה אלא מקצה לגמרי למצוה', ומבואר דכיון דנר חנוכה יש לה חביבות דנס, להכי אסור להשתמש בשמן הנותר, וזהו הנפק"מ במש"כ הרמב"ם דמצוה חביבה היא עד מאד.

ולכא' צ"ב מהו מקור הרמב"ם להא דנר חנוכה מצוה חביבה היא, ואין לומר דמקורו מהא דמבואר במדרש (שיר השירים רבה פ"א י"ח) דחביבין דברי סופרין יותר מדברי תורה, דא"כ הרי זה שייך בכל המצוות דרבנן ולא רק בנר חנוכה, והרמב"ם הרי כתב כן רק בנר חנוכה.

אמנם לפ"ד הגמ' בר"ה נראה לבאר בזה, דהא מבואר בגמ' דמצות חנוכה היא חלק ממגילת תענית, ומ"מ אף כשבטלה מגילת תענית לא בטל מצות חנוכה, והנה בגמ' (שבת דף י"ג ב') איתא, 'תנו רבנן מי כתב מגילת תענית, אמרו חנניה בן חזקיה וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות', ופירש"י שם, 'מחבבין את הצרות, שנגאלין מהן והנס חביב עליהן להזכירו לשבחיו של הקדוש ברוך הוא, וכותבין ימי הנס לעשות יום טוב', ומבואר דכל התקנות של מגילת תענית נתקנו משום שחייבו ישראל את ההודאה על הצרות, וא"כ מצוות הדלקת נרות חנוכה שהיא מהמצוות היחידות שנשארו ממגילת תענית לאחר שביטלוהו היא מצוה חביבה עד מאד, וזהו מקורו של הרמב"ם.

ועוד יתכן לבאר בדברי הרמב"ם, דהנה נתבאר לעיל דברי הגר"י מקוטנא דבזמן ביהמ"ק לא היה חיוב הדלקת נרות חנוכה, והיינו משום דיסוד מצות הדלקת נרות חנוכה היא להמשיך את עבודת הדלקת המנורה שהיתה בבית המקדש, וכמו שהביא מדברי המדרש שהביא הרמב"ן בפרשת בהעלותך, ונמצא לפ"ז שבזמנינו שיש חיוב להדליק הוא המשך של מצות הדלקת המנורה, ויתכן דמשו"ה כתב הרמב"ם דמצוה זו חביבה עד מאוד כיון שהיא המצוה היחידה שנשארה לעם ישראל מעבודת בית המקדש לאחר שנחרב, ובזה יש חביבות מיוחדת.

עניני

49

בעניני חנוכה (ז)

ו. ביטול ברוב במותר השמן (ב)
הערה בד' האחרונים בביטול איסור לכתחילה
ז. ביטול ברוב במותר השמן (ג)
איסור הנאה שהופכו להיתר אי חשיב הנאה

א. כבתה זקוק לה
ב. כיבהו במזיד אם זקוק לה
ג. בענין מי שאין לו בית אם הוא פטור או אנוס
ד. ר"ח טבת אם יש בו אמירת הלל גם מדין ר"ח
ה. ביטול ברוב במותר השמן (א)

א. כבתה זקוק לה

א. יל"ע למ"ד כבתה זקוק לה, ע"י שבת דף כ"א, מה הדין אם לא חזר והדליק, האם לא קיים מצוה כלל, או שבאותו הזמן שדלק מיהת קיים מצוה אלא שצריך לחזור ולהדליק, ושורש הספק הוא אם המצוה היא שידלקו הנרות כל משך הזמן דמשתשקע החמה עד שתכלה רגל, וכל שלא דלקו הנרות למשך כל אותו הזמן לא קיים המצוה כלל, [וכמו הקורא חצי מגילה והנוטל ב' מינים של לולב שלא קיים מצוה כלל], או דהמצוה היא על כל רגע ורגע מאותו הזמן שיהיו הנרות דולקים אבל אין המצוה של רגע א' מעכבת את חבירו, [וכמו מצות מזוזה וציצית שכל רגע ורגע היא מצוה לעצמה], ולפי"ז אף אם לא חזר והדליק מ"מ קיים המצוה עכ"פ באותו הזמן שדלקו הנרות אלא שמוטל עליו לחזור ולהדליק כדי לקיים את המצוה של הזמן הנשאר. ע"י כע"ז בספר בן אריה לא"י הגר"ג אדלשטיין זצ"ל ח"א סי' ט' לענין מצות הדלקת המנורה בביהמ"ק עיי"ש.

ונפק"מ במי שאין לו מספיק שמן לכל זמן המצוה אם ידליק ויברך על הדלקה של חלק מהזמן, דהנה למ"ד כבתה אין זקוק לה אמרי' בשבת דף כ"א ב' דצריך ליתן שמן כשיעור שידלק כל הזמן וא"כ בפחות מהשיעור אינו מקיים המצוה כלל, אבל למ"ד כבתה זקוק לה אין מקור לזה, וי"ל דכיון דהמצוה היא שידלק כל הזמן א"כ לא מצונו עוד דין שהשיעור מעכב בשעת הדלקה, וא"כ ידליק ויברך גם על פחות מהזמן, אכן זהו דוקא אם המצוה היא על כל רגע ורגע, אבל אם המצוה היא שידלק כל הזמן הרי בהדלקה זו אינו מקיים מצוה כלל.

וכן נפק"מ בכבתה ולא חזר והדליקה אי הוי ברכתו הראשונה לבטלה, דאם לא קיים מצוה כלל הוי ברכה לבטלה, אבל אם יש קיום מצוה בכל רגע שדולק שפיר חלה הברכה על אותו הזמן שדלק וא"י ברכה לבטלה. מיהו לענין אם הוציא אחר בברכתו ליכא נפק"מ כיון דאף אם לא קיים מצוה כלל שפיר יכול לברך עבור חבירו מדין ערבות וככל ברכת המצוות שאע"פ שיצא מוציא. [א.ה. אכן נפק"מ אם למחר צריך לברך שהחיינו וכן אי צריך לברך ברכת הרואה באותו יום. גם יש לדון נפק"מ במי שבירך ברכת הרואה ואח"כ כבר הנר שבירך עליו אי יצא יד"ח].

ולכא"ו יש להוכיח דאינו מעכב בעיקר המצוה דאי נימא שהוא לעיכובא שידלק כל זמן המצוה א"כ אף כשחזר והדליק הרי חיסר את הזמן המועט שבין הדלקה לדלקה, ומה לי אם חיסר באמצע הזמן או בסוף הזמן. וע"כ דאי"ז לעיכובא שידלק כל הזמן אלא המצוה היא על כל רגע ורגע.

אמנם יש לדחות לפימשי"כ המג"א בהא דקיי"ל דצריך ליתן שמן כשיעור משתשקע החמה עד שתכלה רגל, דהיינו דוקא אם מדליק בתחילת הזמן אבל אם מדליק בסוף הזמן אי"ז ליתן שמן אלא כשיעור הזמן שמאותה שעה עד שתכלה רגל מן השוק, וחז"י דהמצוה היא להדליק למשך הזמן הנשאר, [ונתבאר בהרחבה בקונטרס עיונים חנוכה ח"א אות ט'], וא"כ כמ"כ י"ל למ"ד כבתה זקוק לה דאף אי נימא שהמצוה היא שידלק כל הזמן מ"מ בחזר והדליק שפיר מתקיימת המצוה בהדלקה שניה שדלקה כל הזמן הנשאר. [אלא שלפי"ז נמצא דגם כשחזר והדליק מ"מ הברכה שבירך על הדלקה ראשונה הוי לבטלה, דההדלקה משעה ראשונה לא נתקיימה כדינה כיון שהיה חסר בה אותו הזמן עד שחזר והדליקה].

אם כשחזר ומדליק צריך לחזור ולברך

ב. יל"ע למ"ד כבתה זקוק לה שצריך לחזור ולהדליק האם חוזר ומברך על ההדלקה השניה. והנה בטלית ובתפילין כתב הרמ"א בסי' ח' סעיף י"ד לענין טלית, ובסי' כ"ה סעיף י"ב לענין תפילין, דאם פשט על דעת לחזור וללבוש אינו חוזר ומברך אבל אם נפלה טליתו שלא מדעתו או נשטמו התפילין ממקומן שלא מדעתו חוזר ומברך. ולכא"ו לפ"ז ה"ה אם כבתה זקוק לה דאף אי נימא שהמצוה היא שידלק כל הזמן ולהדליק אינו חוזר ומברך כמו הפושט ע"ד לחזור וללבוש.

מיהו י"ל דכיון דחייב לחזור ולהדליק הוי כמו על דעת לחזור ולהדליק, וכמשי"כ המ"ב בסי' כ"ה ס"ק מ"ד בשם השל"ה דבשעת התפלה אם נשטמו התפילין מסתמא אינו מסיח דעתו מהם והוי כחולצן ע"מ להחזיר דאינו חוזר ומברך, ונידון דידן עדיף טפי כיון שהוא חייב לחזור ולהדליק. [ולפי"ז ה"ה אם נפלה המזוזה אינו חוזר ומברך כיון שמחויב לחזור ולקובעה. ויל"ע לדעת הגר"א בתשו' ט' דכשיצא מביתו אינו חייב במזוזה, א"כ אם נפלה המזוזה כשלא היה בביתו דאינו חייב עתה לחזור ולקובעה עד שיבא לביתו, א"כ הוי הפסק וצריך לחזור ולברך, וצ"ע. מיהו ע"י מ"ב סי' ח' ס"ק מ' בנפלה טליתו באמצע שמו"ע והחזירוהו אחרים עליו כשיסיים תפילתו ימשיך בציצית ויברך, וצ"ע].

אמנם יש לדון בזה מטעם אחר דאי נימא דהמצוה מתקיימת רק ע"י שדולק כל הזמן א"כ נמצא דההדלקה השניה אינה מצוה גמורה אלא חצי מצוה, ויש לדון אם יש ברכה על חצי מצוה.

ולכא"ו יש להוכיח דאיכא ברכה על חצי מצוה ממש"כ המ"ב סי' תר"צ סעיף י"ד בביאור"ל [סוד"ה אין] דאם חיסר תיבה אחת מקריאת המגילה והסיח דעתו חוזר ומברך, ובפשוטו היה נראה דחוזר לאותה תיבה שחיסר וקורא משם ולהלן ונמצא דמברך על חצי מצוה שהרי על מה שכבר קרא עד אותה תיבה שפיר עלתה לו ע"ז הברכה. אמנם העירו לדחות דכל היכא דאיכא היסח הדעת י"ל דדינו לחזור לראש המגילה וכדין עקר רגליו בתפילה שחוזר לראש, וא"כ שפיר הוי ברכה על מצוה שלמה. [ובענין ברכה על חצי מצוה ע"י משי"ב בארוכה בעיונים בעניני פורים אות י"ג].

◆ גליון מקוצר ◆

את הגליון המלא ניתן לקבל בדוא"ל
4178704e@gmail.com

◆ משיעורי הגאון רבי ישראל אדלשטיין שליט"א ◆

נכתב ע"י א' השומעים וע"ד הכותב בלבד
בכל עניני הגליון ניתן לפנות ל- 050-4178704

אכן לפימשי"נ לעיל דבהדלקה שמדליק מאמצע הזמן עד סופו שפיר הוי מצוה שלמה [וכד' המג"א], א"כ אפי' אי נימא דאין ברכה על חצי מצוה שפיר איכא ברכה על הדלקה שניה כיון דאותה הדלקה הוי מצוה שלמה.

ב. כיבהו במזיד אם זקוק לה

כתב הפמ"ג סי' תרע"ג א"א ס"ק י"ב דאף דקיי"ל כבתה אין זקוק לה, אם כיבהו במזיד חייב לחזור ולהדליק. [הובא בשער הציון ס"ק ל"ב]. ודייק כן מדברי הרשב"א תשו' תקל"ט שנשאל במי שבא לתקן וכבה אותה בשוגג אם חייב לחזור להדליק והשיב מסתברא שאינו חייב להדליק דהו"ל ככבתה שאין זקוק לה, ומשמע מזה דדוקא בכיבה בשוגג אבל אם כיבה במזיד חייב לחזור ולהדליק.

והנה בפשוטו היה נראה דהוא משום קנס בעלמא, אבל צ"ע מהיכן למדו כן, והיכן גזרו חכמים קנס זה. [ואולי כן היה משמע להם מהלשון "כבתה" אין זקוק לה דמשמע כבתה מאליה לאפוקי כיבהו במזיד, אבל עדיין צ"ע שלא נזכר דבר זה להדיא בגמ']. ואפשר לומר דא"י משום קנס אלא דגם למ"ד אין זקוק לה צריך שמצד המדליק תהא ההדלקה ראויה להתקיים כל זמן המצוה, והיינו דנהי דלא חייבוהו אלא על מעשה ההדלקה ואם כבה לא איכפת לן מ"מ צריך שלא תהיה מניעה מצד המדליק, שמצידו צריך שתהא ההדלקה קיימת כל זמן המצוה. [וכעין דינא דלשיעורא דהוא משום דבעי' שתהא ההדלקה ראויה לכל זמן המצוה, כמו"כ י"ל דצריך עוד שלא יהא הוא מעכב את הדלקתה כל אותו הזמן]. ולכן אם כיבהו בידיים מוטל עליו לחזור ולהדליק כדי שלא תהא ההדלקה חסרה מצידו כל זמן המצוה.

ונראה דנפק"מ בזה אם כיבהו בכוונה אך סבר שעבר כבר חצי שעה, או שהיה סבור שמותר לכבות ולא ידע הדין, דאם הוא משום קנס הוי זה שוגג ולא קנסוהו. אבל לפימשי"נ דהוא משום דצריך שלא יהא הוא מונע את הדלקתה כל זמן המצוה לכאוי' הדבר תלוי אם הכיבוי נעשה בכוונה או לא, וכל שנתכוין לכבות אף שהיה סבור שמותר לעשות כן מ"מ הרי הוא מצידו לא עשה הדלקה לכל אותו הזמן, ודוקא אם הכיבוי נעשה שלא בכוונה כלל בזה אמרי' דאין חיסרון בקיום המצוה.

[א.ה. והנה אם אחר כיבהו במזיד פשוט דא"י צריך לחזור ולהדליק. ויל"ע בבעה"ב שמדליק נר איש וביתו, וכיבהו במזיד אם כל בני הבית חייבים לחזור ולהדליק או שרק הוא חייב אבל הם כבר יצאו חובתם. ויש לדון דתליא בהנ"ל דאם הוא קנס רק הוא חייב בזה. אבל אם הוא משום שצריך שמצידו תתקיים ההדלקה י"ל דהפסיד את הדלקתו וגם שאר בני הבית שיוצאים בהדלקה זו צריכים לחזור ולהדליק. מיהו אינו מוכרח כלל ד"ל דמאחר שהוא דלוק הרי הוא כמו אחר].

ג. בענין מי שאין לו בית אם הוא פטור או אנוס

יל"ע במצות הדלקת נר חנוכה שמצוה להדליקה בפתח ביתו, ומי שאין לו בית אינו מדליק, אם הוא בגדר אנוס דבעצם הוא מחויב במצוה לפרסם הנס אלא דכיון שתיקנו להדליק בפתח הבית הרי א"א לו לקיים חיובו והו"ל אנוס על קיומה, או דהוא פטור מעיקר החיוב, דכל המחייב הוא פתח ביתו, ואם אין לו בית אין עליו חיוב כלל, וכמו מצות מזוזה ומעקה דהבית הוא כל המחייב ואם אין לו בית אינו מחויב במצוה כלל.

ונפק"מ בזה במי שאין לו בית לדור בו אם צריך להוציא עד חומש מנכסיו לקנות או לשכור בית כדי שיוכל להדליק בו נ"ח. דאם הוא בגדר אנוס הרי הוא מחויב בזה כדי לקיים המצוה. ולכאוי' אף יותר מחומש מנכסיו צריך להוציא ע"ז כיון דקיי"ל דלקנות נ"ח צריך אף לחזור על הפתחים, וא"כ אף לקנות בית צריך לחזור על הפתחים. אבל אם כל המחייב הוא הבית א"כ כשאין לו בית אינו מחויב במצוה כלל ואינו מחויב שיהא לו בית.

והנה הרמב"ם בפ"א מהל' ברכות ה"ב כתב יש מצות עשה שאדם חייב להשתדל ולרדוף עד שיעשה אותה כגון תפילין וסוכה ולולב ושופר ואילו הן הנקראין חובה לפי שאדם חייב עכ"פ לעשותן, ויש מצוות שאינן חובה אלא דומין לרשות כגון מזוזה ומעקה שאין אדם חייב לשכון בבית החייב במזוזה כדי שיעשה מזוזה אלא אם רצה לשכון כל ימיו באוהל או בספינה ישב, וכן אינו חייב לבנות בית כדי לעשות מעקה וכו', בין מצוה שהיא חובה בין מצוה שאינה חובה מברך עליה קודם עשייתה. ובהל' ג' שם וכן כל המצוות שהן מדברי סופרים בין מצוות שהן חובה מדבריהם כגון מקרא מגילה והדלקת נר שבת והדלקת נר חנוכה, בין מצוות שאינן חובה כגון עירוב ונטילת ידים מברך על הכל עובר לעשייתן. עכ"ל.

ומבואר דהדלקת נר חנוכה הוי מצוה שהיא חובה, ואי נימא דמי שאין לו בית הרי הוא פטור מהדלקת נ"ח א"כ הרי זה דומה למצות מזוזה ומעקה שכתב הרמב"ם דאין חובה אלא דומין לרשות לפי שאינו חייב לבנות בית כדי לעשות מעקה, וה"נ אינו חייב לדור בבית כדי להדליק נ"ח. אלא ודאי דסובר הרמב"ם דמצות נ"ח היא חובה על האדם גם כשאין לו בית, ומי שאין לו בית אינו אלא אנוס.

ובתנאי בסוכה דף מ"ו א' [ד"ה הרואה] הוקשה להם מאי שנא מצות נר חנוכה שתיקנו שהרואה נר חנוכה מברך ואילו בשאר מצות כגון לולב וסוכה לא תיקנו שהרואה אותם מברך, וכתבו ליישב דדוקא בנר חנוכה תיקנו לברך משום חביבות הנס, וגם משום שיש כמה בני"א שאין להם בתים ואין בידם לקיים המצוה, וסיימו ע"ז התו' "וטעם ראשון ניחא דלא תיקשי ליה מזוזה". עכ"ל. והיינו דלטעם השני תיקשי ממזוזה אמאי לא תיקנו בזה ברכת הרואה כיון דגם בזה יש כמה בני"א שאין להם בתים ואין בידם לקיים המצוה. [ויל"ע מה יברך הרואה מזוזה. ובלולב וסוכה לכאוי' כוונת התו' שיברכו שהחיינו, אבל במזוזה צ"ע איזה ברכה יברך. ואולי כוונתם שיתקנו ברכה מיוחדת לרואה].

והנה אי נימא דבני"ח מי שאין לו בית הוא חייב במצוה ורק שהוא אנוס על קיומה א"כ מה הוקשה לתו' ממזוזה, הא שאני מזוזה דכשאין לו בית אינו חייב במצוה כלל משא"כ נ"ח דהוא חייב במצוה ואין לו אידך לקיימה לכן תיקנו לו לכה"פ שיברך על הראיה. ומדהוקשה להם מ"ש נ"ח ממזוזה לכאוי' מוכח דס"ל דגם נ"ח מי שאין לו בית אינו חייב במצוה, וכיון דחזי' דאעפ"כ תיקנו ברכה לרואה שפיר הוקשה להם למה לא יתקנו כן גם במזוזה. ועי' בס' טעמא דקרא למרן הגר"ח קניבסקי זללה"ה עניני חנוכה משי"כ בזה ומה שהביא מחותנו מרן הגר"ש אלישיב זללה"ה.

והנה כבר דנו בהא דמן הדין בעה"ב מדליק ובוזה יוצאין כל בני ביתו, אם הוא מדין שליחות שהבעה"ב הוא שליח של כל בני הבית, או דא"י צ"ע בזה לדין שליחות אלא כך היא המצוה שא' מבני הבית מדליק ובוזה ניפטרים כל בני הבית. [ונבמקו"א הבאנו מאמרו"ר הגאון זללה"ה שהוכיח דלאו מדין שליחות הוא. עמש"כ בזה בקוני' עיונים ח"א אות ח']. ולכאוי' אי נימא דהבית הוא רק מקום ההדלקה וגם מי שאין לו בית הרי הוא מחויב במצוה אלא שהוא אנוס על קיומה, א"כ נמצא דחיוב המצוה הוא אקרקפתא דגברא ומסתבר יותר דכדי לצאת במצוה צריך בזה לדין שליחות כדי לייחס ההדלקה לכל א' מבני הבית. אבל אי נימא דהבית הוא כל המחייב של המצוה לפ"ז יותר מסתבר דא"י צ"ע בזה לדין שליחות, דכיון שכל המחייב הוא הבית כל שנתקיים בבית הדלקה מתקיימת בזה המצוה עבור כולם וממילא יוצאים בה כל בני הבית. וי"ל.

גיליון שיעורים ומאמרים "מפי השמועה"

מרבינו ראש ישיבת "כנסת יחזקאל" - אלעד

הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אטינגר שליט"א

גיליון 4
חנוכה תשפ"ו

שיחה בעניני השעה מרבינו רה"י בעניין מהות ימי החנוכה

ידועים דברי הרמב"ן בפרשת בהעלותך (ויקרא ב, ח) שהביא דברי מדרש אגדה שחלשה דעתו של אהרן על כך שלא זכה להקריב קורבנות עם הנשיאים בחנוכה ביהמ"ק ואמר לו הקב"ה "חייך, שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות בקר וערב", ויעויין ברמב"ן שם שכתב להעמיד ש"ש שלך גדולה משלהם" הוא משום שהנרות קיימים אף לאחר חורבן הבית ע"י הדלקת נרות חנוכה, ומתבאר בזה שמצוות ההדלקה של נרות חנוכה ממשיכה את הדלקת המנורה שהייתה בביהמ"ק וכשם שכתוב בחז"ל על המנורה, וז"ל הגמ' (שבת כב ע"ב) "וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו, אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל", וכבר במדרש בפר' בהעלותך רואים את החשיבות שהיה למנורה יותר משאר כלי המקדש.

והנה זה ידוע שהשכינה שרתה במשכן, אבל עניין המנורה בא להעמיד ולהעיד על השכינה ששורה בעמ"י, וזהו מה שאמר הקב"ה לאהרן "שליך גדולה משלהם" וכפי שביאר הרמב"ן שהיא קיימת גם לאחר חורבן הבית שהרי כל עניינה הוא להעמיד את השראת השכינה בישראל וזה ודאי לא פסק בחורבן הבית.

ומפורסם בשם הרב וולבה זצ"ל שכשהיה מדבר על ימי חנוכה היה אומר שזוהי מתנת הפרידה שניתנה לעמ"י לפני היציאה לגלות בהעדר ביהמ"ק עד כי יבא שילה, ונמצינו למדים שלפי דברי הרמב"ן אין בהדלקת נרות חנוכה דבר שנתחדש לאחר המלחמה עם היוונים, אלא שאותה מסירות הנפש שהייתה לצורך הדלקת הנרות במקדש העמידה את הכח הגדול להמשיך מעין מה שהדליקו במקדש לדורות שלפי דברי הרמב"ן זוהי המתנה הגדולה שנתן הקב"ה לאהרן של "שליך גדולה משלהם". ולא פלא שכשנכנסו היוונים לבית המקדש הם נלחמו דווקא במנורה, שהרי עיקר מלחמתם הייתה לכפור במעלתם של עמ"י מעל פני אומות העולם, ולכפור ח"ו באותה בחינה של עדות לכל באי עולם שהשכינה שרויה בישראל, וכשנתבונן נראה שלא טרחו במלחמתם לאבד את השמינים אלא דווקא לטמאם, לומר לך שעיקר מלחמתם הייתה עם המושג טהרה שלפי השקפת חיהם הפחותה שלכל העולם הזה אין משמעות רוחנית אלא גשמית בלבד וכפי המבואר בחז"ל (מדר"ר שמיני י"ג) שאמרו להם היוונים "כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל".

היוונים לא שללו שיש מציאות של בורא עולם ובוודאי הבינו שמציאות הבורא היא דבר נעלה ונשגב אך השקפת חייהם הייתה שהעולם הזה הוא עולם גשמי ואין שייך לערב בו מציאות ובחינה רוחנית, ונמצינו למדים שמלחמת החשמונאים במלכות יוון הייתה מלחמה על ציפור נפשם של עמ"י שמצד אחד היוונים מכחישים כל קשר רוחני למציאות העולם ומשום כך גזרו על 'שבת ברית וחוודש', והיינו קדושת הזמן וקדושת האדם בבחינה הנוראה ח"ו של "אין לנו חלק באלוקי ישראל", המשפט 'אלוקי ישראל' שנאמר אצל האבות הקדושים מעמיד את השראת השכינה באדם במקום החומרי ועל זה זעקו ח"ו "אין לנו חלק באלוקי ישראל".

וחז"ל הקדו' כשבאו לתקן לדורות, לזכור את אותו נס גדול שהיה מול אותם יוונים שרצו לעקור כל דבר שבקדושה, באו והעמידו את הדבר החזק והאמיתי ביותר כתשובה למלחמת החומר ברוח, וזאת ע"י שגם היום לאחר חורבן הבית יש לנו את אותם ח' ימים בשנה שבאים להורות וללמד על השנה כולה ולהודיע לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל.

כשאנו מתבוננים ומתעמקים בכך שהשראת השכינה מתבטאת בעולם ע"י הדלקת אור דווקא, יש לבאר ולהעמיד העומק בזה, שהרי האור איננו דבר עצמי אלא כל כולו הוא להעמיד שיכול האדם לראות את הקיים, וכך הוא גם ההבדל אם השכינה שורה בישראל או ח"ו איננה שורה והיא מתאפיינת בדבר אחד, האם אנו רואים את האמת או ח"ו לא, שהרי גם כשיש חושך המציאות איננה משתנית אבל אנו איננו רואים את המצב הקיים, והכוח לראות את החיים האמיתיים, ולחוש את הקדושה והטהרה, דבר זה מתבטא ע"י כוחה של המנורה במקדש וממשיך גם בהדלקת נרות חנוכה שיש להם את הכוח הסגולי להאיר את עינינו כדי שנוכל לראות את האמת האמיתית של קדושת האדם וקדושת החיים, וממילא נדע מה חובתינו בעולמינו בכך שאנו זועקים "יש לנו חלק באלוקי ישראל".

המשך שיחה בעניני השעה מרבניו רה"י בעניין מהות ימי החנוכה

המשפט 'אלוקי ישראל' מעמיד את מה שהקב"ה משרה שכינתו על עמ"י, וזה אנו אומרים בתפילה "אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב" שכל אותם יסודות שקיבלנו מהאבות הקדושים העמידו לנו את הדבר הנפלא והמיוחד בכך ש"יש לנו חלק באלוקי ישראל".

מובא במס' סופרים (פרק כ') עה"פ (ש"ה ז) "מה יפית ומה נעמת", מה יפית במזוזה ומה נעמת בנר חנוכה, מה יפית בתורה שבכתב ומה נעמת בתורה שבעל פה, וכבר ביאר הגר"א בשה"ש (שם) ש"יפית" הוא בתכשיטי הכלה ו"נעמת" הוא בפנימיות.

ואנו למדים מן האמור לעיל את הכוח הגדול שיש בנרות חנוכה להביא אותנו לעולם הפנימי שבתוכנו, אותו העולם שמעמיד את מציאות האדם האמיתית שהיא 'חלק אלוך ממעל', שאליה התכחשו היוונים שלא האמינו ברוח אלא בחומר בלבד, וכמו שמבואר בחז"ל שחושך זהו מלכות יוון, שלא ראו את מציאות העולם הרוחני שקיימת בעולם ועל זאת היתה מלחמתם, השקפת חייו של העם היווני הוא שכל מה שיש כאן בעולם הוא חומר בלבד ועל כן אין מקום לשום סממן רוחני כאן בזה העולם, ולעומת זה עמ"י הוא העם שנברא בצלם אלוקים וחי וידע את מציאותו הרוחנית ואת יכולתו להגיע לקרבת אלוקים, ועל כן יוצא בזעקה 'יש לנו חלק באלוקי ישראל'. והדברים שנויים במשנה במס' אבות (פ"ג משנה יד) על החביבות המיוחדת שניתנה לעמ"י שנבראו בצלם ונקראים בנים למקום וניתן להם כלי חמדה, כאן מעמידים חז"ל את כל ייחודיותו של העם היהודי, בחיבור ובקשר לבורא עולם במהותם שנבראו 'בצלם אלוקים' ובשייכות שלהם לבורא עולם בבחינה של 'בנים למקום' וגם בהתעסקות שלהם בתורה הקדו' שהרי 'ניתן להם כלי חמדה'.

ראוי להוסיף כאן דבר נפלא באופן שחז"ל הקדו' העמידו את מקום ההדלקה של נר חנוכה שכיודע חייב אדם להדליק בתוך ביתו או בחצרו, אבל בודאי שאין הוא מדליקם ברה"ר, וראוי לתמוה בזה שמאחר שעיקר המצווה היא לפרסם הנס הרי אין לך פרסום הנס גדול ממי שמדליק ברה"ר, אולם נראה שזו טעות בהבנת מהות הדלקת נרות חנוכה, שהן אמנם שמציאות מצווה זו היא עשיית מעשה המפרסם את הנס, אבל מהות המצווה איננה במעשה הפרסום אלא באדם העומד מאחורי הפרסום וזועק בכך את ה"יש לנו חלק באלוקי ישראל", הדלקת הנרות באה להעמיד את המשך השראת השכינה גם לאחר שחרב הבית ובכך שאנו מדליקים את נרות החנוכה וכפי שראינו ברמב"ן שהקב"ה אמר לאהרן 'שלך גדולה משלהם', והיינו שלא רק בזמן הבית אלא בכל הדורות כולם תהיה את אותה הדלקה שמעמידה את האור ואת החושך, את הגשם ואת הרוח, וזהו ע"י הדלקת אותם הנרות שאנו מדליקים, הבאים לבטא בכך גם את המציאות האמיתית וגם את ההשפעה ההעמוקה שקיימת בהמשכיות להדלקת הנרות במקדש.

ונראה להוסיף עומק בזה, דבאמת עיקר המצווה של נר חנוכה איננה רק התוצאה שיתפרסם הנס בחוץ, אלא גם ואולי העיקר הוא שיהא האדם המדליק זועק בהדלקתו 'יש לנו חלק באלוקי ישראל', ואשר על כן שייכת אותה ההדלקה גם במי שאינו יכול לפרסם הנס בחוץ שמדליק על שולחנו ודיו, שבאמת יש כאן אמירה עמוקה שמעולם לא זזה מעולם שכינה מעמ"י, וכמו שהבאנו מדברי הרמב"ן לעיל.

ואפשר להוסיף כאן בנותן טעם לשבח מה שהארכנו במקו"א, שגם לאחר שחרב ביהמ"ק משרה הקב"ה שכינתו בבית היהודי, ויסוד הדברים נמצא בתשובת הקב"ה למשה רבינו על הצו האלוקי של "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" וכמו שמובא בילקו"ש (תרומה כ"ה) "אמר ליה הקב"ה, משה, לא כשם שאתה סבור אלא עשרים קרש בצפון ועשרים קרש בדרום ושמונה במערב ואני יורד ומצמצם שכינתי למטה", והרי יש לתמוה והרי קדושת המשכן היתה לכאורה מכלי הקודש שהיו בה, הארון, הכרובים, המזבח, והמנורה וכו', אולם דברי חז"ל באים ללמדנו שהשראת השכינה יסודה בכך שאנו מעמידים מקום ראוי להשראת השכינה, וזו ע"י שמבדילים אותו משאר עניני העולם הזה.

וא"כ נמצא שגם בדורנו אנו יש לנו כוח אדיר להעמיד את השראת השכינה כשאנו מעמידים את בתינו כמקום החוצץ מפני אותם רוחות זרות המנשבות ברחובה של עיר, ומעמידים בית שחוסם בפני כל רוחות זרות מלהיכנס ואז ממילא יש בו את אותה מציאות רוחנית של "אני יורד ומצמצם שכינתי למטה" וכמו שכתוב בחז"ל "איש ואישה זכו שכינה שרויה ביניהם" וכמובן שכל זה קיים גם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וכמו שחזה זאת בלעם בנבואתו במה שאמר (במדבר פרק כד פסו' ה) "מה טבו אהליך יעקב משכנתך ישראל", שראה בלעם שהשכינה שרויה בבתי של עם ישראל ובבתי המדרשות.

ולא לחינם ימי החנוכה חלים באותה העת שבפרשיות השבוע עוסקים אנו ביעקב אבינו, שעליו נאמר "לא כאברהם שקראו הר דכתיב בהר ה', ולא ביצחק שקראו שדה דכתיב לשוח בשדה, אלא כיעקב שקראו בית", והרי יעקב אבינו שזכה להיות רגל רביעי במרכבה בבחינה שמציאות האדם מעמידה את השראת השכינה בעולם, ועל כן נקרא בית, שעל ידו נעמדה אותה מציאות מיוחדת שניתן לקחת מקום ולתחום אותו להשראת השכינה ע"י שמבדילים אותו מן העולם הגשמי, ומעתה נבין היטב את דברי הרמב"ן ש'שלך גדולה משלהם', והיינו שהמנורה שייכת גם לכל בית יהודי, שבימי החנוכה מדליקים בו את הנרות וזועקים בכך שכשם ששרתה השכינה בביהמ"ק שורה השכינה גם בבית היהודי, ללמדנו שעיקר ההדלקה באה להעמיד את מציאות הבית ע"י המסר החיצוני כלפי כל העולם ש"יש לנו חלק באלוקי ישראל".

יתן ה' ונזכה כולנו להמשיך ולהתחזק באותה מורשת עמוקה של קדושת הזמן, קדושת האדם, וקדושת הבית היהודי.

בענינא דיזמא

שמונה שנים של יתמות

יארצייט השמיני של קוה"ק רשכבה"ג מרנא אילת השחר צוק"ל - דברי זכרון מתלמידיו המשגיח והחברותא ועוד

המשגיח הגה"צ רח"י מישקובסקי שליט"א

נמסר בעצרת המרכזית ע"י ישיבותיו ארחות תורה בהשתתפות ראשי ורבני המוסדות שליט"א וקהל אלפים על ציון מרן צוק"ל ביום היארצייט:

שמונה שנים של יתמות. יש שני פרקים בתהילים שמתחילים על השמינית. פרק ו' "למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד", ופרק י"ב "למנצח על השמינית מזמור לדוד". דבר מאוד מעניין השמינית הזו, אומר רש"י: **'כינור של שמונה נימין ושמינית שמו'.**

שתי המזמורים האלה הם שתי התקופות שהכרנו וידענו בחיים של מרן ראש הישיבה זיע"א. גם מה שכתוב בכותרות. הראשון - מה שאומרים בתחנון. שמה דוד מספר רחמי שמים גם בדכדוכה של נפש. והשני זה תפילה להשמדת העריצים ולשלום הנדכאים.

החלק הראשון זה היה החיים הפרטיים מה שמרן ראש הישיבה עבר בניסי ניסים, הוא סיפר, שנשאר בודד מהמשפחה שהיתה לו, כל בית ילדותו, בית הוריו, כולם נספו בשואה והוא נשאר בודד. וזה הרי זה התחנון. ואפילו בדכדוכה של נפש, אבל דבר מאוד מעניין, אם בפרק י"ב כתוב רק את המילים האלה: "למנצח על השמינית", פה בתחנון זה "למנצח בנגינות על השמינית". הראש ישיבה היה מספר את הדברים האלה בהודאה להשם יתברך שהשם הציל אותו. כל המשפחה נספתה ויד השם היתה עליו. נכון זה היה קשה ומאוד קשה. **אבל הוא נשאר לפליטה לביתו ולמען כלל ישראל.**

והחלק השני של הי"ב זה כבר מדובר על הכלל, בשנים שהנהיג את כלל ישראל. ושמה הוא ביקש על כולם מה שאנחנו צריכים. וזה היה שתי הדברים שהוא זכה. אנחנו יודעים שתמיד שמיני זה דבר שהוא למעלה מגדר הטבע. גם חנוכה זה שמונה. ידוע, שבע זה מידת הטבע, והשמינית זה למעלה מגדר הטבע. כל ההנהגה של הראש ישיבה היה נגד רצונו, נגד מה שהוא חשב, וזה הקדוש ברוך הוא זרק אותו למעלה.

כשהוא הגיע לארץ, כולם יודעים, הוא בכלל לא חלם, הוא רצה להיות נסתר, כמו שזה היה כל החיים. והתחיל אפילו טיפה לעבוד ביהלומים, כמה שעות בודדות לפרנסה, ולשבת וללמוד לעבוד את השם. אך הקדוש ברוך הוא לא נתן. הביא אותו אחרי יומיים לכולל תורת ארץ ישראל, ואח"כ לישיבה בכפר סבא. ושמה הוא נשאר, ומשם הוא הגיע לפוניבז' לשי"ק. ואחרי זה הלך והלך. עולם הישיבות הוא בכלל לא חלם להקים ישיבות. וממלכת התורה של ארחות תורה שהיום כבר פרוסה על כל חלקי הארץ, עם כל שבע הזרועות שלה. זה הכל היה דברים שהקדוש ברוך הוא זרק אותו למעלה. **כמה שהוא רצה להיות נחבא אל הכלים, נסתר, והקדוש ברוך הוא הביא אותו למעלה למעלה.**

יש דבר מאוד מעניין. שאלנו אותו פעם - את מרן ראש הישיבה. הוא הרי כל כך הרבה היה מדבר על ויתור. מה הוא הרוויח עם כל הויתורים שלו בכל החיים? אז הוא אמר לנו שני דברים.

"אני הייתי בודד, נשארתי לבד מכל המשפחה. גלמוד, בודד, תראה איזה משפחה יפה הקמתי, תראי איזה שבט, איזה בניס, איזה חתנים זכיתי, ולכל אחד יש את המשפחה שלו. כמה להודות להשם". והשני הוא אמר: **"רק פתחנו את ארחות תורה ומיד היא זכתה להתרומם, להיות אחת הישיבות הטובות בארץ"**. אז עוד לא היה את שאר הישיבות, היום זה כבר זרוע על פני כל הארץ. יש בילקוט שמעוני על פרק י"ב, "למנצח על השמינית וגו' הושיעה ה' כי גמר חסיד", זש"ה "אבד חסיד מן הארץ", שאל אדרינוס באיזה זכות אומה זו עומדת? אמרו לו: יש בה צדיקים יש בה יגיעים בתורה - לא לומדים בתורה, יגיעים בתורה, מיד גזר והטילו מרגזאות על הארץ - דברים שיפריעו ללמוד, ריגזו אותם. ואז, כך כתוב, הם פסקו מללמוד. כיון שנתנו עליהם העול הזה חדלו מליגע בתורה, לפיכך אמר דוד: "הושיעה ה' כי גמר חסיד". ואז הוא ידע שיוכל להגיע להם.

ואז מה מספר המדרש, מעשה בחסיד אחד שאבדה מטרונא אחת קופסא מלאה דינרין ומצאה אותו חסיד הולכה לביתה, זה הייתה אבדה מאוד יקרה. ואז היא כביכול קיללה אותו. אמרו לה: לך הוא עושה טובה את מקללת אותו? הכל בילקוט שם. אמרה להם: 'אם יהיה עוד אחד כזה, לא יהיה לי מקום בעולם'.

אנחנו יודעים שכל זמן שמרן ראש הישיבה היה איתנו, חפץ עלינו, הניסים שהיו לנו את כל עם ישראל, לא רק את הישיבות, אלא כל עם ישראל, על כל

מה שיהיה עם הגיוס, אנחנו לא יודעים מה ילד יום, אז ברוך השם כל הישיבות למדו כסדרן, **כל זמן שראש ישיבה היה, כל הגזירות לא היו אז קיימים. הקדוש ברוך הוא נתן לו את הסייעתא דשמיא.**

אנחנו רק רוצים דבר קטן לסיום, הגאון רבי נתן רוטשילד שליט"א סיפר שהיה לו חבר שלמד איתו אצל הגאון הגדול רבי דוד סולובייצ'יק זצ"ל ואז הוא עבר לאמריקה, נהיה ראש ישיבה באמריקה, הוא סיפר לר' דוד איך נראים שמה אצלו באמריקה.

אמר לו ר' דוד: 'מה אפשר לבוא בטענות לדור הזה, את מי הם ראו? מה הם ראו? אני ראיתי את רבי ברוך בער, ראיתי את אבא. אני ראיתי מה זה המושגים האלה, שר' ברוך בער אומר, ברכה, איך שאבא אומר ברכת המזון, אשר יצר, והוא אומר ראיתי מה זה יראת שמיים. עלי יהיה תביעה, הדור הזה מה הוא ראה?'.

אמר לו אותו ראש ישיבה: 'אם מותר להגיד לראש ישיבה, אני לא חושב ככה. **אנשים שראו כאלה גדולים, יכולים גם להעביר מה שראו, זה גם ישפיע על הדור הזה'**. אמר לו ר' דוד: אתה צודק ואני חוזר בי.

אני חושב, התקבצו היום פה, לא בתור שום דבר, אבא. באנו לאבא. שלאבא יש יארצייט כל הילדים באים. זה לא נוגע לשום דבר, זה אבא. היה ראש ישיבה, היה גדול הדור, לנו זה אבא.

אנחנו צריכים לדעת, למען תספר דור אחרון, אנחנו צריכים להעביר מה שראינו אצל הראש ישיבה, ראינו מציאות של אדם שלא מעניין אותו שום דבר מהעולם הזה, מנותק לגמרי מהעולם הזה ומנהיג את העולם בכזו חוכמה. אדם שלא עניין אותו לא כסף, ולא כבוד, לא שום הנאות מהנאות העולם הזה, אדם שכל כולו היה למען הציבור, הפקיר את עצמו לגמרי, לא יום ולא לילה. ואיזה פחד מחטא, כולם יודעים, לא כעת הזמן לספר מה זה יראת שמים, הרי ראו עליו, כל דבר ודבר מה אני יענה אחרי מאה ועשרים.

והדבר הזה כרגע מוטל עלינו בתור בניס, מוטל עלינו בתור בניס להמשיך לספר לדור אחרון, "למען יספרו לדור אחרון", "צדיק מה פעל". מה ראינו, מה זה יראת שמים, מה זה ההתמדה, להיות אף "כי אם בתורת השם חפצוי". שום דבר לא מעניין אותו. הרבה הרבה סיפורים ואגדות נרקמו. אבל דבר אחד, "אין עוד מלבדו", רק בורא עולם. "אבן מקיר תזעק". להסתכל על המצבה שלו, לראות מה שהוא השאיר בצוואה, איזה מצבה פשוטה, שאפילו הכי פשוט לא כותבים כזו מצבה.

אמר פעם חתנא דבי נשיאה הגאון רבי זאב ברלין זצ"ל: "הבעיה אצלו שהוא באמת ככה חשב שזה מגיע לו. שיותר מזה לא מגיע לו. הוא חשב שהוא אדם פשוט, חשב שהוא חי חיים פשוטים". **אבל האדם הזה, פשוט שינה את כל כדור הארץ עם הפשטות שלו.** ואנחנו, אין לנו אלא להיות כבנים ממלאי מקום, את הצוואה שהוא השאיר לנו.

אנחנו יודעים קודם כל שמבקשים, מתחננים. ידוע שבזמנים האלה יש סגולה להתפלל על הקבר. קודם כל על כל עם ישראל, על כל עולם התורה. בכלל, **ובפרט על המנהל ר' יעקב ויזר' בינסקי שיחי'**, שכבר עשרות שנים מוסר את נפשו לשם שמים. ובחסדי שמיים שבבריאות הגוף ויצליח הלאה. וכל הנדיבים, ידוע שרשכבה"ג מרן שר התורה זצ"ל אמר, **"שעל מי שהראש ישיבה התפלל בחיים, ממשיך להתפלל גם לאחר מאה ועשרים"**. הזכות שלו תעמוד לכל אלה.

והישיבות ימשיכו להתפתח, והישיבות ימשיכו לשגשג ולגדול. והעיקר ואנחנו נמשיך להיות בניס נאמנים, הולכים לאורו. בדרכו נלך, בדרכו נצעד. עד שנזכה למה שכתוב בסוף המזמור כ"ב של אילת השחר. "כי לה' המלוכה", זה הפסוק האחרון "כי לה' המלוכה ומושל בגוים". שנזכה לזה במהרה בימינו עם תחיית המתים. ואיתו ביחד נצעד לקראת משיח צדקנו, במהרה בימינו אמן ואמן.

תלמידו - החברותא הגרמ"י שניידר שליט"א בעצרת בקו אילת השחר

מוצש"ק, פרשת וישב, ליל כ"ד כסלו תשפ"ו. אנחנו נמצאים עכשיו ביארצייט, בסוף השנה השמינית, כבר "שמונה שנים" שאנחנו יתומים, יתומים כפשוטו! "יתומים היינו ואין אבי". איי, האבא רוחני, שכולל כל כך הרבה.

מרן ראש הישיבה זצ"ל ביקש בצוואה שלו, שכבר מפורסמת בכל המקומות, שישתדל ומבקש, הוא לא חייב שום דבר, אף פעם לא חייב אף אחד, זה לא

הוראה, רק מבקש, אם רוצים לעשות לו טוב, לנשמה שלו, אז להשתדל בעיקר להרבות ביארצייט "בתורה ומעשים טובים". בתורה הוא כתב בעיקר, כמדומני, אולי גם הזכיר מעשים טובים.

אז מה אנחנו צריכים לדבר, רק יתכן שדבר שזה דברי התעוררות עם זכרוננו, זה גם בחינה של "שפתותיהם דובבות בקבר". אני רוצה להביא הספד, שאמר על הגאון הצדיק ר' שרגא צבי גרוסברד זצ"ל, לפני שלושים ושתיים שנה. אור לכ"ט חשוון תשנ"ד. הראש הישיבה דיבר בישיבה קטנה פוניבז', ששמה רבי שרגא היה פעם משגיח, והי' מתפלל שם, הי' "גברא רבא" מאוד.

אני רוצה להקריא את ההספד הזה, אני חושב שזה יהיה עילוי נשמה גדול מאוד, זה נוגע הלכה למעשה. למעשה הרי לא מספידים הספד אחרי י"ב חודש, כך התחיל את ההספד על מרן הרב שך זצוק"ל, כי אף שעכשיו זה כבר אחרי השקיעה, ואסור להספיד, כתוב בשולחן ערוך שלא מספידים אחרי ראש חודש. אבל כאן העניין הזה זה לא הספד, רק זה דברים שיעשו לעילוי נשמתו.

הראש הישיבה זצ"ל טען ככה, אני מקריא, אולי אוסיף קצת מילים באמצע להבין יותר בין הדברים. באמת צריך להבין מה העניין בהספד. הרי מספרים סיפורים, ומה צריכים להספיד, הראש הישיבה שואל. הרי כל מה שבן אדם עושה, זכויות, מצוות, הכל הקדוש ברוך הוא יודע. אם כן מה מוסיף אם אנשים מזכירים את הזכויות? האם בלי זה לא יודעים? כאן הראש הישיבה הביא את המשנה באבות, "כל מעשיך בספר נכתבים".

וכן שבילילה הנשמה עולה ומעידה וחותרת, אז מה מוסיף שמדברים? אומר הראש הישיבה זצ"ל ככה: אמנם ידוע שכל מה שהקדוש ברוך הוא מתנהג בעולמו, זה בהנהגה כזו של "מלכותא דרקי' עקין מלכותא דארעא". ומלכותא דארעא, אם יש סניגור שאומר זכויות, זה משפיע לטובה על המשפט. ככה הקדוש ברוך הוא, למרות שהוא יודע הכל, בכל זאת יש חוק, שכשמזכירים זכויות זה מועיל יותר.

אם כן, אף שהנשמה מצד עצמה הרי בוודאי ידוע מדרגתה, ומה שמתווסף על ידי אמירת השבחים, זה הוא רק משהו, אבל בכל זאת יסוד כזה גדול שהראש הישיבה זצ"ל אמר כמה פעמים, שמענו את זה, את היסוד הנורא, ברוחניות, בעניינים של למעלה ואין מושג של משהו. אין משהו, בעולם הזה יש מאתיים וזו, מאתיים ואחת, לא כל כך נפקא מינה. אך ברוחניות אין כזה דבר. כל משהו יותר גדול, זה כבר משנה את כל המצב. אם יש עוד איזה דבר, זה מוסיף לו הרבה מאוד. זה משהו אחר לגמרי. ממילא אם כתוב בספרים שטוב לנפטר מה שמזכירים את זכויותיו, את גודל מעלת נשמה, אז כל עילוי נשמה, אפילו משהו קטן, זה כבר משנה את כל העניין.

הראש ישיבה הסביר פה את הגמרא ש"כל אחד ואחד נכווה מחופתו של חברו". מה זה כל אחד ואחד? משהו, אפילו חילוק קטן, זה כבר עושה נכווה. יוצא שכל טיפה וטיפה שמוסיפים לנשמתו, עילוי נשמתו, מוסיף לו המון.

אם כן אמר, אם מספר קצת מה שמזכירים שבח, זכותו לבן אדם, וזה חסד גדול מאוד, וזה חסד שנקרא "חסד של אמת". כמו שידוע אחרי זה בקדיש נקרא חסד של אמת, כי זה חסד שהנפטר כבר לא יכול להחזיר טובה לגומלי חסד עמו. ובן אדם אחרי שנפטר, אמר הראש ישיבה ושמענו את זה ממנו בחוש, כמה וכמה פעמים, מצפה בכליון עיניים לכל טיפה שאפשר להוסיף לו זכויות. כי כל זמן שאדם חי, יכול לרכוש ולרכוש. אבל אחרי שנפטר, אין לו כבר שום אפשרות לעלות בעצמו.

ומה שיש לו כן אפשרות לעלות, זה רק על ידי זה שאנשים נותנים לו, עושים לו איזה דבר, שעל ידי זה מעלים אותו, וזהו חסד גדול מאוד שאין לשער. הוא אומר, קדיש, משניות, כל זכות שעושים בשביל הנפטר זה שוקל כל כך הרבה שאין לתאר. וזה חסד של אמת, כי מה הוא יכול לעשות. ועכשיו הוא רק מחכה שיעזרו לו, שיוסיפו לו זכויות. ומה שיוסיפו לו יותר זכויות, הוא עולה יותר, הוא זוכה יותר.

אוי ווי ויי, ככה האריך במילים האלו, וזה היסוד שאמר, הוא חזר עוד פעם ועוד פעם, שהקב"ה יעזור שיקחו את הדברים שאומרים, וזה יעזור לעילוי נשמתו, ויביא לו רב חסד, מה שמוסיפים לו זכויות. ויתענג בזה ויזכה בזה. וכל הדברים שעושים, בין לימוד משניות, בין קדיש, בין שאר דברים, בין מה שעושים הבנים, בין מה ששאר בני אדם עושים, זה חסד גדול. ובוודאי הוא יהיה אסיר תודה בזה לכל אחד שעושה בשבילו.

זה מתוך הדברים. אז מה נאמר ומה נדבר, שאנחנו חייבים לראש ישיבה את כל חיינו. את כל חיינו. איי, זה בחינת בנים. הראש ישיבה כל כך הרבה השקיע בנו. את כל אלפי, עשרות אלפי או מאות אלפי תלמידיו, בארץ ובעולם, שקיבלו מהראש ישיבה כל כך הרבה. והחשוב בזה, זה בחינה של בנים, שכל מה שעושים זה הכל עילוי נשמתו, זה מזכה את נשמתו.

הראש ישיבה זצ"ל היה אומר דבר מעניין, שהיה הגריידיצער צדיק. היה תלמיד של ר' עקיבא איגר. אז הוא הוציא ספר "סוכת שלום". שם הוא מדבר על העניין של הזכות הגדולה לעשות לעילוי נשמה. והוא היה דואג הרבה מאוד לעילוי נשמות, הוא עשה בשבת קבוצות שילמדו משניות. והוא היה אומר גם דבר מעניין, הוא כותב את זה בספר שלו, שבשבת זה זכות יותר מיוחדת לעשות לעילוי נשמה יוצאת. הן גן עדן, גם אז אפשר על ידי הלימוד של שבת שמעלים את נשמתו, יושבת בזכותו וישאר בחוץ. זה לא יחזור לגיהנום, כבר ילך לגן עדן.

והראש ישיבה אמר דבר מאוד מעניין, ידוע ומפורסם שהיה בעל מופת גדול. הבן שלו ידוע, והראש ישיבה אמר שזכה שהיה בעל מופת, למה? כיון שהוא

דאג כל כך הרבה לנשמות. הוא דאג שיהיה לנשמות, בזכות זה הקדוש ברוך הוא עזר לו שהיה בעל מופת. הוא זכה לעשות דברים שדרך הטבע אנשים לא יכולים לעשות.

וזה הדגיש כמה הזכות הגדולה של לעשות לאחרים עניין נשמתו. וזה דבר שכל אחד ואחד בעולם האמת מצפה לזה, מחכה לזה. כמו שהראש ישיבה אמר, שיהיה אסיר תודה, אסיר תודה.

אוי ווי ויי... מה שייד לומר, מה שייד לומר. אוי ווי ויי... מה נאמר ומה נדבר. קשה מאוד, קשה מאוד לחשוב מה ש... אבל זה הזכויות שלנו, והקדוש ברוך הוא זיכה אותנו. זיכה אותנו בסוף, וזיכה אותנו לקבל מהראש ישיבה זצ"ל דברים כל כך הרבה, כל כך הרבה, בכל התחומים, בכל התחומים. אפשר להגיד בחינה שהראש ישיבה היה אומר בשם החפץ חיים... אני לא זוכר חפץ חיים, או האלטער מקלם אני חושב אמר... האלטער מקלם אמר: "אני בונה אנשים". והנובה דרוקר "בונה ישיבות". זוהי בחינה שקיבלנו מהראש ישיבה, הוא "עיצב" את האנשים. אנשים שזכו לקבל מהראש ישיבה, אז החיים שלהם השתנו. חיים מאושרים, חיים של תורה, חיים של מצוות, חיים של בין אדם לחברו.

היה דבר מעניין בנוגע לספר "סוכת שלם" שהזכרנו, הראש ישיבה סיפר לנו בהזדמנות, שפעם היה לו את הספר הזה, והוא השאיל אותו למישהו ולא החזיר לו את הספר. ומאוד היה איכפת לו, מאוד רצה את הספר הזה, והוא לא ידע מה לעשות. אפילו לא זכר, או שלא רצה להגיד לנו מי זה היהודי הזה שלקח ולא החזיר.

יום אחד ידידי הגאון רבי גדלי' הוניגסברג שיהיה בריא, הנכד היקר של הראש ישיבה ושל רבי חיים... שיבדל לחיים טובים וארוכים, צדיק, צדיק גדול. [הראש ישיבה אמר בשם הרבנית קניבסקי ע"ה שהוא מלאך... והי' אומר רבנו - הוא באמת מלאך]. והוא עבר ברחוב חזון איש בחנות ספרים, ורואה שהספר שמה. הוא שמח כל כך, והוא קנה את הספר. זה עלה 25 שקל אני חושב. והוא הביא לראש ישיבה את הספר, והוא ביקש ממני שאני אכתוב יחד אתו שנותנים לראש הישיבה "מתנה". והראש ישיבה רצה לשלם על זה. ומתחילה לא רצה לקחת כסף מראש הישיבה.

אחרי התפילה כשאף אחד לא היה, מתחנן אלי הרה"ק, "תגיד לי כמה זה עלה? חושבים שעושים לי טובה, כמה שקלים האלה..." "אני לא רוצה מתנות", שונא מתנות...

איי ויי ויי... העיקר זה לראות את הנקיות, ולחשוב על השני, לחשוב על השני. כמה שראינו את הראש ישיבה, את המושג של לחשוב על השני, הוא הרחיק לכת בזה. אבל גם אם לא נגיע לכאלה דרגות ענקיות, לכל הפחות לזכור את שמחת האנשים המסכנים.

הייתה אישה אחת, שתהיה בריאה אני חושב שהיא חיה עוד, הייתה מגיעה כל חודש דופקת בדלת, תגיד לרב שאני... פלונית נמצאת פה בדלת. לא הבנו. לא ידענו בהתחלה, כשלא הכרנו. וכשאמרנו לראש ישיבה, הוא מיד נתן להביא מאה שקל, וכך היו חדשים רבים. ואף אחד לא ידע, מה הסיפור, וכנראה זה הי' מתקופת הרבנית ע"ה.

ולמעשה בעלה ברח לחוץ לארץ, הרבה שנים ככה נראה. ואחרי זה כשבעלה נפטר, הראש ישיבה אמר: "אוי, יעצט איז א אלמנה (עכשיו היא אלמנה)". זה הרבה יותר חמור.

וזה רק דוגמה, אבל היו הרבה מאד דברים כאלו, שדאג בלא יודעים לאנשים פרטים... ולמשל כמה אנשים דאג להם לארבע מינים. לחשוב על השני בקיצור, בכל מצב, בכל עניין.

הקדוש ברוך הוא יעזור שזוכה באמת לעשות את הדברים שהראש ישיבה רצה, ונלך בדרכיו, ועילוי נשמתו. והקדוש ברוך הוא ירחם ויחוס עלינו וזכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, ויצילנו מכל הגזירות הנוראות, שכל כך לקחת ללב. "אוי ויי", אבא שבשמיים... הוא בודאי מבקש רחמים לפני כיסא הכבוד. שיזכו כולם לשבת וללמוד כמו שצריך, מה שכל יום הוא הצטער על זה כל כך. ותעמוד לנו זכותו משיח צדקנו יבוא במהרה בימינו אמן.

לקראת סגירת הגליון, הגיע אלינו דברים נפלאים שאמר הרב ר' שמעון שניידר שליט"א, שזכה לקירבה יתירה אצל רבנו זצוק"ל.

הדברים נמסרו במדרשיית "לב לאחים" בראשון לציון, ומפני קוצר הזמן הבאנו רק כמה משפטים מתוך המשא. זכינו להתקרב אליו קצת... וראינו האיד ש"לב לאחים" הי' חלק "בלתי נפרד ממנו", והי' שמח מאד על כל מה שעוסקים בזה... וגודל "דקה אחת" של תורה, הי' מופלא לראות אצלו, וגם כשראה שעוד "דקה" צריך להפסיק למנחה, הי' מנצל, ואומר – הרי הח"ח אומר שבדקה אחת אפשר לומר "מאתיים" מלים. וגודל יראת חטא, ראינו בחוש. כאשר הי' אסור לו מפני הבריאות לאכול "חריין" בליל הסדר, הי' אוכל חסה "בלי ברכה", כי אמר שלא מרגיש מרירות... ופעם אחת הביאו לו מרור שכולם אמרו שזה מר מאד! וסמך ע"ז ובירך, אך לא הרגיש מרירות... ואח"כ הרבה מאד דיבר ב"צער נורא" על שנכשל רח"ל ב"ברכה לבטלה"... הי' מבהיל לראות!

- ניתן להאזין לדעת תורה מגדולי ישראל בראשם רשכבה"ג מרן הגר"ד לנדו שליט"א, בקו החירום: 03-313-3306
- ניתן להאזין למשאות הזכרון בקו אילת השחר מתורתו - 0799-555-555 שלוחה 6 ושלוחה 5-3
- כמ"כ מדי שבוע יר"ל קובץ אוצר הפרשה ובו גליונות מרבותינו זצוק"ל. ניתן להשיג מודפס בבתי הכנסיות בארה"ק, וכן ניתן לקבלו במייל: a169258235@gmail.com
- ניתן להצטרף לקבלת הגליון ע"י שליחת הבקשה למייל - a086221800@gmail.com

ללמוד בלי להפסיק

היום כולנו עסוקים בחוק הגיוס כידוע...

בתחילת הפרשה רש"י מביא בסוגריים (מרש"י ישן) דבר אחר "וישב יעקב", הפשתני הזה, נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן הזה?... היה פיקח אחד משיב לו, ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו. כך יעקב ראה כל האלופים הכתובים למעלה, תמה ואמר מי יכול לכבוש את כולו?... מה כתיב למטה, אלה תולדות יעקב - יוסף, וכתיב והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם.

וידועה השאלה ומפורסמת, אני שמעתי מהגר"ר יעקב ניימן (ר"י אור ישראל) זצ"ל, מה יפיקה הגדול ייעץ כאן... אם למשל אחד רוצה להביא לי איזה ארון ספרים גדול לישיבה, אבל זה לא נכנס בפתח, יבא חכם אחד, פיקח, ויגיד מה הבעיה, בא נשורף את זה וכך זה ייכנס בקלות... זה פיקח!! זה שוטה שבעולם! ויש כל מיני תירוצים בכל מיני נוסחאות.

הנוסחא הפשוטה: מה זה בכלל עסק של הפחמי איך הפשתן ייכנס, אתה דואג כאן לכל העולם!! שהפשתני יסתדר עם זה... רק כל אחד מבין, פעם המרכולות היו ברחוב, לא היו חנויות. והנה עומד לו בשפת הרחוב הפחמי ופתאום באים שיירת גמלים טעונים פשתן שסוחפים את כל הנקרה בדרכם ודורכים עליהם, ותוך כמה דקות כל הסחורה שלו מושלכת ארצה ונרמסת תחת הגמלים ולא נשאר לו כלום. הוא נלחץ...

אומר לו הפיקח, ועוד איזה פיקח... אם אתה מפסיק לעבוד אפילו לרגע, מה יהיה?... אתה אבוד, כי בינתיים הוא יעבור וירמוס הכל. אבל אם אתה לא חושב וממשיך לעבוד רגיל - זה יהיה בעיה שלו לא שלך. כי ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את הכל.

ואותו הדבר - אחי היקרים - אם אנחנו כעת נסגור את הגמרא לרגע ונחשוב מה עושים עם חוק הגיוס... נתחיל להעסיק את ראשונו בזה, (וכ"ש שזה מקום שנוגע לגדולי ישראל שהם הפוסקים ואומרים לנו מה לעשות) ברגע ואתה מפסיק ללמוד ומדבר על זה - אתה הקמת את החוק! אבל אם אתה ממשיך ללמוד - הם לא יכולים לעשות שום דבר, כי כשהקול קול יעקב אין ידי עשו שולטות.

נתרשלו מן העבודה...

אני רוצה רק לדבר, מה קרה היום שפתאום התעוררו הדוברים... הדוברים האלו ישנו כל הזמן. בידוע שעשו שונא ליעקב, ובידוע שעמי הארצות שונאים לתלמידי חכמים, ובידוע שראשי המדינה התנכלו כל הזמן לכל הקדוש והיקר. מה קרה היום?... החזון אי"ש אחרי כמה שנים מקום המדינה אמר פעם מה? המדינה עדיין מרשה שיהיה מקוואות!...

שבעים וחמש שנה המדינה פחות או יותר ישיבה בשקט. לא היה שום דבר... כל הזמן היו את בית המשפט העליון ויועצים משפטיים וראשי המדינה היו בחלקם גרוועים יותר מאלו שכיום, אז מה קרה פתאום?...

מרן ראש ישיבה זיע"א היה מביא את הב"ח בהלכות חנוכה; לפי שנתרשלו בעבודה נלקחה מהם, וכשמסרו נפשם עליה - החזירה להם, כשאדם מתרשל - לוקחים לו.

אם היו לומדים כמו שצריך - זה לא היה קורה. ואם זה קרה - אותו הוא שהתרשלנו. ומה התיקון להתרשלות הזו?... מסרו נפשם עליה. ידוע שרבי אלחנן וסרמן זצ"ל אמר, מה ההבדל בין חנוכה לפורים? בחנוכה היוונים רצו את הנפש, וכל המתייוונים חיו בטוב, וההצלה היתה דרך המלחמה שהיתה מלחמה של גוף... החשמונאים יצאו לקרב וניצחו. אבל בפורים רצו את הגוף. להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, ומה הם דרכי ההצלה? דברי הצומות וזעקתם ע"י התפילה שזה דבר רוחני. הייתכן?!... וכי ונהפוך הוא? היה יותר מתאים שבחנוכה הניצחון יגיע ע"י תפילה וצומות, ובפורים שרצו להרגם - שייצאו להילחם עם חיצים וחרבות...

אלא - אמר רבי אלחנן - כל מלחמה רוחנית זה השטן בעצמו, והשטן לא נבהל משום דבר חוץ מדבר אחד, ממסירות נפש.

וכבר סיפרנו הרבה סיפורים שכל ההצלה באה עם מסירות נפש, החפץ חיים אמר שאם נובהרדוק היו ממשיכים למסור נפש ברוסיה, זה היה גובה נפשות אך כל הגזירה של רוסיה לעקירת הדת היתה מתבטלת. כי להילחם עם השטן בעצמו רק מסירות נפש עוזרת. ועל זה מרן רה"י היה מדבר, דברים פשוטים.

למה יוסף סלסל בשערו?

אנחנו רוצים להביא עוד נקודה:

הגר"ר שמואל בירנבוים זצ"ל (ראש ישיבת מיר באמריקה) שואל, כתוב (לט, ו) "ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה", ומיד אח"כ "ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף"... אומר רש"י, כיון שראה עצמו מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו. אמר הקדוש ברוך הוא אביך מתאבל ואתה מסלסל בשערך?! אני מגרה בך את הדוב, מיד "ותשא אשת אדוניו" וכו'.

אומר רבי שמואל, למה באמת יוסף סלסל בשערו, כדי להיראות בחור יפה? מודרני?... זה מה שהוא רצה?!... אז יש שני פשטים פשוטים, אחד הביא מרן שה"ת הגר"ח קניבסקי זצ"ל בטעמא דקרא, היות וכתוב במדרש ששם שמים היה שגור על פיו, שפוטיפר ראה אותו כל הזמן ממלמל, הוא שאל אותו מה אתה ממלמל? הוא חשש מכשפים, ויוסף אמר לו אני אומר לקב"ה אתה הוא בטחוני אתה הוא פטרוני תתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני פוטיפר אדוני. היות והוא ידע שהוא צדיק וירא שמים, אם הוא לא היה נראה טוב אז זה היה חילול ה', וכמו ת"ח שאסור שיהיה רבב על בגדו, לכן הוא גם סלסל בשערו כדי שהוא ייראה טוב, (וזה כתוב גם בדעת נוטה).

ויש עוד פשט מאד מקובל שאומרים אותו על פי החרקובר, הנתניבות הקודש. הוא אמר פעם וורט לחפץ חיים והח"ח שיבח את זה. הגמ' בגיטין (נח, א) מספרת שרבי יהושע בן חנניה הלך פעם לכרך גדול שברומי, אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים יפה עניינים וטוב ראי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, הלך ועמד על פתח בית האסורים אמר "מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים?" ענה אותו תינוק ואמר "הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו".

אמר מובטחני בו שיורה הוראות בישראל, העבודה שאיני זו מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקים עליו! אמרו לא זו משם עד שפדאו בממון הרבה, ולא היו ימים מועטים עד שהורה הוראה בישראל, ומנו? רבי ישמעאל בן אלישע.

תעשה מה שאתה יכול!

פעם אמר לי מרן שר התורה רבי חיים קניבסקי זצ"ל אני מוכן לתת ברכות לכולם חוץ ממי שרוצה לקפוץ מקומה שביעית ומבקש ברכה שלא יקרה לו שום דבר, אין לי ברכות כאלו... (אולי רפואה שלימה...) כשאדם עושה מה שצריך ה' עוזר לו, אבל אם אתה לא עושה מה שצריך ועוד כ"ש כשעושה הפוך ומבקש מהקב"ה "תעזור לי" - זה לא שייך. ואז הוא מפסיד.

ההנהגה הזו של יוסף היתה הנהגה שמביאה לידי נסיון... אם זו היתה הנהגה נכונה - ה' היה עוזר לך, אך היות וזה לא היה הנהגה נכונה (בגלל שאביו התאבל), אז הקדוש ברוך הוא מגרה בך את הדב.

וממשיך רבי שמואל בירנבוים ומביא דוגמא, הרבה בחורים הולכים לישון והם רוצים דרך לקום לתפילה, מאד רוצים! או שהם שמים שעון מעורר בשביל להתעורר, או שהם סומכים על המעורר שיעורר אותם, והם באמת התעוררו ומיד אח"כ נרדמו בחזרה... אומר ר' שמואל - אתה אל תחכה לסייעתא דשמיא! אל תחכה, אתה מכיר את עצמך וכבר ידעת מאתמול... למה שמחר יהיה יותר טוב מהיום?... אם אתה לא תרצה לקום - - - ואם תרצה חפש דרך בטוחה...

[מרן שה"ת זצ"ל אמר לנו כששאלנו אותו את השאלה הזו, לאחד שכ"כ רוצה ולא מצליח בשום צורה ואמר לנו - שמי שבאמת רוצה לקום, שיגיד לחבר שלו שיעיר אותו, ואם הוא לא קם שיקח מים וישפוך עליו, ומכאן ואילך מובטח לו שהוא יקום... יש אמנם עוד כמה דרכים למי שמצליח אחרת אבל זו השיטה הכי בטוחה למי שאין דרך אחרת...]

אדם שעושה מה שהוא יכול הקב"ה עוזר לו, אם אתה לא עושה מה שאתה יכול אז אתה גרמת לך שלא תצליח. אדם גורם צרות לעצמו, אם אתה עושה מציצך הכל - יעזרו לך.

סיפרנו פעם שסיפר לי הגאון רבי יואל מקלב שליט"א, כשהם התחילו ללמוד עם מרן שה"ת הגר"ר חיים קניבסקי זצ"ל, כידוע שבצעירותו הוא למד עם מי שבקש ובלבד שיקבל ע"י לבוא יום יום בלי להחסיר וכלי תירוצים.

עכ"פ להם הוא סיפר שפעם בא אליו בחור שרצה ללמוד איתו, רבי חיים הסכים בתנאי שיבוא כל יום! הבחור אמר שהוא מוכן, רק שיש לו בעיה אחת, כל שנה בחורף הוא חולה בשפעת לכה"פ שלש פעמים. אמר לו רבי חיים **אם תתמיד כל יום - תהיה בריא.** וכך הוה.

לקראת סוף החורף [ואומרים שאז הרבי מסאטמר ר' יואליש הגיע לבני ברק והוא מאד רצה ללכת ולראות אבל זה היה בדיוק בזמן שהוא לומד עם רבי חיים] הוא ביקש היתר מרבי חיים, אמר לו הגר"ח סיכמנו על קביעות... אך הלה לא עמד בנסיון והלך, ומיד למחרת הוא נחלה בשפעת. הוא שלח לרבי חיים לבקש, מה שעד היום לא נחליתי זה מופת של הרב, אז שהרב יעשה מופת שאני אבריא. אמר רבי חיים זה לא מפות ולא שום דבר, אדם שקיבל על עצמו - עוזרים לו משמים אבל כשאתה מצדך כבר לא עשית מה שאתה יכול - אני לא יכול לעזור לך מאומה...

וזה המציאות כשבן אדם עושה מה שהוא יכול - עוזרים לו.

הדבר הראשון שבחור עושה מה שהוא יכול כדי לקום מוקדם בזמן זה ללכת לישון מוקדם. זה דבר ראשון! תאמינו לי שאת זה הוא יכול. מי שלא הולך לישון מוקדם שלא יצפה לקום בזמן. על זה אמר רבי חיים אחד שמתאבד לא יבקש ברכה שלא יקרה לו כלום. אדם שהולך לישון מאוחר לא יכול לצפות לקום בבוקר ולא להיות עייף. על זה אין ברכות ואין מופתים... אבל אם תעשה מה שאתה יכול - אז תהיה לך סייעתא דשמיא.

אמר החרקובר למרן הח"ת, מה פתאום רבי יהושע בן חנניה היה מובטח שהוא יהיה מורה הוראות, וכי בשביל שהוא יודע להשלים פסוק אז הוא מורה הוראות?...!

אלא, לכן מקדימים לך שהוא היה יפה עיניים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, יש שתי סיבות שיכולות להיות, יש אחד שתמיד דואג ליופי שלו. לא מעניין אותו אם הוא נמצא בבית או שהוא בבית האסורים... אבל יש אחר שהוא בעל בטחון ואדרבה, בשביל שלא להישבר, הוא רוצה להראות אני בוטח בה' שתבוא הישועה! אדם שנשבר הוא מסתובב עצוב ומדוכא, בלי מצב רוח, אבל אני מסתדר כראוי כי אני רוצה להחיות את הביטחון בה'. וזה מה שרבי יהושע בן חנניה רצה לבחון את הילד הזה איפה הוא אוזן, וראה שהוא ענה לו את המשך הפסוק ויודע שהוא חטא לה', לכן הוא הבין שלא יופי חיצוני ענין אותו רק לחיות את הבטחון בה', ולכן אמר מובטחני בו שיורה הוראות בישראל.

יוסף רצה להראות שהוא לא נשבר! אדרבה ואדרבה, הוא התחזק באמונה ובבטחון בה'. התביעה עליו לא היתה על עצם הסלסול, אלא אביך מתאבל.. ההנהגה שלך אמנם נכונה, אבל לא כאשר אבא מתאבל...! אם האבא באבל כעת זה לא ההנהגה הנכונה.

הגמ' בתחילת נדרים מספרת על שמעון הצדיק שאמר לנוזיר מה ראית להשחית שערך זה הנאה, וא"ל ראיתי דמותי במים כמה אני יפה ופחו עלי יצרי, ואמרתי העבודה שאגלחך לשמים. הרי לגדל שער ולייפותו זה מביא לידי חטא, אך כיון שהוא רצה לעשות את זה לש"ש לא היתה תביעה שייפה את שער, אבל בשעה כזו שאבא מתאבל זה לא מתאים, צריכים להשתתף באבל שלו.

רק הקב"ה יכול לעזור לי

אז למה הקב"ה גירה בו את הדב?... שהוא יצא דעירות, אומר רבי שמואל בירנבוים זצ"ל, אדם שעושה מצידו מה שהוא יכול אז הקב"ה עוזר לו, יש כלל של הגמרא בברכות יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואם אין הקב"ה עוזרו אינו יכול לו. **הקב"ה ברא בריאה שאנחנו צריכים אותו על כל צעד ושעל! אני לא יכול לעשות לבד כלום! רק בורא עולם יכול לעזור לי!**

סיפרתי פעם סיפור לא יפה... היה אפיקורס גמור, אני לא רוצה בכלל להגיד את השם שלו, הוא היה נקרא הפילוסוף הכי גדול באוניברסיטה בירושלים וראש הפקולטה העברית, והוא חיבר ספר - שכולו אפיקורסות - על משה רבינו ע"ה, היה לי מכר שהוא גם היה ד"ר באוניברסיטת בר אילן והוא היה חסיד של הפילוסוף הגדול מירושלים שהיה עילוי גדול.

פתאום יום אחד אותו אחד ברח ממנו ולא יכל יותר לשמוע עליו... שאלתי אותו מה קרה, הוא דיבר שטויות? לא לא... אז מה קרה... אז הוא סיפר: פעם אחת הוא בא אליו ושאל אותו מתי הוא יכול עוד פעם, אז הוא אמר לו תבוא אלי שבוע הבא ביום חמישי. הוא בא לצאת, וכשהוא היה ליד הדלת, קרא לו הפילוסוף הגדול בא הנה... מה שאלת?... אם אתה יכול ללמד פעם שניה. ומה ענית לך? לבוא יום חמישי בשבוע הבא.

אמר הפילוסוף: אומרים שאני חכם, השתטיתי בתשובה... אלא כשיבא פעם אחת שתהיה לך שאלה פילוסופית, ותחשוב על זה כמה ימים חזק עד שתראה שאתה לבד לא יכול להגיע לפיתרון, וזו אכן בעיה, אח"כ תחשוב עוד כמה ימים מי כן יכול לפתור את זה... ותגיע למסקנה שיש רק אדם אחד שידע, וזה אני - או! אז זה זמן לבא אלי... ומאותו רגע הוא לא יכל להסתכל עליי.

כלפי בן אדם אכן זה מראה על שפלות הנפש, אבל זה נכון לפני בורא העולם, **המציאות היא בעולם שיש לנו בורא עולם!! אני לא יכול לפתור שום דבר, רק אחד יכול לעזור לי, בורא עולם! וכשיהודי חי ככה שרק הבורא עולם יכול לעזור לי, אז כל החיים אחרת.** אבל זה הכל כשעשיתי מה שאני יכול.

בגליון האחרון של מרן רה"י הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א הובא שיחה עם כותרת 'הדרך לגדול'. ונקריא בקצרה: שאלה, פעמים רבות אדם מחליט להשתנות ומתכן איך לעשות את זה ואחרי זמן מועט כבר אין זכר לזה. מה אפשר לעשות כדי שההחלטות יחזיקו לאורך זמן?... הוא כותב כמה דברים, ראשית להחליט החלטה חזקה, למשל, לבחור יש ספק האם כדאי לקום מוקדם לתפילה אפילו שהוא קצת עייף או לא, והוא מחליט - כמו שצריך להחליט - אני אקום לתפילה למרות העייפות! אבל בתוך תוכו הוא עדיין מסתפק, רק רוב הצדדים אומרים לו לקום... הולכים אחר הרוב. אח"כ כשהוא מגיע לקום והוא עייף הוא חושב החלטתי באופן פזיז מידי זו לא היתה החלטה נכונה... ואז הוא ישן... אחד כזה לא יחזיק מעמד. קודם כל תחליט. ואם מחליטים - אין חזון! וכך תחזיק מעמד. וחוף מזה יש שם עוד כמה דברים מועילים.

דבר ראשון להחליט, להבין, לדעת. ואז אח"כ אין היכי תמצוי אחרת.

אדם צריך להתבונן...

אני רוצה להגיד לכם: שאלנו איפה היו שבעים וחמש שנה עם חוק הגיוס?...

יש משך חכמה בסוף פרשת ויצא, אחרי פגישת לבן עם יעקב כתוב "וילך וישב לבן למקומו" - ומה באים לומר לנו מה לבן עשה אח"כ?... וכי הוא אישיות כה חשובה שמעניין אותנו דרך הילוכו? אומר המשך חכמה, אתה נמצא עשרות שנים ליד יעקב אבינו, אתה רואה לאן בן אדם מסוגל להגיע... אתה רואה בן אדם שרימית אותו לאורך כל הדרך והוא תמיד עובד אתך בנאמנות. תתן אמת ליעקב. ורש"י אומר בפי' ויצא (כט, ל) עה"פ "ויעבד עמו עוד שבע שנים אחרות" - הקישן לראשונות, מה ראשונות באמונה אף האחרונות באמונה, ואע"פ שברמאות בא עליו. אח"כ יעקב אמר לו באריכות "הייתי ביום אכלני חרב וקרח בלילה ותדד שנתי מעיני", הוא מרמה אותו מאה פעמים והוא ממשיך להיות נאמן... הוא ממש משועבד לך... כעת אתה רואה שהוא בורח ממך ואתה מבין גם למה... ומה יש לך לומר, "יש לא-ל ידי לעשות עמכם רע", לבן, תחשוב רגע... ואתה לבד אומר "נחשתי ויברכני ה' בגללך" רגע תשתנה... תראה התנהגות של בן אדם משכמו ולמעלה, יש לך לומר מול זה "יש לא-ל ידי לעשות עמכם רע" שום דבר - ולבן שב למקומו הראשון. רשעים.. לבס ברשות יצרים.

גם על בלעם כתוב בסוף פרשת בלק "ויקם בלעם וילך וישב למקומו וגם בלק הלך לדרכו", כלום... פלאי פלאים... אתה רואה כזה דבר גדול, גם בלעם וגם בלק, בלעם... אתה רואה אתון מדברת אליך... אתה רוצה לברך ולא הולך לך... אתה יודע דעת עליון והקב"ה לא נותן לך לקלל, תחשוב רגע... רגע!!! בלעם, אתה רואה את זה... בלק, אתה רואה בעיניים איך שבלעם רוצה, הוא רוצה... אתה יודע כמה הוא אוהב את הכסף שלך והוא חפץ בכבוד שלך, אתה רואה שזה לא מצליח כי זה לא רצון הבורא עולם.

שום דבר... שום דבר לא משפיע עליו. כ"א חוזר לדרכו הראשונה ושוב... לבס ברשות יצרים. וזה הדבר הכי גרוע. בא תתבונן... בא תחשוב. הבאנו את מה שאמר הרה"י רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל שמביא את המדרש "רשעים בחייהם קרויים מתים". הוא קם בבוקר ורואה את השמש זורחת ולא אומר יוצר המאורות. הוא הולך בלילה ולא מברך המעריב ערבים. "חיים" זה להתבונן. בלי זה האדם הוא כמו מחוסר הכרה. הוא חי הוא לא מת... אבל ללא מחשבה - לא רואה - לא שומע - ולא מבין [וכבר בשירו הידוע של רבי א. א. קפלן זצ"ל [בשקעה חמה] כבר שורר "...אם לזאת קראת חיים, אמור נא קלי מה זה מת!]

תתבונן שזה נס...

עכ"פ, מה קרה היום, למה הדב התעורר משנתו שינת החורף העמוקה אחרי שבעים וחמש שנה?... שמעתי פעם, וורט ידוע של המגיד הגי'ר ראובן קרלינשטיין זצ"ל ממש דברים נפלאים... הוא דיבר על קריעת ים סוף, והוא הביא משל שהיה אמן, פסל, שהוא היה מומחה שאין כדוגמתו בעולם והוא עשה דוגמא של סוס, שכל מי שרואה אותו בטוח שזה סוס רגיל ואמיתי! הוא רצה למכור אותו בהון רב... הוא בא לכיכר המרכזית של העיר, ואף אחד לא ניגש אפילו להסתכל... והוא התפלל, עבודה כל כך יפה שלקחה לו המון המון זמן... עד שהוא קלט שזה כל כך מוצלח שכולם חושבים שזה סוס רגיל ולכן אף אחד לא מסתכל על סוס.

מה הוא עשה?... הוא חתך אותו באמצע לשנים ופתאום כולם התפללו לראות סוס חתוך ועומד רגיל ורצו לראות מה קורה פה... הם ראו את יצירת הפלא שלו ומיד קנו את זה והוא הדביק את זה בחזרה.

בן אדם רואה ים והוא בכלל לא מתפעל. אז הקב"ה אומר בא אני אראה לך שאני בעל הבית ואחתוך אותו לשנים...

אנחנו שבעים וחמש שנה גדלנו בלי לחשוב שיש פה חסד מיוחד של הקב"ה... אנחנו חושבים שראשי המדינה מבינים... אומר הקב"ה, עד כדי כך אתה חסר דעה?! אתה לא מבין שזה נס משמים?... בא ננסה, אני אראה לך פתאום בדיוק. מה היה עד היום?... נכון, כי אני רציתי. כעת התבוננת?... אתה כבר מבין שזה אני?... תדבר איתי. תגיד תודה ואח"כ תבקש, ומשמסרו נפשם עליה - החזירה להם. דבר מאד פשוט.

אבל צריך לדעת, גם אצל החשמונאים בזמן היונים, שמסרו נפשם עליה, מה היה אח"כ?... הם מצאו פך שמן טהור, הקב"ה שילם להם... חזרה מלכות בית חשמונאי הרבה שנים, וחזרה עטרה ליושנה. הקב"ה פייס אותם.

גם יוסף הצדיק, הוא עמד בנסיון הקשה, ונהיה מלך! רועה כצאן יוסף, כל עם ישראל נקרא על שמו. עמוד היסוד! הם עמדו בנסיון ואח"כ הקב"ה נותן להם שכר. "כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרד", אומר הגר"א במשלי אם אחרי שאבא מייסר את בנו הוא רואה שהבן קיבל את זה - אז הוא מפצה אותו על הייסורים שהוא עבר. אם אכן נתחזק ונקבל עול תורה, עוד נפוצה על התקופה הקשה.

צריך לחשוב רק איך לגדול עוד...

אני רוצה לומר לכם כעת שני דברים ממרן רה"י זיע"א. סיפור ששמעתי אותו ממקור ראשון, (לא מאחד ששמע...) זה סיפור שהיה לפני כחמש עשרה - עשרים שנה. לגיסו יש משרד גדול והיו לו הרבה מחשבים. הוא התפתח והחליף את המחשבים הישנים בחדשים, והוא אמר לאחיין שלו בא תיקח לך מחשב אחד הביתה. האבא, הוא יהודי יר"ש והוא לא רצה שייכנס מחשב הביתה. הוא בא לשאול שני רבנים במקום מגוריו והוא סיפר להם את הסיפור. רב אחד אמר לו, אי אפשר להגיד לילד כל הזמן לא לא לא. עוד כמה שנים תראה שמחשב יכנס יותר לבתים, אז תרשה לו... [כמובן שדובר במחשב חסום לחלוטין] הוא שאל רב אחר והרב נזקק חס ושלום!

הוא חזר את הרב הראשון לשאול מה לעשות, הוא אמר לו אתה רגיל לשאול את רבי אהרן לייב, לך תשאל אותו! הוא בא לשאול את מרן רה"י. אמר לו הרה"י קודם כל תראה לי את כל הרשימה שאתה אומר לילד לא ואני מוריד לך הרבה "לא"... אבל יש כמה "לא" שצריכים להגיד לו ובראש הרשימה זה על מחשב.

דע לך ילד קטן צריך לתת לו את כל מה שילד קטן צריך לקבל. הוא

צריך לשחק בחול... אמא שלו צריכה לנדנד אותו בנדנדה, ואם יש משחק של ילדים כמו סולם תקנה לו סולם שישחק בזה... אבל דבר אחד אנחנו צריכים לתת לילד את כל מה שהוא צריך בגלל שהוא צריך. אבל גם כשאתה נותן לו את הכל - אתה צריך להחזיר לו, "זה טוב לגיל שלך", אבל לאט לאט תגדל ותהיה **תלמיד חכם**! או! לזה אנחנו מחכים... ואת זה צריך להגיד לו כבר מהתחלה... הוא מתחיל לעלות בסולם - תגיד לו זה רק ההתחלה של הסולם, אבל הסולם - ראשו מגיע השמימה... שתהיה תלמיד חכם! את זה הוא חייב לשמוע.

אחד שיש לו מחשב - כך אמר הרה"י - הוא יכול להיות תלמיד חכם, הוא יכול להיות מגיד שיעור טוב, הוא יכול להיות הכל. אבל דבר אחד, הראש שלו כבר לא חושב איך נהיים ת"ח גדולים יותר ויותר, הראש שלו במחשב... לא "איך עולים הלאה בסולם", וזה - אסור שיהיה בבית.

כשאנחנו תמיד מדברים על הפלאפונים - נראה אצל הרבה - מה כבר רוצים מהחיים שלנו, היום כבר פלאפונים זה דבר רגיל... וכבר יש מכשירים מהדרין... אז מה רוצים? אבל - הראש כבר לא עסוק איך להיות ת"ח גדול.

מה רוצים מאיתנו, מה הבעיה בפלאפונים... הראש כבר לא עסוק איך להיות ת"ח גדול. איך לעלות מעלה.

אמרנו בשם רבי ברוך ויסבקר זצ"ל ללמוד מיעקב אבינו שהי' 'טמון' בשם ועבר י"ד שנה לא כתוב שלמד שם אלא הי' טמון ע"ד טמון באש, אם אתה רוצה להצליח צריך שתהיה טמון! טמון בבית המדרש. להיות **אחת** שאלתי אותה אבקש. אבל אם יש לך פלאפון אז יש לך חברים וידידים ובאמת חולשה גם נייס מענין... אתה כבר לא טמון בבית המדרש. והמחשבות לגדול במקום.. להיות מוסיף והולך - ונהפוך הוא.

להיות בתוך צמיד פתיל

באילת השחר (עה"ת פרשת ויצא כט, יג) מביא ספר חסידים שכותב אין להיכנס לבית כותים. אבל איך יעקב היה בבית לבן? אומר הספ"ח שהוא לא היה נכנס באהלו. ושואל הרה"י שכתוב מפורש בפסוק הזה שהוא היה אצלו בבית. אז אפ"ל שהוא בא פעם אחת חד פעמי ומיד הלך. ומש"כ זה לי עשרים שנה בביתך, אולי הכוונה סמוך לו ליד הבית. והוא קצת דוחק.

ואמר לי הרה"י של אמרי משה, שהוא התקשר אל מוריני הרה"י רבי איתמר גרבוז שליט"א ושאל אותו, ידוע שכלי חרס מקבל טומאה רק מתוכו ואם יש עליו צמיד פתיל כל אשר בתוכו טהור ואינו מקבל טומאה. והוא שאל מה הדין אם הבן אדם עצמו נכנס לצמיד פתיל לבית מלא טומאה, האם הוא מקבל טומאה או לא?... אמר לו שמפורש להדיא שאינו מקבל טומאה.

אז הוא אמר - על אותו הדרך - יעקב היה עם צמיד פתיל כל הזמן. הוא לא היה בבית של לבן, כי הוא היה מוקף בצמיד פתיל של

מחשבות קדושות של תורה וירא"ש ולא נכנס לראשו שום דבר מדברי לבן.

מרן שה"ת רבי חיים קניבסקי זצ"ל אמר פעם להרה"ג ר' ישעי' אפשטיין שליט"א כולם מתפללים איך אני אומר שבבני ברק לא יפלו טילים, ולציבור היה עונה זה החזו"א אמר, אבל לו הוא אמר, איך הם לא רואים בעיניים שדפי הגמרא של עמל התורה בב"ב עומדים מסביב לבני ברק ולא נותנים לטילים להיכנס?! רבי חיים ראה.

יעקב היה כל העת עם הצמיד פתיל, הוא היה טמון, וממילא הוא לא היה אצל לבן גם כשהוא היה בביתו.

והג"ר אליהו דיסקין אמר, שפעם בישיבות ידעו, היות ורוב הבתים היו אז מבעלי בתים שעבדו לפרנסתם, עוד לא היה כ"כ הרבה כוללים, אז ידעו שהישיבה היא התיבת נח והצמיד פתיל. היום זה הפוך... **היום רוב הבתים זה אברכים, ובבית שומרים עליך מאד, זה מקווה טהור. אך בישיבה - - - יש מעוד סוג של בתים... היום צריך להיות עם "צמיד פתיל" גם בישיבה.**

פעם החפץ חיים שאל משהו מה אתה לומד? אמר לו חזקת הבתים. אמר הח"ח, היסוד של להחזיק בית זה המבואר להלן זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי. **אני לא משנה מהבית! כל המנהגים הטובים שראיתי בבית של ההורים - אני דבק בהם, מה שהחבר רואה ומה שאני רואה אצל אחרים - לא נוגע אלי.** חזקת הבתים - זה אומר של אבותי! זה דבר פשוט מאד.

זה הזמן להצליח!

כעת נדע: כשאנחנו מדברים שבחור צריך להיות טמון בבית מדרש...

יש מכתב שכתבו כעת גדולי ישראל, מגיעים ימי החנוכה, חנוכה הוא זמן של אור תורה, זה דבר ידוע והמליצו על זה את הגמ' מאי חנוכה? דתנו רבנן! ידוע שמרן רה"י רבי גרשון אדלשטיין זצ"ל היה מאד מקפיד שלא יסעו בחנוכה הביתה, וכן הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל כפי שסיפרנו.

אבל דבר אחד ברור, גם אלו שיוצאים זה הנהגה של בדיעבד, אבל כל הזמן שנמצאים בישיבה, צריך להיות מקסימום של התמדה! זה הזמן להצליח! זה הזמן להצליח! כידוע מהספ"ח כחנוכה מאיר אור תורה. אתה לוקח את הזמנים הכי טובים להצליח ומבזבז אותם! בואו עם החלטה, כעת אין פטפוטים אין דיבורים. רק התמדה, רק עלייה בתורה, זה ההיכוי תמצית להצליח.

אנחנו צריכים לדעת שכשמסרו נפשם עליה נתקיימה בידם.

חוק הגיוס לא יקבע בכנסת ולא בבימ"ש אלא בישיבות עצמם. רק ע"י בני התורה בעצמם - אם יקבלו עול תורה באהבה וביתר שאת ויתר עז תתבטל הגזירה - - - אין הדבר תלוי אלא בנו... ואז נזכה לראות ניסי השי"ת... בימים ההם... בזמן הזה.

לע"נ

אבינו רועינו רבן של ישראל מרן ראש הישיבה רבי אהרן יהודה לייב ב"ר נח צבי זצוקללה"ה זיע"א נלב"ע כ"ד כסלו תשע"ח

תנצב"ה

לע"נ

הרב יחזקאל בן ג'חלה ועבודי אצלן זצ"ל מחכמי בבל, שכיח בתל אביב ומייסד קרן הצדקה החשובה 'אהל עזרא ושרה' אשר מסייעים בידינו תדיר מאחר שלא זכה לפרי בטן מבקשים מכל מי שיכול ללמוד או לעשות כל דבר מצוה שיהיה לע"נ נלב"ע כ"ד כסלו תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמח"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיגו לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של 5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

שיחה מהגאון רבי זאב פהן שליט"א

פרשת מקץ

הלימוד מחנוכה - התחדשות וחיזוק הרצון לעבודת השם

המטרה בשמנת ימי חנוכה אינה לחנוכה בלבד

חז"ל ייסדו לנו לומר בתפלה "וקבעו שמונת ימי חנוכה" וכן הוא לשון הברייתא במסכת סופרים "כל שמונת ימי חנוכה", ויש ללמוד מזה שהגדרת החנוכה אינו שמונה ימים אלא שמונת ימי חנוכה, וכמש"כ רש"י על התורה על לשון התורה בחג המצות שבעת ימים, שיש חילוק בין שבעה ימים לשבעת ימים, ששבעה ימים הוא שבע פעמים יום אחד, ושבעת ימים הוא פעם אחת שבע פעמים, והבאור בזה ששבעה ימים אחרי שהם נשלמים הדבר נגמר, אבל שבעת ימים כשהם נשלמים זהו הזמן שמגיע הרגע הראשון של המציאות של "שבעת ימים" שזהו בהשלמת השבעה ימים, והנפק"מ בזה שאם זה שבעה ימים זהו רק בשביל הימים האלו בלבד, אבל שבעת ימים זה בשביל התועלת שצריכה להגיע משבעת ימים אלו לכל השנה כולה, והתורה בעצמה מפרשת לנו דבר זה במקום אחר ששבעה ימים של חג המצות הוא "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים על ימי חייך", ולמדנו שאין לנו שבעה ימים חג המצות בשביל ימים אלו בלבד אלא בשביל כל ימות השנה, וזה מה שחז"ל גילו לנו גם בשמנת ימי חנוכה שזה גוף אחד של שמונת ימים, וא"כ נמצא שמציאות השמונת ימים הוא ברגע האחרון של חנוכה, ולא יכול להיות שברגע שמשגים את המציאות הזאת מפסידים אותה, אלא המטרה בזה היא כדי שזה ישפיע עלינו ויעורר אותנו לימים שאחרי ימים אלו, ולכן אנחנו צריכים לסכם לעצמינו בעז"ה מה אנחנו צריכים להוציא ולהחזיק לנו.

חנוכה - התעוררות להגברת הרצון לעבודת ה'

ימי חנוכה הם ימים של התעוררות של החשמונאים שהם החדירו בכלל ישראל להגביר את הרצון לעבודת ה', וזה בעצם היסוד של העליה שלנו לכל התורה, כמבואר בברייתא תורה מביאה לידי זהירות וזהירות מביאה לידי זריזות וכו', אנחנו הורגלנו לביאור של המסילת ישרים [ופשיטא שזה אמת] שזהירות הוא לשמור את עצמינו ממכשולים של עבירות, אבל רש"י מפרש שזהירות הוא זהירות כדי להשיג את הזריזות, והוא הסולם של עבודת ה'.

במדת הזריזות מבאר המסלת ישרים שיש ב' חלקים, האחד כמש"כ "ושמרתם את המצות" ודרשו חז"ל מצוה הבאה לידי אל תחמיצנה, שהמצוה צריכה שמירה שלא תחמיץ, חימוץ זה הסכנה שלא יזכה להשלים את קיום המצוה, וכמו שאמרו חז"ל הרבה קטגוריים מכאן ועד גיתון, וצריך השתדלות להשיג את קיום

המצוה, ומעלה זו היא לשמור שלא לאבד את המצוה, והחלק השני הוא הלהט שבלבו בקיום המצוה, שזה מעלה בנפש האדם המקיים את המצוה שעושה את המעשה עם רצון הלב, שהרצון הזה מתבטא באופן קיום המצוה, ומבואר בזה שנדבת הלב הוא גם בעצם קיום מעשה המצוה מתוך כונה ולא כדרך מצות אנשים מלומדה, כי באותה פעולה יש הנקרא עושה רצונו של מקום ויש אינו עושה רצונו של מקום, כי צריך לעשות את המצוה בנדבת הלב.

חנוכת המשכן היה בנדבת הלב

בחנוכת המשכן אמרו חז"ל שאהרן הכהן חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכה, והרמב"ן בפרשת בהעלותך מביא מגילת סתרים מר"נ גאון שהקב"ה אמר לאהרן יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל נסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שמם, והיא חנוכת בית חשמונאי, והנה בחנוכת הנשיאים כתב הרמב"ן שהיה להם התעוררות מעצמם והקב"ה הסכים על ידם, כי מה שהתנדבו עגלות לא היה ע"ז ציווי אלא הם התעוררו מעצמם לנדבה זו, וכן היו כל הקרבנות שהביאו לחנוכת המשכן, והיה בכלל זה החידוש של קרבנות הנדבה של קטורת, שהיה בה שני חידושים שקטורת באה בנדבה ליחיד ושקטורת קרבה על מזבח החיצון.

וענין זה של נדבה לה' היה גם אצל החשמונאים, וכמו שביאר הב"ח שמתתיהו ובניו הערו נפשם למות כדי להחזיר את העבודה, אחרי שראו שהיה גזירות במשך חמשים ושנים שנה, שזה משך ב' דורות, מפני שנתרשלו בעבודה, ומסרו נפשם להחזיר את העבודה, שגם זה היה ענין של "נדבה" שהם נדבו את רוחם לקב"ה.

בתורה מצינו נדבת לב והוא לתת את הרצון שבלב האדם, וכמו שמבואר במשנה "מה בין נדר לנדבה שזה חייב באחריות וזה אינו חייב באחריות" ולכאורה צ"ב וכן העיר מרן הגרי"ז דלכא' עיקר החילוק ביניהם הוא בעצם הקבלה אם קיבל על עצמו בנוסח של נדר הרי עלי או נדבה הרי זו, ובכל אחד חייב כפי מה שקיבל על עצמו, ולמה זה נקרא שיש חילוק ביניהם שבנדר חייב באחריות ובנדבה אינו חייב באחריות.

והנה בגמ' בנדרים (דף ט.) אמרו שהכשרים מתנדבים קרבן בלשון נדבה ולא בלשון נדר, והגמ' מביאה נדבה דנזירות דכשרים כמו שאמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא

פעם אחת כשבא נזיר מן הדרום שפחו עליו יצרו וביקש לטרונו מן העולם וקיבל נזירות לגלח שערו לשמים, והר"ן שם הקשה איך שייך לחלק בנזירות בין נדר לנדבה והרי הוא לשון אחד שמקבל על עצמו להיות נזיר, וביאר הר"ן וז"ל נראה בעיני דנדר פירושו דבר שאינו בא לגמרי בנדבת הלב, ונדבה פירושו מה שהאדם נודר יותר בנדבת נפשו ושמעשיו יותר רצויים, ולכן גם בנזירות מי שהכוונה שלו רצויה יותר קרוי נזירותו נדבה, עכ"ל, ומבואר בדברי הר"ן שהביטוי "נדבה" הוא שיעור ברצון הלב של האדם, וזהו החילוק ג"כ בין נדר לנדבה בקרבן, שהאומר הרי עלי חסר ברצון השלם שנשאר לו עוד הפסק בין הקבלה להפרשת הקרבן, אבל בנדבה הוא מיד מקדיש את הקרבן כיון שרצונו גדול יותר להביא קרבן, וזו כונת המשנה מה בין נדר לנדבה, שאינו חילוק רק מה קיבל על עצמו, אלא שבנדר חסר בנדבת הלב.

כאשר הנשיאים חידשו חידוש בקרבנות חנוכת המשכן בנדבה של העגלות ובקרבן של קטורת יחיד, הקב"ה הסכים על ידם בגלל החביבות של הרצון שמונה בנדבה זו, ואמרו חז"ל שכל אחד מי"ב הנשיאים היתה לו כונה פרטית בשונה משאר חבריו הנשיאים, ואף שהיו הקרבנות שוים היה חילוק בכונתם, ולכל אחד היה נדבת לב מיוחדת בפרטות לקרבן שהוא הביא, וזה גופא היה הריצוי מאת ה'.

נדבת הלב בתפלה ובתורה

עלינו לדעת שגם לנו יש מהענין הזה של נדבת לב ורצון בעבודת ה', והוא בעבודת התפלה, שהיה ראוי שכל אחד יסדר תפלתו בלשון הראויה לפי כונתו ודרגתו אבל אנשי כנסת הגדולה ראו בירידת הדורות שצריך לעשות מטבע שיהיה לכולם בתפלה, ואמנם חסר עי"ז את נדבת הלב כיון שיש נוסח בקשה קבוע לכולם, ולזה צריך עבודה להשיג חידוש בתפלה בתוך המטבע של הנוסח הקבוע שכל אחד יכול בתוך הבקשה להתאים אותה למדרגתו ומצבו הפרטי, וזהו עבודת הלב של כל אחד ואחד להשתמש בתפלה לחלק האישי בתוך הבקשות שתקנו אנשי כנה"ג, ויש לכל אחד ואחד מקום לפרש ולכוין בנוסח התפלה הקבוע למה שהוא, ואין המכוון לפירושים שאינם נכונים, אבל בפשט התיבות כל אחד יכול למצוא את עצמו וצרכיו בתוך התפלה, ונצרך לזה התבוננות ושימת לב, ואמנם קשה לעשות כן בכל התפלה בבת אחת, וצריך לחדש את כונת הלב בתפלה להביע את צרכיו בתוך הבקשות שתקנו לנו בסדר התפלה.

גם בעסק התורה יש ענין זה של הרצון הפרטי של האדם, וזהו חידושי תורה, כי ענין חידושי תורה הוא כשהאדם מביא את התורה המקובלת להיות חלקו בתורה, כי יש את המושכל ראשון ויש תוספת הבנה כשמתבונן במנוחת הנפש ומגיע ע"י עמל המחשבה להבנה עמוקה יותר, וזה חידושי תורה, כי אין צורך שיהא דבר חדש לאחרים אלא מה שחדש אצל האדם כלפי עצמו, ומה שאמרו חז"ל שהקב"ה אוהב חידושי תורה היינו דברים אלו שהאדם עמל במחשבתו להשיג הבנה יותר נכונה ועמוקה, וכל מה שמגיע לאדם בעמל, ואף אם אחרים השיגו הבנה זו בנקל, כלפיו זהו החידושי תורה שהקב"ה אוהב, כי זה היצירה שלו בתורה מכח רצון הלב שבו, וחז"ל הפליגו הרבה במעלת חידושי תורה כמה שזה אוהב ורצוי אצל הקב"ה, וכן בקיום המצוות כל אחד יכול להשיג את התורה של המצוה כפי רצון הלב שיש לו במצוה.

כתוב "היום הזה נהית לעם", וכן "והיו הדברים האלה אשר אנוכי מצוץ היום", ודרשו חז"ל בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, היחס שלנו לתלמוד תורה צריך להיות כמו דבר חדש, ובאמת כל פעם שלומדים ומתעלים זה דבר חדש, והקב"ה מגלה לנו את דרך העבודה שהמציאות היא שכל יום זה חדש, וזה נותן לנו לעורר את רצון הלב בהתחדשות בקיום התורה והמצוות, ובאמת בכל דבר שמתחדש יש לאדם התעוררות טבעית להתחזק בו, וכאן מבואר שיש לאדם בחירה על ההתחדשות הזו לעורר בלבו להאמין בדבר הזה שכל יום הוא דבר חדש ואין העבר מונע ממנו הצלחת העתיד, זהו מה שנתחדש גם אצל החשמונאים רצון הלב לעבודת השם, ומכח הרצון הערו נפשם על העבודה, וזה היה ההצלה של כלל ישראל בגלות יון שמסרו נפשם מכח הרצון הגמור שבלבם.

בחנוכה יש לנו ללמוד מחנוכת הנשיאים בנדבת הלב, וממה שזכו להנצל מהיונים במסירת נפשם על העבודה, לעורר את עצמנו להתחדשות בעבודה, שזה מביא את רצון הלב לתורה ועבודת ה', חנוכה הוא המועד של חיזוק הרצון לעבודת השם, ושמונה ימי חנוכה אינם בשביל ימים אלו אלא בשביל מה שנשאר מהם אח"כ, שעיקר השלמות של שמונת ימים הוא ברגע האחרון של חנוכה ולא יכול להיות שברגע שמשיגים את זה מפסידים את זה, אלא פשוט שהוא בשביל התועלת שמשיגים מכח שמונה ימים אלו, והקב"ה יעזרנו שנוכח לחזק את הרצון לעבודתו בתלמוד תורה ובתפילה.

פרשת וישלח - חונה מלאך ה' סביב ליראיו (מלחמת הכבוד)

שאלה א':

"וַיֹּתֵר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֹּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר. וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיַּגַּע בְּכַף יָרְכּוֹ וַתִּקַּע כַּף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבֹקוֹ עִמּוֹ. וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֶשְׁלַחְךָ כִּי אִם בְּרִכְתָּנִי" (בראשית לב, כה-כו). בחז"ל כתוב שהמעשה הזה שהיה ליעקב עם שרו של עשיו זה "מעשה אבות סימן לבנים" מה שיהיה עם כלל ישראל סמוך ונראה לגאולה. הגאולה נחשבת לעלות השחר, ולפני עלות השחר יהיה את המצב הזה שהפסוק פה מספר. בגמרא מובא כיצד היה נראה שרו של עשיו: "רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר אֲחָא קַמְיָה דְּרַב פִּפְא מְשַׁמְיָה דְּרַבָּא בֶר עוּלָא אָמַר, כְּתַלְמִיד חָכָם נִדְמָה לוֹ..." (חולין צא ע"ב). מבואר פה שבעקבותא דמשיחא יכול להיות כזה חושך גדול שהשר של עשיו שהוא בעצם נגד לומדי התורה הוא יבוא להילחם בהם ולעקור את התורה, ויבוא באופן של ת"ת. אם חז"ל מגלים לנו שיהיה כזה מצב, בוודאי שצריך להיות סימנים מובהקים שאפשר לזהות את השרו של עשיו, הרי הקב"ה לא מעמיד אדם בניסיון שהוא לא יכול לעמוד בו. א"כ מהו הסימן שאפשר להכיר בו את שרו של עשיו כנגד התלמיד החכמים?

שאלה ב':

אחרי המעשה של שמעון ולוי אמר להם יעקב אבינו "וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל שְׁמֵעוֹן וְאֶל לֵוִי עֲכֹרְתֶם אֹתִי לְהַבְאִישֵׁנִי בַּיָּשֵׁב הָאָרֶץ בְּכַנְעֲנִי וּבְפָרָזִי וְאֲנִי מֵתִי מִסָּפֶר וְנֹאסְפוֹ עָלַי וְהַכּוֹנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי" (בראשית לד, ז). יעקב אבינו אומר שהמעשה של שמעון ולוי הכניס אותם לסכנת נפשות, סכנת השמדה, סכנת הכחדה, ואני מתי מספר, וכיון שאנו המיעוט והם הרוב אנו נמצאים בסכנה. אבל רש"י מביא מחז"ל (בר"ר פרשה פי פסקה יב) שיעקב אבינו אמר להם דבר אחר: "וְרַבְּנָן אָמְרִי צְלוּלָה הִיְתָה הַחֲבִית וְעֲכֹרְתֶם אוֹתָהּ". עד היום החבית היתה צלולה. עכשיו, כשאתם הרגתם את שכם, החבית הזו היא כבר לא צלולה, וכיון שהיא לא צלולה לכן אנחנו בסכנה. מה הפירוש צלולה או לא צלולה?

שאלה ג':

לאחר שיעקב אבינו אומר לשמעון ולוי שהם גרמו למצב חדש, "צְלוּלָה הִיְתָה הַחֲבִית וְעֲכֹרְתֶם אוֹתָהּ", והם נמצאים בסכנת נפשות "וְאֲנִי מֵתִי מִסָּפֶר וְנֹאסְפוֹ עָלַי וְהַכּוֹנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי", כתוב בהמשך "וַיִּסְעוּ וַיְהִי חֲתַת אֱלֹהִים עַל הָעָרִים אֲשֶׁר סָבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרַי בְּנֵי יַעֲקֹב" (בראשית לה, ה). התחדש מצב של "חתת אלוקים" ובגלל זה לא רדפו אחרי בני יעקב. זה פשוט שאם אחרי שהם הרגו את שכם היה "חתת אלוקים" יעקב אבינו לא היה אומר "ונאספו עלי והכוני ונשמדתי אני וביתי", ובהכרח שהמצב הזה של "חתת

אלוקים" התחדש אח"כ. א"כ מה התחדש פה שנהיה מצב חדש של "חתת אלוקים" על כל הערים אשר סביבותיהם?

שאלה ד':

איתא במדרש: "עוֹדְנוּ מִדְּבַר עִמָּם וְרַחֵל בָּאָה, בּוֹא וְרֹאֵה כִּמָּה בֵּין שְׂכוֹנוֹת לְשְׂכוֹנוֹת, לְהֵלֵךְ שָׁבַע הָיוּ וּבִקְשׁוּ הָרוּעִים לְהַזְדַּוֵּג לָהֶן, הִדָּא הוּא דְכֻתִּיב (שמות ב, יז): וַיִּבְאוּ הָרָעִים וַיִּגְרְשׁוּם, בְּרַם הָכָא אַחַת הִיְתָה וְלֹא נָנַע בָּהּ בְּרִיָּה," אנחנו מוצאים בתורה שליתרו כהן מדין היו שבע בנות והם הלכו לדלות מים להשקות את צאן אביהם והרועים גרשו אותם (שמות פרק ב' פס' טז-יז), לעומת זאת רחל היתה אחת והיא באה לבאר לשאוב מים והרועים לא התנכלו לה, מדוע? עונה המדרש: "עַל שֵׁם (תהלים לד, ח): חֲנָה מְלָאךְ ה' סָבִיב לִירְאָיו וַיַּחֲלֹצֵם, לְסוֹבְבֵיהֶם לִירְאָיו" (בר"ר פרשה ע' פסקה יז). מה חז"ל באים ללמד אותנו כאן?

ביאור הדברים בס"ד

לפני קבלת התורה אומר הקב"ה למשה רבינו להגיד לבני ישראל: "כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתִגִּיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים וְאָבֹא אֶתְכֶם אֵלַי: וְעַתָּה אִם שְׁמָעוּ תִשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וּשְׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהִיִּיתֶם לִי סֻגָּלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָל הָאָרֶץ: וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלֶכֶת כְּהָנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבַּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות פרק יט' פס' ג' - ו'). אומר רש"י: "אֵלֶּה הַדְּבָרִים - לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר" (רש"י שמות פרק יט' פסוק ו'). השלושה פסוקים האלה זה הקדמה לקבלת התורה, ובשביל לקבל את התורה צריכים לשמוע את הפסוקים האלה. אחד היסודות שכתוב פה זה שעם ישראל שונה מכל העמים, "וְהִיִּיתֶם לִי סֻגָּלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָל הָאָרֶץ: וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלֶכֶת כְּהָנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ". עם ישראל הם מיוחדים לקב"ה ובזה הם שונים מכל העולם. "קדוש" זה "פרוש". עם ישראל נפרדים מכל העולם, "הֵן עַם לְבָדָד יִשָּׁן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב" (במדבר כג, ט) עוד כתוב "וְאַבְדִּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי" (ויקרא כ, כו) אומרים חז"ל: "אִם מְבַדְּלִים אַתֶּם מִן הָעוֹבְדֵי גִלּוּלִים הֲרִי אַתֶּם שְׁלֵי וְאִם לֹא הֲרִי אַתֶּם שֶׁל נְבוֹכַדְנֶצַּר וְחִבְרִי" (ספרא קדושים פרק יא, כב). מבואר פה בחז"ל שהשמירה ההגנה והקיום של כלל ישראל תלוי בהבדלה. עד כמה שאנחנו מובדלים מן העמים אנחנו שלו, וכשאנחנו שלו הקב"ה שומר עלינו בשמירה מעולה, אבל אם חלילה חסר בהבדלה, עד כמה שחסר בהבדלה חסר בשמירה, "והרי אתם של נבוכדנצר וחבריו". את ההנהגה הזאת להיות מובדלים קיבלנו מאברהם אבינו. אומרים חז"ל על אברהם אבינו: "וַיַּגֵּד לְאַבְרָם הָעֵבְרִי, רַבִּי יְהוֹנָדָה אָמַר כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ מִעֲבָר אֶחָד וְהוּא מִעֲבָר אֶחָד" (בר"ר פרשה מב פסקה ח)

הקב"ה ברא את האדם שהוא נזר הבריאה בשביל שהוא יוכל להתקיים בעולם. איך אדם זוכה להיות התכלית של העולם? כתוב בפס': **"סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם"** (קהלת יב, יג). אומרת הגמרא: **"מאי כי זה כל האדם?" אמר רבי אלעזר, אמר הקדוש ברוך הוא, כל העולם כלו לא נברא אלא בשביל זה. כל העולם נברא בשביל הירא שמים! רבי אבא בר כהנא אמר, שקול זה כנגד כל העולם כלו. רבי שמעון בן עזאי אומר, ואמרי לה רבי שמעון בן זומא אומר, כל העולם כלו לא נברא אלא לצות לזה."** כל העולם נברא בשביל להיות צוותא לירא שמים. כשאדם ירא שמים אף אחד לא יכול להזיק לו. הוא התכלית של הבריאה, כולם נבראו בשבילו, לא יכולים להזיק לו. וכך כתוב בפסוק, **"ומוצאכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמש האדמה ובכל דגי הים בידכם נתנו"** (בראשית ט, א). הקב"ה ברא את האדם בשביל שיהא ירא שמים ואז כל הבריאה כולה תהיה תחתיו, כל הבעלי חיים יפחדו ממך, גם חיות טורפות כשהם רואים את האדם שהקב"ה ברא בעולם יהיה להם פחד ואימה ממנו, ומפורש בחז"ל: **"אין היה רעה שולטת באדם אלא אם כן נדמה לו כבהמה"** (סנהדרין לח' ע"ג). איך אדם יכול לאבד את תואר אדם? כשהוא מפסיק להיות ירא שמים. אבל אם הוא ירא שמים, כל הבריאה נבראה בשבילו. בחז"ל כתוב שלפני המבול כשאדם היה צד צבי בשביל לשחוט אותו ולאכול את בשרו, אבל היה רואה שהוא כחוש ואין לו מספיק בשר, היה אומר לצבי, "לך תאכל תעלה במשקל ואח"כ תחזור ונשחט אותך" והצבי היה הולך משמין וחוזר. **"כד הוה ציד עופא ואמר ליה זיל ואשתמן ואתי, והוא אזל ומשתמן ואתי"** (בר"ר כח' ו'). כתוב בחז"ל שאדם שהוא ירא שמים כל הבריאה כולה תחתיו, אף אחד לא יכול להזיק לו. ולכן כשיעקב אבינו רואה ששמעון ולוי הכניסו אותו לסכנה, אומר יעקב אבינו אנחנו צריכים עכשיו להתחזק ביראת שמים, ואם אנחנו נתחזק ביר' ש יתקיים בנו הפסוק **"ויראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך"** (דברים כח, י). לא יעזו לנגוע בנו כיון שאנחנו יראי שמים. ובשביל להיות יראי שמים הדבר הראשון שצריך לעשות זה להיבדל, **"ואבדל אתכם מן העמים להיות לי"** (ויקרא כ, כו). להבדל מאומות העולם, לא מתנהגים כמותם, לא מדברים כמותם, לא חושבים כמותם, אחרי זה אדם יכול לעמוד ולהתמלא ביראת ה' ואז הוא יזכה שוב לשמירה שיש למי שירא שמים. אבל כל זמן שאדם לא מובדל איך הוא יכול להתמלא ביראת שמים הרי חסר ב"ואבדל אתכם מן העמים להיות לי". ולכן יעקב אבינו אחרי שהוא אומר להם שאנחנו בסכנה הוא אמר לילדים שלו, **"ויאמר יעקב אל ביתו ואל כל אשר עמו הסרו את אלהי הנכר אשר בתככם והטהרו והחליפו שמלתיכם. ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר אשר בידם ואת הנזמים אשר באזניהם ויטמן אתם יעקב תחת האלה אשר עם שכם. ויסעו ויהי חתת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב"** (בראשית לה, ב-ה). יעקב אבינו לימד את הבנים שלו איך הולכים בדרך התורה כשנמצאים בסכנה. בשירת הים כתוב, **"תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועך ידמו**

כששומעים את המילים האלה היה אפשר לחשוב שאברהם אבינו גר באיזה אי בודד, כל העולם מעבר אחד והוא מעבר השני. אבל אנחנו יודעים שזה לא היה ככה, אלא אברהם אבינו התעסק עם כולם, אברהם אבינו פרסם את שם ה' בעולם, אברהם אבינו עשה חסד עם כולם. בגמרא כתוב **"כל מלכי מזרח ומערב משכימין לפתחו"** (ביב דף טז' ע"ג). אומרת הגמרא: **"אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם, עמדו כל גדולי אומות העולם בשורה ואמרו, אוי לו לעולם שאבד מנהיגו, ואוי לה לספינה שאבד קברניטה"** (ביב צא' ע"א). אברהם אבינו היה מעורב וקירב את הבריות, א"כ מה הפשט **"כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד"**? אלא באמת אברהם אבינו היה מעורב עם כולם אבל היה שונה מכולם. במעשים שלו בדיבורים שלו ובמחשבות שלו לא היה שום שייכות בין אברהם אבינו לבין כל הבריאה כולה. ואת זה אנחנו ירשנו, ואת זה הקב"ה הקדים לנו קודם קבלת התורה. התנאי לקבל את התורה היא **"ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש"**, אם אתם מובדלים מהעמים אתם שלי ואם לאו של נבוכדנצר וחבריו.

לפי זה אפשר להבין, יעקב אבינו אומר לבנים שלו בפרשת ויחי: **"שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרתיכם"** (בראשית מט, ח). אומר רש"י: **"כלי חמס - אומנות זו של רציחה חמס הוא בידכם מברכת עשו היא זו אומנות שלו היא ואתם חמסותם אותה הימנו"** יעקב אבינו אומר לבנים שלו, בזה שלקחתם כלי זין אתם גזלתם, זה לא גזלה של חו"מ זה גזלה של הבדלה. אומר יעקב לבניו, עד היום הינו מובדלים, **"שלא עשנו כגוי הארצות ולא שמנו כמשפחות האדמה"**. אנחנו כשנמצאים בצרה אנחנו מתנהגים אחרת, לא כמו אומות העולם שהם **"אלה ברכב ואלה בסוסים"** אלא אנחנו **"ואנחנו בשם ה' אלהינו נזכיר"** (תהלים כ, ח). בזה שאתם לקחתם כלי זין והרגתם את שכם אתם קלקלתם, פגמתם את הצלילות של החבית. היתה חבית צלולה, היה ניכר לעין כל שיעקב ובניו שונים מכולם. כשמישהו עושה להם משהו הם מגיבים אחרת, כיון שהם מובדלים במעשים בדיבורים ובמחשבות. בזה שאתם לקחתם את הכלי זין חסר בהבדלה, כבר זה לא כל כך צלול לראות את ההבדל בין עם ישראל לבין העמים. ולכן, עד כמה שחסר בהבדלה חסר בשמירה לכן אומר יעקב אבינו **"ונאספו עלי והכוני ונשמדתי אני וביתי"**. כשנמצאים בסכנה ויש חשש של **"ונאספו עלי והכוני"** מה עושים עכשיו? גם בזה מי שמובדל מן העמים מתנהג אחרת. אומרים לנו חז"ל, רחל היתה רועה צאן הגיעה לבאר והרועים לא גירשו אותה משא"כ בנות יתרו שהיו שבעה והרועים גירשו אותם, מדוע? **"על שם"** (תהלים לד, ח): **חנה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, לסובבים ליראיו"**. אומרים לנו חז"ל, מי שירא שמים במידה מרובה הוא זוכה לשמירה מיוחדת עד כדי כך שנופל פחד ואימה על כל מי שרואה אותו והוא לא מעז להזיק לו. וזה שבחה של רחל. רחל היה לה יר"ש, התקיים בה הפסוק, **"חונה מלאך ה' סביב ליראיו"** כשמלאכים שומרים על האדם, אף אחד לא יכול להתקרב ולהזיק לו. וכך כתוב בפסוק **"ויראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך"** (דברים כח, י).

פֶּאֶבֶן עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ ה' עַד יַעֲבֹר עִם זֶה קִנִּיתִי (שמות טו, טז) כשרוצים שיפול פחד ואימה על הסביבה אנחנו צריכים להתמלא בפחד ואימה מלפני ה'. וככה ידוע שהמגיד מודבנא שאל את הגר"א איך אפשר להשפיע על השומעים? ענה לו הגאון, "כשהגביע מתמלא ועולה על גדותיו נשפך החוצה". אם אתה רוצה להשפיע באיזה נושא תמלא את עצמך עד שזה יעלה על גדותיו וכך תוכל להשפיע על הסובבים אותך. אתה רוצה להשפיע באמונה, תתמלא באמונה עד שיעלה על גדותיו ותשפיע אמונה. אתה רוצה להשפיע בטחון, תתמלא בטחון עד שישפך סביבך. אתה רוצה להשפיע אהבת התורה, תתמלא באהבת התורה וכו'. את היסוד הזה יעקב אבינו אומר לילדים שלנו, אנחנו בסכנה, אנחנו רוצים שיפול פחד ואימה על הסביבה, העצה לזה היא להתנתק מכל שייכות שיש לנו לאומות העולם ואחרי זה להתמלא ביראת ה' במידה מרובה כזו שישפך פחד ואימה על הסביבה. ויעקב ובניו עשו את זה והתקיים בהם **"וַיִּשְׁעוּ וַיְהִי חֶתֶת אֱלֹהִים עַל הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְנֵי יַעֲקֹב"** (בראשית לה, ה).

אומרים חז"ל, בעקבתא דמשיחא שרו של עשו בא להילחם עם יעקב על ההבדלה שיש בין ישראל לבין העמים. עד כמה שעם ישראל הוא **"עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב"** יש לכלל ישראל זכות קיום, וכיון שמתקרבים לגאולה עשו שהוא שונא ליעקב רוצה לעקור את כלל ישראל. והוא מגיע בכל מיני צורות **"הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו"** (בראשית לב, יב) לפעמים הוא מגיע כשונא מובהק ולפעמים הוא מגיע כאח, כמו שחזה"ל כותב: **"בֶּן אָדָם! רָאִיוּ לָךְ לְדַעַת, כִּי הַשְׂוֹנֵא הַגָּדוֹל שֵׁשֶׁת לָךְ בְּעוֹלָם הוּא יִצְרָךְ הַנִּמְסָךְ בְּכַחוֹת נִפְשֶׁךְ... הָאֲזֹרֵב לַפְתּוֹת פְּסִיעוֹתֶיךָ וְאַתָּה יֵשֶׁן לוֹ וְהוּא עֹר לָךְ, וְאַתָּה מִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ וְהוּא אֵינוֹ מִתְעַלֵּם מִמֶּךָ. לְבֹשׁ לָךְ בְּגָדֵי הַיָּדִידוֹת וְעֲדָה עֲדֵי הָאֶהֱבָה לָךְ"** (חוה"ל - השער החמישי - שער יחוד המעשה - פרק ה') היצר הרע מגיע כמו ידיד ובכך הוא מפתה את האדם, ובעצם המטרה שלו "לשרשך", לעקור את האדם מהעוה"ז ומהעוה"ב, ובעקבתא דמשיחא שרו של עשו בא להילחם עם הת"ח, ויש מציאות שהוא בא בדמות תלמיד חכם. ואם הוא בא בדמות תלמיד חכם, ודאי שצריך להיות סימנים מובהקים להכיר שזה שרו של עשו, אומר המס"י: **"וּכְמוֹ שֶׁהַבְּזִיּוֹן הוּא דָּבָר מִתִּיחַס אֶל הָרָשָׁעִים, כְּדָבָר הַפְּתוּב שֶׁזֶכְרֵנוּ, "בְּבוֹא רָשָׁע בָּא גַם בּוֹ", כֵּן הַכְּבוֹד מִתִּיחַס אֶל הַצַּדִּיקִים. כִּי הַכְּבוֹד שׁוֹכֵן עִמָּהֶם וְאֵינוֹ מִתְפָּרֵשׁ מֵהֶם, וְאוֹמֵר (ישעיה כד), "וְנִגְדַּד זִקְנֵינוּ כְּבוֹד". "** (מס"י סוף פרק כב), אומר לנו המס"י מה הסימן המובהק שמבדיל בין צדיק לרשע, בין יעקב לעשו? צדיק הוא מכובד ורשע הוא מבוז. עשו כתוב עליו **"וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה"** (בראשית כה, לד). **"בְּזוֹי אֶתָּה"** (עובדיה א, ב) עשו הוא מבזה והוא בזוי, משא"כ יעקב אבינו **"בְּהִיכְלוֹ כָּלוּ אִמְרֵי כְבוֹד"** (תהלים כט, ט) איך אדם נהיה מכובד? אומרים חז"ל: **"אֵיזְהוּ מְכַבֵּד, הַמְּכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת"** (אבות פ"ד משנה א'). אדם שאוסף כסף הוא לא עשיר, מי שנותן כסף הוא עשיר. אותו הדבר מכובד זה לא מי שאוסף כבוד אלא אדם שיש לו כבוד והוא נותן כבוד. וזה הסימן שמבדיל בין צדיקים לרשעים, "כבוד" או "בזיון". ואנו רואים את ההנהגה של

יעקב אבינו איך הוא מתנהג לאחר שלבן רימה אותו עם רחל, אחרי שלבן רימה אותו מאה פעמים, יעקב אבינו מכבד כיון שהכבוד מתיחס לצדיקים ואינו מתפרש מהם. משא"כ עשיו הרשע **"וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה"** (בראשית כה, לד). **"בְּזוֹי אֶתָּה"** (עובדיה א, ב) עשו הוא מבזה והוא בזוי. ולכן רואים בחז"ל שכל כך הקפידו על ההנהגה של תלמיד חכם. הרמב"ם (הלכות דעות פרק ה') כותב פרק שלם כיצד תלמיד חכם צריך להתנהג. ואומרים חז"ל היכן האדם ניכר: **"אִמְרֵי רַבִּי אֵילֶעָזָר, בְּשִׁלְשָׁה דְּבָרִים אָדָם נִיכָר, בְּכּוֹסוֹ, בְּכִיסוֹ, וּבְכַעְסוֹ, וְיֵשׁ אֲוִמְרִים, אֶף בְּשִׁחְקוֹ"** (עירובין דף סה' ע"ב) כשדברים לא הולכים כמו שצריך אז מתגלה הפנימיות של האדם.

ואנחנו רואים את זה היום בעקבתא דמשיחא שיש הרבה ניסיונות על כבוד, **"בְּעִקְבוֹת מְשִׁיחָא חֲצָפָא יִסְגָּא... וְחֻקְמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח, וַיִּרְאִי חֲטָא יִמָּאסוּ... נְעָרִים פְּנֵי זִקְנִים יִלְבִּינוּ, בֶּן מְנַבֵּל אֵב, בֵּת קָמָה בְּאֵמָה, כָּלָה בְּחֻמְתָּהּ, אִיבִי אִישׁ אֲנָשִׁי בֵּיתוֹ... הֵבֵן אֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ מֵאֲבִיו"** (משנה סוטה פרק ט' משנה טו) הצד השווה של כל הדברים האלה זה שלא מכבדים ומתנהגים באי כבוד.

וזה אחת מהמלחמות הקשות ביותר שיש לנו בעקבתא דמשיחא על הענין הזה של **"וַיִּרְאִי חֲטָא יִמָּאסוּ"** ירא שמים שהוא נזר הבריאה ותכלית הבריאה וכל העולם כולו לא נברא אלא בשבילו והמושג הזה "ירא שמים" בעקבתא דמשיחא לא מספיק מכובד. מה יותר מכובד אצלנו, בחור למדן או בחור ירא שמים? מה יותר מעלה אצלנו למדן ידען או ירא שמים?... וכנראה שזה ימשך עד ביאת הגאול...

בימים נוראים אנחנו מבקשים על הגאולה, **"וַיִּבְכּוּ תָן כְּבוֹד ה' לְעַמָּךְ. תְּהִלָּה לִירֵאֶיךָ"** התהילה ליראים זה חלק מה"ונגלה כבוד ה'", אבל עד אז זה נמצא במלחמה חזקה, האם מכבדים את הירא שמים? האם המושג של ירא שמים מכובד? האם המושג של ירא שמים זה דבר שמשקיעים בו או לא משקיעים בו? אם אדם לא משקיע ביר"ש כל התורה שלו בסכנה, **"מוֹטֵב אִם לֹא הַעֲלִיתִי"** (שבת דף לא' ע"א). **"זָכָה - נַעֲשִׂית לֹא סָם חַיִּים, לֹא זָכָה - נַעֲשִׂית לֹא סָם מִיתָה"** (יומא דף ע"ב ע"ב) וזו אחת העבודות הגדולות שיש לנו בעקבתא דמשיחא, לשמור על ההבדלה. אנחנו נמצאים בזמנים שכל אחד מבין שאנחנו צריכים שמירה, אנחנו כבשה אחת בין שבעים זאבים. השמירה החזקה ביותר שיכולה להיות לנו זה עד כמה שאנחנו מובדלים ואנחנו נמצאים בבתי כנסיות ובתי מדרשות ומכבדים את התורה, תפילה, יר"ש, מכבדים את הכל. הרי רק בתורה מוצאים כל כך הרבה עניינים של כבוד אין את זה בשום אומה ולשון. אצלנו יש כבוד ה', כבוד התורה, כבוד התפילה, כבוד האדם, כבוד של בגדים, כבוד של מאכלים, כבוד לספרים, כבוד לחיים ולמתים, כבוד לרשעים, גנב משלם ארבעה וחמישה כיון שמתחשבים בכבוד. המושג של כבוד נמצא בתורה באופן שאין בשום אומה ולשון, כיון שהכל מסתובב סביב כבוד, ולכן לקראת הגאולה לפני ונגלה כבוד ה' יש מלחמה חזקה על הנושא הזה, הצד שכנגד שהוא מבזה ובזוי הוא מתחזק. כיון שכל כח בבריאה לפני שהוא נגמר הוא מתחזק. ולכן יש לזה

הפסיד, הוא יצא צולע. אומרים לנו חז"ל, האבק שיעקב אבינו העלה בהתמודדות שלו עם שרו של עשו, האבק הזה זה כל ההצלחה שלו לעד ולנצח נצחים. כשאדם עמל, כשאדם נלחם, אדם שנלחם להישאר בן אדם מכובד, עושים לו עוולה והוא מגיב בדרך כבוד. הוא עושה מלחמה הוא נלחם עם עצמו לא ליפול בשרו של עשוי הוא יכול לצאת צולע, כלפי חוץ זה נראה שהוא הפסיד, והאמת היא כל ההצלחות יש לו, כיון שהקדוש ברוך הוא לוקח את העמל, את ההתמודדות, ועל זה אדם מקבל שכר.

הסטיפלר כותב, אדם שיש לו חצי שעה מלחמה עם היצה"ר להיכשל בעבירה או לא. ואחרי חצי שעה הוא נכשל. אומר הסטיפלר, לך נדמה שכיון שאחרי חצי שעה נכשלת זאת אומרת שכל העבודה שלך הלכה לאיבוד, זו טעות שאין כמוה. על החצי שעה הזו שנלחמת תקבל שכר נצחי. התמודדת חצי שעה, שכר גנוז מחכה לך. ומה שנכשלת, נכשלת, ואם תעשה תשובה, גם על זה תקבל שכר שעשית תשובה. והיצה"ר מנסה להחליש אותנו שכביכול אין משקל לאבק שאנו מעלים בהתמודדות שלנו. וחז"ל מלמדים אותנו, "מכל אבקת רוכל", כל ההצלחות, כל הברכות, כשאדם מתמודד.

בעקבתא דמשיחא יש הרבה התמודדויות, כל מיני ניסיונות שמתחדשים חדשים לבקרים. יש כל מיני דברים שבאים לטשטש את ההבדלות שיש בין ישראל לעמים, לטשטש את הצורה של בן תורה. וכשעומדים בניסיונות מעלים אבק וזה חביב ונחמד לפני השם יתברך.

כתוב בתרגום אונקלוס על הפסוק **"ה' אִישׁ מִלְחָמָה ה' שְׂמוֹ"** (שמות פרק טו פס' ג'). **"ה' מְרִי נִצָּחַן קָרְבָּא ה' שְׂמָה"**. בפסוק כתוב שה' איש מלחמה והתרגום אומר שה' מנצח קרבות. לימדונו רבותינו כתוב פה, כשאתה נלחם זה הניצחון. אנו עמלים ומקבלים שכר, אתה נלחם, על זה גופא אתה מקבל שכר. ויש לנו היום מלחמות כבדות על הצורה של בן תורה, על הצורה של בחור ישיבה. וכשאדם עומד על המשמר ומקבל בהכנעה כשאומרים לו זה פגימה בצורה של בן תורה, הוא לא מבין למה אומרים לו זה פגימה, יש מסורת איך נראה בן תורה, יש מסורת איך נראית ישיבה, זה לא מתחיל מהיום, זה פוגע, זה שינוי, זה קלקול. כשאדם שומע ומקבל, הוא משקיע כוחות להישאר ממלכת כהנים וגוי קדוש עם כל הקשיים ועם כל ההתמודדויות הוא מעלה אבק, והאבק הזה מביא לו הצלחה בין ברוחניות ובין בגשמיות.

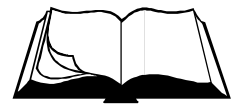
וזה התפילה שלנו לה' יתברך, שנזכה להיות תלמידי חכמים אמיתיים, זרע יעקב, שנזכה להיות יראים ושלמים, שיתקיים בכולנו הפסוק וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך.

ניסיונות גדולים מאוד להישאר מכובד. אדם עושה לך עוולה, תגיב נכון. יש לך ניסיונות, תגיב נכון, וזה שאתה לומד תורה זה לא מספיק, בהיכלו כולו אומר כבוד, יש מציאות של שרו של עשו שהוא כתלמיד חכם נדמה לו. וזה שאתה יודע תורה זה עוד לא הופך אותך להיות ובהיכלו כולו אומר כבוד. זה דורש עבודה. וכשאדם משקיע בזה, בזה גופא הוא זוכה לסייעתא דשמיא.

יש מדרש מופלא בשיר השירים על הפסוק **"מי זאת עלה מן המדבר כתימרות עשן מקטרת מר ולבונה מכל אבקת ריכל"** (שיר השירים ג, ו) אומרים חז"ל: **"יִצְחָק יָתָן לוֹ אַבְרָהָם אַבְיָנוּ כָּל שְׁלוֹ, שְׁנָאִמְר (בראשית כה, ה): וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק, בְּרִם וְרִכְלוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לֹא הִיְתָה אֲלָא מֵאוֹתוֹ הָאָבֶק שֶׁתַּחַת רִגְלָיו. רַבִּי יוֹדֵן אָמַר תַּרְתִּי, רַבִּי יוֹדֵן אָמַר כָּל הָרוֹכְלוֹת שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין וּמִצְלִיחִין בְּעוֹלָם הַזֶּה, בְּזָכוֹת אוֹתוֹ הָאָבֶק שֶׁל יַעֲקֹב אַבְיָנוּ. רַבִּי יוֹדֵן אָמַר חוּרִי, כָּל פְּרָגְמָטִיָּא שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין וּמִצְלִיחִין בְּעוֹלָם הַזֶּה, בְּזָכוֹת אוֹתוֹ הָאָבֶק שֶׁל יַעֲקֹב אַבְיָנוּ. רַבִּי עֲזַרְיָה אָמַר תַּרְתִּי, כָּל מְלַחְמוֹת שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין וּמִצְלִיחִין, בְּזָכוֹת הָאָבֶק שֶׁל יַעֲקֹב אַבְיָנוּ. רַבִּי עֲזַרְיָה אָמַר חוּרִי, כָּל תּוֹרָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּזָכוֹת יַעֲקֹב אַבְיָנוּ. רַבִּי בְּרַכְיָה וְרַבִּי סִימּוֹן בְּשֵׁם רַבִּי אֲבָהוּ אוֹתוֹ הָאָבֶק נִטְלוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִתְּנוּ תַּחַת כֶּסֶּא הַכְּבוֹד שְׁלוֹ, הִדָּא הוּא דְכָתִיב (נחום א, ג): ה' בְּסוּפָהּ וּבִשְׁעָרָה דִּרְכוֹ וְעֵנָן אָבֶק רִגְלָיו"** (שהש"ר). מדרש פליאה, אומרים לנו חז"ל כשיעקב אבינו התגושש עם המלאך האבק עלה לכסא הכבוד, והאבק הזה מביא את הברכה וההצלחה. ודאי שיש פה סתרי תורה, אבל אחד הדברים שאפשר להוציא מזה, על פי מה שמפרש הח"ח את דברי התנא: **"אֲנִי עֹמֵל וְהֵם עֹמְלִים, אֲנִי עֹמֵל וּמִקְבֵּל שְׂכָר וְהֵם עֹמְלִים וְאֵינִם מִקְבְּלִים שְׂכָר"** (ברכות דף כח ע"ב) שואל החפץ חיים (דברים אלו שמע הגה"צ הרב וורשנר זצ"ל מציריך מפי קדשו של ס"ק החפץ חיים) מה הפירוש הם עמלים ואינם מקבלים שכר, וכי אנשים בעולם הגדול עובדים בחינם, אם כן מה הפשט שחז"ל אומרים "אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר". אומר הח"ח בעולם הזה כשאדם עובד משלמים לו על התוצאה ולא על העבודה. אדם שמזמין ארון אצל הנגר ואחרי חודש הוא מביא לו ארון לא יציב ולא מה שהזמין הוא לא משלם לו. אומר הנגר אבל עמלתי על זה חודש שלם... התשובה היא בעולם הזה לא משלמים על העמל משלמים על התוצאה. משא"כ ברוחניות משלמים על העמל והיגיעה. כשאנחנו מסתכלים בפסוקים בפשוטם בדרך נגלה, כתוב שיעקב אבינו התגושש עם המלאך ובסופו של דבר **"וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיָּגַע בְּכַף יָרְכּוֹ וַתִּקַּע כַּף יָרְכּוֹ יַעֲקֹב בְּהָאָבֶק עִמּוֹ... וַיֵּרָח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנֵאֵל וְהוּא צָלַע עַל יָרְכּוֹ"** כשמסתכלים בפסוקים נראה שיעקב אבינו התגושש והוא יצא צולע, זה נראה שהוא

מִי יֵרֵם הָיִי מִי

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 571 מדיני הדלקת נרות, "על הנסים", בר מצוה בר"ז טבת, ועוד כסלו תשפ"ו

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

של מנורת חשמל ולברך עליו ובלבד שידלוק חצי שעה, ושיהיה ניכר שהוא לצורך נרות חנוכה (הגרש"ז אוערבאך זצ"ל והגר"ש אלישיב זצ"ל, וע"ע שו"ת "בית יצחק" יו"ד ח"א סי' ק"כ אות ה' שג"כ כתב שמצד האור הוי כשר לנר חנוכה רק יש לחשוש שאין בו היכר, ע"י שם).

ויש סוברים שתקנת חז"ל היה דוקא עם "נר איש וביתו" שהוא אש ממש, ולכן כה"ג שא"א להדליק אלא נר חשמל, ידליק משום זכר למצוה, אבל לא יברך עליו (שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' ק"ז, ושו"ת "לבוש מרדכי" ח"ג סי' נ"ט, וכן הורה הגר"נ קרליץ זצ"ל).

ביטול שמן זית ברוב

◀ **שאלה:** מי שאין לו מספיק שמן זית לכל הנרות, ומערב שמן זית עם שמן אחר, כגון שמן קנולה, האם יש לו את ההידור של הדלקה בשמן זית?

תשובה: י"א שאם רוב השמן הוא שמן זית, בטל שאר השמן ברוב, ונחשב שהדליק רק בשמן זית ("אשל אברהם בוטשאטש" מהדו"ת סי' תרע"ג), וי"א שביטול ברוב לא מועיל לתת למיעוט את מעלת הרוב (כדעת ה"עונג יו"ט" סי' ד'), ורק חלק מההדלקה נחשב בשמן זית, ורק אם יש שמן אחר פחות מששים בטל לגמרי ונחשב כולו כשמן זית (מובא בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל).

טעה ואמר חצי הלל

◀ **שאלה:** טעה ואמר חצי הלל באחד מימי חנוכה, האם בדיעבד יצא?

תשובה: ביום שאומרים הלל שלם, כל מילה מעכבת כמו בקריאת המגילה (ע"י שעה"צ סי' תפ"ח סי"ק ב'), ומבואר ב"ביאור הלכה" (סי' מ"ט) דאם אמר חצי הלל גם ברכתו על ההלל הוי ברכה לבטלה, ע"י"ש. ולכן אם נזכר לפני שגמר את ההלל, יחזור ל"לא לנו", ויאמר לפי הסדר (משנ"ב שם סי"ק ב'), אבל אם כבר בירך לאחריו הר"ז נחשב להיסח הדעת וצריך לחזור לברך ולהתחיל מ"לא לנו" ("שיעורי הגר"ש אלישיב" זצ"ל ברכות י"ד, ובסוף הספר, תשי"ח הגר"ח קניבסקי זצ"ל, הובא בסוף ספר "אש"י ישראל" תשי"ט שם"ד).

חצי הלל בראש חודש טבת

◀ **שאלה:** מי שנמצא בבית החולים וכד' בר"ח טבת ואין לו סידור, ואינו יודע את כל ההלל בעל פה, רק חצי הלל בלי פרקים "לא לנו", ו"אהבה", כיון שלא רגיל בכך, האם יכול לברך על ההלל כמו בשאר ראש חודש?

תשובה: בראש חודש טבת, אע"פ שיש חיוב לומר הלל שלם מדיני חנוכה, עדיין נשאר בו החיוב של הלל הרגיל מדין ראש חודש, ויכול לברך על חצי הלל.

ואם אח"כ מקבל סידור ויכול לומר אז הלל שלם, יחזור ויברך עליו, כיון שזה שני חיובים שונים ("חוט שני" חוה"מ, עמ"י ש"מ).

ויש סוברים דלא מסתבר לברך פעמיים על הלל באותו יום אפילו שעכשיו מקיים מצות הלל, ולכן יחזור ויאמר הלל בלי ברכה (ע"י "שבט הלוי" חלק ז' תשי"ב).

אמר "על הנסים" בברכת "רצה"

◀ **שאלה:** בראש חודש טבת אמר "יעלה ויבוא" בברכת "רצה", ובטעות המשיך "על הנסים" לפני "ותחזינה", האם יצא ידי חובת "על הנסים"?

תשובה: אם אמר "על הנסים" בברכת רצה לא יצא ידי חובת "על הנסים", וצריך לחזור ולאומרו בברכת "מודים".

אמר "רצה" בברכת "נודה לך"

◀ **שאלה:** בשבת חנוכה בברכת המזון, אמר "על הנסים" בברכת "נודה לך" ובגלל זה טעה ואמר גם "רצה" באותו מקום, האם יצא יד"ח?

תשובה: אם אמר "רצה" בברכת "הארץ" לא יצא וצריך לחזור ולהזכירו בברכת "בונה ירושלים" (משנ"ב סי' קפ"ח סי"ק י"ב בשם ה"מגן אברהם").

לע"נ

הרב גרשון מאיר בן ר' שלמה אינגבר ז"ל
נלב"ע ט"ז בניסן תשפ"ה

לע"נ

מרת גילה זהבה בת הגי"ר מרדכי וינגרטן ע"ה
נלב"ע כ"ו בכסלו תשפ"ה

הדלקת נרות חנוכה ע"י עובד זר

◀ **שאלה:** אדם מבוגר שמסתייע בעובד זר גוי, ולא יכול להדליק נר חנוכה, האם יכול הגוי להדליק את הנרות והיהודי יברך את הברכות? **תשובה:** בנרות שבת יש סוברים שאפשר להדליק ע"י גוי, כיון שזו רק שליחות על מעשה, והעיקר שהנרות דולקים (ע"י משנ"ב סי' רס"ג סי"ק כ"ד), אבל בהדלקת נרות חנוכה לכו"ע הדלקה עושה מצווה, וגוי פסול להדליק, ולכן יבקש משכנו היהודי שיכנס וידליק עבורו.

מצוה בו יותר מבשלוח

◀ **שאלה:** מי שמגיע לביתו מאוחר, האם עדיף למנות שליח שידליק עבורו בתחילת הלילה, או שידליק כשיגיע לביתו?

תשובה: מסתבר שעדיף להדליק מאוחר יותר (כמובן שזהו דוקא אם לא כלה רגל מהשוק) מאשר להדליק בזמנו ע"י שליח, ומשום דמצוה בו יותר מבשלוחו עדיף מזריזין מקדימין למצוה (שו"ת "שבט הלוי" ח"ד תשו"י ס"ו) וכן כשבעל בא מאוחר לביתו ידליק כשבא, ולא יצוה לאשתו להדליק עבורו (שם).

אשה באמצע העבודה

◀ אשה שמשועבדת למקום עבודתה אף בשעת הדלקה, אין לה להפסיק עבודתה בשביל לצאת להדליק נר חנוכה (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

ימתין לאשתו

◀ כשאשה חוזרת מאוחר לבית מסיבה כל שהיא, ימתין לה בעלה להדלקה אף אם הוא מהמדליקין בחוץ (בעל "שבט הלוי" זצ"ל, וידוע בשם רבי נחומקא זצ"ל רבו של ה"חפץ חיים" זצ"ל שאמר נר שבת דוחה נר חנוכה משום שלום בית, ואם משום כן מבטלים נר חנוכה לגמרי, כ"ש רק לדחות בכמה שעות).

והוסיף בזה הגר"א זצ"ל שבע"ז זה איתא בגמרא (ברכות נ"א:) ילתה אשת רב נחמן מכיון שלא נתנו לה כוס של ברכה, שברה ארבע מאות חביות יין, ע"י שם. הרי שזהו רצון האשה להשתתף עם בעלה בקיום המצוות!

הדלקה בזמן ע"י אשה

◀ **שאלה:** כאשר הבעל בעבודה ולא יכול להגיע הביתה בזמן ההדלקה, האם האשה תדליק את הנרות בזמן ותוציאו, או שתחכה עד שיבוא בעלה והוא ידליק (והוא עדיין תוך זמן שלא תכלה רגל מן השוק)?

תשובה: מסתבר שיעשו המצוה ביחד, שאין האשה מרוצה להדליק לבד, ולכן עדיף שידליק הבעל כשיגיע לביתו ויוציא את אשתו (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

לכתחילה ראוי לבעלי העבודה לסגור את חנותם, ולתת לכל העובדים ללכת להדליק נרות בזמן, אם הוא יכול לעמוד בזה ("אשרי האיש" ח"ג פל"ג אות ג').

נר חשמל להבדלה ולחנוכה

◀ **שאלה:** חולה שנמצא בבית חולים, ואסור להדליק שם נר של אש, האם יכול לצאת בנר הבדלה או בנר חנוכה ע"י נר חשמל?

תשובה: בנר הבדלה כשלא יכול להשיג נר של אש, יכול לצאת בברכת "מאורי האש" על נר חשמל. (וידוע שהגר"ש זצ"ל בעל "אחיעזר" היה מבדיל כל שבוע על חשמל), ודוקא אם יש בתוכו "ספירלה", אבל נר של "פלורסנט", לא נחשב אש כלל.

בנר חנוכה, יש סוברים שאם אין לו ברירה אחרת, יכול להדליק פנס

מצא פסול באמצע קריאת הנשיאים

שאלה: באמצע קריאת התורה בחנוכה מצא פסול בספר התורה (היה דיו באמצע האות רי"ש, ונראה כמו האות ה"א), מה עלי לעשות?

תשובה:

א. הכלל הוא שאם עדיין לא קרא ג' פסוקים יש להוציא מיד ספר אחר ולהמשיך את הקריאה בספר השני, והעולה יברך שם את הברכה לאחריה.

ב. אם כבר קרא ג' פסוקים ולא עומד תוך ג' פסוקים מתחילת הפרשה או סמוך לפרשה לפני תוך ג' פסוקים, יברך העולה מיד ברכה לאחריה, ומוציאים ס"ת, ויעלה אדם אחר בספר תורה השני ממקום שהפסיק הראשון.

ג. אמנם בימי שני וחמישי וחנוכה אם הוא בעליית שלישי, היות שא"א להוסיף עליות, ימשיך השלישי בספר תורה השני עד סוף העליה ויברך שם ברכה אחרונה (שו"ע ורמ"א סי' קמ"ג סעיף ד', משנ"ב סי' י"ג).

ד. בקריאת התורה של חנוכה, בכל נשיא ונשיא יש ששה פסוקים, ולכן אם מצא פסול בסוף עליית כהן שהוא בדיוק לאחר קריאת ג' פסוקים מתחילת הנשיא, או בסוף עליית לוי, יכול העולה לברך מיד ברכה לאחריה, ויוציאו ס"ת עבור שאר עליות, אבל אם עומד באחד משאר הפסוקים דהיינו שנמצא תוך ג' פסוקים מתחילת הנשיא, או תוך ג' פסוקים לפני סוף הנשיא, יש להוציא ספר תורה ולהמשיך הקריאה בספר השני, וכן אם עומד באמצע עליית שלישי, אפי' אם עומד בדיוק לאחר ג' פסוקים, כיון שאסור להוסיף עליות, יוציאו ס"ת אחר עבור המשך עליית שלישי.

עד מתי חתן צם בערב חנוכה

שאלה: חתן המתחתן בליל א' של חנוכה וצם בערב חנוכה ומדליק נרות בשקיעת החמה, האם מותר לו לאכול מיד לאחר ההדלקה היות שאצלו זה כבר חנוכה, או לא?

תשובה: ימשיך לצום עד צאת הכוכבים (הגר"ח קניבסקי זצ"ל), ואין זה נחשב שצם בחנוכה (וכעין המתענים יו"כ קטן בערב ר"ח שממשיכים לצום עד צאת הכוכבים גם אם התפללו ערבית כדמשמע במשנ"ב סי' תי"ז סעיף ד').

תענית חתן ביום שלישי של חנוכה

שאלה: חתן וכלה שמתחתנים בכ"ח בכסלו שהוא היום שלישי לחנוכה, האם מותר להם להתענות?

יסוד השאלה הוא, שמבואר בשו"ע (או"ח סי' תקפ"ט סעיף ב') שביום כ"ח בכסלו שרף יהויקים המגילה שכתב ברוך מפי ירמיהו והוא יום שראוי להתענות בו, עיי' שם. וא"כ הרי חתן וכלה לכאורה ראויים שיתענו.

תשובה: כבר כתב המשנ"ב (שם) שיש חילופי גרסאות בזה, וע"כ אין כדאי להתענות בחנוכה. ועיי' ספר "בידור הלכה תנינא" (שם) שמבאר שיש טעות סופר, משום שהתענית הוא "בח" בכסלו, שמיני בכסלו, ונתחלף ב' ל-כ' ונעשה "כ"ח בכסלו", ולכן כ"ח בכסלו כשאר ימי החנוכה ואין להתענות.

סופגניות של האמא או של הסבתא

שאלה: במסיבת חנוכה חלק מהסופגניות נעשו על ידי האמא, וחלק ע"י הסבתא, הנכדים הסתפקו איזו מהן להקדים לאכול, משל האמא כדי לכבדה לפי שחיבים בכבודה, או משל הסבתא לפי שגם האמא חייבת בכבודה?

תשובה: כתב הרמ"א (יו"ד סי' ר"מ סעיף כ"ד) חייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקנו, עיי' שם, ולפ"ז יש לטעום קודם משל האמא כדי לכבדה.

סופגניות חלביות

שאלה: אפו סופגניות חלביות, ולאחר האפייה עשו בהן סימן שידעו שהם חלביות, מה הדין?

תשובה:

א. מבואר בשו"ע (יו"ד סי' צ"ז) שאם אופה לחם חלבי, חובה שיהיה סימן (צורה מיוחדת) בשעת אפייה שהוא חלבי, או שיאפה רק מעט שאפשר לאוכלו בסעודה אחת, אבל לאחר אפייה לא מועיל סימן, והלחם נאסר באכילה.

ב. אמנם כל זה רק בפת, כיון שהוא הדרך לאכול ביחד עם בשר גזר עלי, אבל עוגה שאין דרכה לאכול ביחד עם בשר רק זה אחר זה לא גזר ומותר באכילה ("פתחי תשובה" סי' ג' בשם מהרי"ט).

ג. וכן באפיית בורקס חלבי מקפידים במאפיות כשרות שיהיה לו צורה שונה, כגון משולש, היות שהדרך לאכול בורקס ביחד עם בשר.

ד. אבל סופגניות שאין דרכן לאוכלן ביחד עם בשר לא נאסרו אם אפו אותן חלביות, ואעפ"כ "החכם עיניו בראשו" ויש לעשות עליהן סימן ברור שהן חלביות כדי שלא יבוא לאוכלן ח"י לאחר אכילת בשר.

טיגון סופגניות בשמן בשרי

שאלה: טיגון סופגניות בשמן שטיגנו בו שניצלים, מה דינו?

תשובה: הסופגניות בשריות, ויש להמתין שש שעות בין אכילתן לאכילת חלב (רמ"א יו"ד סי' פ"ט סעיף ג').

סופגניות ממותר השמן שבבבוק

שאלה: הכינו סופגניות למסיבת חנוכה וזכרו כי הכניסו לבצק שמן שיועד להדלקת נרות חנוכה, האם הסופגניות מותרות באכילה? תשובה: רק השמן שבתוך המנורה הוקצה למצוותה, אבל השמן שבבבוק, לכו"ע אינו בכלל מותר השמן שבנר חנוכה, ומותר להשתמש בו לכל צורך שהוא ("ביאור הלכה" סי' תרע"ז סעיף ד' ד"ה הצריך).

נולד בא' טבת תשע"ג

הנולד בא' בטבת תשע"ג, יהיה בר מצוה בשנה זו (תשפ"ו) בלי בכסלו, שחל השנה בשבת פ' מקץ, היות שנולד בשנת תשע"ג שהיה בה רק יום אחד ר"ח טבת, והשנה חודש כסלו הוא לי יום, נעשה בר מצוה בלי כסלו שהוא יום א' דר"ח טבת (משנ"ב סי' נ"ה סי' ס"ק מ"ה).

בר מצוה שהכין את קריאת פרשת ויגש

שאלה: נולד בא' טבת לפני י"ג שנה, וחשב שהבר מצוה יהיה בא' טבת כמו יום שנולד, וכבר הכין את קריאת פרשת ויגש וגם את ההפטרה (כפי שנהוג בכמה מקומות שהבר מצוה קורא את כל הפרשה), ורק אח"כ נודע לו שהבר מצוה בלי כסלו שהוא שבת פ' מקץ, מה יעשה?

תשובה: אין צורך להטריח את חתן הבר מצוה להכין שוב את כל פ' מקץ, ויכול להזמין את הקרובים לשבת פ' ויגש, ויקרא את הפרשה וההפטרה כפי מה שהכין, אבל חובה לתת עליה לחתן הבר מצוה גם בשבת פ' מקץ, שהוא יום הבר מצוה, וגם דוחה את כל החיובים חוץ מחתן בשבת קודם החתונה ששווה לו בחיוב (כמבואר בבני"ל סי' קל"ו), וכן האב יברך לאחר גמר העליה "ברוך שפטרני".

עליות בר"ח טבת שחל בשבת

שאלה: ר"ח טבת שחל בשבת מוציאים ג' ספרים (פרשת השבוע, ר"ח חנוכה), האם מותר להוסיף עליות, והאם מותר להעלות כהן או לוי בספר תורה שני?

תשובה:

א. מותר להוסיף עליות בספר ראשון אע"פ שעיי' קריאת ר"ח לא יהיה בתוך שבעה הקרואים (משנ"ב סי' קל"ה סי' ל"ו, ובס' תרפ"ד סי' ט', וס' תרפ"ה סי' ד'). ויש מחמירים לא להוסיף בספר הראשון וקוראים בו רק שישה קרואים, כדי שקריאת ראש חודש תהיה בתוך שבעת הקרואים ("לוח א"י").

ב. אפילו עשו הוספות, אסור לקרות כהן בעלייה אחרונה (שמיני או תשיעי) של ספר הראשון, שאין זה נחשב לעלייה אחרונה של היום כיון שיש עוד את הקריאה של ר"ח, ורק בספר שני מותר לעלות לכהן אם היא עלייה שמינית או יותר (משנ"ב סי' קל"ה סי' ל"ו).

ג. אם קראו רק לשש עולים בספר ראשון אסור לעלות כהן גם בספר שני, ואז רק למפטיר אפשר להעלותו.

עליית ג' אחים

שאלה: כשיש ג' ספרים האם מותר לקרוא ב' או ג' אחים או אב ובנו זה אחר זה בג' העליות האחרונות?

תשובה: בין שביעי למפטיר, שהוא גם ספר אחר, וגם יש קדיש ביניהם מותר לקרוא לבי אחים או אב ובנו (משנ"ב סי' קמ"א סי' כ'), אבל בין שישי לשביעי שיש ב' ספרים ואין קדיש ביניהם יש סוברים דיש להחמיר קצת אם לא שיש צורך בדבר ("שערי אפרים" שער א' סעיף ל"ב). ויש סוברים שבישיירי כנה"ג" משמע שגם בזה אין לחוש לעין הרע כיון שחסידי ספרים ("פתחי שערים" שם).

מנורה שכתוב עליה עניני חנוכה

שאלה: חנוכייה שכתובות עליה כמה מילים כגון "הנרות הללו קודש הם", או "על נסיד ועל ישועתך", האם היא טעונה גניזה?

תשובה: אין זה נחשב כדברי קדושה רק כמליצה בעלמא, ואין טעון גניזה, רק יש לזרוק לפח בתוך שקית.

וכעין זה מה שמצוי שמודפס מילים שונות על קבלות לצרכי צדקה כגון "עולם חסד יבנה" וכד', אינן טעונות גניזה (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

לווה שמן עד חנוכה

שאלה: לווה כסף או בבבוק שמן מחברו וסיכמו שצריך להחזיר עד חנוכה, בערב חנוכה ביקש המלווה את בבבוק השמן, אמר הלווה שיש לו עוד שמונה ימים עד סוף חנוכה כדי להחזירו, עם מי הדין?

תשובה: אם אמר שיחזיר עד חנוכה, הכוונה לתחילת חנוכה, ואם אמר שיחזיר בחנוכה, יכול להחזיר עד סוף חנוכה (עיי' שו"ע יו"ד סי' ר"כ סעיף י"א, ושו"ת "חתם סופר" ח"ה תשי"ח).

חידה:

מתי מותר להדליק את הנרות רק לחצי שעה ולא יותר?

חנוכה (א)

חביבות המצווה:

הרמב"ם (חנוכה פ"ד הל' א') כי "מצות נר חנוכה חביבה היא עד מאד" וזה נוסח שלא נכתב בשאר מצוות, ויש כמה שינויים במצות נר חנוכה משאר מצוות בזכות "חביבותה" וכדלהלן:

א. חנוכה לא הוזכרו הלכותיה במשניות בפירוש אלא רק אגב {בביכורים (פ"א מ"ו) "מן החג ועד חנוכה מביא ואינו קורא", בר"ה (פ"א מ"ג) "השלוחים יוצאין.. על כסליו מפני חנוכה", בתענית (פ"ב מ"י) "אין גוזרין תענית על הציבור.. בחנוכה", במגילה (פ"ג מ"ו) "קורין.. בחנוכה בנשיאים", במו"ק (פ"ג מ"ט) "בחנוכה מענות ומטפחות", בב"ק (פ"ו מ"ו) "בנר חנוכה פטור".}

בטעם הדבר כי החת"ס (גיטין עח.) ע"פ מש"כ הרמב"ם (פ"ד דמנחות) שהא שבגמ' במנחות הובאו כל דיני תפילין ואילו במשניות כי רק "ד' בתים של תפילין מעכבין זה את זה" וכן ציצית לא הוזכרו דיניה במשנה אלא רק באגב ("תכלת לא מעכב את הלבן" וכו') משום שעד אז למדו התורה בע"פ ומשראה רבינו הקדוש שמתחילים לשוכחה כתב את המשניות רק כדי "שלא תשתכח תורה מישראל" ולכן ציצית ותפילין שבזמן רבינו הק' היו מצוות ידועות שכ"א קיימם לא חשש שישכחם ולא שנאם, ועפ"ז כי החת"ס שגם מצות חנוכה כיון "שמצוותה חביבה מאד" בגלל גודל הנס (כדאי' ברש"י בוזאת הברכה שיג' אנשים ניצחו צבא שלם) לא חשש שישכחנה אפי' שזמנה רק פעם בשנה ולא הוצרך לכתוב דיניה במשנה.

טעם נוסף בזה אמר מרן הגר"א"ל דחנוכה הי' סמוך יחסית לזמנו של רבינו הק' ולכן זכרו הילכותיה היטב (ואילו פורים אירע קודם בית שני שהוא 200 שנה קודם לנס חנוכה וחשש שישכחו הילכותיו ולכן כי את המשניות דמסכתא מגילה).

ב. חידוש נוסף שיש בחנוכה מחמת חביבותה זה **ברכת הרואה**, ובטעם הדבר כי תוסי' (סוכה מו:) משום דבחנוכה יש דין "בבית" שצריך שיהי' שלו ולגור בו ח' ימים ואינו כשופר וד' מינים שאפשר לשאול מאחר, אך תוסי' דוחה זאת דא"כ הרי מזוזה ג"כ תלוי בבית ומדוע הרואה אותה אינו מברך ולכן תי' שטעם ברכת הרואה משום "חביבות הנס".

ג. ברוב המצוות יש דין "אל יבזבז יותר מחומש" ואם אין לו מספיק אזי אפי' פטור מקיום המצווה ואילו בחנוכה כי השו"ע (סי' תרע"א סעי' א') ש"אפי' עני המתפרנס מהצדקה מוכר כסותו כדי שיהי' לו נר", וכ' המגיד משנה דלומדים מד' כוסות דפסח שכמו שחייב למכור כסותו כדי שיהי' לו יין כי **חובה לפרסם** את "הוצאתי-והצלתי-וגאלתי-ולקחתיו" כך צריך **לפירסומי ניסא** בחנוכה וכ"ז משום חביבותה וגודל הנס. [ומצוה נוספת שחייב למכור כסותו זו נר שבת ושם הטעם משום "שלום בית"].

ד. חידוש נוסף בחנוכה משום חביבותה שאינו קיים בשאר מצוות (שבת כא:) "דת"ר מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך ובית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך".

המ"ב (סי' תרע"ב ס"ק ו') כי שאם הדליק נר א' ואח"כ הביאו לו עוד נרות כמנין הימים לא יברך שנית דכבר קיים **עיקר המצוה** ואין מברכין על **הידור**, ומאידך "בנר איש וביתו" אע"פ שזה ג"כ רק הידור כ"א מברך לעצמו משום שזה הידור **בגוף המצוה** (ולא תוספת על מה שקיים).

הרמ"א (סי' תרע"ד סעי' א') כי שהנר הראשון הוא בכל הימים **עיקר המצווה** ולכן א"א להדליק ממנו לשאר נרות של ההידור (אך שאר נרות מותר להדליק זה מזה) והמג"א כי שאף בני ביתו המדליקין לא יכולים להדליק מנר א' דבעה"ב דזה רק **הידור**, והק' הרע"א (מהדורא תנינא, תשו' יג') דבכה"ג כיון שבני הבית מדליקין בעצמם יש **אומדנא** שלא רוצים לצאת בהדלקת האב ומברכים על **עיקר המצווה**, ולפי"ז א"כ בני הבית מותרים להדליק אפי' נר א' שלהם מנר א' דבעה"ב דתרווייהו עיקר המצווה. (אלא שהאחרונים דנים דאולי כיון שיכלו לצאת מבעה"ב א"כ סכ"ס הנר שלהם הוא "נחית דרגא" מדבעה"ב ולא ידליקו ממנו). וכן נפק"מ כשבתחילה הי' שמן רק לבעה"ב ומשסיים הדלקתו השיגו עוד שמן להדלקת בני הבית האם יכולים לברך דלמג"א שתמיד נר בני הבית הוא רק **הידור** יכולים לברך גם בכה"ג אך לרע"א שבני הבית מברכים כי רוצים לקיים **עיקר המצווה** א"כ בכה"ג שלא ידעו מעיקרא שאח"כ יהי' גם להם שמן וכבר יצאו יד"ח מבעה"ב ומדליקין רק לתוספת הידור אינם יכולים לברך, ועכ"פ מדברי המג"א יש חידוש שמשום החביבות יש "**ברכה על הידור**".

מהות החיוב:

מצוות חנוכה חיובה רק כשיש לו בית (ולכן גם נתקנה "ברכת הרואה" למי שנמצא בדרך), ונחלקו הפוסקים במי שאין לו בית האם חייב למכור כסותו כדי שיהיה לו בית ויתחייב במצוה, והנודן בזה האם באמת כ"א חייב בהדלקה אלא **שמקום ההדלקה** הוא בבית וא"כ כ"א חייב להשיג בית או שכל שאין לו בית **אינו בכלל החיוב כלל** (דהיינו חובת גברא או חפצא). ולמעשה הגריש"א כי שחייב למכור כסותו גם כדי לקנות בית ולהגר"ק א"צ לזה כדי לקנות בית והביא ראיה מתוסי' (בסוכה) הנ"ל שהק' בענין ברכות הרואה ממזוזה לחנוכה וחזינא שהמצוות דומות זו לזו שרק מי שיש לו בית חייב בהם.

דין "ערבות" בחנוכה:

המ"ב (סי' תרע"א ס"ק ו') כי "אם יש לו שמן בצמצום לכל הח' ימים ולחבירו אין כלום מוטב שידליק כל יום נר א' ויתן לחבירו השאר דהא מדינא אי"צ אלא א' לקיום המצווה". [ורואים מכאן שהידור מצוה היותר גדול זה לעזור לחברו לקיים מצווה] (ואולי י"ל שבזה יש גם יותר פרסומי ניסא).

כעין זה כי הבכורי יעקב (סוכה) בסוכות שאם יש לו ד' מינים מהודרים נוסף לד' מינים של הציבור ובעיר אחרת אין ד' מינים כלל צריך ליתן את שלו לעיר שאין להם כלל ושתמש בשל ציבור ואפי' ששלו מהודר ושל הציבור כשר בלבד וכ"ז משום "ערבות" שעדיף שהחבר גם יזכה לקיים המצווה.

ושאלתי להגרמ"ל דהא בבה"ל (סי' יד') כי בשם תשו' בית יעקב שאם יש לאדם טלית לא חייב לתיתה לעיר שאין בה טלית כלל ולכאורה מ"ש מחנוכה וסוכה הנ"ל שמדין "ערבות" צריך לדאוג לזולת שיקיים המצווה ותי' דבד' מינים ובחנוכה כ"א חייב וצריך לעזור לו לקיים חובתו ואפי' במקום ההידור שלי, אך בציצית כל שאין לו טלית אינו מחויב בה ולכן אין ענין של "ערבות". [ואולי יש נפק"מ לפי"ז באדם שיש לו ב' בתים האם מחויב ליתן בית א' לימי החנוכה למי שאין לו בית דלהגרש"א הנ"ל שכ"א מחויב בזה צריך לתת לו את הדרך לקיום המצווה אך להגר"ק שבכה"ג הוא עדין לא חייב א"כ דמי לציצית ואי"צ ליתן לו, ואולי הנפק"מ אפי' כשיש לו רק בית א' האם יש ליתן לו בו חדר כדי שיתחייב מדין אכסנאי].

ברכה על הדלקה קצרה:

יהודי שמתקרב לתומ"צ המתגורר עם הוריו שמתנגדים שידליק נרות חנוכה ומדליק על דעת לכבותם קודם שישבו הביתה ואפי' לפני שיעבור שיעור זמן הדלקה, יל"ד אם יכול לברך ע"ז דמחד הניח שמן כשיעור הראוי ואם "הדלקה עושה מצווה" א"כ מ"ש מהדליק ובאה רוח וכיבתו שיצא, ומאידך אולי חשיב כרוח מצויה וא"א לברך בכה"ג. (ולהצד שיברך י"ל דא"י"ז כרוח מצויה כי הנר מצד עצמו יכול לדלוך כשיעור הראוי).

הגר"ק (טעמא דקרא, חנוכה) תי' זאת ע"פ הגמ' (שבת כג:): "מילא קערה שמן והקיפה פתילות כפה עליה כלי עולה לכמה בני"א, לא כפה עליה כלי עשאה כמין מדורה ואפי' לאחד נמי אינה עולה", ולכאורה הא כשהדליק הנר הא' עדיין לא הי' מדורה ומדוע לא יוצא בו שהרי הוא "עיקר המצווה" דק"ל "הדלקה עושה מצווה" (ואמנם הרא"ם הורביץ כי שקמיירי שהדליקן בבת אחת ואכן אם הדליקן בזה אחר זה יצא אך זה דוחק ובפרט שדין זה אי' בשו"ע (סי' תרע"א סעי' ד') ולא העמיד בכה"ג אלא כי סתם), אלא י"ל שכיוון שאמור להדליק גם את שאר הפתילות א"כ מעיקרא אי"ז הדלקת נר אלא מדורה, וחסר ב"שיעור הראוי" לקיום המצווה, וא"כ כי הגר"ק גם בנד"ד חשיב כמדליק על דעת לכבות ואין לברך עליה דה"ז אינו "ראוי". [אלא שיל"ד בזה דא"כ משמדליק נר זה שלא ראוי לברכה יוכלו להכשל אחרים שיברכו עליו "ברכת הרואה" ואכמ"ל].

"הרגיל בנר הוין לו בנים ת"ח" ופרש"י דהיינו נר שבת וחנוכה, ושמעתי לומר בזה מהגר"א פאלק זצ"ל (בעמח"ס מחזה אליהו) דמעניין שמצוות הפוכה, דנר שבת יש להדליק במקום שאוכל והמדליק בפתח לא יצא ואילו נר חנוכה מצוותו על הפתח מבחוץ, ומכאן רמז לנו ללמוד שבמשך השנה צריך ליזהר מלהכניס רוחות זרות ולשמור את הבית מבפנים כמו נר שבת ואמנם לפרקים צריך קצת ליצא לחוץ ולקרב רחוקים וזהו רמז "לנר חנוכה", אך היסוד לבית חיובי ובנים ת"ח זה בית ששומר על הפנימיות ולא מושפע מרוחות חיצוניות.

מין הגראי"ל במסעו לארה"ב נשאל ע"י מלמדים כמה זמן צריך ללמוד מוסר עם התלמידים והשיב שאי"צ ללמוד עימם כלל אלא שהמלמד ילמד מוסר כל יום בביתו וכך זה ישפיע עליהם דהמוסר הכי טוב זה ה"דוגמא האישית". זכיתי לשאול להגראי"ל שאלות רבות ורק פ"א ענה לי "איני יודע", והי' זה כשמלמד סיפר לי שלמד שאסור לדבר בחזרת הש"ץ וקם תלמיד א' ואמר שאביו מדבר בחזרת הש"ץ והמלמד לא ידע איך להגיב לו כי אם יאמר לו שיש ב' מנהגים הרי מכשילו ואם יאמר לו האמת הרי מוציא דיבת האב בפני הילד, ושאלתי זאת להגראי"ל וענה "איני יודע" כי זה מצב מורכב וקשה. והלוואי ונזכה להעביר החינוך האמיתי והטוב לבנינו ע"י הדוגמא האישית, ונזכה כולנו לבנים תלמידי חכמים.

שערים מצוינים

מכתבי מורינו הגאון רבי יואל מקלב שליט"א

גליון 67 | פרשת מקץ

חנוכה תשפ"ו

בדין מי שיש לו שמן בצמצום ולחבירו אין לו כלל

לשלחו והוא יברך על אחר, ובלבד שאותו יחיד לא יפשע דומיא דערוב תבשילין עכ"ל.

מה שיש לחלק בין אתרוג וטלית דכשנותנם לחבירו יקיים הוא את גוף המצוה שלא בהידור לבין נר חנוכה שאת גוף המצוה יקיים בשלימות

וימתן בזה דעת כפ"ק לא כ' הבית יעקב דאינו מחוייב לשלוח ליחיד הדר בכפר אתרוגו או טליתו, אלא משום דהתם כשישלח יקיים הוא את גוף המצוה שלא בהידור, לפי שיצטרך לצאת ידי חובתו באתרוג או בטלית של חבירו, אבל לענין נר חנוכה דההידור הוא בתוספת נרות ואת עיקר וגוף המצוה דנר איש וביתו יקיים בשלימות, בזה אף להבית יעקב אמרינן דגם בעבור יחיד מוטב שידליק בכל לילה נר אחד ויתן גם לחבירו, וביותר נראה לומר כן לפמ"ש"כ באב"י עזרי' בהל' חנוכה דאף אם נימא דבעלמא אין מברכין על הידור מצוה, י"ל דמ"מ נר חנוכה שאני, כיון שהוא תקנה קבועה שיהיו המהדרין מוסיפין והולכין בכל לילה, ותו דבעלמא מה דאמרינן עשה סוכה נאה לולב נאה ההידור הוא בקיום המצוה של לולב וסוכה מדין זה קלי ואנוהו, משא"כ בנר חנוכה ההידור הוא שידליק יותר, והם ג"כ מצות הדלקת נר חנוכה, אלא שהחיוב הוא רק באחד, ומאחר שיש הידור שידליק נרות חנוכה יותר, ואין זה הידור בנר האחד שהוא מחוייב להדליק, אלא היא מצוה נפרדת, ע"כ יש לברך גם על המהדרין עכ"ד, ולפי"ז נמצא דכשמדליק נר א' לא מחסיר בקיום החיוב ומקיימו בשלימות, דמצות ההידור מצוה נפרדת היא, וא"כ י"ל דבזה כו"ע מודו דמוטב שיתן לחבירו וכמשנ"ת ודו"ק.

מה שיש לדון עפ"י הג"ל בנר חנוכה היכא דכשיתן לחבירו לא יוכל להדליק בשמן זית כי אם בנרות

ונפקותא לדינא בזה במי שיש לו מעות לקנות שמן [נר איש וביתו] ולחבירו אין לו כלל, ואם יתן לחבירו יצטרך לקנות לשניהם נרות שעוה, דבלא"ה לא יספיקו המעות אף לנר איש וביתו, דבזה נמצא דכדי לשלוח לחבירו מקיים גוף המצוה שלא בהידור, ולהמבואר נראה דלדעת הבית יעקב אינו מחוייב לשלוח כה"ג לחבירו, ולדעת הא"ר אף כה"ג ישלח לחבירו וידליק הוא בנרות שעוה, ועי' בנשמות אדם כלל קנ"ד סק"ד דהא דאיתא בשו"ע ס' תרע"ג ס"א בהג"ה דשמן זית מן המובחר אינו דינא דגמ', דבגמ' לא אמרו אלא דשמן זית יפה לנר משום דצלי נהורא, ולא אמרו משום שנעשה בו הנס אלא דהכלבו כ' זאת מסברא דנפשיה, ומה"ט כ' דעדיף להדליק בשעוה ולהיות מהמהדרין מן המהדרין דמוסיף והולך, מאשר להדליק בשמן זית ולהדליק נר א', [למי שאין ידו משגת להיות מהמהדרין מן המהדרין בשמן זית], דהידור דמהדרין מן המהדרין נזכר בגמ' והידור דשמן זית לא נזכר ע"ש, והו"ד במ"ב ס' תרע"א סק"ז וע"ע שם בשע"צ סק"ח, ועי' משנ"ת בזה בהערות אות ל"ט.

ולפי"ז נמצא דכשאנו דנים איזה הידור עדיף אמרינן דהא דמוסיף והולך עדיף מהידור דשמן זית, וכשאנו דנים לענין לשלוח לחבירו אמרינן דלדעת הבית יעקב אם עי"ז שישלח יפסיד הידור שהוא בגוף המצוה כהדלקה בשמן זית אינו מחוייב לשלוח, אך אם עי"ז שישלח יפסיד הידור דמהדרין מן המהדרין דמוסיף והולך בזה אמרינן דמוטב שידליק בכל לילה אחד ויתן גם לחבירו, ולזה צ"ע בדין הג"ל היכא דיש בידו מעות בצמצום לקנות שמן זית ולהיות מוסיף והולך ולחבירו אין לו כלל אם נימא דמוטב שידליק בכל לילה אחד ויתן לחבירו, שהרי ברגע שיתן

בדעת המ"א דמוטב שידליק בכל לילה נר אחד ויתן גם לחבירו

איתא בשו"ע ס' תרע"א ס"ב כמה נרות מדליק, בלילה הראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך אחד בכל לילה עד שבלייל האחרון יהיו שמונה ע"כ, ובמ"א שם סק"א כתב דאם יש לו שמן בצמצום ולחבירו אין לו כלל, מוטב שידליק בכל לילה א' ויתן גם לחבירו, דהא מדינא אי"צ אלא א' עכ"ד, והו"ד במ"ב סק"ו ומיימי שם בשם הח"א והפמ"ג דדוקא כשחבירו אינו מבני ביתו או שאינו סמוך על שולחנו, אבל אם הוא מב"ב מוטב שיהיה הוא מהמהדרין ע"כ, [והטעם דכשחבירו מב"ב אי"צ להדליק רק מדין מהדרין, דכל בני ביתו יוצאין בנרו של בעה"ב], וע"ע בשו"ת כתב סופר או"ח ס' קל"ד שנתקשה בדין זה היכא דכבר נהג בתוספת מצוה להיות מן המהדרין, דהיאך שרי ליה לבטלה, וכ' די"ל דמעיקרא הכי קבל עליו שיהיה כאינו מצווה ועושה וברצונו תליא בכ"ע שירצה וצ"ע עכ"ד.

מי שיש לו אתרוג מיוחד אם צריך ליתנו ליחיד הדר בכפר שאין שם אתרוג כלל ויברך הוא על של הקהל

וע"ע במ"א סס"י תרנ"ח דמיימי ממוטה משה דאדם שיש לו אתרוג מיוחד ובעיר אחרת אין להם כלל, מוטב שישלחנו לשם והוא יברך על של הקהל ע"כ. ועי' בשערי תשובה שם סק"ב דמיימי מתשו' בית יעקב ס' קי"ד דאי"צ לשלוח אתרוג אלא עבור עיר אחרת דהוי מצוה דרבים, אבל ליחיד הדר בכפר אינו מחוייב לשלוח אתרוגו, אף שהוא יכול לברך בעיר על אתרוג של חבירו או על האתרוג של הקהל, דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממונה, ומבואר בב"מ דמצא תפילין שם דמיהן ומניחן, הרי דהתירו לעשות איסור כדי שיעשה מצוה בממון שלו.

עוד בהג"ל אם צריך ליתן טליתו למי שדר בכפר וישאל הוא מאחרים

וכיוצא בזה כ' שם לענין טלית שאין אדם מחוייב להשאיל טלית שלו למי שדר בכפר כדי שהוא יצטרך לשאול טלית מאחרים בעירו ויברך על טלית שאולה, והו"ד בבאר היטב ס' י"ד ססק"ו והעתיקו הביאור הלכה שם ע"ש. אמנם עיויין במ"ב ס' תרנ"ח סקמ"ב שהעתיק מש"כ המ"א בשם המטה משה, ולא הזכיר חילוקו של הבית יעקב דליחיד אינו מחוייב לשלוח, וביותר דמיימי שם דבמחצית השקל כתב דבזה"ז דרוב פעמים אחר עבור איזה ימים מהחג ע"י רוב משמוש בנ"א אתרוג של הקהל מתקלקל, אפשר שאי"צ לשלוח "לחבירו" אתרוג שלו ע"כ, ומשמע דשייך דין זה אף ביחיד, וצ"ע מאי שנא דלענין טלית ס"ל להביה"ל כדעת הבית יעקב דליחיד הדר בכפר אין מחוייב לשלוח טליתו וכנ"ל, ואפשר דטלית שאני מאחר דלאו מצוה חיובית היא להכי לא מחייבין ליה לשלוח לחבירו, ובזה בלחוד הוא דנקטינן כן להלכה אף דהבית יעקב לא חילק בזה וצ"ע.

קו' הא"ר מדין נר חנוכה שמבואר במ"א הג"ל דצריך ליתן אף ליחיד

ועי' בא"ר ס' תרע"א סק"ג שהק' על הבית יעקב ממש"כ המ"א לענין נר חנוכה דמוטב שידליק בכל לילה א' ויתן גם לחבירו הרי דגם ביחיד אמרינן כן ואף במקום שמפסיד ע"י זה דלא יהא מן המהדרין, וכ' דדוחק לחלק וציין לס' תרנ"ח ששם העלה דלא כתשו' בית יעקב הג"ל, וע"ש סק"ב דמסיק בזה"ל לכן נראה דאף משום יחיד הדר בישב שאין לו אתרוג ראוי

לחבריו וישאר בידו מעות ליקח בהם שמן ליום א', שוב אמרין דצריך לקנות שעוה כדי להיות מוסיף והולך וכמש"כ הנשמ"א, וא"כ שוב י"ל דלא ישלח לחבריו שהרי יפסיד הידור בגוף המצוה וצ"ע בזה, ואם כנים אנו בזה צ"ל דמשכח"ל לדינו של המ"א כשאין בנמצא נרות שעוה, או ששויים בדמיהם או בשה"ל בידו כבר שמן, דבזה גם כשישלח לחבריו ידליק בשמן ולא בשעוה, [ועי' במ"א שצירי הדין בזה במי שיש לו שמן בצמצום וכו'].

ויל"ע עוד בכיצא בזה במי שיש לו מעות לקנות שמן ליום א', דאנו מורים לו לקנות נרות שעוה ולהיות מוסיף והולך, אך אם יקנה שעוה שוב נצטרך להורות לו דמוטב שיתן לחבריו ולהיות הוא מדליק בכל לילה נר א', ושוב י"ל דא"כ דבלא"ה ידליק רק נר א', א"כ עדיף שיקנה שמן זית ואז לא יהיה מחוייב לשלוח לחבריו לפי דברינו הנ"ל בדעת הבית יעקב כיון דיפסיד הידור בגוף המצוה, ומיהו יתכן לפקפק בכל זה ולומר דמאחר שהידור ההדלקה בשמן זית אינו מדינא דגמ' וכמש"כ הנשמ"א הנ"ל, מה"ט לא חשיב חסרון הידור כ"כ כדי שנאמר דשוב אי"צ לשלוח לחבריו ועיין.

מי שיש בידו או להדליק בעצמו נר אחד או להשתתף עם חבריו ולהיות מן המהדרין איזה עדיף

ועי' קובץ המועדים מהאדר"ת זצ"ל מה שדן מה עדיף מצוה בו יותר מבשלוחו, שידליק בעצמו נר אחד, או שישתתף עם חבריו ויהא מן המהדרין, וכע"ז מייית מהח"א כלל ס"ח ס"ז שכתב דצ"ע במי שרוצה לכתוב ס"ת ואין הכתב שלו יפה, אי עדיף שיכתוב בעצמו או יתן לסופר, והביא בזה מהמבי"ט בתשובה סי' מ"ט ע"ש, ועי' מש"כ בזה בדובב מישרים ח"א סי' מ"ז אות ב', ולעיל בהערות אות ח' כתבנו דגבי נר חנוכה י"ל מאחר שגם בראיה יש מצוה, שהרי הוראה מברך שעשה ניסים, לפיכך אי"צ שידליק בעצמו, וכעין זה כ' בערוה"ש סי' תרע"א ס"ז - י"ח ע"ש, ואף דגבי מי שסועד אצל חבריו כ' המ"א סי' תרע"ז ס"ז בשם הב"ח דצריך להדליק בביתו או שיצוה לאשתו שתדליק עליו בביתו ומ"מ מצוה בו יותר מבשלוחו, והו"ד במ"ב שם סק"ב, י"ל דשאני התם דהמצוה המוטלת עליו להדליק בביתו מקיימה ע"י אשתו ולכן י"ל דמצוה בו יותר

מבשלוחו, אבל היכא דמקיים המצוה ע"י שיתוף ויוצא חובתו בראיה, י"ל כמשנ"ת דאין בזה משום מצוה בו, אך ראיתי בערוה"ש סי' תרע"ז ס"ג שהשיג עהב"ח ז"ל ומ"ש דמ"מ מצוה בו יותר מבשלוחו ע"ש לא ידעתי כוונתו דא"כ רבי זירא בגמ' למה לא עשה כן וצ"ע עכ"ד.

ועי' בפני יהושע שבת כ"א ב' ז"ל בגמ' תנו רבנן מצות חנוכה נר איש וביתו, נראה דמה שנשתנה מצוה זו משאר מצות שהן חובת הגוף שהיה חיוב על כל יחיד ויחיד דקי"ל נמי מצוה בו יותר מבשלוחו, אלא דשאני הכא שאין הכא עיקר המצוה אלא בסמוך לרה"ר שהוא משום פרסומי ניסא משום כך הטילו חובת מצוה זו כאילו היא חובת הבית ועדיין צ"ע, עכ"ל, ונראה מדבריו דכיון דנר חנוכה הוי חובת הבית משום כן אין בזה משום מצוה בו יותר מבשלוחו, [ועי' דעת נוטה ממזוה תשו' ל"ו-ל"ז מה שהשיב מו"ר הגר"ח קניבסקי שליט"א דהעוסק במצוה אינו פטור ממצות נר חנוכה ומזוזה, כיון דאינה מצוה דוקא עליו אלא הוי חיוב על הבית ע"ש], ומיהו העירוני דיש לדחות שאין כוונת הפני יהושע כי אם לבאר מ"ט תקנו חכמים דנר איש וביתו דהיינו שכל בני הבית יוצאים בהדלקת בעה"ב ואין מדליקים בעצמן, וע"ז כ' דעשאוהו כחובת הבית, שרק בעה"ב מדליק, אבל הא מיהא אף הפני יהושע מודה דעל הבעה"ב להדליק בעצמו משום דמצוה בו יותר מבשלוחו וק"ל.

והעירני גיסי הג"ר אליעזר שטינמן שליט"א דיש לדון עוד בנידון הנ"ל אם עדיף שידליק בעצמו נר אחד או שישתתף עם חבריו ויהא מן המהדרין, דטפי עדיף שישתתף עם חבריו כיון דריבוי נרות וכתובה יפה הוא הידור בחפצא דמצוה ומצוה בו הוי הידור בגברא וי"ל דהידור בהמצוה עדיף טפי ועיין.

בדין זריזין מקדימין ומצוה בו יותר מבשלוחו איזה מהם עדיף

עוד יל"ע בדין זריזין מקדימין ומצוה בו מה עדיף, ועי' בזה בפמ"ג סי' תרכ"ה א"א סק"א שהניח בצ"ע, וע"ע בזה בשבט הלוי ח"ד סי' ס"ו, ונפק"מ לנר חנוכה באופן שאם ידליק בעצמו יתאחר מלהדליק, ואפשר לו להיות מן הזריזין ע"י שליח, וכן לענין מילה כשיכול למול בעצמו מאוחר וע"י שליח מוקדם ועיין.

בשיטת התוס' דהמהדרין מן המהדרין א"א להם להיות מן המהדרין

כל א' וא' ואיכא היכרא כשמוסיף והולך בשאר הלילות, ולכן מנהגינו אתי שפיר לכו"ע עכ"ד.

דעת מהר"א מפראג דכשמדליק כל אחד במקום מיוחד שפיר דמי לכו"ע

ויל"ע בדעת השו"ע אמאי לא נהגו כמהר"א מפראג לצאת ידי כולם, ואין לומר דהשו"ע קאי על עיקר דינא שהיו מדליקין בפתח הסמוך לרה"ר מבחוץ, דאז בעינן שיהיה ההיכר לבני רה"ר, ואם יעשה כהמהדרין ליכא היכרא למנין הימים, כיון שהם אינם יודעים כמה בנ"א יש בבית, וגם דכשמדליק מבחוץ אין יכולים להדליק כל אחד בפני עצמו במקום מיוחד כיון שצריכים כולם להדליק באותו פתח, דאם נימא כן נמצא דבשעת הסכנה שמדליקין בפנים ואפשר לעשות כמהר"א מפראג צריכים כל בני הבית להדליק, והמחבר סתם ולא חילק בזה.

בביאור דעת השו"ע דלא ס"ל כמהר"א מפראג

ואפשר דהמחבר חולק על מהר"א מפראג וס"ל דכל שמדליקין בבית אחד כמה אנשים, אפי' ידליקו במקום מיוחד אין היכר לתוספת הנס, לפי שיסברו שכך אנשים יש בבית רק שנתחלקו להדליק בב' מקומות, ויותר נראה בזה דהשו"ע ס"ל כדעת הרמב"ם, דדין המהדרין קאי על בעה"ב, שתקנו שיהא הוא מדליק כמנין בני ביתו, וכן משמע בב"י דנקט כדעת הרמב"ם יעו"ש, [ומיהו לשון השו"ע שכתב ואפי' אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר, קשה קצת דלכא"ה הו"ל למימר לא ידליק יותר], וכיון שהוא מדליק הכל, י"ל דצריך להדליק במקום אחד, וא"א לו להדליק כנגד אנשי

פלוגת השו"ע והרמ"א אם בני הבית מדליקין בפנ"ע או שיוצאים בהדלקת בעה"ב

סי' תרע"א ס"ב כמה נרות מדליק, בלילה הראשון מדליק א', מכאן ואילך מוסיף והולך א' בכל לילה עד שבליל אחרון יהיו שמונה, ואפילו אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר ע"כ, ודעת השו"ע בזה דנקטינן כמש"כ התוס' [שבת דף כ"א ב' ד"ה והמהדרין] דמה דפליגי ב"ש וב"ה בדין המהדרין מן המהדרין אי פוחת והולך או מוסיף והולך, לא קאי אלא אנר איש וביתו, דאז איכא היכרא כשמוסיף והולך או מחסר כנגד הימים הנכנסים או היוצאים, אבל א"א להיות גם מן המהדרין וגם מהמהדרין מן המהדרין, דכשעשה נר לכל אחד מבני הבית ליכא היכרא אם יהא מוסיף והולך, לפי שיאמרו שכך בני אדם יש בבית ע"ש, אולם דעת הרמ"א ד"א דכל א' מבני הבית ידליק וכן המנהג פשוט, והוא כדעת הרמב"ם שסובר דאף אותן שמהדרין ומדליקין נר לכל אחד, שייכי בדין המהדרין מן המהדרין להיות מוסיפין והולכין לכל אחד מבני הבית, [ועי' בט"ז הו"ד בבה"ט דבבאן יש חידוש במנהג, שהספרדים נוהגין כתוס' והאשכנזים כהרמב"ם, וזה לא מצינו בשאר מקומות], וכ' הרמ"א דזיהרו ליתן כל א' וא' נרותיו במקום מיוחד כדי שיהיה היכר כמה נרות מדליקין, ועי' בדרכי משה דמיייתי לה ממהר"א מפראג שכתב דלדידן שמדליקין בפנים ויודעים בבית כמה בנ"א בבית, וליכא למיחש שמא יאמרו כן בנ"א הם בבית, אף לדעת התוס' מנהגינו נכון, [דעד כאן לא כ' התוס' דליכא היכרא אלא בזמן שהיו מדליקין מבחוץ, דההיכר הוא לבני רה"ר והם אינם יודעים כמה בנ"א יש בבית], ועוד דמאחר שמדליקין בפנים כל אחד יוכל להדליק במקום מיוחד, ולא בעי להדליק כולן בטפח הסמוך לפתח, וניכר הנרות שמדליק

בדעת מהר"א מפראג מ"ט כשמדליקים מבחוץ א"א שידליקו כמה בני אדם כל א' במקום מיוחד

והנה מש"כ מהר"א מפראג דעד כאן לא כתבו התוס' דליכא היכרא אם ידליקו שנים אלא בזמנם שהיו מדליקין מבחוץ, אבל לדין שאנו מדליקין בפנים יכול כל א' להדליק במקום מיוחד ושפיר איכא היכרא כשמוסיף והולך, לכא' קשה דהא אף כשמדליקין מבחוץ בפתח אחד יכולים להדליק כמה בני"א באופן שיהא ניכר כל אחד לעצמו, וכ"מ במ"א סי' תרע"א סק"ב על מה דאי' בשו"ע שם ס"ב דנר שיש לו שתי פיות עולה לו בשביל שנים, וכ' דלדין דמוסיפין בכל לילה לא ידליקו ב' אנשים בנר א' דאז לא יהיה היכר כמה נרות מדליקין כמ"ש בהג"ה עכ"ד, ומשמע דבשתי נרות יכולים להדליק, וע"ע במ"ב שם סק"ב דבמנורת חנוכה שלנו שיש להן ח' פיות מותר להדליק שני בני"א זה בקצה זה וזה בקצה זה וכו', וא"כ כ"ש דיש היכר כשחלוקים בשני מנורות, וצ"ל דאף אמנם דכמה בני"א יכולים להדליק מ"מ מאחר וכשרבים בני הבית וידליקו כולם לא יהיה היכר למנין הימים, לפיכך כשתקנו תקנת מהדרין מן המהדרין תקנוהו אעיקר דינא דנר איש וביתו, אבל לא תקנו למהדרין מן המהדרין להיות מהמהדרין, דלא פלוג חכמים בזה ליתן דבריהם לשיעורין, ומיהו היכא שאין מדליקין בפתח, וכגון בשעת הסכנה, או כה"ג שדר בעליה דמדליק בחלון, ופעמים שיש כמה חלונות, בזה י"ל דמאחר דאפי' אם רבים בני הבית יכול כל אחד להדליק במקום מיוחד, ס"ל למהר"א מפראג דבזה שפיר תקנו שיקיים שני ההידורים כאחד, ולפי"ז בזמנינו בארץ ישראל דליכא סכנה, שמן הדין צריך להדליק בפתח מבחוץ, חזר הדין דלדעת התוס' לא תקנו למהדרין מן המהדרין להיות מהמהדרין, ומ"מ אנו נוהגין כהרמב"ם, ואף בכה"ג ידליק כל א' מבני הבית, רק דבזה אין לנו מש"כ מהר"א מפראג דמנהגינו נכון אף לדעת התוס' ועיין.

בישוב דעת התוס' מדין חצר שיש בה כמה בתים

ואשר לזה י"ל דכשיש כמה בתים בחצר שפיר יכולים כמה בני"א להדליק בפתח החצר וליתן כל א' נרותיו במקום מיוחד, ודוקא לענין בני הבית דפעמים רבים בני הבית באופן שלא יהיה היכר, בזה הוא דאמרין דלא תקנו למהדרין מן המהדרין להיות מהמהדרין.

מיהו צ"ע שהרי התוס' כתבו דנר שיש לו שתי פיות שאמרו שעולה לשנים, קאי על שני בני"א המדליקים בפתח החצר, וכה"ג הא כתב המ"א דליכא היכרא למנין הימים, וי"ל דההיא דהתם מיירי בשני בני"א שמקיימים עיקר הדין דנר איש וביתו, או י"ל לפמש"כ בא"ר [הו"ד בשעה"צ סקט"ז] דבליל א' שאין מדליקין כי אם נר א' אי"צ היכר, דלזה איכא לאוקמי לההיא דהתם בליל ראשון ועיין.

עוד בישוב דעת התוס' דכל כמה דמצין למיעבד היכר טפי למנין הימים עבדינן

עוד י"ל בדעת התוס' דלעולם בכל ענין שמדליקין כמה בני"א בפתח אחד, יש מיעוט היכר במנין הימים, ומ"מ כשיש כמה בתים בחצר שצריכים כל א' להדליק בפנ"ע מעיקר הדין לא חששו לזה, אבל בבית א' דמעיקר הדין סגי בהדלקת בעה"ב, בזה אמרו דכשבא להיות מהמהדרין מן המהדרין טפי עדיף שלא ידליקו לכל א' מבני הבית, כי היכי דלהוי היכר טפי למנין הימים, ויש ראייה לזה מדברי הא"ר סי' תרע"א סק"ט שהק' עמש"כ התוס' להוכיח דמדליקין על פתח החצר, מהא דאמרין דנר שיש לו שתי פיות עולה לשני בני"א ומשמע לשני בתים, ואם היו מניחים על פתחי בתיהם הי' לזה מימין ולזה משמאל, אבל אי מניחים על פתח החצר אתי שפיר עכ"ד, והקשה שם דהא מצין לאוקמי כמש"כ במגיד משנה דמיירי בשני בני"א הדורים בבית א' וחלוקים בעיסתן, דמחוייבין להדליק כל א' בפני עצמו, וכ' שם דאפשר שהתוס' פליגי ע"ז כדי שיהא היכר כשמוסיפין ולכך מדליקין א', וכ"מ בסה"ת ושל"ל ותניא עכ"ד, ולכא' נראה מדבריו דלדעת התוס' י"ל דכשדרים בבית א' מהני שיתוף, וכיון שכן צריכין בדוקא להשתתף ולהדליק אחד, כדי שיהא היכר כשמוסיפין, אבל כשדרים בב' בתים לא מהני שיתוף, וכיון דא"א באופן אחר מדליקין שנים, וזה מורה כמשנ"ת דכמה דמצין למיעבד שידליקו אחד ולא שנים עבדינן, כי היכי דלהוי היכר למנין הימים, אבל מה שצריך מן הדין להדליק שנים מדליקין ודו"ק

ביתו במקומות מיוחדים וכאשר יתבאר, ומשום כן דעת השו"ע דא"א לקיים שני ההידורים כאחד, דאם ידליק כמנין אנשי ביתו שוב ליכא היכרא למנין הימים, ובביאור הדבר י"ל עפמש"כ בחי' מרן רי"ז הלוי דהרמב"ם שפי' דדין המהדרין קאי על הבעה"ב ס"ל דא"א להיות מן המהדרין אחר שפירש מן המצוה, ולדעתו אפי' בחול אינו חוזר על ציצין שאינם מעכבים את המילה, ומשום"ה ס"ל דע"כ תקנת מהדרין היתה על בעה"ב, והרמ"א שחולק ע"ז אזיל לשיטתו, דס"ל ביו"ד סי' רס"ד ס"ה דבחול חוזר על ציצין שאינן מעכבין את המילה, וכדעת רש"י והטור שם, ומזה מוכח דס"ל דשייך הידור אף לאחר שפירש מן המצוה, ומשום כן מצי מפירש דתקנת מהדרין היתה על בני הבית שידליק כל א' בפנ"ע ע"ש, ולפי"ז נראה דהשו"ע שהשמיט שם דעת הטור ס"ל כהרמב"ם דלא שייך הידור לאחר שפירש, וכ"כ בשאג"א סי' נ' [הו"ד בפ"ת שם סקט"ו], וא"כ לשיטתו ע"כ יסבור ג"כ דתקנת מהדרין נתקנה על בעה"ב, וכיון שכן י"ל דאם בא להיות מן המהדרין ולהדליק כמנין אנשי ביתו, א"א לו להדליק כנגדם במקומות מיוחדים, שהרי נתבאר דצריך לקיים ההידור קודם שיפרוש מן המצוה, וע"כ צריך להדליק הכל במקום אחד, וממילא פשוט דא"א שיקיים שני ההידורים כאחד, דאם ידליק כנגדם תו ליכא היכרא למנין הימים ודו"ק.

בדעת התוס' דא"א למהדרין מן המהדרין להיות מן המהדרין

ויל"ע במש"כ התוס' דא"א למהדרין מן המהדרין להיות מן המהדרין, ועל כן הבעה"ב מוסיף והולך ואין מדליקין יותר כי היכי דלהוי היכרא למנין הימים, ולכא' צ"ב דמה הועילו בזה הא מ"מ מאחר דדין המהדרין כך הוא דנר לכל אחד, אכתי היאך איכא היכרא לבני רה"ר, הלא כשיראו שהוסיף והדליק שנים יאמרו דכך בני"א יש בבית, ועי' פר"ח סק"ב שם דכל שרואים שמוסיף והולך נר אחד בכל יום לא יתלו שנתרבו אנשי הבית, דלא מיתרמי מילתא שכל לילה ניתוסף אחד, אלא יכירו שהוא למנין הימים לתוספת הנס, ומשא"כ כשעושין נר לכל אחד כיון דנפישו נרות לא מכווני לראות אם הוכפלו הנרות בכל לילה כנגד הנרות שהדליקו בלילה הראשונה ע"ש.

בדעת התוס' מ"ט חצר שיש בה כמה בתים מדליקים כולם בפתח החצר

ויעיין בשו"ת גליא מסכת או"ח סי' ו' שהק' בזה ממש"כ התוס' [שם ד"ה מצוה] דבית הפתוח לחצר מדליקין בפתח החצר הפתוח לרה"ר, וכשיש בחצר כמה בתים מדליקים כולם באותו הפתח, ועל כגון זה אמרו דנר שיש לו שתי פיות עולה לשני בני אדם, ולזה הק' שם דמה הועילו התוס' בתקנתם, דהיאך יהיה היכר על מנין הימים, והא לא ידעו כמה בתים יש בחצר, וכ' שם דזה ודאי דהדלקה עושה מצוה, ועיקר היכרא צריך שיהיה בשעת הדלקה, וכשכל אחד בא ומדליק ומוסיף נר בכל לילה, שפיר יש היכר טוב בשעת הדלקה, וגם דאין רחוק לעשות מש"כ הרמ"א שידליק כל א' במקום מיוחד זה למעלה מזה בפתח החצר, ודוקא לענין בית א' ס"ל לתוס' דליכא היכר, כיון דס"ל כדמבאר ברמב"ם דדין המהדרין קאי על בעה"ב, שהבעה"ב בעצמו ידליק נרות כמנין אנשי ביתו, ועל כן אם בא להיות גם מהמהדרין מן המהדרין ולעשות היכר למנין הימים, אמרינן דהיכר אחד מבטל את השני, דלא ידוע וניכר כשמוסיף על הנרות, אם הוא משום מספר הימים, או שיש לו כ"כ אנשי בית בביתו, ועבורם הוא מדליק ולא משום הימים עכ"ד ע"ש.

אמנם מדברי מהר"א מפראג והרמ"א לא נראה כן, דהא מבואר בדבריהם דאף דס"ל דדין המהדרין הוי על בני הבית, אפ"ה הצריכו שידליק כל אחד במקום מיוחד כדי לצאת דעת התוס', ומינה דאף שכל א' מדליק בפנ"ע, ואיכא היכרא בשעת הדלקה דמוסיף והולך נר אחד בכל לילה לא סגי בהכי, ולזה יקשה כנ"ל מה הועילו תוס' בתקנתם, הא בלא"ה איכא כמה בני"א שמדליקים בפתח, כשיש כמה בתים בחצר, והיאך יהיה היכר על מנין הימים, [גם יש להעיר דאם כדבריו א"כ היכא דמדליקין כמה בני"א, תיסיג בשמן כל שהוא לנרות שמוסיפין, מאחר דבלא"ה ליכא היכרא למנין הימים רק בשעת הדלקה, ויש לדחות דקצת היכר מיהא איכא].

ציוני שי"ח

תשובות דבינו מרן שה"ת הגר"ח קניבסקי זללה"ה

דיני תפלה באבלות רח"ל

תשובה ט"ז.

ש. כשיש שני חיובים שצריכים לגשת לפני העמוד, ויש ציבור גדול שיש בו כדי לחלקה לשני מנינים, האם מותר לחלק כדי שיתפללו שניהם, בין בחול ובין בשבת.
ת. א. אינו נכון כ"כ, אבל אם מוכרח מפני היארציט יתחלק בתחילת התפלה ולא באמצעיתה¹. ב. במ"ב משמע שברוב עם עדיפא², אבל העולם אין נוהגין כן³.

¹ יעויין בשו"ת מקור חיים למהר"ח סאגאלוביץ זצ"ל [וילנא תרנ"ח] כ' וז"ל ראיתי המנהג פה כשיש שני יא"צ או שני אבליים בבהמ"ד, אז יחלקו יא"צ אחד מתפלל עם חצי עם בבהמ"ד, ויא"צ השני מתפלל עם מנין בחדר הבנוי ומחובר לבית המדרש, ולכאורה לא אריך למיעבד הכי, דאיתא בברכות נ"ג ע"א ת"ר היו יושבין בבית המדרש וכו' וב"ה אומרים א' מברך לכולם משום שנאמר ברוב עם הדרת מלך וכו', לכן אין לחלק השני מנינים לשני מקומות רק להתפלל במקום אחד, משום ברוב עם הדרת מלך, ומייתי שם מהא דאיתא בשו"ע או"ח סי' קצ"ג ס"א לענין זימון, דששה ועשרים יכולים ליחלק כיון שישאר זימון לכל חבורה, וכ' הרמ"א שם בס"ב דכל מקום שרשארין ליחלק עדיף טפי לזמן [כאחד] משום דברב עם הדרת מלך, ודעת הב"ח דשייך זה אף בששה ועשרים דעדיף טפי שלא יחלקו משום ברב עם הדרת מלך, אך מייתי מהט"ז דהרמ"א לא מיירי אלא בג', אבל בששה ועשרים יכולים ליחלק אפי' לכתחילה, כיון שע"י החילוק יהיה ריבוי ברכות שקול הוא עם ברוב עם והברירה בידם, ולדבריו דן שם דגם כאן כיון שע"י שיתחלקו לשני מנינים יהיה חילוק ברכות שני פעמים ברכו וקדושות מותר לחלק, ודן שם לדחות דברב עם לא שייך רק בבהמ"ד דשכינתא שריא, אבל בבית אין כ"כ קפידא, ולפי"ז שאני זימון שהוא בבית, אבל בנד"ד לחלק בבהמ"ד לב' מנינים יש לאסור, ומ"מ מסיק להתיר מטעם דהוי גמ"ח של אמת עם המת שמצילין אותו מן הפורענות, וחזינו כמה טרח בדבר ר"ע ולא ימלט שביטל מעט ת"ת בשביל זה, ולכן י"ל דגם בנד"ד יכולים ליחלק כדי שהאבל יזכה את אביו המת אף שלא יהיה ברוב עם עכ"ד, ויעוי"ש שהביא תשו' מבעל החשק שלמה מהר"ש הכהן זצ"ל שהשיג על מה שרצה לחלק בין מצוה הנעשית בבהמ"ד למצוה הנעשית בבית, ומייתי ממה דאיתא ביומא דף ע' אהא דתנן דהרואה פרו ושעיר הנשרפין אינו רואה כ"ג כשהוא קורא, לא מפני שאינו רשאי וכו' ומקשה הש"ס פשיטא דאם רוצה יכול לילך משם לראות הכה"ג כשהוא קורא, ומשני מהו דתימא אין מעבירין על המצוות, ומאי מצוה משום דברב עם הדרת מלך קמ"ל, ופירש"י דקמ"ל דלא שייך בזה אין מעבירין על המצוות כיון שאינו עוסק בה, וכוונת רש"י בזה דאף דודאי כשהוא עוזב ראיית פרו ושעיר מבטל בזה מצות רוב עם הדרת מלך, מ"מ איסור אין מעבירין לא שייך בזה, דאין מעבירין אינו אלא במצוה שהוא עוסק בה ועובר ממנה ומפסיק המצוה, ולזה כ' דלהכי שרי בזימון ליחלק, כיון שעדיין לא התחילו במצוה, דלא שייך בזה אין מעבירין על המצוה דברב עם, רק אם הרבה אנשים התחילו לעסוק במצוה אחת ובאמצע המצוה רוצין איזה אגשים להסתלק מן המצוה, בכה"ג אסור להם להסתלק, ואף דהמצוה יכולה להגמור ע"י אגשים שנשתתרו, מ"מ אסורין להם להסתלק משום דמבטלין למצוה דברב עם הדרת מלך, אבל בלא התחילו במצוה, או אף דהתחילו במצוה אך דאנשים שרוצים להסתלק לא עסקו במצוה כלל רק דעמדו ורואו, ג"כ מותרין להסתלק, וכמו שמבואר בסוגיא דיומא הנ"ל, ולפי זה בנידון אם מותרין להתחלק ולהתפלל בשני מקומות, פשוט דכיון שעדיין לא התחילו להתפלל בודאי מותר, ומיהו אני מסתפק אם כבר התחילו לומר פסוקי דזמרה ועדיין לא אמרו ישתבחו וברכו, אם מיקרי התחלה או לא, ואפשר כיון דלפסוקי דזמרה לא צריך עשרה לא מיקרי התחלה, ומיהו מסתברא דאסור דכיון דכבר התחילו לומר שירות ותשבחות לפני הקב"ה ברוב עם, בודאי איסור גדול להתחלק דממעטין בזה כבוד שמים וכו', אבל קודם שהתחילו לברך בודאי לא מצינו איסור להתחלק עכ"ד, וכפי הנראה דגם זה כוונת רבינו זצ"ל דמה"ט לא יתחלקו כי אם בתחילת התפלה ולא באמצעיתה וק"ל.

² כמדומה כוונת רבינו זצ"ל למש"כ במ"ב סי' צ סקכ"ח דאם יש לו שתי בתי כנסיות ואחד יש בו ברב עם מצוה להתפלל בו יותר עכ"ל.

³ עי' שו"ת אפרקסתא דעניא [ח"א סי' ל'] שנשאל בדבר זה האם תפלה ברוב עם עדיפא משייתחלקו ב' בעלי יארציט בב' מקומות, והאריך בזה ובסו"ד כ' וז"ל נמצאנו למדין בנ"ד דאין לפקפק כלל על המנהג, כיון דיש טעמא רבה יכלו להתחלק לב' כתות לקדש ש"ש ברבים, ואע"ג דכ' המ"א תר"ץ סקכ"ג בשם ר"ן וב"ח דאע"ג ש"י ק' אנשים מצוה לקרותה בצבור משום ברב עם, מ"מ הרי בארנו לעיל בס"ד דה"ד באין שום טעם מספיק נגד ברב עם עכ"ד ע"ש, ברם יעויין באגרות משה יו"ד ח"ד סי' ס"א אות ד', וז"ל אם לחלק את המתפללים לשני מנינים שאחר מהם יתפלל מחוץ לבית הכנסת, לצורך שני אבליים, הנה לחלוק אלו שבאו להתפלל לשני מנינים, שמנין אחד יתפללו בבי"כ ומנין אחד יתפללו בחדר שני, לענ"ד אין לעשות זה, לא מיבעיא אם חדר השני אין שם ס"ת שהוא גרוע, דהרי חזינו שאין נפילת אפים כשליכא ס"ת, כדאיתא באו"ח סימן קל"א סעיף ב' ברמ"א, דלכן מסתבר שאף התפילה עצמה עדיפא כשאיכא ס"ת, [ראה גם אג"מ יו"ד ח"ג סי' קכ"ט אות ב'] וכן אם חדר השני אין עליו קדושת ביהכ"נ, הרי ודאי עדיפא להתפלל במקום שאיכא קדושת ביהכ"נ, כדאיתא בברכות דף ח' ע"א, אלא אף שיש גם שם קדושת ביהכ"נ הרי ודאי עדיף להתפלל ברוב עם, [מ"ב סי' צ' ס"ט ס"ק כ"ח], ואף אם הם אבליים שאינן אחין נמי אין לעשות כן, אלא כשיש בלא זה שני מנינים [והמנין השני מתפלל בחדר אחר] מאיזה טעם, טוב שכל אבל אף כשהן אחין אם יכול לעבור לפני התיבה, יתפלל במנין אחר, וכן הוא באבליים שאינם אחים עכ"ל, עוד יעויין בתשובות והנהגות ח"א סי' קכ"ז שנשאל לענין תפלת מוסף בשבת כשיש שני חיובים ורוצים לחלק ולהתפלל מנין אחד בחוץ, והשיב שם וז"ל ברוב עם הדרת מלך גופא הוי מצוה וזכות לכל אחד, ולכאורה כיון שתפלת מוסף למי שיש לו יארציט בתוך השבוע הוא רק מנהג לבד, ואין לזה שורש בש"ס ופוסקים, אין לנו לבטל דינא דגמרא דרוב עם, וגם שזהו מצוה דרבים שבכך מועילה תפלתם של כל הצבור, ואין להם לפגום במעלת תפלתם משום שאחד רוצה לזכות גם בקדיש, ויקבלו שכר על הפרישה יותר, ורציתי לעכב לעשות מנין אחר, שוב חזיתי שבעל היארציט יש לו מזה צער, ואמרתי שמצוה להתחסד עם חבירו להשלים מה שחסר לו, וכאן הציבור שהולכים אצלו מתחסדים עמו, וזהו גופא מ"ע דחסד, וכיון שזהו מנהגו תמיד ויצטער במניעת התפלה כש"ץ דמוסף, מותר לבטל מצות ברוב עם דלא אליים כ"כ אפילו כמעלת זריזין וכמבואר בר"ה ל"ב ע"ש, ובזכות חסד שעושים עמו תתקבל תפלתם כרוב עם, אמנם יש לעיין שעומדים לקיים שתי מצות והיינו להתפלל ברוב עם ומצוה להתפלל בבית הכנסת, וגורם למנין מיוחד להתפלל בלי רוב עם ולא בבית הכנסת, ואינו ראוי לעזוב ביהכ"נ בידים ולמנוע מב' מצוות אלו, ולכן באמת דעתי דעדיף שאחד יתפלל שחרית והשני מוסף, דשחרית כמוסף, שהעיקר דמוסף זכיות במה שעונים אחריו אמן, ובזה אחד ש"ץ לשחרית ואחד למוסף ויצאו בלי חשש ופקפוק, וכן הוריתי הלכה למעשה כשיש שני יארציט אחד מתפלל שחרית ואחד מוסף עכ"ד.

עמק השבוע

גליון נג

שנה ב

פרשת מקץ תשפ"ו והימים שאחריה

שבת ראש חודש והנוכה

עיונים וביאורים במהות הימים בשבוע הבא
מאת הרב ג'ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א
מחבר סדרת הספרים גינת ראובן, עמקי ראובן, מנחת ראובן ומעינת ראובן

גליון משולש

לכבוד היצאת שלשה ספרי תורה בראש חודש טבת שבהאי שעתא חל להיות בשבת

בגליון דפרשת מקץ תשפ"ה ראינו בעז"ה הרבה מקורות וביאורים להמנהג לאכול סופגנים בחנוכה. עיין מה שהארכתי בענין זה בס"ד שם ובספר עמק הסופגנים. מעתה נדון בענין הנוגע לאכילת הסופגנים הנ"ל, האם צריך ליטול ידים קודם אכילתם. [ואף שהארכתי בזה בעז"ה בספר חנוכה בטהרה, אבל יש כאן הרבה הוספות.]

דבר שטיבולו במשקה נפק"מ מדיני טומאת אוכלין הנוגע אפילו בזה"ז

ובשר ואע"ג דעל פירות לא תקנו נט"י התם הפירות עצמן לא נטמאו מהידים שהידים שניות הן ואין שני עושה שלישי בחולין משא"כ כשטבולין במשקה ובמשקה קי"ל דנגיעה בידים מטמא אותן להיות תחלה תקנו ליטול את הידים שלא יתטמאו המושקין על ידם ויפסלו אח"כ גם האוכל. עכ"ל. הרי דדין זה הוא מיוסד על הרבה דינים מדיני טומאת אוכלין, כגון "אין שני עושה שלישי בחולין" (דאל"כ אין מקום לחלק בין פרי שטיבולו במשקה לפרי גרידא), ו"שני עושה משקים תחילה", ואפילו "ידים" שיש בהו הרבה קולות עושים משקים תחילה, ויש בזה גם עוד דינים, ואכמ"ל. ויש לדון האם סופגנים חשיבי דבר שטיבולו במשקה להצריך נטילת ידים, עי' לקמן.

טהורים, אבל אנו שכולנו טמאי מת, לכאורה ליכא מעלה לאכול דברים טהורים כלל, ואין נפק"מ אם האוכל הוא טמא או טהור. הנה אכמ"ל בזה, אבל הא מיהא עדיין יש קצת נפק"מ מדיני טומאת אוכלין, ואחד מהם הוא ע"פ המבואר במסכת פסחים דף קטו ע"א, אמר רבי אלעזר אמר רב אושעיא כל שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים, וכך נפסק בשו"ע באו"ח סימן קנ"ח ס"ד וז"ל אם אוכל דבר שטיבולו באחד משבעה משקין שסימנם י"ד שח"ט ד"ם (דהיינו יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים) ולא נתנגב, ואפילו אין ידיו נוגעות במקום המשקה, צריך נטילה וכו'. עכ"ל. ועיי"ש במשנה ברורה בס"ק י"א דאיתא וז"ל דבר וכו' היינו אפילו ירק ופירות

הנה בפשוטו ליכא נפק"מ למעשה מכל דיני טומאת אוכלין בזה"ז, דהנה כולנו טמאי מתים, וכמו דאיתא במשנה ברורה בס"ק קנ"ח ס"ק כ', ובס"ק קנ"ט ס"ק ס"ט, ובס"י שפ"ו ס"ק מ"ז, ובס"י תנ"ז ס"ק כ', ובס"י תק"ו ס"ק כ"ח, ובס"י תקס"א ס"ק ה'. וכן עי' בדרך אמונה פ"ב מהל' תרומות ס"ק קל"ט דאיתא וז"ל וכיון שכל הכהנים שבזמנינו הם טמאי מת שאי אפשר לשום כהן ליזהר מליגע בכלי מתכות, וי"א כל כלי, שהי' באהל המת שאי אפשר ליטור אלא עי' אפר פרה שאין לנו בזה"ז וכו'. עכ"ל. (אולם עי' במ"ב ס"י תס"ב ס"ק כ' דאיתא "שרובן טמאי מתים", וצ"ע.) וכיון שכולנו טמאים לכא' לית לן נפק"מ למעשה מכל דיני טומאת אוכלין, דלכאורה י"ל דכל המעלה לאכול דברים טהורים היינו דוקא לאנשים

בדרך כלל אין צריך נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה כדי לאכול סופגנים

שהן לחין, עד שיהא בהן טופח על מנת להטפוח נקראין "לחין", אבל פחות מזה הן כיבישין, ואין צריכין נטילה. עכ"ל. ועיין בבן איש חי הלכות שנה ראשונה פרשת תזריע ס"ק י"ח דאיתא וז"ל כל משקה מהמשקין הנזכרים שנתבשל עם שאר דברים, ויש בהם מן המשקין הנזכרים טופח על מנת להטפוח, הרי זה צריך נטילה באכלו אותם, וכן אם שרו איזה דבר במים, או רחצו פירות במים, ועודם רטובים שיש עליהם מים טופח על מנת להטפוח, צריך נטילה. עכ"ל. ועיין בכף החיים בסימן קנ"ח ס"ק מ"ד דאיתא וז"ל ולא נתנגב,

וז"ל כתבו הפוסקים כל המשקין שנקרשו וכו' עד שאין בהם טופח ע"מ להטפוח לא חשיבי משקה וכו', ולפ"ז וכו' אם הדבש שעליהן קרוש עד שאין בהם טופח ע"מ להטפוח לכו"ע מותר לאוכלן בלא נטילה. עכ"ל. ועיי"ש בערוך השולחן בסעיף ו' דאיתא וז"ל "משקין" הם רק שבעה משקין ולא יותר, ואלו הן, יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים, וסימנם, י"ד שח"ט ד"ם, אבל שארי מיני לחלוחית, כשומן וזיעה ומי פירות אינם בכלל "משקין", דרק שבעה משקין אלו מכשירין ומטמאין, כדתנן במסכת מכשירין פרק ששי, ומשקין אלו כל זמן

עיין בשו"ע או"ח סי' קנ"ח ס"ד דאיתא וז"ל אם אוכל דבר שטיבולו באחד משבעה משקין שסימנם י"ד שח"ט ד"ם (דהיינו יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים) ולא נתנגב, ואפילו אין ידיו נוגעות במקום המשקה, צריך נטילה בלא ברכה. עכ"ל. הרי מבואר ד"שמן" הוא אחד מהמשקין המחייבים נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה. וא"כ היות שאוכלים סופגנים בחנוכה מחמת השמן שיש בעשייתם, לכאורה צריך ליטול ידיו כדי לאכלם. אולם בהרבה פעמים לא יצטרך נטילת ידים לאכילת הסופגנים, דעיי"ש במ"ב ס"ק י"ד דאיתא

שמן שומשמן וכיצא הוא בכלל מי פירות וכן כתב הרב גנת ורדים כלל א' סימן כ"ט יע"ש. עכ"ל. והנה כמדומני שהמציאות היא שבדרך כלל אין מטגנים הסופגנים בשמן זית, וא"כ בדרך כלל לא יצטרך נטי' לאכילת הסופגנים.

נמצא דע"פ המבואר במ"ב בס"ק י"ד ובס"ק ט"ו בדרך כלל א"צ נטי' לדבר שטיבולו במשקה לאכילת סופגנים.

ועיין בספר שערי ימי החנוכה סוף סימן ט"ו דאיתא וז"ל ויש השואלים האם צריך ליטול ידיים בלי ברכה לפני אכילת סופגניות מדין דבר הטבול במשקה שהרי הן רטובות בשמן שהוא אחד משבעת המשקים המצריך נטילת ידיים, אכן המעיין בפוסקים, ראה סימן קנ"ח מ"ב ס"ק ט"ו בשם הב"י, יראה שרק שמן זית נחשב משקה המצריך נטילת ידיים והואיל והסופגניות מטוגנות בשאר שמנים והיום בדרך כלל בשמן סויה או קנולה על כן אין צריך ליטול ידיים לפני אכילתן ובלא"ה עפ"ר אינן רטובות בשיעור טופח ע"מ להטפח. עכ"ל. הרי שהזכיר להדיא הני שתי סיבות שא"צ נטי' לאכילת הסופגנים בדרך כלל, משום שאין הטיגון בשמן זית ומשום שאין השמן טופח ע"מ להטפח.

לא הזכירו זה בשו"ע, אבל עיי"ש בבאר היטב ס"ק ח' דאיתא וז"ל שמן, שמן זית ולא שמן שומשמן, גינת ורדים ח"א כלל יא ס' כט ומטה יוסף ח"ב ס' י"ח. עכ"ל. ועיי"ש בברכי יוסף בס"ק ט' דאיתא וז"ל שמן מפורש בב"י שהוא שמן זית וכ"כ הרב גנת ורדים כלל א' ס' כ"ט דשמן שומשמן אין בו משום טבולו במשקה, והביא ראיות לזה, וק"ק דלא הזכיר משנה שלימה באחרון דתרומו (מ"ג) אינו מטמא משום משקה אלא היוצא מן הזתים וענבים, ולפ"ז אודא לה תמיהת הרב כנה"ג על הרדב"ז וחד דעמיה שנחלקו על הני ויגויל"ס אי צריכי נטילה מחמת הדבש, דאמאי לא חיישי משום טבול בשמן שנשגנו בו, ואין כאן תימה, דנהוג לטגנם בשמן שושומין ואינו משקה, שוב ראיתי בספר פרח שושן כלל א' ס' י"ד ובית דוד ס' ס"ז שהשיגוהו, ואחר באו לידי תשובת הרב כנה"ג חדשות מעתה וראיתי בס' ס"ח דהסכים דשמן שומשומין לאו משקה, ואייתי מתניתין בידיה אותה דתרומו שהבאתי, ותייץ תמיהתו אשר בכנה"ג כדבר האמור. עכ"ל. ועיי"ש במ"ב בס"ק ט"ו דאיתא וז"ל שמן היינו שמן זית [ב"] ומשמע דשאר שמנים אינם בכלל משקה. עכ"ל. ועיי"ש בכף החיים בס"ק ל"ב דאיתא וז"ל ושמן הוא דוקא שמן זית אבל

ואפילו אם עדיין יש בו קצת לחלוות ואין בו טופח על מנת להטפח מקרי נתגב, מטה יוסף שם אות ט"ז, מטה יהודה אות ז'. עכ"ל. הרי **מבואר דדבר שטיבולו במשקה מצריך נטי' רק אם המשקה הוא טופח ע"מ להטפח**. וא"כ סופגנים רק יצטרכו נטילת ידיים כדי לאכלם אם השמן שעליהם הוא עדיין טופח ע"מ להטפח, וכיון שהרבה פעמים לית עליהם שמן שטופח ע"מ להטפח א"כ הרבה פעמים לא יצטרך נטילת ידיים. (הנה יל"ע מהו הדין אם יש לו בזה ספק אם השמן הוא טופח ע"מ להטפח. וצ"ע למעשה.) וגם מטעמא אחרינא בדרך כלל לא יצטרך נטילת ידיים לאכילת הסופגנים, אף אם השמן שעליהם הוא עדיין טופח ע"מ להטפח, דעיי"ש בס' קנ"ח בבית יוסף דאיתא וז"ל הא דדבר שטיבולו במשקה צריך נטילת ידיים דוקא בשיבולו באחד משבעה משקין אבל שאר משקין אינם מקבלין טומאה כלל וכמו שכתב הרמב"ם בפרק ראשון מהלכות טומאת אוכלים (ה"ב) ושבעת המשקין מפורשים בפ"ו דמכשירין (מ"ד) שהם יין ודבש דבורים ושמן זית והחלב והטל והדם והמים וסימנם י"ד שח"ט ד"ם. עכ"ל. הרי **מבואר ד"שמן" שהוזכר לגבי דבר שטיבולו במשקה היינו שמן זית**. ואע"פ שהמחבר והרמ"א

הצדדים דגם שאר שמנים צריכים נטילת ידיים לדבר שטיבולו במשקה ונפק"מ להסופגנים הנ"ל

עיי"ש, אך ברש"י שם דברים ל"ב י"ג ושמן מחלמיש צור אלו זיתים של גוש חלב והוא מהספרי שם פ' י"א ושם במלבי"ם במקום הצורים שאינם מגדלים אילנות גדולים צמחו שם עצי זית עיי"ש, ובבעלי התוס' שם שהזיתים הגדולים בסלעים הם טובים מאותם שבבקעה עיי"ש, וכיון שרצה לומר דכל שמן בכלל משקין הוצרך להביא ממשותה שמנים ולא משמן מחלמיש צור דמייירי דייקא בשמן זית, ושם ברש"י מהספרי הנ"ל ויניקהו דבש מסלע כגון סיכני וחברותיה וכו' הבא לי קציעות מן החבית דגם ומוצא הדבש צף על פיה וכו' עיי"ש, ולפ"ז נאמר להם מתאנים הוי דבש לענין מכשירין אך שם בבעלי התוס' שהיו עושין הדבורים דבש בנקיקי הסלעים וגם התמרים גדלים על הסלעים ויוצא הדבש עיי"ש, נמצא דהך דבש מסלע כולל עכ"פ דבש דבורים ושפיר כבר לומר לגבי מכשירין דבש דבורים דייקא וכלשון בני אדם וכמ"ש התו"ט וכו' מ"מ מיייתי שפיר התוספתא קרא דויניקהו דמייירי עכ"פ גם מדבורים משא"כ לגבי שמן אם נאמר דכל שמן בכלל לא היה יכול להביא קרא דשמן מחלמיש צור כיון דמייירי דייקא בשמן זית ודו"ק, ויש לומר דמכח הך תוספתא דלא הביא סיפא דקרא שמן מחלמיש צור רק קרא דמשתה שמנים מזה סתם הרמב"ם ונקט שמן סתם ודלא כהך משנה דסוף תרומות ודו"ק. עכ"ל.

(ב) הנה יש צד דאף אם "שמן" בזמן המשנה היה דוקא שמן זית אבל בזה"ז שאני, דהנה עיין במס' נדרים בדף נג ע"א דאיתא הנודר מן וכו' השמן מותר בשמן שומשמן וכו' גמרא תניא הנודר מן השמן בארץ ישראל מותר בשמן שומשמן

אות ט' הביא הגינת ורדים ותמה שלא הזכיר משנה שלימה בפרק בתרא דתרומו דאינו מטמא משום משקה אלא היוצא מן הזיתים והענבים והביא שם מתמיהת הכנסת הגדולה על הרדב"ז שנראה דס"ל להכנסת הגדולה דבכלל שמן הוי טבולו במשקה עיי"ש ובמשנ"ב ס"ק ט"ו נקט רק **ומשמע** דשאר שמנים אינם בכלל משקה עיי"ש ובאמת כיון דיליף בתוספתא שבת פ"ט הל' י"ד ממשותה שמנים מנין דדוקא שמן זית, ושו"ר שנסתבך בזה גם בחזון נחום שם במכשירין בד"ה דבש להתו"ט שם דלפ"ז נחום שם במכשירין דבש דכך הוא לשון בני אדם דלפ"ז גם בשמן הוא כן ועורר מהך דנדרים נג ע"א דנודר משמן אם הוא באר"י מותר בשמן שומשומין ובבבל הוא להיפך וקשה לומר דבהכשר ג"כ לפי המקום עיי"ש, והראו לי גם בספר משמרות כהונה שם במכשירין שעורר בזה דמדנקט התנא שמן סתם משמע דכל מין שמן וכן הרמב"ם העתיק שמן והב"י העתיק שמן זית וציין להדברי אמת קונטרס י' והוא בדף קיט ע"ב מדפי הספר שלפני שעורר בהך ב"י ומיישב בזה המשנה דטבול יום פ"ג מ"ה עיי"ש, ועכ"פ להנך גדולים שלא חילקו בין השמנים יוקשה ממשנה ערוכה דסוף תרומות וכמ"ש בברכ"י הנ"ל וכו', אם נאמר דנכלל בשמן כל מיני שמנים יתיישב מ"ש בחזון נחום שם במכשירין בד"ה שנינו מהתוספתא שבת פ"ט הל' י"ד מנין לדבש שהוא משקה שנאמר ויניקהו דבש מסלע מנין לשמן שהוא משקה שנאמר משתה שמנים דלמה לא מיייתי לשמן נמי סיפא דההוא קרא דדברים דכתיב ושמן מחלמיש צור והוצרך להביא קרא דנביאים

הנה ראינו שאחת מהסיבות דא"צ נטי' לאכילת הסופגנים הנ"ל היא משום שאין הטיגון בשמן זית. אבל יש להעיר דלכאורה יש הרבה צדדים להצריך נטילת ידיים לדבר שטיבולו במשקה אף אם הוא טבול בשאר שמנים.

(א) הנה עיי"ש במכשירין (פ"ו מ"ד) דאיתא שבעה משקין הן הטל והמים והיין והשמן והדם והחלב ודבש דבורים. וחזינו דהמשנה נקט להדיא ד"דבש" היינו דבש דבורים, אבל לא נקט ד"שמן" היינו שמן זית. ועיין ברמב"ם בריש הל' טומאת אוכלין דאיתא וז"ל ואלו הן השבעה משקין שמכשירין את האוכלין לטומאה המים והטל והשמן והיין והחלב והדם והדבש. עכ"ל. הרי דלא הזכיר "שמן זית", ולכא"ו משמע דכל השמנים בכלל. ועפ"ז אפשר שיש מי שחולק על הב"י וסובר דכל שמנים הם בכלל "שמן" שהוזכר במכשירין, וממילא כל שמנים מצריכים נטילת ידיים לדבר שטיבולו במשקה.

ועיין בשו"ת דברי יציב ח"ד סימן ר"ט דאיתא וז"ל נתעוררתי בהך ד' משקין המכשירין, ומהרמב"ם בפיה"מ פ"ו ממכשירין מ"ד דנראה דכולהו הלכה למשה מסיני עיי"ש, ועיניתי אם שמן הוא דוקא שמן זית או כל השמנים ואם גם ע"ז ההלכה למשה מסיני דדוקא שמן זית צ"ב למה לא הוזכר להדיא ברמב"ם פ"א מטומאת אוכלין ה"ב דדוקא שמן זית, אמנם בב"י או"ח סי' קנ"ח לגבי דבר שטיבולו במשקה חשיב שמן זית אך במחבר שם סעיף ד' לא נקט שמן זית, ובבאר היטב סק"ח מהגינת ורדים וממטה יוסף דדוקא שמן זית ולא שמן שומשומין עיי"ש, ובברכ"י שם

ואסור בשמן זית ובבבל אסור בשמן שומשמיין ומותר בשמן זית מקום שמסתפקין מזה ומזה אסור בזה ובזה פשיטא לא צריכא דרובא מן חד מסתפקין מהו דתימא איזיל בתר רובא קא משמע לן, ופי' הר"ן ז"ל מותר בשמן שומשמיין דבא"י אינן מסתפקין כלל אלא בשמן זית. עכ"ל. וא"כ בזה"ז דמשתמשים גם בשאר שמנים, וכל שכן דמשתמשים בהם יותר משמן זית, שוב אין סיבה לומר ד"שמן" היינו דוקא שמן זית. וא"ת הרי זהו דוקא בנדירים דתלויים בלשון בני אדם, משא"כ מכשירין דאינו שייך ללשון בני אדם כלל. אבל עיי"ש במכשירין ברע"ב דאיתא ז"ל שבעה משקין הן לפי שנאמר בטומאת אוכלים מכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא, אין לי אלא מים, מנין לרבות היין והשמן והחלב והדבש והדם והטל, תלמוד לומר וכל משקה אשר ישתה, אי וכל משקה, יכול מי תותים מי רמונים ושאר כל מי פירות, תלמוד לומר מים, מה מים מיוחדים שאין להם שם לווי, יצאו מי תותים מי רמונים ושאר כל מי פירות שיש להם שם לווי, דדבש סתם אקרי ועוד שנינו בתוספתא דשבת, מנין לדם שהוא משקה שנאמר ודם חללים ישתה, מנין ליין שהוא משקה שנאמר ודם ענב תשתה חמר, מנין לדבש שהוא משקה שנאמר ויניקהו דבש מסלע, מנין לשמן שהוא משקה שנאמר משתה שמנים, מנין לחלב שהוא משקה שנאמר ותפתח את נוד החלב ותשקהו, מנין לטל שהוא משקה שנאמר וימץ על מן הגזה מלוא הספל מים. עכ"ל. ועיי"ש בתוס' יו"ט דאיתא ז"ל שבעה משקין הן כתב הר"ב לפי שנאמר כו' ודבש דבורים אין לו שם לווי דדבש סתם אקרי, גמ' פ"ק דבכורות דף ז', וכתב רמב"ם אמנם לווי בכאן של דבורים לחלוק בינו ובין דבש צרעים ע"כ, וקשה דא"כ דבש תמרים נמי יהא מכשיר דהא דבש סתמא דבקרא דתמרי' הוא, וי"ל דבלשון בני אדם דבש סתם הוא של דבורים. עכ"ל. וא"כ אפשר דגם במכשירין הוא תלוי בלשון בני אדם, וא"כ בזה"ז אין לחלק בין שמן זית לשמן קנולה וכיו"ב.

ועיין בתשובות ישראל ח"ו סימן ל' דאיתא ז"ל ובגוף הדין דרק שמן זית הוא משקין יל"ע בזמננו שמשמשים בשמן קנולה לאלפים ורבות ועיקר תעשיות השמן הוא מסויה וקנולה ולא בשמן זית ובזמן חז"ל שקבעה תורה שסוחט בשבת חייב משום דש רק בשמן זית זהו משום ששאר שמנים כמעט לא השתמשו בהם והיו כזיעה בעלמא אבל בזמננו י"ל דהסוחט שמן קנולה חייב חטאת וכן י"ל דהוי טיבולו במשקה ולא שייך לומר זיעה על שמן שרוב תעשיות שמן בעולם רק ממנו לטיגון ובישול ואפייה. עכ"ל. ועיין בספר נתיבות הלכה דאיתא ז"ל הנה במשנה שם לא נתפרש בהדיא בענין שמן דהוא דוקא שמן זית וגם הרמב"ם והר"ש לא כתבו לפרש כן, אולם הבית יוסף פשיטא ליה דכוונת המשנה לשמן זית בלבד, ובש"ת גינת ורדים כלל א' סימן כ"ט כתב דהמקור לזה הוא מהתורה כהנים בפרשת שמני והובאה גם בט"ז סק"ה ז"ל אשר יבוא עליו מים אין לי אלא מים מנין הטל והיין והשמן והדם והדבש והחלב ת"ל וכל משקה אי כל משקה יכול מי תותים או מי פירות וכו' ת"ל מים מה מים מיוחדים שאין להם שם לווי אף אני מרבה הטל והיין והשמן וכו' שאין להם שם לווי ומוציא אני מי תותים ומי רמונים ושאר כל מי פירות שיש להם

שם לווי ע"כ התורה כהנים וכתב שם הגינת ורדים דשם לווי תלוי בלשון בני אדם ומסתברא שלא דברה תורה אלא כפי לשון בני אדם שבארץ ישראל ולפי המבואר במשנה בנדרים נ"ג סתם שמן בארץ ישראל הוא שמן זית ולכן גם לענין טומאה רק שמן זית חשיב משקה לפי שבלשון בנ"א שבארץ ישראל אין לו שם לווי וע"ש דגם לענין דבש סתם לשון בנ"א הוא דבש דבורים ולא שאר דבש וכן כתב בקצרה בשו"ת מטה יוסף ח"ב סימן י"ח אות י"ג וגם בהגהות הגרעק"א סק"א רמז לדברי הגינת ורדים בזה, ולפי"ז יש מקום לדון לפי המציאות שבזמנינו שגם בארץ ישראל בלשון בני אדם שמן סתם אינו שמן זית אלא שמן סויה וקנולה וא"כ שמנים אלו כלולים בהגדרת התורה כהנים דדמו למים שאין להם שם לווי ואף שלפעמים אומרים שמן סויה או שמן קנולה בפירוש ואין מסתפקים באמירת שמן לבד אין בכך כלום דבדרך כלל קרו לה אינשי שמן סתם וכמ"ש בפמ"ג במשכ"ז סוף סק"ה ואין לומר דאזלינן בתר סתם שמן שדברה בו התורה שהוא שמן זית שהרי גם סתם דבש שדברה בו התורה הוא דבש תמרים ואעפ"כ אינו נחשב משקה כמבואר שם במשנה לפי שיש לו שם לווי בלשון בנ"א וא"כ גבי שמן נמי אין לנו ללכת אלא אחר לשון בנ"א וסתם שמן בלשון בנ"א שבזמנינו כולל גם שמן סויה וקנולה ואף שבזמן חז"ל סתם שמן דידהו היה שמן זית אולם אין זה כשאר גזירות חז"ל דאיכא למימר שלא גזירה אלא על שמן שבזמנם שהרי כאן אין זה גזירה אלא לימוד מקרא לפרש כוונת התורה לענין הכשר טומאה מה נקרא משקה וביארו חז"ל דכוונת הפסוק לכל משקה הדומה למים שאין לו שם לווי וביאר הגינת ורדים דשם לווי תלוי בלשון בנ"א א"כ יש מקום לדון בשמן שבזמנינו וכו"ל ומצאתי בשו"ת דבר משה למהר"ם אמריליו ח"א סימן י"ז בתשובה משנת תפ"א שחקר בזה וצידד ג"כ דאפשר דחז"ל לא דיברו דוקא על ז' משקין אלו אלא על כל משקה שאין לו שם לווי ולכן אם ימצא במשך הדורות שאר משקין בלא שם לווי כגון שכר וכדו' הרי הוא מכשיר וכתב דשמוא אין לנו אלא ז' משקין ע"ש ובנידון דנן עדיפא טפי דסוף סוף שמן הוא, וראיתי בתוס' יו"ט שם במשנה שכתב לבאר מדוע דבש תמרים אינו בכלל משקין אע"פ שסתם דבש שבתורה הוא דבש תמרים לפי דבלשון בנ"א סתם דבש הוא של דבורים וכו"כ בשו"ת הרדב"ז ח"ד סימן אלף קנ"ד וכתב שם בפירוש חזון נחום דלפ"ז הוא הטעם נמי בשמן דאזלינן בתר לשון בנ"א וקשה הדבר לומר דלענין הכשר הכל לפי המקום וצריך ישוב בזה ע"כ וגם במשנה אחרונה שם העיר בזה דלא אזלינן אחר לשון בנ"א אלא לענין נדרים ולא לענין הכשר טומאה במשקין הרי שנתעוררו הגינת ורדים הנ"ל צריך הדין להשתנות לפי כל מקום ומקום אלא שלא ניהא להו בהכי, ובאמת דמאי דפשיטא להו להתו"ט ולהגינת ורדים דסתם דבש שבתורה הוא דבש תמרים ומכאן זה הכריחו דלענין הכשר טומאה במשקין לא אזלינן בתר קרא אלא בתר לשון בנ"א דסתם דבש דידהו הוא של דבורים עיין בפמ"ג א"א סק"ז דלא פשיטא ליה דבר זה וכתב דגם בתורה מצינו סתם דבש על דבש דבורים ע"ש ראיותיו והנה כתב

הרמב"ם בפירוש המשנה שם דכל הני משקין הלכה למשה מסיני ניהו וכתב המשנה אחרונה דאמנם בתורה מצינו גם דבש תמרים וגם דבש דבורים אבל כך נתקבלה הלכה למשה מסיני דלענין הכשר טומאה לא חשיב משקה אלא דבש דבורים וכן לענין שמן כך נתקבלה הלכה למשה מסיני דאינו אלא שמן זית ובזה אף פשיטא טפי דהא בקרא סתם שמן אינו אלא שמן זית ומסתברא דהלל"מ נאמרה לפי סתמא דקרא ע"ש בד"ה הא ובד"ה ודבש וא"כ לפ"ז אין לחלק לפי מנהג המקומות אלא כך נתקבלה הלכה דרק שמן זית חשיב משקה ולא שאר שמנים ועוד ראיתי לבעל כנסת הגדולה בשו"ת בעי חיי חא"ח סי' ס"ח שכתב להביא ראיה דשמן אינו אלא שמן זית ממתני' פ"א מתרומות מ"ג אין מטמא משום משקה אלא היוצא מן הזתים ומן הענבים וכו"כ ג"כ הברכי יוסף סק"ט ומבואר בגמ' בברכות לח ע"א דשאר משקין זיעה בעלמא הוא ולפ"ז אין מקום לכאן לתלות דין זה בלשון בנ"א לפי מנהג המקומות דרק זיתים וענבים עומדים מתחילת בריאתם למשקה ושאר משקין זיעה בעלמא ניהו ואף שגם בזה אפשר לדחות דגם שאר פירות אי נטעי להו אדעתא דהכי למיעבד מינייהו משקין כסויה וקנולה וכדו' דחשיבי פרי ולא זיעה בעלמא כדמצינו לענין ברכות, עיין מג"א בסימן ר"ב ס"ק כ"ב וט"ז בסימן ר"ה סק"ד ופמ"ג שם וא"ר בסימן זה סק"ה בשם הדרישה ושעה"צ בסימן ר"ב ס"ק נ"ד ושו"ת שבט הלוי ח"ד סי' י"ט, מ"מ סתימת הבית יוסף והמשנ"ב ס"ק ט"ו ושאר כל הפוסקים שלא חילקו בזה כלל וכתבו בסתמא דשמן הוא שמן זית משמע שאין מקום לחלק לפי לשון בנ"א כפי מנהג המקומות ולכן אין בידינו כח להחמיר בזה. עכ"ל.

(ג) הנה יש צד דאף אם "שמן" שהוזכר לגבי ז' משקים היינו דוקא שמן זית אפ"ה גם שאר שמנים מצריכים נט", דהנה אף דרש"י ותוס' ודעימיהו סוברים דנט"י לדבר שטיבולו במשקה הוא מלתא דטומאה, ועפ"ז כתבו הפוסקים דרק טיבולו ב'ז' משקים צריך נט", אבל עיין בבית יוסף על או"ח סימן קנ"ח דאיתא ז"ל וכתב רבינו ירוחם (נט"ז סוף ח"ו) דהא דמצריכין נטילה לטיבולו במשקה וכו' אינו אלא משום נקיות ואין מברכין עליהם שלא תקנו נטילה אלא בפת וכן נראה עיקר וכו', עכ"ל, וכן עיי"ש בלבוש שהביא שיטה זו וז"ל וי"א שלא גזרו בה משום סרך תרומה, ומה שאמרו בגמ' שדבר שטיבולו במשקה צריך נטילה לא משום גזירת נטילה דסרך תרומה אמרו כן אלא משום נקיות בעלמא הואיל ורוצה ליגע בידיו במשקין שטובל בהם וכו', עכ"ל, ועי' בפמ"ג משכ"ז סימן קנ"ח ס"ק ד' דאיתא ז"ל ודעת רבינו ירוחם משום נקיות הואיל ונוגע בידיו במשקה מאוס יותר. עכ"ל. הרי לפי רבינו ירוחם נט"י לדבר שטיבולו במשקה הוא מלתא דנקיות ולא מלתא דטומאה, ולפ"ז פשיטא דאין מקום לחלק בין ז' משקים לשאר שמנים. ועיי"ש בפמ"ג דאיתא ז"ל והנה לרבינו ירוחם חומרא לכאורה דהוא הדין שאר משקין חוץ מז' משקין טעון נטילה הואיל ומשום נקיות הוא. עכ"ל.

(ד) הנה נראה שיש עוד צד דאף אם "שמן" שהוזכר לגבי ז' משקים היינו דוקא שמן זית אפ"ה גם שאר שמנים מצריכים נט", דעיין ברמב"ם בריש פ"ו מהל' ברכות דאיתא ז"ל כל

בטנים לגרבה ועשו בבית מוהרמ"ך סופגניות ואמר שא"צ נטילת ידים מדין טיבולו במשקה דדוקא שמן זית צריך נט"ל ולא שמן אחר ותמה ר' חמוני ביתאן הוא ר' רחמים ביתאן אביו של הרב אברהם ביתאן זצ"ל מח"ס שמו אברהם ונפטר בגיל צ"ד שנים ואמר לא שמעתי בלתי היום אמר לו ר' כלפון אם לא שמעת בישן תשמע בחדש. עכ"ל. ואפשר דמבואר מזה דהיו שנהגו לטול ידיהם אפילו לטיבול בשאר משקים וכהנבאר בדעת הרמב"ם.

הנה נמצא ע"פ כל הנ"ל דלכאורה יש מקום גדול לחסיד להחמיר וליטול ידיו לדבר שטיבולו בשאר שמנים כגון קונולה וסו"ל, ובפרט דהא לפי הרמב"ם יש בזה חיוב גמור לטול בברכה, והא מיהא נלענ"ד דפשוט דמי שנוטל בודאי אינו בכלל "הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח".

אבל ברמב"ם משמע שמברכים על נט"ל לדבר שטיבולו במשקה, ובע"כ דאינו משום נקיות לחוד, ולמה נוטלים גם לטיבולו בשאר משקים. ויש ליישב דנראה דהרמב"ם או"ל בזה לטעמיה, דנראה דהרמב"ם סובר דנטילת ידים לחולין תמיד אינה משום לתא דטומאה אלא משום נקיות, אפילו בנטילה לפת, וא"כ הוא יכול לסבור דנטילה לדבר שטיבולו במשקה הוא משום נקיות ובשאר משקים ואפ"ה סובר שמברכים עליו, דזהו ככל נט"ל לחולין שמברכים עליו, ורבינו ירוחם סובר כשאר שיטות דתקנת נט"ל בברכה היא משום לתא דטומאה וסרך תרומה וזהו רק בפת, ולכן רק מברכים על נטילה לפת. עיין מה שהארכתי בשיטת הרמב"ם בזה בעז"ה בספרי חנוכה בטהרה. (עיין בספר מגדולי ישראל דאיתא וז"ל שמעתי ממר כלפון עידאן הנ"ל שפעם אחת הביאו שמן

האוכל הפת שמברכין עליו המוציא צריך נטילת ידים תחלה וסוף ואע"פ שהיא פת חולין ואע"פ שאין ידיו מלוכלכות ואינו יודע להן טומאה לא יאכל עד שיטול שתי ידיו וכן כל דבר שטיבולו במשקין צריך נטילת ידים תחילה. עכ"ל. הרי דהרמב"ם לא הזכיר דנטילה לטיבולו במשקה הוא רק כשטיבולו ב' משקים. והנה לכאורה זהו סתום מאוד לומר דהרמב"ם סמך בזה על דבריו בהל' טומאת אוכלין, דהרי בהל' טומאת אוכלין הוא רק כתב דז' משקים מכשירים ומקבלים טומאה אבל לא כתב דרק הני נקראים משקים. אלא לכאורה הפשטות היא דהרמב"ם טיבול בכל מיני משקים מצריך נטילת ידים.

אבל קשה, דבשלמא רבינו ירוחם יכול לסבור כן דהא רבינו ירוחם סובר דאין מברכים על נט"ל לדבר שטיבולו במשקה, דאינו אלא משום נקיות,

האם טיפת מים שבתוך שאר שמנים צריך נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה והאם יש מזה נפק"מ להסופגנים הנ"ל

בשער הציון ס"ק כ"ח דאיתא וז"ל ומיירי שיין ודבש וש"ד מוז' משקים אין לו דאל"כ יערב עמהם. עכ"ל. והנה כיון דמבואר במשנה ברורה דמיירי שנותן מעט מהמשקה, א"כ למה הוצרך השער הציון לומר דמיירי שאין לו מאידך משקים, הרי אפילו אם יש לו מאידך משקים לא יהני, דבאידיך משקים לכ"ע בעי רוב. אלא יש ללמוד מהשער הציון דהמ"ב מיירי כשמוסיף המשקה אחרי התחלת הלישה, וי"ל דכן מדויק במה שכתב המ"ב שיתן בעת הלישה גם מעט מים, וא"כ י"ל דהמ"ב סובר כהא דאיתא בפתחי תשובה ביו"ד שם דהא דבעינן רוב היינו רק אם מערב הו' משקים בהמי פירות עצמם, אבל אחרי שכבר התחיל הלישה אז סגי במעט מהו' משקים, דע"ז המשקה מכשיר העיסה לקבל טומאה. וא"כ ליכא שום רא' דהמ"ב סובר כהרמב"ם, ולהיפך, ע"פ מה שהוכחנו מהשער הציון נמצא דגם שם מאוד משמע דהמ"ב סובר כהראב"ד. אלא דדברי הפתחי תשובה קשים מאוד לכאורה, דאיך מעט משקה יכול להכשיר עיסה שנילושה במי פירות לחוד, הרי אין המי פירות מחברים העיסה כמבואר במס' טבול יום פ"ג מ"ד וברושלמי חלה שעלה קאי כל דברי השו"ע ביו"ד שם. וצ"ע. וא"כ אפשר דקשה ליישב דברי המ"ב עם דברי הפתחי תשובה דא"כ גם עליו יקשה האי קושיא. אולם תוס' במס' זבחים דף קה ע"א ותוס' במנחות דף כד ע"א תמהו מסברא, איך אפשר לומר דעיסה שנילושה במי פירות לא חשוב מחובר. וא"כ אפשר שיש להאחרונים איזה מקור דק"ל כתוס' דלא כהמבואר בירושלמי. וצ"ע.

ועיין בערוך השולחן באו"ח סי' קנ"ח ס"ק י' דאיתא וז"ל מי פירות וכו' שמעריבים בהם מעט מים, אם צריכים נטילה, ונראה דאינם צריכים נטילה, דכיון שיש רוב מי פירות נגד המים בטלים המים לגבי מי פירות, ודבר זה מפורש בבכורות כב ע"א בסוגיא דהלוקח ציר, עיין שם, וזה ששינוי

ס"ק ט"ו שהשיג על המ"ב מדברי הרמב"ם, וא"כ חזינו דהמ"ב סובר כהראב"ד. ועיין גם במ"ב שם בס"ק כ"ד במה שכתב בדעת הגר"א, ונע"ש שגם בזה החזו"א השיג עליו ובסוף דבריו הזכיר דברי הרמב"ם, ושוב מבואר לכאורה שהמ"ב סובר כהראב"ד והחזו"א סובר כהרמב"ם. וי"ל דא"ש לומר דהמ"ב סובר כהראב"ד, דהרי הר"ש במכשירין סובר כגירסת הראב"ד בתוספתא דרק ר' מאיר חילק בין מים לשאר משקים, וא"כ לכאורה רוב ראשונים סוברים כהראב"ד, ועוד הרי הפשטות בסברא היא כהראב"ד, דיש ליזיל בתר רוב כמו בכל התורה כולה, וא"כ כל זמן דלא חזינו במ"ב שהביא דברי הרמב"ם יש לנקוט דהמ"ב נקט כהפשטות, דהיינו שיטת הראב"ד. ולפ"ז לגבי מי שעושה מעשיו כהמ"ב כשחולק על החזו"א, לכא' יש מקור דק"ל כהראב"ד.

[עיין בשו"ע או"ח סימן תס"ב ס"ה דאיתא וז"ל הלש עיסה במי פירות, טוב לעשותה פחות משיעור עשרון, כדי שלא תתחייב בחלה. עכ"ל. ועיין במ"ב בס"ק כ' דאיתא וז"ל במי פירות וכו' היינו במי ביצים ושאר מי פירות דברים שאינם משבעה משקין שסימנם ד"ד שח"ט ד"ם (ומבוארים לעיל בסימן קנ"ח) והטעם דע"י מי פירות אין העיסה מוכשרת לקבל טומאה ונשאתה החלה טהורה ואין לו שום עצה אח"כ מה לעשות בה לשורפה אינו יכול שאין שורפין קדשים טהורים ולאכלה אינו יכול שרובן טמאי מתים הן ובשאר ימות השנה יש עצה שיתן בעת הלישה גם מעט מים וממילא הוכשר כדאיתא ביו"ד סי' ש"ט אבל עתה לצורך פסח הלא יהיה מי פירות עם מים ואסור ללוש וכן"ל בס"ב לכן העצה שילוש פחות מכשיעור ובדיעבד אם לש כשיעור יראה ליתן החלה לכהן קטן שלא יצא טומאה מגופו כמבואר ביו"ד שם. עכ"ל. הרי דהמ"ב כתב דיתן מעט מים, ולכאורה מבואר שפסק כהרמב"ם, דלא כהנ"ל. אולם עיי"ש

עיין ברמב"ם בפס"ז מהל' טומאת אוכלין ה"ד דאיתא וז"ל כל הציר בחזקת מוכשר וציר טהור שנפל לתוכו מים כל שהם הרי הכל משקה ומכשיר ומתטמא טומאת משקין לפיכך חזקתו טמא נפל לתוכו יין דבש וחלב הולכין אחר הרוב וכן מי פירות שנתערבו בשאר המשקין הולכין אחר הרוב נתערבו במים כל שהן הרי הכל משקה ומתטמא טומאת משקין ומכשיר. עכ"ל. הרי מבואר ברמב"ם דלגבי מים לא אזלינן בתר רוב, אלא אפילו כל שהוא מים שנתערב במי פירות מכשיר ומטמא, וא"כ אפילו כל שהוא מים שנתערב במי פירות מחייב נט"ל, וא"כ אם יש אפילו מעט מים בשאר שמנים הנ"ל זה מחייב בנט"ל.

אבל עיי"ש שהראב"ד חולק על הרמב"ם וסובר דגם במים אזלינן בתר רוב. והנה אפשר שיש מקור דק"ל כהראב"ד, דעיינן בשו"ע יו"ד סימן שכ"ט ס"י דאיתא וז"ל יש לזהר מללוש במי פירות שאינם משבעה משקים, אלא א"כ יערב עמהם אחת משבעה משקים. עכ"ל. הרי דלא חילק בזה בין מים לשאר משקים, וא"כ כמו דבשאר משקים בודאי יצט' רוב, לכאורה הוא הדין דבמים צריך רוב, ולכאורה היינו כהראב"ד. אבל עיי"ש בהגהות רעק"א ובפתחי תשובה שהביא משיגים על סתימת השו"ע שם וסוברים דלעולם קי"ל בזה כהרמב"ם.

אולם אפשר שיש מקור אחר דק"ל כהראב"ד, דעיינן במ"ב בסימן קנ"ח ס"ק כ"ו דאיתא וז"ל כתב בדה"ח האוכל לעק"ך למתק השתיה וטובל הלעק"ך ביי"ש לא הוי דבר שטיבולו במשקה משום דזיעה הוא מהתבואה והוי מי פירות ואף אם הי"ש מזוג הוא במים מ"מ מועט הוא וא"צ נטילה ע"כ, משמע מזה דאם המים הוא רוב לפי הגראד"ן הוי בכלל משקה. עכ"ל. הרי מבואר במ"ב דגם במים אזלינן בתר רוב, ולכא' היינו כהראב"ד. ובאמת עיין בחזו"א באו"ח סי' כ"ה

במכשירין פ"ו מ"ג דציר טהור שנפל לתוכו מים כל שהוא טמא, אוקמוה בבכורות שם כג ע"ב דגם מוקדם היה מחצה על מחצה, עיין שם, ודברי הרמב"ם פרק ששה עשר מטומאות אוכלין דין ד' שפירש המשנה כפשטא כבר תמחה עליו בזה, עיין שם. עכ"ל. הרי מבואר דס"ל דקיי"ל כהראב"ד. אבל העירוני דעיין בערוך השלחן ביו"ד סי' שכ"ט דאיתא וז"ל כשלשין בחלב וחמאה ושמן ודבש ויין כשיש שיעור חלה חייבין בחלה לכל הדעות, וברכה, ורק קיכלא"ך מביצים הוי בלא ברכה, וגם זהו כשאין שם מים כל שהוא אבל כשיש מים או רוטב של גרופין כמו שנהגו לאפות בזמננו זה גם כן חייב בחלה וברכה כמבואר מלשון הטור, וכן הוא בירושלמי שם, משום דדין זה תלוי בהכשר טומאה ומי פירות אינן מכשירין אבל שבעה משקין מכשירין בעצמן. עכ"ל. ולכאורה מבואר שם דס"ל דקיי"ל כהראב"ם. וצ"ע.

ועיין בכפ החיים בסימן קנ"ח ס"ק מ' דאיתא וז"ל אם עירב אחד מזה משקין הללו עם שאר משקין כגון דבש דבורים עם דבש תמרים וכיוצא, אזלינן בתר רובא, אי רובא משאר משקין אין צריך נטילת ידים, מחצה למחצה צריך נטילת ידים, מטה יוסף חלק ב' סימן ח"י ס"ק יו"ד, יד אהרן בהגהות בית יוסף, בית מנוחה שם אות י"ג, מיהו המטה יהודה אות ה' כתב דדוקא אם נתערבו ברובא אבל אם נתערבו מחצה למחצה אין צריך נטילת ידים יעו"ש, אמנם כתב הרמב"ם בפרק ט"ז מהלכות טומאות אוכלין דין ד' שאם נתערב מים במי פירות כל שהן הרי הכל משקה ומתטמא טומאת משקין ומכשירי ע"כ, וכן הסכים הערוך השלחן אות ג' וכתב דלא כהרב מטה יהודה שם שהסכים להראב"ד וגם אם נתערבו במים הולכין אחר הרוב יעו"ש, וכן הוכיח אליה רבה אות י"ז דעיקר כהרמב"ם יעו"ש. עכ"ל. הרי מבואר להדיא שיש בזה מחלוקת אם קיי"ל כהרמב"ם או כהראב"ד.

הריננא שיש כמה אחרונים שכתבו להדיא דקיי"ל כהרמב"ם, אבל פשוטות שיטת המ"ב והערוה"ש היא כהראב"ד, ויש שיטה שכתב להדיא כהראב"ד כמובא בכפ החיים. וע"פ כל הנ"ל לכאורה י"ל שיש בזה ספק אם קיי"ל בזה כהרמב"ם או כהראב"ד.

הנה ראינו דמעיין הדין דאין צריך ליטול ידיו לסופגנים שמטוגנים בשאר שמנים אף אם יש בזה משקה שטופח ע"מ להטפח משום דשאר שמנים אינם מו" משקים.

ויל"ע מהו הדין למעשה אם יש מעט מים בשאר שמנים, האם צריך נט"י כהרמב"ם או האם א"צ נט"י כהראב"ד. וצ"ע למעשה.

והנה יל"ע לגבי המציאות דזמנינו, האם באמת אין שום מים כלל ב"שמן קנולה" ו"שמן סויה" או האם שפיר יש לחשוש דבתהליך עשיית השמנים דנכנס בהו איזה טיפת מים, וצ"ע במציאות הדברים.

וכן יל"ע האם יש לחשוש שהיה איזה טיפת מים בהקדירה ששפכו לתוכו השמן כדי לטגן בו הסופגנים. וצ"ע למעשה.

והנה את"ל דקיי"ל כהראב"ד אז בודאי לית בכל זה שום חשש, אבל לפי הנתבאר דאפשר דקיי"ל כהרמב"ם, צ"ע אם יש בכל זה חשש.

והנה אם יש בכל זה ספיקא, ויש באמת ספק אם קיי"ל כהרמב"ם או כהראב"ד, יל"ע האם ניתן להקל בנט"י לדבר שטיבולו במשקה.

הנה לגבי כל הספיקות הנ"ל יש להוסיף, דהנה הדין הוא ספק ידים טהור, אבל אפשר דספקות אלו לא נכללו בדין ספק ידים טהור, ועכ"פ אם משום ספק ידים טהור לחוד, הרי עיין בשו"ע או"ח סימן ק"ס ס"א דאיתא וז"ל ספק טהרה בידי טהור ויש מי שאומר שעל כל זאת אם יש לו מים אחרים שטיבול ידיו ויוציא עצמו מן הספק, עכ"ל, ועיין במ"ב בס"ק מ"ו ובשע"צ בס"ק מ"ט דאיתא וז"ל ספק וכו' היינו בין שנסתפק אחר הנטילה או אפילו קודם נטילה מותר לו ליטול

ידיו בהם אם אין לו מים אחרים, דביש מים אחרים בודאי יש להחמיר לכתחלה דגם בדיעבד יש מי שאומר שטיבול שנית והגר"א הביא מקור לזה מתוספתא ולכתחלה י"ל דכו"ע מוזד דלא גרע ממאי דק"ל בעלמא דיש להחמיר בדבר שיש לו מתירין כשהוא ספק אפילו במילתא דרבנן משום דהא יכול לעשות בהיתר וה"נ כן הוא. עכ"ל. וא"כ עכ"פ יש לחקור בהני ספיקות האם יש ליטול ידיו להוציא עצמו מן הספק, וצ"ע בכ"ז למעשה.

הנה כל הנ"ל הוא לפי הנחה שכשם שיש בזה מחלוקת בין הרמב"ם והראב"ד במים ומי פירות דגם יש ביניהם מחלוקת במים ושאר שמנים, אבל קבלתי מכתב מתלמידי חכם וז"ל מש"כ דלדעת הרמב"ם סגי לערב טיפת המים בשמן, הנה לדידי מייבעיא לי אי מהני אף להרמב"ם, ד"ל דכל דברי השעה"מ רק מהני בשאר מי פירות, אבל שמן ומים אינן מתערבין וכמבואר בתוספתא ריש מקוואות וביאור הגר"א שם דליכא ביטול ברוב גבי שמן בתוך יין, ולכאורה ה"נ במים בתוך שמן, והנה הרי קיי"ל דשמן ע"ג מים ונגע בו טבוי"י לא נפסל המים דאינן חיבור ולפ"ז צ"ע טובא אם דברי הרמב"ם הם גם בשמן שכינס בו מעט מים וכו' וצ"ע לדינא. עכ"ל.

ואידך גיסא ראיתי מכתב מתלמיד חכם אחר שכתב להיפך וז"ל מסתבר שמים לא מתערבים עם שמן, וא"כ אין כאן ביטול ברוב, ולכ"ע הוי טיבולו [גם] במים וחייב נט"י, ודעת כבודו דאם אין המים מתערבים עם השמן נשאר השמן בדין מי פירות, וממילא א"צ נט"י, אבל באמת הוא איפכא דאם אין תערובת א"כ יש כאן מים בפנ"ע ושמן בפנ"ע ומחמת המים הוי טיבולו במשקה, אע"פ שהשמן הוא רוב והוא מי פירות. עכ"ל.

אולם זהו פשוט דלפ"ז רק אם המים בעצמו יהא טופח ע"מ להטפח אז צ"ע נט"י מחמתו משא"כ אם יש כאן רק טיפת מים.

הצדדים דגם אם אין השמן טופח ע"מ להטפח

צריך נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה ונפק"מ להסופגנים הנ"ל

הנה ראינו שאחת מהסיבות דהרבה פעמים א"צ נט"י לאכילת הסופגנים הנ"ל היא משום שאין השמן שעליהם טופח ע"מ להטפח. אבל יש להעיר דלכאורה יש צדדים להצריך נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה אף אם אין השמן טופח ע"מ להטפח.

דנה עיין פ"מ ס' טהרות פ"ח מ"ט דאיתא הניצוק והקטפרס ומשקה טופח, אינן חיבור לא לטמאה ולא לטהרה. ולכאורה משמע במשנה דדוקא לענין חיבור "משקה טופח" לא חשיב, אבל לגבי עצם החפצא דמשקה שפיר הוי משקה. אבל עיין בחי' רבינו חיים הלוי בפ"ז מהל' טומאות אוכלין ה"ה דאיתא וז"ל נראה דהך שיעורא דטופח להטפח הוא הלכה למשה מסיני וכו', נראה דהך שיעורא דטופח להטפח עיקרו נאמר לענין דין שם משקה, דבפחות מטופח להטפח לא חל ביה שם משקה כלל לשום דבר, וכן הוא מבואר להדיא מהא דתנן בטהרות פ"ג הרוטב והגריסין והחלב בזמן שהן משקה טופח הרי אלו תחילה, ואף דלשון המשנה הוא "משקה טופח" אבל עיין בר"ש שם שפירש ד"משקה טופח" היינו טופח להטפח, הרי להדיא דלענין שיהא בו טומאת משקין צריכין דוקא טופח להטפח, ובפחות מטופח להטפח לית ביה שם משקה כלל.

דפירושא דמשקה טופח שבמתני' הוא טופח להטפח, הרי להדיא דלענין שיהא בו טומאת משקין צריכין דוקא טופח להטפח, ובפחות מטופח להטפח לית ביה שם משקה כלל, וכן לענין הכשר תנן בפ"ג דמכשירין המטנן בטיט הנגוב אם יש בו משקה טופח בכי יותן ואם לאו אינו בכי יותן, וכן בחולין דף ל"ו מבואר דפרת שלמים שהעבירה בגחל ושחטה ועדיין משקה טופח עליה הוכשרה, ובתוספתא פ"ב דמכשירין המורבץ את ביתו במים ונתן בו שבלים וטננו אם יש עליהן משקה טופח הרי זה בכי יותן ואם לאו אינו בכי יותן, וכן בתוספתא עוקצין פ"ג בעולשין שלקטן לבהמה וא"כ חשב עליהן לאדם אם יש עליהן משקה טופח הוכשרו, הרי דמבואר מכל הנך שהבאנו דגם בהכשר בעיני טופח להטפח, דכל הנך משקה טופח בעל כרחך נראה דר"ל טופח להטפח, דלא מציינו בשום דוכתא שיעורא דטופח לבד, וכל דסגי בטופח סגי בכל שהוא, ובעל כרחך דכל הנך משקה טופח המבוארים גבי הכשר פירושן טופח להטפח, והיינו משום

דבפחות מטופח להטפח לא חל עליו שם משקה כלל לשום דבר, ואינו מכשיר ואינו מקבל טומאה. עכ"ל. הנה חזינו שהגר"ח הביא מקור לדבריו מהא דתנן לעיל בטהרות פ"ג מ"א הרוטב והגריסין והחלב בזמן שהן משקה טופח הרי אלו תחילה, ואף דלשון המשנה הוא "משקה טופח" אבל עיין בר"ש שם שפירש ד"משקה טופח" היינו טופח להטפח, הרי להדיא דלענין שיהא בו טומאת משקין צריכין דוקא טופח להטפח, ובפחות מטופח להטפח לית ביה שם משקה כלל.

והנה עיין"ש ברפ"ג ברמב"ם בפהמ"ש דאיתא וז"ל ואם היה אחד מאלו השרפים אשר מדרכן שיקפאו אם ישארו וכבר התחילו להקפא ונשאר בהם מהלחות שיעור שיטפח היד הנה היא במדרגת המשקין. עכ"ל. והמשנה אחרונה והתפא"י שם העירו דלכאורה משמע דסגי במשקה טופח, ולא בעיני טופח ע"מ להטפח. וכן עיין בחזו"א בגליון על דברי הגר"ח שהביא מהפהמ"ש לעיל פ"א מ"ט, דבמשנה שם איתא ככרות וכו' שבתוך גומותיהם מים וכו'

נטמאות אחת מהן בשרץ וכו' בתרומה מטמא שנים ופוסל אחד אם יש ביניהם משקה טופח אף בתרומה הכל טמא, ועי' בפהמ"ש דאיתא וז"ל אם היה בין כל ככר וככר לחות שיעור די שיטפח היד והיא אשר תקרא משקה טופח כמו שביארנו פעמים רבות הנה כל אלה הככרות טמאות, עכ"ל, והחזו"א גם הביא דברי הרמב"ם בפהמ"ש בעדיות פ"ד מ"ו, עיי"ש, ועפ"ז כתב החזו"א וז"ל הנה מבואר דמשקה טופח הנזכר בכל המשניות היינו להטפח היד ובזה קיי"ל לדינא דיש בזה שיעור משקה ליטמא ולטמא ולהכשיר ולחבר וא"צ טופח להטפח. עכ"ל. והנה חזינן בלשון החזו"א דגם הוא סבירא ליה דאין לחלק בזה בין "חיבור" לשאר דברים, וא"כ לדידי' יקשה מאד הא דאיתא בפ"ח מ"ט כנ"ל דמשקה טופח אינו חיבור, הרי משקה טופח סגי להיות משקה ולחבר, ומהו הפירוש בהמשנה. ועיין בחזו"א שם שעמד בזה ויישב היטב ע"פ דברי הרמב"ם בפהמ"ש בפ"ח שם ד"משקה טופח" ו"קטפרס" הם ציור אחד, דמשקה טופח היינו מה שנשאר על קטפרס אחרי שכל המשקה כבר אזל למטה, דבכה"ג אין משקה טופח, אבל משקה טופח בעלמא סגי יכול לחבר. (והעירוני דלפ"ז מיושב היטב הא דאיתא במשנה שם הניצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטמא ולא לטהרה, והאשברן חיבור לטמא ולטהרה. ותמוז למה פתח בניצוק קטפרס ומשקה טופח, וסיים רק באשברן, ולא סיים גם בטופח ע"מ להטפח, ולהרמב"ם מיושב, דגם משקה טופח הוא חלק מהציור דקטפרס). והנה כל דברי הגר"ח שם קאים בדעת הרמב"ם, וא"כ חזינן דהגר"ח נקט דאף להרמב"ם בעינן טופח ע"מ להטפח לעצם שם משקה, ולהחזו"א והמפרשי המשניות ברפ"ג נמצא שיש בזה מחלוקת בין הר"ש והרמב"ם, דלהר"ש בעינן טופח ע"מ להטפח להעצם שם משקה, ולהרמב"ם סגי במשקה טופח.

הנה העירוני דשיטת הגר"ח נראה קשה לכאורה, איך אפשר לומר דהרמב"ם סובר דבעינן טופח ע"מ להטפח להעצם שם משקה לטמא ולטמא ולהכשיר, הרי הרמב"ם לא הזכיר האי שיעור בהלכות קבלת טומאה ובהלכות הכשר כלל. שו"ר בספר משנת טהרות למס' מכשירין סימן ט' דאיתא וז"ל בעיקר מה דנקט הגר"ח דבעי טופח להטפח יל"ע בדברי הרמב"ם לא הוזכר כלל בהל' טו"א הך שיעורא, ויעוי' בדבריו ברפ"ד מטו"א שם דמשקין מטמאין ומתטמאין בכל שהן ולא הזכיר כלל שיעורא דטופח להטפח, ולא הוזכר כלל דברי הרמב"ם שיעורא דטופח להטפח רק בהל' מקואות פ"א ה"ז לענין חיבור בנטילת ידיים וכו' וצ"ע איך סתם ולא הזכיר כלל הך שיעורא בהל' טו"א דזה שיעור משקה לענין הכשר ולענין לטמא ואע"ג דהוזכר בדבריו בפ"י מטו"א ה"ז לגבי פרה שהעבירה בנהר ועדיין משקה טופח עליו וכן בפ"ד ה"ט לגבי טיט הנגוב והגר"ח נקט דשכתב הרמב"ם משקה טופח כוונתו טופח להטפח צ"ע דהך דינא הו"ל למינקט להדיא דהוי דין עיקרי בדין משקה לקב"ט ולהכשר ולכא"ו מוכח דס"ל להרמב"ם דסגי במשקה טופח וממילא מובן דלא הוצרך הרמב"ם להזכירו ואע"ג דהרי יתכן דהוי בכ"ש וכמו שכתב הגר"ח בתו"ד דמשקה טופח הוי יותר מכ"ש, משום דכל משקה שראוי להכשיר ע"כ דיש בו משקה טופח דאל"כ אין יכול להכשיר דכל שהוא היינו דיש כאן לחלוות דאין יכול להעבירה למקום אחר וא"כ אין יכול להכשיר וכן אין יכול לטמא אחרים וע"כ דכל משקה דהכשר

וטומאה איירי כשהוא משקה טופח ולכן לא הוצרך להזכיר זה הרמב"ם והזכירו רק לגבי פרה שהעבירה דבא הרמב"ם לחדש דצריך בשעת שחיטה שישאר משקה טופח ולא סגי במה דנשאר לחלוות כל שהוא כיון דההכשר לא נעשה רק לאחר שחיטה (וכ"ה בתוספתא פ"ג דעוקצין לגבי עולשין דתלשן לבהמה ואח"כ חישב לאדם דצריך דבשעת מחשבה יהא עדיין משקה טופח ולא סגי דנשאר כל שהוא), וכן בטיט הנגוב דהניח שם חטין הרי איירי בסתמא אם נוקטים דהוכשרו ובזה צריך לידע אם היה בטיט הנגוב משקה טופח וממילא הוכשרו אבל בסתם הכשר וטומאה א"צ להזכיר דצריך שיהא משקה טופח דע"כ הוא כן דאם מכשיר ומטמא ע"כ דהוי משקה טופח. עכ"ל. וצ"ע בדעת הגר"ח.

הנה ראינו דכל הפוסקים כתבו שיעורא דטופח ע"מ להטפח להצריך נט"י לדבר שטיבולו במשקה. והנה התם לא מייירי לגבי חיבור כלל, אלא לגבי עצם השם משקה, ואפ"ה הוא תלוי בטופח ע"מ להטפח, ולכאורה מבואר דגם הפוסקים הנ"ל סוברים כהגר"ח דעצם השם משקה תלוי בטופח ע"מ להטפח. ובאמת עיי"ש במג"א שבתו"ה דהביא הא דברפ"ג דטהרות פירש הר"ש דדוקא כשהוא טופח להטפח מקרי משקה ואם נקשר כ"כ שאינו טופח להטפח מקרי אוכל. הרי דהמג"א הביא אותו מקור שהביא הגר"ח כנ"ל, וא"כ שפיר י"ל דהפוסקים סוברים הכא כהמבואר בגר"ח דטופח ע"מ להטפח הוא שיעור בעצם שם משקה, ומהא דלא הזכירו שהדברים תלויים במחלוקת בין הר"ש והרמב"ם משמע דס"ל כהגר"ח דכ"ע סברי דבעינן טופח ע"מ להטפח להשם משקה. ועיין גם בלקט יושר ח"א עמ' צ"ג דאיתא לגבי חרוסת דליל הסדר וז"ל בשעת טיבול מקלשין אותו בין זכר לדם כן כתבו הגאונים והביאו ראייה מן הירושלמי ואיכא למימר דאפילו בשבת שרי ולא מחייב משום לש כי מצאתי בתו' נכרי' דהקשה אהא דקאמר כל שטיבולו במשקה צריך נט"י ומייית עלה טיבול דחרוסת והא חרוסת מאכל הוא ומתריצים דחרוסת נמי כל זמן שהוא לח טופח ע"מ להטפח נקרא משקה ומייתו **ראיה לזה ממתני' דפ"ג דטהרות** וא"כ לא שייך לש גבי משקה. עכ"ל. ועיין גם באל"י רבה שם בס' קנ"ח שהביא דברי הר"ש בפ"ג דטהרות כמקור דבעינן טופח להטפח. נמצא להנ"ל, דע"פ המשנה הנ"ל בסוף פ"ח דטהרות לכאורה היינו אומרים דמשקה טופח שפיר חשיב משקה, ודבר הטבול במשקה טופח צריך נט"י דהרי "משקה טופח" רק אינו חיבור אבל שפיר חשיב משקה, אבל מבואר בדברי הגר"ח דמשקה טופח אינו משקה כלל, וממילא דבר הטבול במשקה טופח לא צריך נט"י, וכ"ה באמת בכל הפוסקים וכו"ל. הנה לפי החזו"א צ"ב לכאורה, למה כל הפוסקים כתבו דטיבול במשקה היינו דוקא טופח ע"מ להטפח, הרי לדידי' לפי הרמב"ם גם במשקה טופח יש להצריך נטילה. ואפשר ד"ל דכיון דנט"י הוי דין דרבנן, לכן כיון שיש בזה מחלוקת בין הר"ש והרמב"ם, ניתן להקל בזה כהר"ש. וצ"ע בזה.

הנה הא מיהא חזינן שיש אפשרות לומר דאף דמבואר בכל הפוסקים דבעינן שיעורא דטופח ע"מ להטפח לחייב נט"י לדבר שטיבולו במשקה, אבל הרמב"ם חולק וסובר דגם משקה טופח סגי לחייב. הנה בין להגר"ח ובין להחזו"א אין חילוק בהשיעור משקה בין "משקה לטמא" ל"משקה ליטמא", אולם עיין במקדש דוד סימן מ"ד ס"ק ג' שנקט

שיש בזה חילוק, דכמו שבאוכלים יש חילוק בין "לטמא" ל"ליטמא", ד"לטמא" בעי שיעור כביצה ו"ליטמא" סגי בכל שהוא, הוא הדין במשקים, דרק "לטמא" בעי שיעור, אבל "ליטמא" סגי בכל שהוא, וא"כ רק לטמא בעינן טופח ע"מ להטפח, אבל לקבלת טומאה סגי גם בפחות מטופח ע"מ להטפח, דלקבלת טומאה לא בעי כשיעור. הנה לפי הרבה פוסקים דבר שטיבולו במשקה צריך נט"י כדי שהמשקה לא יטמא האוכל, ולפי הלבוש דבר שטיבולו במשקה צריך נט"י כדי שהמשקה לא יקבל טומאה. והנה לפי המקדש דוד נמצא דנפק"מ ביניהם אם יש בזה שיעור דטופח ע"מ להטפח. דלפי אידך פוסקים רק משקה שטופח ע"מ להטפח בעי נט"י, דרק משקה שטופח ע"מ להטפח יכול לטמא דבר אחר, אבל לפי הלבוש גם משקה שאינו טופח ע"מ להטפח בעי נט"י, דהרי גם משקה שאינו טופח ע"מ להטפח מקבל טומאה. ובאמת עיין בלבוש בס' קנ"ח דאיתא וז"ל וגם בשבעה משקין אלו דוקא בעודו טופח עליו, אבל אם טבל בהם הירק או הפירי וחזר ונתנגב ורוצה לאוכלו אינו צריך נטילה. עכ"ל. הרי דהלבוש לא הזכיר דבעי טופח ע"מ להטפח, אלא כל שלא נתנגב בעי נט"י, ואפשר דהלבוש אזיל בזה לטעמיה.

שו"ר בספר וינטלם וינשאם דאיתא וז"ל כתב מרן ז"ל בב"י סימן קנ"ח סוף ד"ה וכתב רבינו ירוחם וז"ל ולדברי הכל אין דבר שטיבולו במשקה צריך נטילה אלא בעוד שהמשקה טופח עליו אבל אם יתנגב לא וכן נראה מדברי הכל בו סימן כ"ג ופשוט הוא, ומבואר מדבריו ז"ל שכל שיש עליו משקה בעינן נטילה ואפילו שאין עליו משקה בשיעור של טופח על מנת להטפח, וכן הוא להדיא בכל בו שציין לנו מרן בב"י שכתב וז"ל וכתב הר"ש ז"ל בד"א כשאכלו בפני עצמן אבל אם טבלו במשקה או שנשרו במים ועוד המים עליהם צריך נט"י שכל דבר שטיבולו במשקה צריך נט"י, הא קמן שכל שיש עליהם מים צריך נט"י וכן מתבאר מדברי מרן ז"ל בב"י שם סעיף ה' שכתב בדין האוכל בשר צלי אם צריך נט"י או לא בזה"ל והיה נראה לי שבשר צלי טעון נטילה מפני שיש בו משקה טופח וכו' ואין לפרש דהרשב"א לא קאמר דלצלי לא בעי נטילה אלא כשהוא יבש ביותר שאין בו לחלוות משקה אבל אם היה בו לחלוות משקה היה צריך נטילת ידים, ומבואר דפשיטא למרן ז"ל שכבר במעט משקה שנמצא על הפרי צריך נטילה וכמ"ש לעיל מיניה בב"י שלדברי הכל בעינן נט"י כל שיש עליו משקה טופח, גם ממה שכתב מרן ז"ל בב"י שם עמ"ש המרדכי פרק אלו דברים שתבשיל מחטים בכלל פירות הוא ואינו נוטל ידיו בזה"ל כלומר והוא שלא יהיה להם משקה טופח דאם לא כן משום שטיבולו במשקה צריך ליטול ידיו לדברי הסוברים כן, מבואר דס"ל שכל שהמשקה טופח בעינן נטילה וכן מתבאר מדברי מרן ז"ל בשו"ע שם סעיף ד' שכתב אם אוכל דבר שטיבולו באחד משבעה משקין וכו', ומדלא כתב אם אוכל דבר שטיבולו משבעה משקין והוא טופח על מנת להטפח וכו' משמע דס"ל שכל שהפרי רטוב בעינן נטילה ומ"ש שם בסעיף ה' גבי בשר צלי בלשון אע"פ שמוהל טופח עליו נראה שכונתו ז"ל על המוהל שטופח על הבשר ולא על היד של האוחז בו ופשוט וכו' ובאמת שכן כתבו עוד כמה מרביתנו הראשונים זיע"א, עיין להרשב"א

בתורת הבית הארוך שכתב ז"ל ומיהו דוקא פירות נגובים ובשר ודגים וכיו"ב אבל כל שיש בהן משקה או שמטבל במשקה צריכין נט"י, וכן דעת האורחות חיים הלכות נט"י סימן כ"ט שהעתיק דברי הרשב"א הנ"ל וכן נראה דעת המאירי פסחים קט"ו, וכן משמע מסתימות הרבה ראשונים שהעתיקו דברי הגמרא בפסחים שם שכל דבר שטיבולו במשקה צריך נט"י ולא חילקו בין טופח לטופח על מנת להמפיח אולם מדברי רוב ככל האחרונים מבואר דס"ל שרק במקום שהמשקין בשיעור טופח על מנת להטפח בעינין נטילת ידיים הלא המה הכנה"ג הגה"ט סימן קנ"ח והמג"א ס"ק ז' וכן נראה מסקנת הפמ"ג באשל אברהם שם וכ"כ האליה רבה שם ס"ק ט"ז וכתב שכן פירשו הר"ש וברטנורא במסכת טהרות ע"ש, וכ"כ הרב מטה יהודה שם סק"ז דלא בעינן נתנגב לגמרי אלא אפילו אם עדיין יש בו קצת נתנגב לגמרי אלא אפילו אם עדיין יש בו קצת לחלוותית ואין בו טופח על מנת להטפח מיקרי נתנגב כדמוכח במתניתין דר"פ טהרות דתנן הרוטב והגריסין וכו', וכן נראה שהבין המאמר שם ס"ק ז' שדוקא בטופח על מנת להטפח צריך נט"י עיי"ש, גם מדברי מון החיד"א בברכ"י ס"ק י"ב מבואר שהבין כדברי האחרונים הנ"ל שכתב בשם מהר"י צמח מכאן משמע שיש לו דין טיבולו במשקה וכן הורו גדולי צפת תוב"ב דתבשיל שהוא טופח על מנת להטפח צריך נטילה ע"כ, וכן כתב הרב פתח הדביר סימן קנ"ח סק"א ע"ש וכ"כ הרב מטה יוסף סימן י"ח וז"ל ולא נתנגב לאו דוקא שאפילו לא נתנגב אם אין עליו משקה טופח על מנת להטפח אין צריך נטילה וכמ"ש ר"ש בפירושו ברפ"ג דמסכת טהרות אהא דתנן הרוטב והגריסין וכו' וכ"כ ר"ע ז"ל בפירוש המשניות ע"ש ופשוט הוא, גם בסידור בית מנוחה דף ל"ד ס"ק כ"ב כתב כן ושם באות ח' הביא דברי המטה יהודה וברכ"י ומטה יוסף וסיים שכן ראוי להורות ע"ש וכ"כ בבא"ח פרשת תזריע הלכה י"ח וכ"כ בכה"ח בכמה מקומות בסימן קנ"ח, והן אמת שבהיותי בזה היה נראה לע"ד שהעיקר כדברי מון ז"ל ורוב הראשונים הנ"ל שצריך נטילה על דבר שטיבולו במשקה

אפילו שאין שיעורו של המשקה בשיעור של טופח על מנת להטפח אלא טופח בלבד ומה גם שהרבנים תפא"י ריש פרק ג' (יכן אות ד' ובעוז שם) ומשנה אחרונה שם כתבו שמדברי הרמב"ם משמע שאפילו בטופח בלבד בעינין נטילת ידיים ע"ש, וצ"ע היאך נעלם מעיני האחרונים הנ"ל דברי האורחות חיים הרשב"א ומון הב"י בכמה מקומות שמבואר מדבריהם ז"ל דכל שהוא רטוב בעינין נטילה ודוחק לומר שלא ראו דבריהם כי כולם הובאו בב"י בסימן קנ"ח, וכן ראיתי בשו"ת דברי שלום או"ח ח"ב סימן ז' שהביא דברי כל האחרונים הנ"ל ואסיפא דמילתא העלה שצריך נטילה אפילו שאין שיעורו של המשקה בשיעור של טופח על מנת להטפח אלא טופח בלבד, אלא שאחר הדברים האלה שאלתי לראש הישיבה וכו' על פתגמא דנא והשיבני בזה"ל וכו' למעשה לענ"ד אין לזוז מדברי כל האחרונים דדוקא בטופח ע"מ להטפח וכדעת הר"ש והרע"ב דספיקא דרבנן לקולא ומה גם שדעת התוס' דא"צ נטילה לדבר שטיבולו במשקה כלל וכל הראיות מדברי מון והכלבו ורי"ו וכו' אינן מוכרחות דאיכ"ל דנקטי לשון המשנה ברפ"ג דטהרות וכוונתם דוקא בטופח על מנת להטפח וסתם משקה טופח הוא גם מטפח ע"כ וכו', האחרונים הנ"ל וכו' שטיבולו במשקה הוא טופח על מנת להטפח וכו' העיקר להלכה כמותם. עכ"ל.

ב. הנה אף לפי פשוט הנ"ל דהשיעור בזה להיות משקה הוא טופח ע"מ להטפח, בציור דידן יש צד לחיוב נט"י אף אם אין השמן טופח ע"מ להטפח, דכיון דמעיקרא היה השמן טופח ע"מ להטפח כבר קיבל שם משקה, ולכן אף דעתה נבלע בסופגן אבל אם עדיין יש מציאות משקה עדיין חשיב משקה. והנה במ"ב מבואר להדיא דלא כצד זה, דעיי' במ"ב ס"ק י"ד דאיתא וז"ל כתבו הפוסקים כל המשקין שנקרשו בין ע"י בישול בין ע"י צינה עד שאין בהם טופח ע"מ להטפח לא חשיבי משקה ודעת התוספות שאפילו חזרו ונימוחו אח"כ זולת יין או מים וה"ה חלב שנקפא כשחזרו ונימוחו חשיבי משקה. עכ"ל. הרי מפורש דאף

בנקרש בעי טופח ע"מ להטפח. אבל היות והובא כאן צדדים להחמיר בנט"י יותר מהמבואר במ"ב, א"כ יש להוסיף דגם בזה יש צדדים שמחמירים יותר, דעיי' ברמב"ם בפ"ט מהל' טומאת אוכלין דאיתא וז"ל השמן או הדבש שנטמאו ואחר כך קרשו ואחר כך נימוחו הרי הן ראשון לטומאה לעולם מפני שהן כמשקין ואע"פ שקפאו אחר שנטמאו. עכ"ל. הרי מבואר ברמב"ם דשמן שנקרש, אף דעתה לית בו טופח ע"מ להטפח, אפ"ה עדיין נשאר טמא. אבל אפשר דלית מזה נפק"מ לדידן דאפשר דכוונת הרמב"ם היא דהשמן נשאר טמא, אבל לא דהשמן נשאר דיכול לקבל טומאה, (עיי' במפרשים שהאריכו בזה), וכיון דאינו יכול לקבל טומאה בכה"ג לכאורה לא חשיב טיבול במשקה להצריך נט"י, דרק מה שיכול לקבל טומאת ידיים חשיב טיבולו במשקה, אבל לכא' מוכח מהחזו"א דשפיר חשיב טיבולו במשקה, דעי' בחזו"א הל' טבוי"י סי' ד' ס"ק י"ח דאיתא וז"ל לאחר וכו' דכבר נעשה משקה וכו' ולדידן נטמא וכו' תכף דכלנו טמאים והלכך לדעת הרמב"ם אף אם אין בו משקה טופח משקה הוא ומטמא ומכשיר ומסתבר דחשיב טיבולו במשקה גם כן. עכ"ל. הרי שהוא כתב דלדעת הרמב"ם מסתבר דחשיב טיבולו במשקה גם כן. וגם בלאו הכי יש בזה צד להחמיר יותר מהמבואר במ"ב, דספק זה הוא רק בדעת הרמב"ם, אבל הראב"ד בפ"א מהל' טומאת אוכלין הי"ט בודאי סובר דהשמן נשאר דיכול לקבל טומאה. **הנה נמצא ע"פ כל הנ"ל דאפשר שיש מקום לחסיד להחמיר וליטול ידיו לדבר שטיבולו במשקה אף אם אין המשקה שעליו טופח ע"מ להטפח, ובפרט דהא לפי הרמב"ם אפשר שיש בזה חיוב גמור ליטול בברכה, והא מיהא נלענ"ד דפשוט דמי שנוטל בודאי אינו בכלל "הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח".** (ועיי' בארחות רבינו ח"ג עמ' רי"ט דאיתא וז"ל פירות שהוציאו מהמקור ויש עליהן רטיבות היה מון חושש משום טבולו במשקה ונוטל ידיו. עכ"ל. ויל"ע האם היינו דוקא אם הרטיבות היא טופח ע"מ להטפח, או האם החמיר ליטול ידיו אפילו למשקה טופח.)

בדרך כלל צריך נטילת ידיים לדבר שטיבולו במשקה כדי לאכול סופגנים אליבא דהרמב"ם

אין המשקה טופח ע"מ להטפח. ויל"ע האם ראוי להחמיר בזה לשיטת הרמב"ם וליטול ידיו ל"סתם" סופגנים, והא מיהא נלענ"ד דפשוט דמי שנוטל בודאי אינו בכלל "הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח".

אולם יש להעיר דלפי הרמב"ם אפשר דליתא לשתי הסיבות. דנתבאר היטב בעז"ה דנראה דאליבא דהרמב"ם דדבר שטיבולו בשאר משנים צריך נט"י, ונתבאר היטב בעז"ה דאליבא דהרמב"ם אפשר דדבר שטיבולו במשקה צריך נט"י אף אם

הנה ראינו שמחמת שתי סיבות, בדרך כלל אין צריך נטילת ידיים לדבר שטיבולו במשקה כדי לאכול סופגנים, חדא, משום שאין הטיגון בשמן זית, ושנית, משום שאין השמן טופח ע"מ להטפח.

האם דברים מטוגנים צריכים נט"י לדבר שטיבולו במשקה

דשפיר בעי נט"י לדבר שטיבולו במשקה. וראיתי שכך נקטו כל הפוסקים, לדוגמא, עיי' בתשובות והנהגות למועדים חנוכה עמ' ס"ב דאיתא וז"ל ואם מטגן הסופגנים וטופח כשמוציאן בידי

נשאר עליהם שמן שהוא טופח ע"מ להטפח, דבדרך כלל אין מטוגנים עם שמן זית, יעו"ש, אבל **הא מיהא ע"פ כל הנ"ל נמצא דאם מטגנים בשמן זית ונשאר עליהם שמן שהוא טופח ע"מ להטפח**

הנה בדרך כלל מקיימים מנהג אכילת דברים שיש בהו ריבוי שמן עם דברים המטוגנים בשמן ולא עם דברים שטובלים בשמן, ועפ"ז נתבאר דבדרך כלל א"צ נטילת ידיים להדברים הנאכלים, אף אם

בזה שינוי בין מנהג אשכנז למנהג ספרד, דעיי"ש לעיל בילקוט יוסף שגם הוא כתב "אפילו אם אין ידיו נוגעות ברטיבות או שאוכל על ידי כף או מזלג צריך ליטול ידיו".

ולכאורה יש ליישב, דעיי"ן בכף החיים שם בס"ק כ"ג דאיתא וז"ל כלל דמילתא כל דבר שטיבולו במשקה שבא לאוכלו דרך אכילה אפילו על ידי כף צריך נטילה, ולכן יש לזהר כששורין פת בין שלא לאוכלו בלא נטילה אפילו אם אוכלו על ידי כף, ומיהו בדבר המבושל על ידי כף אני נוהג לאוכלו בלא נטילה ואף על גב דלאוכלו ביד אני רגיל ליטול ידי תרי חומרי לא עבדינן, שיידי כנסת הגדולה בהגהות בית יוסף סוף אות ד', עולת תמיד אות ה', וכן הסכימו הרב בית דוד סימן ס"ז והרב מטה יוסף חלק ב' סימן ח"י והרב פרח שושן כלל א' סימן י"ד, בית מנוחה שם אות ט', כף החיים שם אות י"ד, וכתב שם הרב בית דוד דכל מה שכתבנו דלאכול דבר שטיבולו במשקה בלי נטילה צריך שני דברים שיהא מבושל וגם על ידי כף, היינו דוקא בתבשיל שדרכו לאכול ביד, אבל בדבר שאין דרכו לאכול ביד כגון חטים ואורז וטרי וכל מיני קטניות דקים שמעתי שאין צריך נטילה כלל אפילו לא יהא מבושל ואפילו אוכלו ביד יעו"ש. עכ"ל. הרי מבואר דבתבשיל יכול לאכול בכף בלי נט"י אף אם הוא דבר שדרכו לאכול ביד. וא"כ י"ל דהילקוט יוסף סובר דאין חילוק ברור בין תבשיל למטוגן, וא"כ גם בדבר מטוגן יכול לאכול בכף בלי נט"י אף אם הוא דבר שדרכו לאכול ביד. שו"ר באגרות בעל הילקוט יוסף לחנוכה דאיתא וז"ל במה ששאל על מה שכתבנו בעמ' ע"ה שגם אם טיגן סופגניה בשמן זית א"צ נטילה אם אינו נוגע כלל בסופגניה כגון שאוכל ע"י מזלג או כפית אם הדין כן בכל טיבולו במשקה, הנה אף שבדבר שטיבולו במשקה דעת הרבה אחרונים שאפילו אוכל על ידי כפית או מזלג צריך ליטול ידיו מכל מקום שאני הכא שטיגנן ביחד ויש אומרים שמשקה מבושל כה"ג אין לו דין טיבולו במשקה. עכ"ל. הרי מבואר להדיא כדברינו דהטעם שהתיר לאכול סופגניה ע"י מזלג הוא משום שיש סוברים דתבשיל א"צ נט"י.

הנה לפ"ז יש להעיר דלפי מש"כ בדעת המ"ב שיש חילוק ברור בין טיגון בשמן זית לתבשיל במים, א"כ נמצא דלפי המ"ב אין שום סניף להקל לאכול סופגניה במזלג, דרך תבשיל במים הקילו לאכול במזלג, אבל לא בדבר המטוגן בשמן זית וכיו"ב. וצ"ע למעשה.

משקה טופח עליהן. עכ"ל. הרי דהתם מבואר שיש בזה מחלוקת, ורק כתב "נכון להחמיר", ואפילו בזה רק כתב "נכון להחמיר לאוכלן על ידי כף", ולכא' משמע דכל שאוכלו על ידי כף תו א"צ להחמיר ליטול. ולפ"ז לכא' י"ל דאף בסופגנים המטוגנים בשמן זית שיש בזה מחלוקת אם צריך ליטול ידיו, ורק הוי נכון להחמיר לאוכלן על ידי כף.

נמצא שיש סתירה במ"ב לכאורה אם יש חיוב מעיקר הדין ליטול ידיו לסופגנים המטוגנים בשמן זית.

ולכאורה יש ליישב ולומר שיש חילוק ברור בין טיגון בשמן זית וכיו"ב לבישול במים, דכשמיטגן בשמן זית הרי השמן זית הוא דבר לעצמו, ויש דבר מסויים מהשמן שהוא רוצה בהדי עיסת הסופגן, וא"כ לעולם יש עליו שם משקה, משא"כ בישול במים, הרי כל תכלית המים היא רק לבשל או לרכך האוכל, ואין להמים שם עצמי בהתערובת, ולכן חשיב אוכל ואינו משקה וא"צ נט"י. וא"כ לעולם י"ל כנ"ל דהמטגן בשמן זית בודאי צריך נט"י.

[ועיי"ן בשו"ת עמק ההלכה ח"א שחילק בין טיגון לבישול באופ"א וז"ל לכאורה יש להקשות בעיקר דין טיגון לענין חיוב נטילה דהכא בדין טיגון נקט המ"ב סי' קנ"ח ס"ק ט"ז בפשיטות שטיגון בא' מז' משקין בעי נטילה ואילו לגבי בישול במים מביא המ"ב ס"ק כ"ו מחלוקת בין האחרונים אי צריך נטילת ידים דיש הפוסטרינ' נט"י עיי"ש וכמו שמבואר בכנה"ג בהגהות הטור ד"ה פירות שכיון שהמים נתבשלו עם הפירות אין עליהן שם משקה אלא שם אוכל והמ"ב לא הכריע בזה אלא כתב דכיון שנחלקו בזה לכן יש להחמיר לאכול ע"י כף עיי"ש ומ"ש מטיגון דנקט להצריך נטילה בטיגון דלכאורה הדעת נוטה דאדרבה בטיגון השמן הוא יותר לטעם ונקרא יותר שם אוכל על השמן מבבישול, ואפשר שיש לחלק דהטיגון נשאר במציאות משקה טופח על גביו לאחר טיגונו לכן נשאר עליו שם משקה להצריך נט"י לפניה משא"כ בבישול נבלעין המים יותר בתוך האוכל ויל"ע. עכ"ל.]

הנה עיי"ן בספר ילקוט יוסף או"ח ח"ז דאיתא וז"ל אם טיגנו הסופגניות בשמן זית אם אינו נוגע בידיו בסופגניות אלא על ידי מזלג וכדומה א"צ נט"י. עכ"ל. והדברים נראים תמוהים לכאורה, דהרי עיי"ן במ"ב בס"ק כ"ו דאיתא וז"ל מה שדרך ליגע בו בידיו אע"פ שאוכל בכלי לא מהני. עכ"ל. וכיון שהדרך לאכול סופגניות בידיו א"כ מה מועיל זה שאוכל הסופגניה על ידי מזלג. ואין לומר שיש

צריך נטילה כדבר שטיבולו במשקה. עכ"ל. ועיי"ן בהלכות יום ביום פרק ג' סכ"ב דאיתא וז"ל שמן זית חשוב משקה אבל שאר שמנים כשמן סויה קנולה וכדו' אינו משקה ולכן האוכל מאכל המטוגן בשמן בידיו א"צ נטילה אע"פ שהשמן טופח עליו אא"כ ידוע שנטגן בשמן זית. עכ"ל. ועיי"ן בספר שערי ימי החנוכה סוף סימן ט"ו דאיתא וז"ל ויש השואלים האם צריך ליטול ידים בלי ברכה לפני אכילת סופגניות מדין דבר הטבול במשקה שהרי הן רטובות בשמן שהוא אחד משבעת המשקים המצריך נטילת ידים, אכן המעיי"ן בפוסקים, ראה סימן קנ"ח מ"ב ס"ק ט"ו בשם הב"י, יראה שרק שמן זית נחשב משקה המצריך נטילת ידים והואיל והסופגניות מטוגנות בשאר שמנים והיום בדרך כלל בשמן סויה או קנולה על כן אין צריך ליטול ידים לפני אכילתן ובלא"ה עפ"ר אינן רטובות בשיעור טופח ע"מ להטפית. עכ"ל.

הנה עיי"ן במ"ב בס"י קנ"ח ס"ק י"ד דאיתא וז"ל מורקחת המטוגן בדבש אם הדבש שעליהן קרוש עד שאין בהם טופח ע"מ להטפיה לכו"ע מותר לאוכלן בלא נטילה ואם הדבש אינו קרוש דעת הט"ז דחשיב משקה ודעת המ"א דלא חשיב משקה כיון שעומד הדבש הזה לאכילה ולא למשקה שם אוכל עליו והח"א הכריע דיש חילוק בזה דאם קנה הדבש ועדיין הוא מעורב בשעורה והתיכו ע"מ כן כדי לטגן בו אם כן מעולם לא היה עליו שם משקה כיון שהתיכו בשביל אכילה ואין צריך נט"י אבל הקונה דבש שכבר מהותך מן העושים משקה (מעד) וידוע שהם מהתכים כדי לעשות משקה צריך נט"י אע"ג שמיטגן בו אוכל ועיי"ן בדה"ח שכתב דאם אוכל המורקחת ע"י מזלג יש להקל דא"צ נטילה וכל זה במורקחת המטוגן בדבש אבל המטוגן בצוקער אין צריך נטילה לכו"ע דלא הוי משקה. עכ"ל. ועיי"ש בס"ק ט"ז דאיתא וז"ל האוכל דבר המטוגן בחמאה כשהיא לחה ע"ג צריך ליטול ידיו ובח"א כתב דדוקא כשנימוח החמאה במחבת בשעת הטיגון קודם שהניח האוכל לתוכו ונעשה עליה שם משקה מקודם אבל כשנימוח אח"כ ק"ל דמשקה הבאה לתקן אוכל אוכל הוא והאוכל דבר המטוגן בשומן או במי ביצים לכו"ע לא הוי משקה. עכ"ל. והנה עפ"כ"ז לכאורה נמצא כנ"ל דאם מטגן בשמן זית שהוא משקה גמור בודאי צריך נטילת ידים. אבל עיי"ן במ"ב לקמן בס"ק כ"ו דאיתא וז"ל פירות המבושלים במים יש דעות בין האחרונים אם צריכים נט"י וע"כ נכון להחמיר לאוכלן ע"י כף אם יש

האם שמן שרובו שאר שמנים ומיעוטו שמן זית מצריך נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה

לעיל שראינו שיש חולקים על המ"ב וסוברים דלגבי מים לא אזלינן בתר רוב ואפילו כל שהוא מים שנתערב במי פירות מכשיר ומטמא ומחייב נט"י, אולם כל זה הוא דוקא במים אבל בשאר משקים לכ"ע אזלינן בתר רוב. וא"כ בשמן לכ"ע יש ליזיל בתר רוב, ולפ"ז בציוור דידן כיון דשמון קונולה הוא הרוב בודאי אין חיוב נט"י.

דאיתא וז"ל כתב בדה"ח האוכל לעק"ן למתק השתיה וטובל הלעק"ן ביי"ש לא הוי דבר שטיבולו במשקה משום דזיעה הוא מהתבואה והוי מי פירות ואף אם הי"ש מזוג הוא במים מ"מ מועט הוא וא"צ נטילה ע"כ, משמע מזה דאם המים הוא רוב לפי הגראדי"ן הוי בכלל משקה. עכ"ל. הרי מבואר במ"ב דתמיד אזלינן בתר רוב. ועיי"ן

הנה לפי פשטות ההלכה הנ"ל דרך שמן זית מחייב נט"י לדבר שטיבולו במשקה, ראיתי חוקרים לגבי שמן הנמצא בזמנינו שרובו שמן קנולה ומיעוטו שמן זית, האם טיבול בהאי שמן מחייב נט"י. והנה לכאורה פשוט מאד דאין שמן זה מחייב בנט"י, דהנה עיי"ן במ"ב בסימן קנ"ח ס"ק כ"ו

האם שמן שיש לו ספק אם הוא שמן זית

או שאר שמנים מצריך נטילת ידיים

לדבר שטיבולו במשקה

יש ליטול ידיו להוציא עצמו מן הספק. וצע"ע בזה למעשה.

שו"ר בספר הלכות יום ביום פרק ג' סכ"ב דאיתא וז"ל שמנים כשמן סויה קנולה וכדו' אינו משקה ולכן האוכל מאכל המטוגן בשמן בידיו א"צ נטילה אע"פ שהשמן טופח עליו א"כ ידוע שנטגן בשמן זית וכו', כהיום הדרך לטגן בשאר שמנים מפני יוקר השמן ואין לחוש בסתם שטיגנו בשמן זית וגם חריפות השמן זית ניכר בטעם וגם אם היה ספק השקול הוי ספק דרבנן דספק בנטי' לטהר וא"צ ליטול א"כ ידוע שטיגנו בשמן זית. עכ"ל.

וז"ל ספק וכו' היינו בין שנסתפק אחר הנטילה או אפילו קודם נטילה מותר לו ליטול ידיו בהם אם אין לו מים אחרים, דביש מים אחרים בודאי יש להחמיר לכתחלה דגם בדיעבד יש מי שאומר שיטול שנית והגר"א הביא מקור לזה מתוספתא ולכתחלה י"ל דכו"ע מודו דלא גרע ממאי דקי"ל בעלמא דיש להחמיר בדבר שיש לו מתירין כשהוא ספק אפילו במילתא דרבנן משום דהא יכול לעשות בהיתר וה"נ כן הוא. עכ"ל. וא"כ עכ"פ יש לחקור אם יש ספק אם הסופגנים נעשו עם שמן זית או שמן קנולה, ויש לו מים, האם

הנה לפי פשוטות ההלכה הנ"ל דרך שמן זית מצריך נטי' לדבר שטיבולו במשקה, יש לחקור מהו הדין אם יש ספק אם הסופגנים נעשו עם שמן זית או שמן קנולה. והנה הדין הוא ספק ידים טהור, אבל אפשר דספק כע"ז לא נכלל בדין ספק ידים טהור, ועכ"פ אם משום ספק ידים טהור לחוד, הרי עיין בשו"ע או"ח סימן ק"ס ס"א דאיתא וז"ל ספק טהרה בידים טהור ויש מי שאומר שעל כל זאת אם יש לו מים אחרים שיטול ידיו ויוציא עצמו מן הספק, עכ"ל, ועיין במ"ב בס"ק מ"ו ובשעה"צ בס"ק מ"ט דאיתא

האם שמן שקרש וחזר ונמחה מצריך נטילת ידיים

לדבר שטיבולו במשקה

אבל הדברים נראים קשים לכאורה, דאיפה חזינן דחזר ונימוח אינו משקה, הא אפשר דחזר ונימוח רק הוי טהור מהטומאה ישנה אבל בודאי שייך לקבל טומאה חדשה ככל המשקים, וא"כ עדיין חשיב טיבול במשקה. ולכאורה זהו קושיית החזו"א על המג"א והמ"ב, עיין בטבול יום סי' ד' ס"ק י"ח וז"ל אם קרשו וחזרו ונימוחו כתב במ"ב ס"ק י"ד וכו' כ"מ"א דלדעת תו' אינו משקה וזה תמוה מאד דאף אם נימא דעת תוס' דהלכה כר"ש שזורי אכתי ר"ש שזורי לא קאמר אלא שאין תחלה לעולם אלא דינן כגריסין וכשקרשו הן שניים וכשחזרו ונימוחו כביצה מכוון טהור אבל ודאי משקין הן. עכ"ל.

הנה אף לפי המג"א והמ"ב שאליבא דתוס' בחזר ונימוח אינו משקה, לכאורה עדיין אינו פשוט דהכי קי"ל, דהרי עיין ברמב"ם בפ"ט מהל' טומאת אוכלין ה"א דאיתא וז"ל השמן או הדבש שנטמאו ואחר כך קרשו ואחר כך נימוחו הרי הן ראשון לטומאה לעולם מפני שהן כמסקין ואע"פ שקפאו אחר שנטמאו. עכ"ל. ואף לפי הסוברים דאף להרמב"ם דהשמן או הדבש אינם מקבלים טומאה כשנקרשו, אבל לכאורה פשוט מאד שלהרמב"ם דהשמן או הדבש מקבלים טומאה כשחזר ונימוח.

וא"כ אף מי שבדרך כלל היה מיקל כהמ"ב לגבי האי מחלוקת בין המ"ב והחזו"א, אבל י"ל דהכא שאני כיון דהרמב"ם מחמיר, וא"כ למעשה יש לומר שיש להחמיר וליטול ידיו לדבר שטיבולו בשמן שקרש וחזר ונימוח.

אולם היות והמ"ב פסק בזה להקל י"ל דאם טיגנו הסופגנים בשמן זית שקרש וחזר ונימוח דאף אם עתה יש עליו שמן טופח ע"מ להטפוח דיכול להקל לאכלו במזלג. וצע"ע למעשה.

באופ"א, (עיין לקמן). וכיון דהראשונים הרבו לתמוה על שיטת רש"י, אפשר דאין לצרפה להלכה. וצע"ע בזה.

הנה הראשונים פירשו דהא דתנן השמן תחילה לעולם ר"ל דלעולם שם משקה עליו אף בקרשו, אלא דהר"ש בטהרות שם ודעימ' הוסיפו דהיינו דוקא בקרש וחזר ונמחה, דאילו בעודו קרוש הא תניא בתוספתא דהשמן שקרש אינו לא אוכל ולא משקה, ולכן ע"כ איירי בחזר ונמחה דאע"ג דכשקרש הוא טהור מ"מ בחזר ונמחה חזר לטומאת ראשון. והנה ר' שמעון שזורי חולק על הכלל דשמן תחילה לעולם וכנ"ל, וא"כ נמצא דלר' שמעון שזורי אף בחזר ונימוח אין השמן תחילה. והנה לכאורה מבואר מזה דבחזר ונימוח אין השמן משקה. (דהיינו רש"י סובר דלר' שמעון שזורי אין שמן משקה אפילו לפני שקרש ונימוח, ועל זה הקשו הראשונים מהמבואר בכ"מ דשמן הוי משקה, אבל להר"ש ודעימ' י"ל דהא דמבואר בכ"מ דשמן הוי משקה היינו כשלא קרש, אבל אם קרש, אף אם חזר ונימוח, אינו משקה.)

והנה עיין במג"א בס' קנ"ח ס"ק ז' דאיתא וז"ל וע' בב"ב דף ע"ב ובתוס' שם שגם שמן ודם וחלב שקרשו אינן משקים ומשמע בכ"מ אפי' חזרו ונימוחו זולתי היין ע"ש בשם תוס' פסחים דף י"ד. עכ"ל. וכן עיי"ש במ"ב ס"ק י"ד דאיתא וז"ל כתבו הפוסקים כל המשקין שנקרשו בין ע"י בישול בין ע"י צינה עד שאין בהם טופח ע"מ להטפוח לא חשיבי משקה ודעת התוספות שאפילו חזרו ונימוחו אח"כ זולת יין או מים וה"ה חלב שנקפא כשחזרו ונימוחו חשיבי משקה. עכ"ל. ולפ"ז נמצא דדבר הטבול בשמן שנקרש וחזר ונימוח לא חשיב דבר שטיבולו במשקה וא"צ נטי'.

עיין במס' טהרות פ"ג מ"ב דאיתא רבי מאיר אומר השמן תחילה לעולם, וחכמים אומרים אף הדבש, רבי שמעון שזורי אומר אף היין. ויל"ע מהו הפירוש דהוי תחילה "לעולם".

עיין ברש"י במס' מנחות דף לא ע"א דאיתא וז"ל שמן תחילה לעולם בין שנטמא באב הטומאה או בראשון או בשני הוי איהו ראשון דקי"ל כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה ושמן משקה. עכ"ל. הרי לפי רש"י "לעולם" היינו דאפילו אם נטמא על ידי ראשון או שני, אף דבשאר דברים התולדה הוי "נחות דרגא" מהמטמא, אבל משקין שאני ו"לעולם" הוי תחילה. ולפ"ז נמצא דחידושו של ר' מאיר הוא שיש לשמן דין משקה, דשמן הוי ככל משקים דדינם הוא ד"לעולם" הוי תחילה.

הנה עיי"ש בגמ' במנחות דמבואר דר' שמעון שזורי חולק על ר' מאיר וסובר דדוקא יין ולא שמן, ולפ"ז נמצא דר' שמעון שזורי סובר דשמן אינו משקה. ועיי"ש בגמ' במנחות דמבואר דקי"ל כר' שמעון שזורי, וא"כ קי"ל דשמן אינו משקה. ולפ"ז נמצא דלפי רש"י שמן אינו מחייב נטי' לדבר שטיבולו במשקה כלל. והנה אף דמבואר בשו"ע דשמן מחייב נטי' לדבר שטיבולו במשקה, יל"ע אם אפשר לצרף שיטת רש"י עם עוד צדדי קולא לפטור דבר שטיבולו בשמן מנטילת ידים. לדוגמא, על פי כל הנ"ל יל"ע האם מותר לאכול סופגנים המטוגנים בשמן זית (ויש עליהם שמן טופח ע"מ להטפוח) עם מזלג בלי נטילת ידים. אולם למעשה כל הראשונים הרבו לתמוה על פרש"י (עיין בר"ש על המשנה בטהרות הנ"ל ועיין בתוס' במנחות שם ובעירובין דף עא ע"ב ובתוס' בפסחים דף יד ע"ב), דהרי מוכח בכל מקום דשמן הוי משקה, ולכן פירשו המשנה בטהרות

האם שמן שקרש ועדיין לא חזר ונמחה מצריך נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה

והנה לכאורה י"ל דלא חשיב דבר שטיבולו במשקה ולא יצטרך נט"י, דהרי כל הצורך ליטול ידיו לדבר שטיבולו במשקה הוא משום שהידים מטמאים המשקה והמשקה מטמא האוכל, אבל הכא הידים אינם יכולים לטמא המשקה, ואף דהמשקה הוא כבר טמא, וא"כ המשקה יטמא האוכל, אבל בהכרח לא אכפת לן מאיזה טומאה אחרית שיש על האוכל או המשקה, דהרי כולנו טמאי מת, ומטמאים הכל, ואפ"ה מותר לאכול, ובע"כ דרך אכפת לן שלא יטמא המשקה והאוכל מחמת הידים בשעת אכילה, והכא שהידים אינם יכולים לטמא המשקה אין חיוב נט"י.

אבל עיין בחזו"א בהל' טבול יום ס"ק ז' שג"כ כתב כהאחרונים הנ"ל בביאור שיטת הרמב"ם לחלק בין שמן טמא שנקרש לשמן שנקרש לפני קב"ט, ואפ"ה עיי"ש בס"ק י"ח דאיתא וז"ל לאחר וכו' דכבר נעשה משקה וכו' ולדין נטמא וכו' תכף דכלנו טמאים והלכך לדעת הרמב"ם אף אם אין בו משקה טופח משקה הוא ומטמא ומכשיר ומסתבר דחשיב טיבולו במשקה גם כן. עכ"ל. הרי שהוא כתב דלדעת הרמב"ם מסתבר דחשיב טיבולו במשקה גם כן. [ולכא' צ"ב, הרי מסתבר כנ"ל דזה לא חשיב דבר שטיבולו במשקה כיון דאין המשקה מקבל טומאה. וצ"ע בזה].

מזן שם ועיין ברכת הזבח (דף צ"ט ע"א) ודו"ק. עכ"ל. וכוונתו ליישב הסתירה, דעיי"ש בברכת הזבח דחילק בין היכא דקבל טומאה בעודו לח ונקרש דתו לא פקע טומאתו וזהו דינא דמתני' דטהרות לדעולם הוא תחילה והיינו דברי הרמב"ם בפ"ט ה"א, לבין היכא דנקרש קודם הקב"ט דעתה אין הוא מקבל טומאה מדאינו לא אוכל ולא משקה וזהו דינא דתוספתא שהביאו הרמב"ם בפ"א ה"ט (ועיין בתפא"י בטהרות שם בבועז אות ג' שהביא תירוצ' זה).

נמצא דלפי הרמב"ם שמן שנקרש, בשעה שנקרש יכול להיות טמא, אבל אינו יכול לקבל טומאה. (ויל"ע מהו הדין דהאי שמן לגבי הד' דברים שהוזכרו בשו"ע התלויים בראוי לקבלת טומאה אפילו בזה"ז כנ"ל, דהיינו יל"ע האם שמן טמא שנקרש ראוי לסכך בו ומהו הדין בכתם הנמצא על שמן טמא שנקרש והאם שמן טמא שנקרש ראוי להזחיל בו והאם שמן טמא שנקרש חוצץ בפני טומאת מת להתייר כהנים ליכנס לאיזה מקום, ובדרך כלל כל הני ספיקות נוגעות בכל שמן שנקרש, דהרי כל שמן דידן הוא שמן טמא). ויל"ע מהו הדין בזה לגבי דבר שטיבולו במשקה, דהיינו אוכל שיש עליו האי שמן טמא שנקרש, האם חשיב דבר שטיבולו במשקה.

הנה כל הנידון הנ"ל הוא רק אם חזר ונימוח, אבל בשעה שנקרש לכאורה פשוט דלא חשיב משקה כלל, ועי' בר"ש בפ"ג דמס' טהרות מ"ב דאיתא וז"ל בתוספתא משמע דכ"ז שהוא קרוש אינו לא אוכל ולא משקה, עכ"ל, ועיין ברמב"ם בפ"א מהל' טומאת אוכלין ס"ק י"ט דאיתא וז"ל השמן הקרוש אינו אוכל ולא משקה חשב עליו כשהוא קרוש בין לאוכלין בין למשקין בטלה דעתו, עכ"ל, ועיי"ש בכס"מ דאיתא וז"ל השמן הקרוש וכו' תוספתא פרק ב' דטהרות אלא שהיא כתובה בשיבוש. עכ"ל.

והעירו המפרשים דעי' ברמב"ם שם בפ"ט ה"א דאיתא (ע"פ מתני' בטהרות שם) וז"ל השמן או הדבש שנטמא ואחר כך קרשו ואחר כך נימוחו הרי הן ראשון לטומאה לעולם מפני שהן כמשקין ואע"פ שקפאו אחר שנטמאו. עכ"ל. ולכאורה משמע דגם בשעה שקרשו נשאר בטומאתן. וכ"ה בפהמ"ש לטהרות שם וז"ל כוונת אמרו תחלה לעולם, שאם נטמא ואחר נקפה ואחר נמחה ואחר נקפה ואחר נמחה אפילו היה זה אלף פעמים הנה הוא תחילה, לפי שהנקפין לא יקפאו באמת ומשקין יחשבו ואפילו בעת ההקפאה. עכ"ל. ועיין במשנה למלך בפ"ט שם דאיתא וז"ל השמן או הדבש כו' עיין לעיל פ"א דין י"ט ובמה שכתב

האם סופגנים שנתן לתוכם דבש צריכים נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה

משקה. עכ"ל. ועע"ש בט"ז שהקשה עוד קושיא על המג"א דאיך אפשר להוציא מיד המעשה שעשה הדבש למשקה. ולכאורה זה לא קשה היכא שעשה מעשה לעשותו חלק מהאוכל כגון בציור דידן שעשה מעשה לעשותו חלק מהסופגן עצמו. אבל עע"ש בט"ז שהקשה דאף מעשה לא יועיל וז"ל דלא חילקו בזה לומר דמעשה מבטל מעשה אלא לענין כלים דטומאה שירדה ע"י מעשה שעשהא כלי בזה אמרו דשינוי מעשה שנעשה באותו כלי לבטלו מכלי מהני כמבואר דבר זה סוף פרק כ"ה דכלים אבל בטומאת אוכלים ומשקים לא שייך לומר דאין יוצא מידי טומאתו הראשונה אלא א"כ נפסל מאכילת כלב אבל לעשות ע"י מעשה האוכל למשקה או איפכא זה לא נשמע ולא נראה אלא בזה תליא מילתא דאם נעשה מעשה שהוא משקה אין לו ביטול ע"י שום מעשה להחשב אוכל. עכ"ל. וצ"ב למה אין מעשה מוציא מידי מעשה, ואין לומר דזהו דין מיוחד בכלים, דהרי מבואר במס' עוקצין פ"א מ"ה דכל ידות האכלין שבססן בגורן טהורים, ועד"ז נפסק בשו"ע באו"ח ס' תרכ"ט ס"י, ועיין במס' סוכה דף יד ע"א דמבואר דזהו מדין מעשה מוציא מיד מעשה. (שו"ר בדעת תורה שם בס' קנ"ח שהביא האי הערה, עיי"ש מש"כ). עיין מה שנתבאר באורך בספר חנוכה בטהרה בענף

ודאי כדפרישית כנ"ל ברור. עכ"ל. ולכאורה יש ליישב דהמג"א סובר דבטיבול האדם אינו חושב על המשקה שיהיה אוכל, שהרי רוצה את האוכל מטובל ורוצה רטיבות זו, וכדי שלא יהיה האוכל יבש מטביל אותו, ולכן בטיבול לא נחשב לאוכל, ורק באופן שעשה מהדבש מרקחת אז אפילו שיש בה טופח ע"מ להטפוח בכ"ז עיקר המרקחת הוא אוכל וחשיב אוכל. וא"כ באופן שמכניס הדבש בדבר מאפה, כגון בציור דידן שמכניס דבש לתוך הסופגן אע"פ שהדבש הוא טופח ע"מ להטפוח נהפך לחלק מהמאכל. ועיין בערוך השולחן הכא בס"ק ט' שכתב נוסח אחר קצת וז"ל ולעניות דעתי וכו' העיקר כדעת המג"א, דודאי משום עצם הדבש הוי משקה אבל הא אמרינן בשבת (קמ"ד ע"ב) דמשקה הבא לאוכל אוכל הוא, וביומא (דף פ"ע ע"ב) כל אכשורי אוכלא אוכלא הוא, עיין שם, והכא הרי בא לאוכל, ולהכשיר את האוכל, ואינו צריך נטילה, ואין לחלק ולומר, משום דהתם לא היה עליו מקודם שם "משקה" קודם שבא לאוכל, ולכן כשבא להאוכל נעשה אוכל, אבל בכאן היתה עליהם שם "משקה" מקודם, דאינו כן, דגם בכאן אמרינן כן, דעתה בעת שאנו מחייבים אותו בנטילה מפני המשקין כבר נתערב עם האוכל והכשיר את האוכל, ואין החיוב אלא אם כן נותן עתה דבר מאכל לתוך

הנה הרבה פעמים יש בהסופגניות שאוכלים בחנוכה גם איזה דבר מתוך, ואין עושים הסופגניות מקמח ומים המטוגנים בשמן לחוד. והנה אם שמים "דבש" בפנים יש להעיר ד"דבש" הוא אחד מהדברים דחשיב משקה לגבי דבר שטיבולו במשקה, וא"כ סופגן זה יכול להיות עוד ציור דצריך ליטול ידיו מדין דבר שטיבולו במשקה. אולם אף היכא דהדבש מצד עצמו הוא משקה (משום דהוי טופח ע"מ להטפוח או משום איזה סיבה דלא בעינן טופח ע"מ להטפוח) אפשר שיש עוד סיבה לפטור סופגן דאית בתוכו דבש מנט"י. דעיי"ש במ"ב בס"ק י"ד דאיתא וז"ל ואם הדבש אינו קרוש דעת הט"ז דחשיב משקה ודעת המ"א דלא חשיב משקה כיון שעומד הדבש הזה לאכילה ולא למשקה שם אוכל עליו. עכ"ל. וי"ל דכיון דנתן הדבש בתוך הסופגן הוא עשאו חלק מהאוכל, ולפי המג"א א"צ נט"י.

[אלא דא"כ צ"ב, דאיך משכחת לה חיוב נט"י מחמת טיבול במשקה, הרי כל היכא דטובל האוכל במשקה הרי המשקה עומד לאכילה. ובאמת עיי"ש בט"ז שכן הקשה על המג"א וז"ל זה מוכח עוד דאם לא כן לא נמצא דבש שיהיה נקרא טיבולו במשקה דנימא כיון שחשיב עליו לאכלו ע"י טיבול הוה אוכל ולמה חשבו התנא בין ז' משקים אלא

י"א. ועכ"פ בדעת המג"א שפיר י"ל דהמעשה דהכא מוציא מידי מעשה וא"צ נט"י].
אולם להלכה אין זה סיבה לפטור מנט"י, דעיי"ש במ"ב שהמשיך וז"ל והח"א הכריע דיש חילוק בזה דאם קנה הדבש ועדיין הוא מעורב בשעוה והתיכו ע"מ כן כדי לטגן בו אם כן מעולם לא היה עליו שם משקה כיון שהתיכו בשביל אכילה ואין צריך נט"י אבל הקונה דבש שכבר מהותך מן העושים משקה (מעד) וידוע שהם מהתכים כדי לעשות משקה צריך נט"י אע"ג שמטגן בו אוכל. עכ"ל. וא"כ בצירים צריך שיש לו דבש רגיל ונותנו לתוך הסופגן הרי לא קנה אותו כשהוא מעורב בשעוה וא"כ צריך נט"י.
[עיי' בהלכות יום ביום בפרק ג' דאיתא וז"ל והנה לעיקר פלוגתת המג"א הט"ז הביא המ"ב סקי"ד הפלוגתא והכרעת החי"א דכל זמן שהחלות עם השעוה יש לו דין של דבש בכורות דהו

אוכל וכשמתכו יש לו דין של ריסוק ושפיר מהני אז מחשבה לאוכלין בעת שמתכו ולכן אם מתכו ומטגן על דעת ליתנו באוכלין יש לו דין אוכל כמחשבתו ואם עושה על דעת ליתנו ב"מעד" ושכר או בתה וכדו' דינו כמשקה והחי"א ביאר היטב דבריו בנשמת אדם כלל ל"ו סק"ב והוכיח שם מהרמב"ם דגם דבש אחר שזב מאליו מכורותו והיה משקה מהני מחשבת לאוכלין כיון שלא רדהו אבל ברדייה מהכורות לא מהני מחשבה אחר שכבר נעשה משקה אא"כ הדבש לא הופרש מהשעוה דאז מהני מחשבתו בשבשעת ההפרדה מהשעוה בשעת ההתכה, ובחזו"א טבוי"י סי' ד' סקי"ח הביא דברי המ"ב בשם החי"א וכתב ע"ז תמוה דלא בהתיכו תליא מילתא אלא בריסוק ואולי קים ליה דאין אנו בקיין בריסוק והיתוך דידן היינו ריסוק אמנם הרע"ב כתב דרדייתן בסכין זהו ריסוקן כו' ונראה דכשתחוכין ונותנים בכלים

היינו ריסוק לכן כל דבש הוא אחר ריסוק וכל שריסוקו סתם משקה הוא, ע"כ, ואמנם כפה"נ לא ראה רבינו דברי הנשמת אדם במקורם ששם ביאר היטב באריכות נפלאה כל זה גדר הרדייה והריסוק וביאר דרדייה דידן מהכורות לאו הינו ריסוק דהשעוה מעורב ורק כשמפרידו מהשעוה הוי ריסוק ולדידן בסחיטה והיתוך נעשה דבר זה ואז מהני מחשבתו לאוכלין. ודבריו קלורין לעינים ואמנם לדידן לא שייך כ"ז כיון שבשעת הרדייה והיתוך מכורות כבר הופרש מהשעוה מלבד דבש מלכות ורודים אותו בסתם והוי משקה ולכן שפיר קיימין דברי החזו"א דלדידן סתם דבש הוי משקה. עכ"ל.]
אמנם עיי"ש במ"ב בסי"א וז"ל ועיי' בדה"ח שכתב דאם אוכל המורקחת ע"י מזלג יש להקל דא"צ נטילה. עכ"ל. וא"כ בציר דידן אפשר דיכול לאכול הסופגן שיש דבש בתוכו שטופח ע"מ להטפוח עם מזלג בלי נט"י. וצע"ע בכ"ז למעשה.

האם סופגנים שנתן לתוכם ריבה צריכים נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה

הנה הרבה נוהגים ליתן ריבה בתוך הסופגניות. (עי' בס' הליכות שלמה לחנוכה דאיתא וז"ל מותר להניח בשבת סופגניות על מייחם שע"ג האש אף אם יש בתוכן וכו' ריבה לחה וכו' ואין לחוש בזה לבישול אחר בישול לגבי המורקחת, דיתכן ש"לח"ה האמור לענין שבת שיש בו בישול אחר בישול אם נצטנן, היינו דוקא כמו מים יין וחלב שהם משקין גמורים ולא בדברים הנאכלים אע"פ שהם לחים ונוזליים קצת, שהרי ברוב הדברים היבשים המבושלים יש ג"כ קצת לחות ואע"פ חשיבי לענין זה כיבשים, וצ"ע, ולכן עכ"פ בנד"ד שהמורקחת מכונסת בתוך תבשיל יבש והתבשיל הוא הרוב יש לסמוך גם על

דעת הסוברים דרובו יבש סגי ושפיר שרי. עכ"ל.) והנה בדרך כלל ריבה הוי טופח ע"מ להטפוח, וא"כ לכאורה י"ל דסופגניות שיש בהם ריבה שפיר הוי דבר שטיבולו במשקה. (והנה ע"פ הג"ל אפשר דיכול לאכול במזלג, וצע"ע למעשה.) אבל לכאורה זה אינו, דהרי ריבה אינו מהו' משקים, וממילא אינו מצריך נטילת ידים. אולם אם יש מים בהריבה אז שפיר יכול להצריך נטילת ידים.
והנה אם המים הוא הרוב אז בודאי צריך נטילת ידים. אבל אם המי פירות הוא הרוב, אז הדין יהא תלוי במחלוקת הרמב"ם והראב"ד שנתבאר באורך לעיל. ועיי"ש שיש להסתפק

אם קיי"ל בזה כהרמב"ם או כהראב"ד. וע"פ כל הנתבאר שם י"ל דמותר לאכול הסופגן והריבה שיש בו מעט מים עם מזלג. וצע"ע למעשה.
הנה יל"ע מהו הדין אם יש ספק אם יש מים בריבה, האם צריך נטילת ידים. והנה יל"ע לגבי המציאות דזמנינו, האם יש לנקוט מן הסתם שיש מים בריבה או שאין מים בריבה או שיש בזה ספק או שזה תלוי בסוגים שונים של ריבה. (עוד יש לחקור דאף אם אין מקפידים דוקא לשים מים בריבה, האם יש לחשוש דבתהליך עשיית הריבה דנכנס בה איזה טיפת מים.) וצע"ע בכ"ז במציאות הדברים.

הטובל סופגנים במשקה אחרינא האם צריך נטילת ידים מדין דבר שטיבולו במשקה

הנה מעתה יש לדון אם סופגנים צריכים נטילת ידים אם טובלים אותם באיזה משקה אחרינא (אלא דאין זה נידון מיוחד לחנוכה כל כך, דאין ענין מיוחד לטבול הסופגנים שאוכלים בחנוכה באיזה משקה אחרינא, אבל מכיון שאוכלים סופגנים בחנוכה, א"כ שפיר הוי ענין השייך לתוכה).
והנה עיי' בארחות רבינו ח"א עמ' פ"א דאיתא וז"ל כמה פעמים ישתבי אצל מו"ר ושוחחנו וראיתיו באמצע מטביל עוגה בתה ולא נטל את ידיו סמוך לטבול מטעם טבולו במשקה, מסתמא נטל לפני בואי. עכ"ל. הרי דנקט דבכה"ג צריך ליטול ידיו.
אבל עיי' בספר הלכות יום ביום בפרק ג' דאיתא וז"ל האוכל דבר שטיבולו במשקה צריך נטילה אע"פ שאינו נוגע במשקה ואע"פ שמטביל רק ראש הירק במשקה דחיישי' שמוא יטבילנו כולו ואם הוא דבר שאין דרך להשקיעו כולו שמוא יהא נימוח ובפרט במשקה מבושל כגון ביסקויט ועוגה בקפה

ומטביל ראשה בלבד נראה דא"צ נטילה וכן נהג רבינו בעל הקה"י זצוק"ל, פסחים קטו ע"ב ודילמא לעולם לא צריך לשקועיה אלא למה לי נטילת ידים דילמא משקעו ליה, ובאשכול ח"א סי' ט"ז מגמ' הנ"ל ובב"י סי' קנ"ח דמכאן יש ללמוד דאע"פ שאינו משקיע רק ראש הירק צריך ליטול שמוא ישקעו כולו וכן מבואר ברדב"ז ח"ד סי' ע"ח מגמ' הנ"ל עיש"ב וכ"פ בש"ע קנ"ח ס"ד ואפי' אין ידיו נוגעות במקום המשקה הג"ה ואפי' אינו מטביל אלא ראש הירק אפי"ה יטול וכו', וכ"ה במ"ב שם סקכ"א דחיישי' שמוא יטבילנו כולו, הנה כל מקור דין זה הוא מהא דמשני התם דאע"פ דלא משקעו ליה חיישי' שמוא ישקיענו ויבא ליגע בו ולא משום שמוא יגע במשקה שבראש הירק בידי וכו' במ"ב שם דחיישי' שמוא יטבילנו כולו ומעתה דעת לנבוא בקל בדבר שאין דרך להשקיעו כולו ולא רובו שלא יהא נימוח במשקה וכדו' אלא רק מטביל מקצתו

שאין שייך חשש זה שאין צורך בנטילה ואין לומר דלא פלוג רבנן דהרי לא מצינו כלל תקנה בזה והוא רק דרך דיחוי בגמ' דאף כשאינו משקעו חיישי' שמוא ישקיענו ומעתה יש ללמוד דהמטביל ביסקויט בכוס קפה או כוס תה בראשו להרטיבו מעט ואינו נוגע בו שאין מקום לגזירה זו כלל דהרי אם יטבילנו כולו יהא נימוח ונימוח במים החמים ויקלקל גם את התה והקפה וגם את הביסקויט ואין לומר דאכתי יש לחוש שמוא יגע בידו במשקה חדא דהוא מאוס ומיטנף וגם יהא נימוח ועוד דבגמ' מבואר דהחשש שמוא ישקיענו כולו ולא משום שיבוא ליגע בידו בראש הירק וכ"ה ברדב"ז ובפ' דלעיל ומש"כ הפו' חשש שמוא יגע הוא רק באוכל ע"י כף או מפה דבזה הטעם שמוא יגע בידי ועוד דאף לזה אין לחוש בדבר שאם יגע בו יתפורר הביסקויט או עוגה וכו' לפשוט וכו' וכן מנהג רבינו מרן הקה"י זצ"ל. עכ"ל. וצע"ע בכ"ז.

עמק הפרשה

הרה"ג ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א

בענין המקור ל"סעודת חנוכה" בפרשה שחל בתוכה

עיין בפרשת מקץ דכתיב "וירא יוסף אתם את בנימין ויאמר לאשר על ביתו הבא את האנשים הביתה וטבח טבח והכן כי אתי יאכלו האנשים בצהרים". ועיין באליהו רבה או"ח סימן תר"ע (ובעוד קדמונים) דאיתא וז"ל בפרשת מקץ "וטבח טבח והכן", ח' מ"טבח" "והכן" הם אותיות חנוכה וסמך לסעודות שעושין בחנוכה. עכ"ל.

[עי' בספר אמרי נועם על מועדים חנוכה דאיתא וז"ל ויש לרמז עוד בתיבות וטב"ח טב"ח והכן" נרמז אותיות חנוכה, ושאר האותיות עולים שלשים ושהם ל"ו נרות. עכ"ל. ועי' באמרי אמת דאיתא וז"ל כתיב וטבח טבח והכן ואיתא אותיות ח' והכן" הם חנוכה והרי זה כענין לעת תכין מטבח מצר המנבח וכו' איתא בספרים רמז לחנוכה בפסוק וטבח טבח והכן, אות ח' ותיבת והכן הם אותיות חנוכה, השבטים הכינו עבור ישראל דרך לכל הגליות והכינו כל הנסים, ואיתא שלעתיד לבא ישחט היצר הרע, וזהו לעת תכין מטבח מצר המנבח אז אגמור בשיר מזמור חנוכה המזבח וכו' הזובח את יצרו ולעתיד יגמר דבר זה בשלימות ואיתא שבפסוק וטבח טבח והכן יש רמז לחנוכה היינו שאפשר בחנוכה לזבוח את היצר הרע ולעוקרו. עכ"ל.]

הנה יש להעיר בזה דעיי"ש דכתיב לגבי הסעודה "וישתו וישכרו". א"כ נמצא דבהאי סעודה כל המשפחה התאספו ביחד ואכלו סעודה והשתכרו, ולכאורה זהו ממש כסעודת פורים. (עי' במגילת אסתר דכתיב "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה וכו'", ופרש"י וז"ל משפחה ומשפחה מתאספין יחד ואוכלים ושותין יחד וכך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו. עכ"ל.) וצ"ב למה סעודה שהיתה כצורת "סעודת פורים" הוא המקור לסעודת חנוכה.

אולם מצד הא דכל המשפחה התאספו ביחד, גם בחנוכה יש מקור לעשות כן. דעי' בספר החיים בח"ג פ"ג דאיתא וז"ל כן היה המנהג אף מימים הקדמונים להיות לכל משפחה ומשפחה יום מיוחד בשנה שהיה להם למשתה ולשמחה כמ"ש דוד כי זבח משפחה לנו בעיר וכו', הקב"ה קידש את יום השבת וביד ישראל לקבוע מועדים ולעבר את השנים וכשנעשה נס אף לאדם אחד יכול לקבוע לו זבח משפחה ולהקריב קרבן ולשבות ממלאכה ולפי דעתי שעל שבת זה ארז"ל עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות וכו', וכל הסעודות שאנו נוהגים לעשות בחנוכה נראה שאינם רק דרך זבח משפחה על הנסים שנעשו לאבותינו בזה"ז. עכ"ל. עע"ש.

דעת תורה

מנחם ראש הישיבה הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

ויהי כאשר כלו לאכול את השבר אשר הביאו ממצרים, ויאמר אליהם אביהם שובו שברו לנו מעט אוכל [מ"ג, ב']

עיין בפירוש רש"י, שיהודה אמר לאחיו 'המתינו לזקן עד שתכלה פת מן הבית'. ומקורו במדרש בראשית רבה פצ"א סימן ו'.

ויש לומר הביאור בזה, דהנה יעקב אבינו סבר שיש לחוש פן יקראהו לבנימין אסון בדרך, ועל כן אמר 'לא ירד בני עמכם', ולכן אמר יהודה לאחיו 'המתינו עד שתכלה פת מן הבית', והיינו שמשתכלה הפת מן הבית שוב לא יהיה מקום בדין לחשוש לספק סכנתו של בנימין.

ויתכן לבאר הענין בזה, דהנה טענת יהודה היתה שאם לא ילך בנימין עמם ימותו כולם ברעב, ובמקום פיקוח נפש של כולם, אין מקום לחוש לספק סכנתו של בנימין, וכמבואר בדברי המדרש שהביא רש"י להלן על הפסוק 'ונחיה ולא נמות', שאמר לו יהודה, אבא, אם הולך בנימין עמנו, ספק נתפס, ספק לא נתפס. ואם אינו הולך עמנו, כולנו מתים ברעב. מוטב תניח את הספק, ותתפוס את הודאי, ע"כ. ואם כן יש לומר, שכל זמן שהיה פת בבית, ולא התחיל עדיין המצב של פיקוח נפש של כולם, סבר יעקב שאסור להוריד את בנימין למצרים ולהכניסו בכך לידי ספק סכנה, ורק לאחר שכבר כלתה הפת מן הבית, וכבר באו כולם לידי פיקוח נפש, אז הסכים יעקב לטענתו של יהודה דמוטב להניח את הספק ולתפוס את הודאי. וזהו שאמר יהודה בתחילה - 'המתינו עד שתכלה פת מן הבית', לפי שאז ישתנה המצב, דכבר יתחיל המצב של 'פיקוח נפש', ולא יהיה עוד מקום בדין לחשוש לספק סכנתו של בנימין. כן יתכן לבאר בפשט דברי המדרש, אמנם לענין דינא צריך עיון בפוסקים.

ויש להוסיף עוד, דקודם שכלה הפת מן הבית, לא רק שלא התחיל עדיין המצב של פיקוח נפש, אלא שעדיין לא היה הפיקוח נפש אז בגדר 'ודאי', שהרי עדיין יתכן שידמנו להם מזונות באופן אחר, ורק לאחר שכבר כלתה הפת מן הבית, דאז הוי ליה פיקוח נפש כולם בגדר 'ודאי', אז שייכת הטענה ד'מוטב תניח את הספק, ותתפוס את הודאי'.

עוד יתכן לומר בזה, דהנה בפירוש רש"י לעיל, על הפסוק 'למה תתראו', כתב וזה לשונו - למה תראו עצמכם בפני בני ישמעאל ובני עשו כאילו אתם שבעים, כי באותה שעה עדיין היה להם תבואה, עכ"ל. ומקורו בגמ' תענית דף י' ע"ב. ואם כן יש לומר, דכל זמן שעדיין היה להם תבואה, ולא כלתה הפת מן הבית, וכל טעם הליכתם היה רק בשביל שלא להתראות בפני בני ישמעאל ובני עשו, היה באמת אסור להוריד את בנימין למצרים ולהכניסו בכך לידי ספק סכנה, ורק לאחר שכבר כלתה הפת מן הבית, והוצרכו לירד בשביל לשבור אוכל, אז הוא דנתחדשה הטענה דמוטב להניח את ספק סכנתו של בנימין, ולתפוס את הסכנה הודאית שימותו כולם ברעב. וזהו שאמר להם יהודה - 'המתינו עד שתכלה פת מן הבית', כלומר, כל זמן שלא כלתה הפת מן הבית, וכל טעם ההליכה למצרים הוא רק בשביל שלא להתראות בפני בני ישמעאל ובני עשו, באמת אין היתר להוריד את בנימין למצרים, שהרי ספק סכנה הוא, אמנם אחר שתכלה הפת מן הבית, ויבואו כולם לידי פיקוח נפש, אז כבר יסכים גם יעקב להוריד את בנימין עמם, שהרי במקום פיקוח נפש של כולם אין מקום לחוש לספק סכנתו של בנימין.

שוב מצאתי בפירוש הרמב"ן להלן ריש פרשת ויגש שכתב בתוך סיפור דברי יהודה ליוסף 'ולא רצה אבינו לשמוע עד היותנו כולנו בסכנה לשוב לשבור מעט אוכל', הרי מבואר שהטעם שהוצרכו להמתין עד שתכלה פת מן הבית, לא היה מפני שאז יראה יעקב בעיניו את הצורך לשוב לשבור אוכל, אלא שכאשר יכלה הפת ישתנה המצב, שאז יהיו כולם במצב של 'סכנה', וכמו שנתבאר.

אותלחופת
עימוד שוהפך טקסט ליצירה
05276-74041 | 05276-74041

הפצה פרסום ושיווק ספרים
י. בלוי
עד הבית

לרכישה מוזלת של ספרי המחבר

במקד ההזמנות של י. בלוי
bloy.co.il • 054-856-40-33
bloyseforim@gmail.com

כמו"כ ניתנת האפשרות לקבל את הספרים בחינם לכוללים, ישיבות ולבתי כנסיות ומדרשות

לפניות, הארות, ולהרשמה לקבלת הגיליון מידי שבוע במייל

ניתן לפנות בכתובת: emekhashavua@gmail.com
או להשאיר הודעה במספר: 516-581-3597 (001)-
או בפקס: 1532-5326259
לתרומות והנצחות אפשר לפנות להנ"ל

תוספת שבת

זמני הדלק'נ שבת פרשת מקץ
ירושלים: 4:03 מוקדם: 3:53
בני ברק: 4:17 מוקדם: 3:07
מודיעין עילית: 4:12 מוקדם: 4:02
חיפה: 4:08 מוקדם: 3:58
טבריה: 4:04 מוקדם: 3:54

יצא לאור אוסף
חדש של
עלוני תוספת שבת
של שנת תשפ"ה
עד חנוכה תשפ"ו
מוקדים בכל הארץ
0527614765

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

בחובת הזהירות בקבלת שבת בער"ש של חנוכה

בעבר שהדליקו בשמן מצומצם, היו שאיחרו מעט בהדלקה משום שרצו שלא יכבה לפני הזמן, משא"כ בזמנינו שמדליקים בהרבה שמן,

ומרן הגרא"ל שטינמן פסק שהפסק שלו להמנע מכל מלאכה לפחות חצי שעה לפני השבת, הוא גם בשבת חנוכה!

ובודאי בבתי שיש הרבה בנים מדליקים בבית והרבה נרות, בודאי יש להקפיד ע"ז שיגמרו להדליק נרות שבת וחנוכה חצי שעה לפני השקיעה!!! וכן יש להיזהר שלא יתאחר בהדלקת נרות החנוכה בבתי הכנסיות, וכבר פסק המשנה ברורה בס"ת רע"א ס"ק מ"ז, ובביאור הלכה שם:

"שכשמתאחרים הקהל לבוא בער"ש יברך וידליק מיד, דמכל מקום איכא פירסומי ניסא כשבאים אח"כ לביהכנ"ס ורואים הנרות".... (עיי"ש בהרחבה)

זהירות ממלאכת בורר

לאור ההוראה מהפוסקים, להסיר את האקריות מהחמאה, דהיינו להסיר את העטיפה ולקלף שיכבה דקה מהחמאה לפני האכילה, בכדי להימנע מחשש בורר כדאי להסיר את השיכבה לפני שבת, ומי ששכח לעשות כן לפני שבת יסיר בשבת מעט יותר מהעובי הנצרך וכך ימנע מבורר.

כתב היסוד ושורש העבודה, וז"ל: בערב שבת ידליק תחילה נר חנוכה ואח"כ נר שבת, כדעת הב"י והאר"י, ויזהר האדם מאד ומאד, להדליק מבעוד יום, היינו להקדים תפילת המנחה, בכדי שיוכל להדליק נרות של חנוכה ושל שבת מבעוד יום 'בלי ספק כלל', ורבים אינם נזהרים בזה, ומדליקים כמעט בין השמשות בשביל איחור תפילת המנחה, ומסכנין עצמם באיסור סקילה של חילול שבת, רח"ל, ודי בהערה זו, עכ"ל (שער יב) יצויין שכל רבותינו זיע"א ויבדלחט"א הורו שגם בער"ש חנוכה יש להקדים את נרות החנוכה ונרות השבת לפני זמן הדלקת נרות ובפרט ששבת חל לקראת סוף ימי החנוכה, ויש הרבה נרות יש להיזהר ביותר, וכך הורו מרנן הבריסקר רב זיע"א הגרי"ש אלישיב זיע"א הגרא"ל שטינמן זיע"א הגר"ח קניבסקי זיע"א הגר"נ קרליץ זיע"א ועוד, ורק

השבת פרשת מקץ שבת ר"ח וחנוכה, השבת המיוחדת ביותר בשנה!! רמזים נפלאים לשבת זו.

רמזים בפרשת מקץ לחנוכה:

כידוע שבת חנוכה חלה בדרך כלל בפר' מקץ וישנם רמזים לחנוכה בפרשה, רמז א: בחלום פרעה נראה לו שהפרות רעות המראה, בלעו את הפרות הבריאות ויפות המראה, ונרמז בזה ל"מסרת גיבורים ביד חלשים" רמז ב: "מקץ שנתיים" ר"ת ש'מאל נ'ר ת'דליק י'מין ת'חילה.

רמז ג. הלכות חנוכה נלמדים בר"ת במילים "ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חלם", ו'בעת י'וחנן ה'כחיד י'וונים מ'בית ק'דשינו צ'ונו ש'נדליק נ'רות ת'מניא י'ומי מ'חנוכה י'מין מ'זוזה י'מין מ'זוזה י'ניחנו מ'בחוק ו'חצר פ'תוחה ר'בים ע'ליהם ה'גדול ח'ייב ל'הדליק מ'שחשיכה. (מהספר דגל ירושלים)

מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל: אלו הנוסעים במכונית סמוך לכניסת השבת לאחר הצפצוף המודיע שזה הזמן הסמוך לשבת, יש בזה פריצת גדר בחומת שמירת השבת וזלזול בכבוד השבת שמראים שעדיין לא מוכנים לשבת!

שבת, ועל כן לא הגינה עליהם זכות התורה. ואלו הנוסעים במכוניותיהם סמוך לכניסת השבת לאחר הצפצוף המודיע שזה הזמן הסמוך לשבת, יש בזה פריצת גדר בחומת שמירת השבת וזלזול בכבוד השבת שמראים שעדיין לא מוכנים לשבת!

המשגיח דליקווד על האסון נורא שקרה,

באיחור הגעת האוטובוס בער"ש...

על המשגיח דליקווד הגה"צ רבי מתתיהו סלומון זצוק"ל מספרים תלמידיו בליקווד כך: המשגיח היה מרומם לנו את השבתות. היה מקרה פעם בערב שבת בחורף בשלג, היה אוטובוס שהגיע לליקווד אחרי הזמן של כניסת השבת בגלל השלגים, המשגיח שמע על זה וכל השבת הוא בכה. ומשבוע שלאחר מכן הוא

בדרשה בציבור אמר מרן פוסק הדור הגאון רבי נסים קרליץ זצוק"ל כך: הנוסע בערב שבת למקום רחוק עם מכונית ויש מי שמכין לו צורכי שבת צריך לחשב שיוכל להגיע קודם שבת וכן לחשב שאם יהיה איזה עיכוב או תקלה שיוכל להגיע קודם השבת. ומעשה בת"ח גדול מאד זצ"ל שנסע סמוך לשבת והיה לאוטובוס תאונת דרכים ונפצע מכך הוא ואנשים אחרים שהיו באוטובוס, ואמר ע"ז מרן החזו"א זללה"ה שזה שזכות התורה שהוא לומד ויגע בה לא הגינה עליו זו אינה קושיא, שהרי לפעמים מגיע גם לצדיק איזה עונש, אבל קשה מאי טעמא לא הגינה זכות התורה על שאר הנוסעים שלא ינזקו? ואמר שצריך לעיין אם הנסיעה היתה באופן שאסור היה לנסוע בערב

את המתח והלחץ, המשגיח אמר שרואים שמתכוונים מראש, קבוע נשאר עוד זמן למתח וללחץ... וכל כך למה?
ותירץ המשגיח: שזה חלק מחשבוננו של הקב"ה שנתן לנו מתנה טובה ושבת שמה, הקב"ה נתן לנו יחד עם השבת גם מצוות ההכנה של ערב שבת, כי הקב"ה רצה לנסות את האדם דווקא בערב שבת בנסייונות כאלו שכדי לעמוד בהם צריך להתגבר על המידות הרעות שלו ולהוציא מהכוח אל הפועל מידות טובות ובכך יוכל לעלות למדרגות גבוהות מאד ואז יקבל שבת קדש בדרגה גבוהה יותר.

תשובות שאמר מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: הציפצוף לפני שבת זה אינו תזכורת על השקיעה, אלא שחכמי הדור קבעו שאז יש לקבל שבת!!!

קודם השקיעה, צפצוף זה אינו תזכורת על השקיעה, צפצוף זה שחכמי הדור קבעו שאז יש לקבל שבת, וזאת על פי דברי המשנה ברורה (סימן רסא ס"ק כג ובסימן רסג ס"ק טו) שכדי לצאת ידי כל הראשונים, צריך לפרוש ממלאכה חצי שעה או עכ"פ עשרים דקות קודם השקיעה, ומי שעושה כן אשרי לו. ולכן קבעו חכמי הדור בכל מקום כמה זמן יקבלו עליהם שבת, קודם השקיעה.

ומי שנוסע לאחר זמן זה שקבעו חכמי אותו הדור, הרי זה חילול השם ברבים, שמראה שהוא אינו מקבל עליו דעת חכמים, ולכן יש להיזהר שלא לעשות מלאכה לאחר זמן זה, וכ"ש שלא לעשותו ברבים. וכ"ש אלו שנוסעים בכביש בצורה מסוכנת, ומסכנים אנשים נשים וטף, הרי אם יקרה משהו חלילה, לא יוכל לרחוץ בנקיון כפיו ולומר שוגג הייתי, שהרי הוא קרוב למזיד, שכל הנוסע בצורה פראית כזאת, הוא עלול לסכן הציבור. ואפילו במקום שהיה אונס גמור, נחשב למזיד.

לקראת שבת חנוכה מכתב שפירסם הגר"י ויזל שליט"א רב קהילת חניכי הישיבות בברכפלד ורב שכונת אילת השחר בב"ב:

בני ישראל את השבת 'בעולם הזה', לעשות את השבת 'ביום שכולו שבת'. נראה לפרש, שבשבת נוספת על הנשמה נשמה יתרה, והנשמה מתעלה ומתקדשת. וע"י זה היא תנחל מעלה יותר גבוהה בעולם הבא שכולו שבת. ודברים אלה מיוסדים על הדברים העמוקים ונפלאים של הרמב"ן בפרשה. וכשהנשמה מתחזקת, גם הגוף שהוא הנרתיק שלה מתחזק. וכן כתב הפרי מגדים (ס"ס רנו) המוסיף מחול על הקודש מוסיפין לו חיים.

והשבת הבאה עלינו לטובה, היא שבת חנוכה. וערב שבת קצר, ומרובה בטרדות והכנות. ורבים נוסעים לשבות מחוץ לעיר. ואשרי מי שישים על לבו לזכור את יום השבת כבר מהיום, לתכנן איך לכלכל את ההכנות והנסיעות והדלקת נרות חנוכה, על הצד היותר טוב. ובהגיע ערב שבת, להיות מהזריזים והזהירים לשמור על קדושת שבת המלכה שעומדת לרדת לעולם, עם ברכותיה לעם ישראל שהוא בן זוגה.

ועצה טובה, למשפחות שנוהגים להשמיע שירים בביתם, שבערב שבת ישמיעו שירים וזמירות של שבת. ובכך שבת שלום מתחילה לפרוש את כנפיה בנועם ורוגע, ורואים בחוש עזר משמים בכל המעשים.

מנאי אוהבכם ומקירכם, ישראל דוב הלוי ויזל

החליט לדבר בין קבלת שבת למעריב על נושא של שבת, קבלת שבת וזמירות שבת ודיבר כמה שנים על זה בעקבות "האסון הנורא" בזה שקרה שאוטובוס הגיע אחרי כניסת שבת, בזה הוא הנחיל לנו ששבת זה לא סתם עוד יום, וכל התפילות של שבת השתנו, כל האווירה בישיבה בשבת וכל קדושת השבת בליקווד השתנתה.

דבר מעניין שאמר המשגיח, בדרך כלל כמעט בכל בית יש אווירה לחוצה בער"ש גם בימי החורף הקצרים ואפי' בימי הקיץ הארוכים... ורגילים לומר שצריך להתכונן מראש כדי למנוע

נשאלנו פעם, אם מותר לנסוע עם נהג יהודי בערב שבת בשעה מאוחרת, מבני ברק לירושלים, כאשר ברור שהנהג יחלל שבת, ויחזור לעיר מושבו, האם נחשב הדבר ללפני עור, עוד יש סברא להקל בזה, כיון שהנהג הזה ממילא מחלל שבת, ואם לא יסע בגללו יסע בגלל אדם אחר?

והשבנו: אין לנסוע עמו כשמחמת כן יסע בשבת, מפני שיש בזה חילול השם, שכיון שהוא יודע שבזה שהוא נוסע אתו קרוב לשבת, הנהג יחלל שבת, הרי מראה בזה שאין השבת חשובה בעיניו, ומזלזל בכבוד השבת, ולכן אסור לנסוע עמו.

עוד נשאלנו בנהגים הרוצים לנסוע בערב שבת לאחר הצפצוף השני עם המכונית, וטוענים שעדיין לא קבלו שבת, האם מותר לנסוע או שמא יש בזה חילול השם?

והשבנו: כי הצפצוף השני שנקבע בעיר בני ברק עשרים ושנים דקות קודם השקיעה, ובמקומות אחרים נקבע לשלושים דקות קודם השקיעה, ובירושלים עיר הקודש קבעו ארבעים דקות

לבני קהילתנו היקרים הע"י, באתי לזרז את המזורזים, בחיזוק מצוות "זכור ושמור" של שבת קודש.

כתוב בתורה (שמות לד טז), ושמרו בני ישראל את השבת, לעשות את השבת לדורותם. הפשט הפשוט כתב הראב"ע, השמירה היא, שיתקן "צרכיו ודרכיו" ביום השישי, כדי שיעשה את השבת ולא יחללנה. מדבריו עולה, שבכלל שמירת שבת, לדאוג ולהשתדל מערב שבת שלא יבוא לידי חילול שבת. ולפי זה, הגדרים של זכור ושמור שווים הן בשבת עצמה, והן לקראת השבת. והדאגה לשבת והשתדלות לפני השבת, לקיימה כדין, הם דאוריתא. וכן נראה מדברי הרמב"ן לעיל (כ ח).

ומצוות השבת היא יחידה ומיוחדת מאד בסגולותיה, ונאמרו דברים נשגבים, וכולם אמת ויסודם בהררי קודש. ונפרט כמה מהם הנוגעים לעניננו.

האור החיים פירש. ושמרו, מלשון ואביו שמר את הדבר. ויש בזה שני אופנים. לקראת שבת יכין את עצמו. וידאג להכין את כל מה שצריך כדי לקיים את השבת כראוי. ובסמוך לשבת, ניתן לנו הכוח להוסיף זמן של חול על השבת, ולעשותו שבת קודש. והספורנו פירש, ושמרו בני ישראל את השבת 'בעולם הזה', לעשות את השבת 'ביום שכולו שבת'. והספורנו פירש, ושמרו

היכן עושים 'פרסומי ניסא' בשבת? בקדושת מוסף - כתר יתנו לך... שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד

לדורות, אלא קבעו אותה בתפלת המוספין ובתפילת נעילה, שאין שם קריאת שמע כלל..."

נמצינו למדים כי מזכירים קריאת שמע בקדושת המוספין, משום 'פרסומי ניסא'. שמעתי דבר מוסר חזק בענין זה בשם רבי אברהם שפיצר שליט"א: לכאורה, איזה פרסומי ניסא יש באמירה זו? וכי מי שמע על אותה גזירה של מלך פרס, שבעטיה תיקן לומר "שמע ישראל" בקדושה?

ברם חכמים הבינו, שכל אדם שיראה כי בקדושה מזכירים קריאת שמע, ישאל את עצמו: מה פשר תקנה זו, וכי מה הקשר בין "שמע ישראל" לבין קדושה? וכאשר תעלה בליבו התמיהה, הוא בודאי יברר את הדבר, עד שישמע את הסיפור על גזירת מלך פרס, ובכך יהיה פרסומי ניסא.

חכמים לא העלו בדעתם, כי יהיה מי שיאמר קדושה כמצוות אנשים מלומדה, ולא יעלה בליבו לשאול ולברר מדוע תקנו לומר בה קריאת שמע... (ומתוך האור)

בקדושת "כתר" אומרים אנו "שמע ישראל". צריך להבין: מדוע תקנו לומר זאת בתוככי הקדושה, והרי אומרים אנו "שמע ישראל" בוקר וערב? בואו ונשאל שאלה, שמן הסתם מעטים יודעים את התשובה עליה. בחנוכה יש דין של פרסומי ניסא בהדלקת הנרות, בפסח שותים ארבע כוסות לפרסומי ניסא, בפורים קוראים את המגילה מדין פרסומי ניסא, ועתה נשאל: היכן יש לנו בשבת דין של פרסומי ניסא?

מביא ה"בית יוסף" בהלכות ראש חודש (סימן תכג) בשם "שבולי הלקט": מדוע נהגו לומר "שמע ישראל" ו"אני ה' אלוהיכם", היינו תחילת קריאת שמע וסופה, בקדושת מוסף של שבת? "לפי שבימי רב, גזר יוזגדר מלך פרס שלא יקראו קריאת שמע, מה עשו חכמים שבאותו הדור? תקנו להבליעו בין הקדושות, רישא 'שמע ישראל' וסיפא 'אני ה' אלוהיכם', ולמה תקנו לומר בהבלעה כך? כדי שלא תשתכח קריאת שמע מפי התינוקות. ביקשו רחמים מן השמים ובטלה הגזרה, ואמרו חכמים שבאותו הדור לא נבטל שלא לאומרה בקדושה כלל, כדי שיתפרסם הנס

חבת הקדש של שבת מכשירה אותנו לקבלת השפעותיה הרוחניות, והיכן רמוז חנוכה וכל החגים ביד שחט דם?

לפורים. דבש רומז לראש השנה. שמן רומז לחנוכה. חלב רומז לשבועות. טל רומז לפסח שבו מתפללים תפלת טל. דם רומז ליום הכפורים, היום שמזים בו דם בתוך קודש הקודשים. מים רומזים לסוכות, היום שבו מתפללים על גשם.

אכן, כל הימים הטובים הללו טעונים הכשר. ימים טובים זקוקים להכשר, כלומר להכנה מרובה מראש, כדי לקבל את השפע הרוחני שלהם. ולעומתם השבת אינה זקוקה להכשר. קדושת השבת אינה תלויה בהכנה מרובה מראש. למה? כי קדושת השבת כל כך גדולה, עד שחיבת הקדש מכשירה אותה ואין היא זקוקה להכשר מקודם.

מה המקור לכך שקדושת השבת היא בגדר "חיבת הקדש" עד שאינה טעונה הכשר מרובה? ב"ברוך א-ל עליון" אנו אומרים: "כל שומר שבת כדת מחללו, הן הכשר חבת קודש - גורלו". וכאן טמון הרמז: שבת אינה זקוקה להכנות מיוחדות - מדוע? כי ה"הכשר" שלה הוא "חיבת קודש - גורלו". (ומתוך האור)

אמנם הדברים נאמרים בתורת ווארט בעלמא, אבל ודאי צ"ל שצריך הכנה בגשמיות וברוחניות, (כביאה"ל ומשנ"ב בסי' ר"נ שיש מצוות השכמה בער"ש להכנות לשבת) וכבר נאמר מי שלא טרח בער"ש מה יאכל בשבת? וכמו שבגמ' בשבת קיט מובא על טירחתם המרובה לשבת של כל התנאים והאמוראים, שמיעטו בלימודם בשביל ההכנה.

הן הכשר חיבת קודש - גורלו, רמז גדול על מעלתה של השבת נחבא בין מילותיו של שיר זה.

דבר ידוע הוא שכל דבר מאכל אינו מקבל טומאה אלא אם כן הוכשר לקבלת טומאה, מה נקרא הכשר לקבלת טומאה?

הכשר טומאה היינו: כשהמאכל בא במגע עם אחד משבעת המשקים המפורסמים בראשי התיבות שלהם: י"ד, שח"ט, ד"ם, כלומר: יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם מים (מכשירין פ"ו מ"ד).

הדין הזה מקבל בכל עת ובכל מקום בעולם, מלבד מקום אחד. באותו מקום אחד, יחיד ומיוחד, הטומאה מתקבלת גם ללא הכשר. ואם נפל שרץ מת על דבר שנמצא שם, הוא טמא גם אם לא נגע בו אחד משבעת המשקים י"ד, שח"ט, ד"ם.

היכן הוא המקום הזה? בית המקדש. בבית המקדש לא רק מאכלים נטמאים, אלא אפילו הלבונה ועצי המערכה, כלומר עצים שהכינו כדי להעלותם למזבח לצורך האש של הקרבנות - אם נפל עליהם שרץ, הם נטמאים גם אם לא הוכשרו קודם לכן לקבל טומאה. ומדוע? כי חיבת הקדש מכשירה אותם. חיבת הקדש מכשירה אותם לקבלת טומאה, ואין צורך בהכשר של מגע באחד משבעת המשקים (חולין לו, ע"ב). פלאי פלאים.

אומר על זה הרב לוינשטיין ר"מ בישיבת תורת משה בירושלים: בתבות י"ד, שח"ט, ד"ם, רמוזים כל מועדי ישראל. יין רומז

המשא ומתן בברכת השכיבנו בליל שבת שהתקיים בין רשכבה"ג מרן הגראי"ל שטיינמן זיע"א למרן גאב"ד אנגווער הגר"מ קליין זיע"א

בדברי תורה על ההערה בו העיר כ"ק אדמו"ר מגור בביקורם בביתי, הבא לביקור לכמה ימים האם צריך לומר בחו"ל ברוך ה' לעולם אמן ואמן. ונתגלגל הדבר היות כי התיקון היה מפני המזיקין (כמבואר בטור סי' רל"ה) ובשבת דליכא מזיקין אין צריכין שמירה, והזכרתי אז מקושת הט"ז א"ח (סי' רס"ז סק"א ד"ה אינו חותם) דבשבת אין לנו לומר ושמור צאתנו [-כיון

וזה מכתבו של הג"ר מנשה קליין זצ"ל בשנת תשנ"ח (עי' משנה הלכות חט"ו סי' פא): ישאו הרים וגבעות חיים ברכה ושלוש למע"כ רב האי גאון המפורסם בכל קצוי עולם פאר הדור והדרו אין דורו דור יתום מרביץ תורה ברבים גודר גדר עומד בפרץ כגקש"ת מוה"ר אהרן ליב שטיינמן ראש ישיבה בבני ברק עיה"ק. אחדשכג"ק בידידות נאמנה. באתי להשתעשע

דשבת שמורה ממזיקין] ותי' דטעם שלנו ע"פ מ"ש הטור דהא דבשבת א"צ להתפלל על שמירה, לפי שאם ישמרו את השבת השבת ישמור אותם והיינו אם ישמרו אותו כראוי כמ"ש אלמלא שמרו ישראל, ואנו יודעין שאין אנו בחזקת שומרי שבת כראוי, ע"כ צריכין אנו להתפלל על השמירה, עיין בט"ז שם יותר באריכות.

ותמה מעכ"ק שבנוסחאות שלנו איתא תפילה על השמירה, וביחוד דייק מעכ"ק דבאבודרהם ג"כ הוא כנוסח שלנו. וגם בספרי הראשונים. עוד תמה דלדעת הט"ז א"כ חסר אחד משתי ברכות, דהרי אמרו בערב מברך שתי לפניה ושתי לאחריה וזה פשוט דבין בחול בין בשבת. וכמבואר בברכות י"א ע"א (וטוש"ע א"ח סי' נ"ט וסי' רל"ו ס"א) ואי לא אומר ושמור צאתנו חסר ברכה אחת? וכדי להשתעשע בדברי תורה אשר הם חיינו ואורך ימינו אמרתי להעיר קצת ... (והאריך שם הרב במו"מ. ובסוף התשובה כתב:) ובזה הנני חוזר על הראשונות ידידכם המעתיר בעדכם לאריכת ימים ושנים דשנים ורעננים עדי יבא ינון ולו יקתה עמים כמים לים מכסים עבד נרצע לאדוניו בלב ונפש, מנשה הקטן

תשובת מרן הגרא"ל שטינמן זיע"א

לכ' הגאון הגדול מגדולי המשיבים דבר ה' זו הלכה מפורסם לגאון ישראל ותפארתו, חסיד ועניו ר' מנשה קליין נעומות בימינו נצח.

קודם אודה להדר"ג מאד על שכיבדני בספריו הק' אשר דנים על כל חלקי התורה [וגם כיבדני בתשובות] וברוב ענותנותו שלח לי כ"ז, אם כי אליבא דאמת איני יודע עד מה ואפילו במסכתא חדא לא זכיתי לידע, וכידוע בירושלמי [-שלח שביעית] דכגון דא צריך לומר זה, כדילפינן זה מפסוק דזה דבר הרוצח. הנה כ"ג ביאר כל הענין של הזכרת שמירת שבת ובתוך הדברים נזכר מה שכתבו שבשבת שכיחי טפי מזיקין, וכפי הנראה אינו רק מזיקין רוחניים אלא גם לסטים וחיות רעות וכדומה מצוי יותר בזמן שאין הרבה עוברים ושבים, דבזמן שהיישוב יותר ניכר ויש עוברים ושבים אין הליסטים כ"כ עושים מעשיהם, כי כל מעשיהם בחושך אורבים, וכן חיות דכן כתיב מעט מעט אגרשנו מפניך פן תרבה עליך חית השדה, וכן המזיקין מצויין פחות כל שהמקום יותר מיושב.

עיקר הדבר שנתקשה בדברי הלבוש שחילק, דלהזכיר ושמור צאתנו אנו מזכירים אבל לא חותמים בזה, וכן ראיתי להדיא בפירושי סידור התפלה לרוקח עמוד תע"ב וז"ל ובערב שבת אומר ושמור צאתנו ובואנו לחיים ולשלום מעתה ועד עולם ברוך אתה ה' הפורש סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים, אין אומר שומר ישראל לעד לפי שהשבת אין צריך שמירה שהקב"ה שומר ישראל ע"י השבת.

ואפשר לבאר דהנה לכאורה אף כי א"צ, מ"מ מה מקלקל אם אומר ומתפלל ע"ז וצ"ל משום דמשמע דמזלזל בקדושת השבת, והנה בב"מ פת, ב במעשה דרבי דהעמיד ר' חייא ובניו להתפלל כדי למחר הגאולה וכשאמרו משיב הרוח נשיב זיקא, ואח"כ כשרצו לומר ולחתום מחי' המתים רגש עלמא, ובא אליהו

להטרידן שלא יחתמו כי עדיין לא הגיע הזמן, והקשו בתוס' ד"ה כי מטא, דהא כבר הזכירו מחיה מתים בהתחלת הברכה, ותירצו בתירוצם השני דמשיב הרוח מקומו בהתחלה לכן נשיב זיקא, משא"כ מחיה המתים עיקרה נתקנה בחתימה לכן קודם לא רגש עלמא.

נמצא דעיקר הוא לפי מה שתקנו חז"ל, וענין התפילה על שמירה שנתקנה תמיד לגומרה בחתימה אז תמיד עיקרה בחתימה לכן בהתחלתה אין כ"כ קפידא אם מזכירין שמירה, משא"כ בחתימה אם יזכירו שמירה הוא זלזול בשבת דא"צ שמירה.

וחזר הגר"מ והשיב לרבנו (משנה הלכות חט"ז סי' פח):

הנה ברך לקחתי וברך לו אשיבנה ה"ה מע"כ הגאון המובהק המפורסם בכל קצוי תבל פאר הדור והדרו אין דורו דור יתום בקי בחדרי תורה כל רז לא אנוס ליה, גודר גדר ועומד בפרץ כגקש"ת מוה"ר אהרן יהודה ליב שטינמן ראש ישיבה ונשיא אלקים ב"ב עיה"ק. אחדשכהדר"ג בידידות נאמנה.

נתמלא הבית אורה זו תורה לשמה ושמחתי שמעכבדר"ג עיין בדברי הפעוטים אשר הם ללא יועיל למעכ"ג כרכא דכולה ביה ויה"ר שיאריך ימים על ממלכתו מאן מלכי רבנן עדי יבא ינון ולו יקתה עמים.

ושמחתי בביאורו ופי' בדברי הלבוש סי' רס"ז בו דברנו במכתבי הצעיר והמה דברי אלקים חיים לאמיתה של תורה. ורק חשבתי להוסיף על מה שכתב מעכ"ג דכפי הנראה שבת שכיחי מזיקין טפי לא רק מזיקין רוחניים, אלא גם לסטים וחיות רעות וכדומה מצוי יותר בזמן שאין הרבה עוברים ושבים, וכן חיות דכתיב מעט מעט אגרשנו מפניך פן תרבה עליך חית השדה, וכן המזיקין מצויין פחות כל שהמקום יותר מיושב, ובאמת כעין זה כתב הרמב"ם בהקדמה לסדר זרעים בסיבה שני' לבריאת אנשים רשעים פן תרבה עליך חית השדה וכתב שהוא טעם חשוב מן הראשון ע"ש. וחשבתי אולי דזה נמי פי' מה שאמרו ז"ל בשור נגח מועד לחול לא הוי מועד לשבת וכן ההיפוך דהא בהא תליא דכיון דשכיח מזיקין יותר גם השור מנגח לעוברי רצונו, ולשומרי שבת אינו מזיק ולכן לא הוי מועד.

[ועי"ש באריכות בכל דבריו על קושית רבנו בענין מילה. ומסיים:] אלו דברי ידידו מכבדו ומוקירו כערכו הרם, המתאבק בעפר רגלי ת"ח, החותם בסל מלא ברכות בלב ונפש, מנשה הקטן. [וע"ע אילת השחר שבת י"ב ע"א ד"ה ת"ר הנכנס].

בס"ד הופיע ויצא לאור
"אוסף עלוני תוספת שבת"

מוקדים בכל הארץ
ניתן לתאם במייל
או בטלפון
0527614765

זרז המדעדים

לע"נ רעייתי מרת **זיוה** בת ר' **אליעזר** הכהן ע"ה

נלב"ע כ"ו בסיון תש"פ

© מאת הרב ישעיהו גלינסקי שליט"א בן לא"מ הרב יעקב יצחק זצ"ל

ובחנוני - חידות לחנוכה

כך אמר להם הקב"ה לישראל: בני, מה אני מבקש מכם, אלא שתהיו אוהבים זה את זה ומכבדים זה את זה. [תנא דבי אליהו רבה כח]

1. בשבת יש ארבע ובחנוכה אין לנו אפילו אחד. [רשויות שבת, אין לנו רשות]
2. בברית בין הבתרים היתה משולשת, ובמעוז צור היא כינוי למצריים, ור' יוסף ביקש שיכינו לו כזאת לחג שבועות. [עגלה - ירמיהו מו, כ]
3. כינוי לעם ישראל בפיוט 'מעוז צור' שהוא כינוי לס"ת שקונים לקטן. [סגולה - ב"ב נב. ב"ק פז:]
4. מתי מברכים שעשה ניסים ולא בחנוכה? [בקריאת מגילת אסתר]
5. אני שם פרק במסכת ברכות ותיקנו לי ברכה בחנוכה. [הרואה]
6. ב'הנרות הללו' חמש מילים רצופות ובכל אחת האות ל'. ובאחת מהמילים יש בה 3 אות ל'. [להודות ולהלל וכו']
7. 'ירדו כאבן במצולה' - היכן בתפילה מצולה לפני אבן? [אז ישיר]
8. ב'מעוז צור' צמד מילים שבכל מילה אות זהה כפולה. [חיי מרדכי]
9. ב'מעוז צור' שתי מילים רצופות ובכל מילה אותה אות זהה כפולה רצופה. [בבל זרובבל]
10. ב'מעוז צור' מופיעים 3 מספרים האחד כפול מהשלישי פי עשר, והשני גדול מהשלישי באחד. [דביר, יוונים, חשוף]
11. 'מזמור שיר חנוכת הבית', היכן 'שיר מזמור חנוכת'? [מעוז צור]
12. שלושה משבעת המשקים ב'מעוז צור'. [דביר, יוונים, חשוף]
13. שם קרבן המוזכר בסיום הקינות, ומזכירים אותו כל יום בשחרית, ויהושע אמר לעכן שייתן זאת לה', מוזכר ב'מעוז צור'. [ויקרא ז, יב; ישעיהו נא, ג' יהושע ז, יט]
14. ב'מעוז צור' מילה שבה שתי אותיות כפולות. [קנקנים]
15. ב'מעוז צור', 4 מילים שמתחילות ומסתיימות באות ה', 3 מילים שמתחילות ומסתיימות באות י', ו-3 מילים שמתחילות ומסתיימות באות ו'. [ישועתי הסגולה ימיני וקנייניו ופרצו וטמאו ימי הישועה הרשעה הרעה]
16. באיזה זמר מזמירות שבת קודש מזכירים את המלכויות המוזכרות ב'מעוז צור'? [ברוך ה' יום יום]
17. פרק בתהילים שנהגו לאומרו 7 פעמים אחר הדלקת נרות חנוכה. ובו פסוק שאומרים אותו ב' פעמים. ואומרים אותו גם במוצ"ש. והפסוק שאומרים לפניו מתחיל ומסתיים באותה אות. [תהילים צא, צז]
18. פרק בתהילים הנאמר בצורת כלי במקדש, נהגו לאומרו אחר הדלקת הנרות, ובנוסח ספרד נאמר בשחרית אחרי ברוך שאמר. [תהילים סז]
19. קטע הנאמר בקרבנות, ונאמר לפני 'לכה דודי', נהגו לאמרו אחר הדלקת הנרות. [אנא בכח]
20. שני פרקים בתהילים הנאמרים בשבת קודש, אומרים אחר הדלקת נרות חנוכה. [תהלים ל, לג]
21. 'להדליק נר חנוכה' ר"ת של פסוק זה, הם ר"ת של מילים שנאמרות אחרי הדלקת הנרות. [נפשו חתה לה']
22. איזה זמר לשבת חנוכה חיבר האבן עזרא? [אכלו משמנים]

23. על הניסים

- א. בקטע אחד 3 מילים בנות שבע אותיות כל אחת. ומילה בת 8 אותיות.
- ב. גם בשם האב וגם בשם הבן אות זהה כפולה רצופה. [מתתיהו יוחנן]
- ג. היכן 'הפורקן' והיכן 'ופורקן'?
- ד. ב'על הניסים' - 'ובאו', 'ובמעוז צור' - 'הביאני', ולשם בקשתינו להשיב את העבודה. [דביר]
- ה. 55 מילים רצופות האות ל'.
- ו. חמש מילים שמתחילות ומסתיימות באות ו' ושלוש מילים המתחילות ומסתיימות באות ה', מתוכם שתיים זהות ונקראות משני צדדיהם בשווה. [הזה ובניו הרשעה ופינו וטהרו והדליקו וקבעו]
- ז. שם איבר שב'הנרות הללו' וב'מעוז צור' מופיע פעם אחת, וב'על הניסים' 5 פעמים.
- ח. אלו איברים מופיעים ב'מעוז צור' ולא ב'על הניסים'?
- ט. שמות שני ארצות ב'על הניסים'.

24. ענייני החנוכה

- א. מה המשותף בין נרות שבת לנרות חנוכה? [שו"ע תרעא א' משנ"ב א']
- ב. שם אחד מארבעה שומרים, שאת זה העני צריך לעשות בחנוכה. [שו"ע תרעא א']
- ג. דין משותף לחנוכה, סוכה ומבוי. [מעל 20 אמה]
- ד. למה בחנוכה עדיף משומש מחדש? [שו"ע תרעג ד משנ"ב לא']
- ה. לכמה דברים מצאנו נפק"מ לכך שהמצוה מעיקר הדין היא נר איש וביתו? [תרעה, ג משנ"ב יד, תרע א, משנ"ב ג, תרעא ב, משנ"ב ו ותרעד ו; משנ"ב ו]
- ו. היכי תמצי שאע"פ שמדליקים עליו בביתו ידליק בברכה לא בביתו? [תרעז ג]
- ז. מה עושים בחנוכה בגלל שהנס נעשה ע"י כהנים? [תרפד א, משנ"ב ב]
- ח. איך קראו ליהודי שמסר את מנורת המקדש ליוונים ומי הריח את הריח שלו? [בראשית כז, כז, בראשית רבה סה-כב]
- ט. 'ופרצו חומות מגדלי' - מי? וכמה פרצות? ואיזה תקנה תיקנו בעקבות זאת? [מידות ב-ג]
- י. איזה נר מנורות החנוכה לא יחול בשבת? [נר חמישי]
- יא. היכן גנזו את אבני המזבח שחולל? [לשכת החותמות בבית המוקד]
- יב. משותף לחנוכה ולחג שבועות. [מאכלי חלב]
- יג. היכי תמצי להשתמש באותו נר גם לנר חנוכה וגם לנר להבדלה? [תרפא א' משנ"ב א']
- יד. מאחד לשמונה מוסיפים, ומשלוש לשתיים פוחתים בחנוכה, מה זה? [נרות, ברכות ביום הראשון ובשאר ימים]
- טו. בארץ פ' בחו"ל ש' מה זה? [אותיות הסביבון]
- טז. מילה בת שמונה אותיות שמשהו שאינו שייך בזה ובכל זאת יכול לאמרה. [שו"ע או"ח תרעה יד]
- יז. היכי תמצי שצריך לחזור ולומר את ההלל בברכה? [שו"ע תפח ב' שער הציון]

"תכון בית תפלתו ושם תודה נזבח ... אז אנמר ב'שיר מזמור חננת המזבח"

מזל טוב לחתני, הרה"ג ר' אלטר פינחס מרקסון שליט"א וביתו לרגל נישואי בתם - נכדתי בשעט"מ

עב"ג הרב שרגא יהודה גרליץ נ"ו בהרה"ג ר' חיים שליט"א. שיזכו לדורות ישרים מבורכים, בנין עדי עד!

לרפואה שלימה ולשיעור לר"ר ישעיהו בן צביה שיחי, ולמרת תמר בת גולדה זהבה תחי, ולמרת מרים בת בלומה תחי בתושח"י

לע"נ חברי מזכה הרבים ר' מרדכי יוסף בן ר' אליהו זיידל טובל, נלב"ע י"ג בטבת תשפ"ד ללא זש"ק. ואחיו הק' ר' משה יצחק הי"ד.

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין פים ובין פיגושה המקום ירחם עליהם
ויציאם מצרה לרחוה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמן:

© להערות ולשליחת חידות [ת"ק]: 03-6166107 | ניתן להשיג: 053-3182722 | להוריד מ'דרשו' dirshu.co.il

לקבלת הגליון במייל: 9960316@gmail.com. בשורת הנושא יש לרשום 'גליון'.

היארצייט השימני לרשכבה"ג מרנא האילת השחר זצוק"ל:

בליל היארצייט נערך מעמד הזכרון המרכזי בשיבת ארחות תורה בהשתתפות אלפים, כשאת המשיא המרכזי נשא רשכב"ג רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א. ביום היארצייט נערך בקברו מעמד התפילה המרכזי שע"י ישיבות ארחות תורה כשאת המעמד פתח בדברי זכרון תלמידו המשיגה הגה"צ רבי הזקיהו מישקובסקי שליט"א.

רשכבה"ג רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א הגיע בעיצומם של ימי החנוכה לישיבת אור ישראל שם נשא שיעור מיוחד בעניני חנוכה, ונשא דברי חיזוק בעניני הזמן בפני בני הישיבה, כשלאחמ"כ רקד יחד עם ראש הישיבה הגר"י רוזן הגר"מ רבינוביץ והתלמידים לכבודה של תורה.

והדליקו נרות בחצרות קדש: שמחה וחביבות המצוה בהדלקת נר חנוכה ראשון אצל מרנא רבנן שליט"א.

הגרב"ד דיסקין הגיע למעונו של רשכבה"ג רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א להתברך יחד עם נכדו לקראת חג מצוה ושקעו בלימוד מעמיק. מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי הגיע לסידור קידושין בחדר ה"ג קורלנסקי ר"כ טהרות. ילדי אנהנו וצאצאיו מרחבי הארץ נכנסו לשי"ת מיוחד במעונו של מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין. מרן רה"צ הרב"צ דרבקין נשא דברים במעמד לחיזוק ביהמ"ד בית שמואל באשדוד. הגאון הגדול רבי שרגא שטיינמן הגיע למבחן וחיזוק בישיבה לצעירים כלי חמדה ב"ב.

כולל שישי – אילת השחר

לע"נ הטהורה של רשכבה"ג
מרנא בעל אילת השחר זצוק"ל

מחזיקים טובה לרבינו

הצטרף להחזקת אברכים תלמידי חכמים העמלים
בתורה ברציפות בימי שישי וקנה לך זכות בתורתם

המעוניין בהנצחת יום שישי לזכות ולע"נ יפנה למס' 055-7600953

בהשתתפות בהחזקת הלימוד החודשי לאברך **180 ש"ח**

תזכו שגדולי ישראל יעתיירו עבורכם בזאת חנוכה

ניתן להעביר שמות עד ליל זאת חנוכה.

שמות התורמים יועברו לברכה

אצל רשכבה"ג רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א

ואצל מרן ראש הישיבה הגרב"ד פוברסקי שליט"א

ואצל מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א

לתרומות:

במספר פלאפון

0557600953

בגדרים פלוס בחשבון ע"ש
"הכלל" – קטגוריית כולל שישי –
אילת השחר

במזומן בקופות אוצר הפרשה
ברחבי הארץ ולציין עבור
הכולל

את השמות ניתן להעביר או בגדרים פלוס או במס' הג"ל

מפתח להצלחה

חדש!
העצמה אישית
לבן ישיבה

כלים מעשיים
להתרומם לצמוח
ולהתעלות
מדריך להצלחה
בשגרה וברגעי
קושי והתמודדות

בריאות הילדים שלך חשובה לך???

בזמן המסוגל

ערב שבת קודש וערב ראש חודש

ובנר שישי המסוגל

שהוא כנגד 'בורא רפואות'

ועתיר

רבן של ישראל מרן רבי **דוב לנדו שליט"א**

ובליל זאת חנוכה יעתיר

מרן עמוד התפילה בדורנו רבי **שמעון גלאי שליט"א**

בעבורכם ובעבור ילדיכם לבריאות הגוף והנפש

צלצל עכשיו ! תציל נפשות ! ותזכה לבריאות לך ולמשפחתך!

בית חיים

בנק הדואר ח-ן 4762109
בנק פאג"י ח-ן 338-338-409 סניף 188
אישור מס הכנסה לעניין תרומות לפי סעיף 46

*3036

רבן של ישראל מרן רבי **דוב לנדו** שליט"א

ובליל זאת חנוכה יעתיר

מרן עמוד התפילה בדורנו רבי שמעון גלאי שליט"א

בעבורכם ובעבור ילדיכם לבריאות הגוף והנפש

צלצל עכשיו ! תציל נפשות ! ותזכה לבריאות לך ולמשפחתך!

בית חם

בנק הדואר ח-ן 4762109

בנק פאג"י ח-נ 338-338-409 סניף 188

אישור מס הכנסה לעניין תרומות לפי סעיף 46

*3036